IOAN A. TODERITA

# *Amintiri la capăt de vis*

## CIUTURA DE CRISTAL

EdiTURA
**SCORPION**
CALAȚI, 2002

**5**

Maşina aluneca despicând un câmp magnetic indus într-o stea nevăzută, cu farurile aprinse de prisos, înaintea mea, mereu înaintea mea. Păstram distanța, să n-o "împing" nedorit, să n-o fugăresc ca pe un vânat neputincios. Era un Fiat sau un Wolswagen de mică putere fiindcă muntele Posada o chinuia să urce, o împiedica să zboare - cum şi-ar fi dorit. Curbă la dreapta, apoi; într-o treime de semicerc, curbă la stânga. în dreapta, cunoscutul popas cu izvor; găurind stânca pentru cei opriți de sete, pentru cei însetați de ozon şi apă, de parfum de iarbă mereu verde, de pădure veşnic murmurând.

Ştiam de acest popas posibil; uneori necesar, uneori de plăcere, alteori impus de viteze încetinite, de stări neprevăzute de mişcare.

- Lasă-1 să demareze! mă sfătui Georgeta - fata cu ochi albaştri. Tedy - câinele meu maron, cu ochi verzi, atent, priveghea comenzile volanului şi drumul desenat de maşină; de accelerația ei constantă, de mişcarea ei uniformă. Şedea pe Philips, gata să cadă-n scrumieră, cu sprâncenele zbârlite în punctul de la infinit ale paralelor drumului, ale paralelor niciodată reunite a închipuirii lui.

în sfârşit, maşina antecedență mie, din şirul nevăzut în urmă; a coloanei motorizate, trecu pe lângă muzeul vânătorilor, plin de trofeele colectate din crimele săvârşite în pădurile Bucegilor de Ceauşescu, de Gheorghiu Dej; crimele lor în regnul animal, crimele altora ca ei ce-şi digerau puterea în plumbi scuipați în carne, în praf de puşcă suflat în văzduh pur.

- Unde-i, unde-i? mă întrebă fata cu ochi albaştri, din dreapta câinelui, din dreapta mea, din locul fără volan; fără pârghii de impuls, de modificare a unei stări fizice.

Câinele, traducând vorbele în simbol de căutare, în semn de nelinişte, îşi roti ochii în sus; spre cer, apoi la dreapta; spre muntele împădurit, apoi la stânga, în prăpastia istorică a turcilor măcelăriți de Mircea cel Bătrân; la Posada, în bătălia din anul 1330. Nu, câinele nu ştia istorie! Privea prea insistent, în stânga, făcându-mă să cred contrariul, rămânând

**6**

cu coada ochiului acolo; în prăpastie, până când maşina trecu nepăsătoare mai departe, până când firele nevăzute ale nervilor lui oculari au plesnit înainte, i-au proiectat din nou privirea înainte.

- Nu ştiu! mi-am răspuns mie; fiindcă aceeaşi întrebare îmi frământa mintea. S-o fi oprit undeva, într-un loc nevăzut, într-un popas sub cetini, numai de unii ştiut, într-un parking invizibil.

Vorbeam singur, rar; între o sută de explozii un cuvânt, între o sută de rotații de roată o silabă, să nu-mi scape din volan curbura şoselei, constanta vitezei uniforme, inerția constantă a primului impuls.

Urcasem cât era de înaltă Posada pe şosea şi chiar acolo de unde să coborâm; dintr-un vârf neştiut, presupus. Maşina frână, îşi încetini bucuria unui avânt la vale, în spatele unui Tir - long vehicle; leneş şi opac. Uriaşul - turcesc, bulgăresc, nemțesc, cu multe cuvinte scrise pe fund, însemnând într-o traducere aproximativă: "Atenție cămilă pe şosea!", sălta din coadă la orice denivelare a drumului asfaltat, executând sinusoide în-aer, gata să-şi frângă maximile în pietrele materializate de spaima celor ce-1 urmau, de complexul drobului de sare în care era indusă coloana de maşini mici.

- Linie continuă! spuse cineva din maşina noastră- ea sau câinele, sau chiar eu, călcând frâna cât să nu-1 împing pe "turc" înainte.

Coboram spre Sinaia, uşor, isesizabil, cu mers funebru, iritant.

- Linie continuă! am auzit şi-a doua oară, când, în plan descendent; înclinat descendent, eram gata să depăşesc, să scap de reazemul miriapodului urât mirositor din fața mea; cu țevi de eşapament gata să axfisieze pădurea şi stânca şi neantul.

- Nu, nu-l depăşesc, doar mă asigur, doar mă feresc să nu fiu prins la mijloc! i-am explicat rar celui ce vorbise, femeii mele înger ori paznicului meu instinctiv; patrupedului dintre noi doi.

O clipă, am vrut să-i văd botul întins în ventilator, şi albul ochiului stâng cu iris verde, să-mi identific proprietatea dinamică a caruselului continuu, să-mi limpezesc privirea de cenuşele drumului ce-mi intra nesfârşit în trup.

- Unde-i, unde-i? am auzit aceleaşi vorbe curioase; rostite de cineva diferit de noi, în noi.
- Ce-mi pasă, ce-mi pasă? i-am răspuns vocii necunoscute, vocii presupuse, vocii neauzite decât de mine.
- Ce tot bâigui acolo? Nu vezi că ții coloana în spate? Accelerează omule! Că-i vale, că-i drum liber! La ce te gândeşti?
într-adevăr, şoseaua era "limpede" în ambele sensuri; nu era nici o linie continuă restrictivă, puteai depăşi un obstacol pe linia frântă din mijloc, prin convenție, prin absurd. Cum de nu-mi dădusem seama că-i țin în spate pe cei cu Dacii, cu Mercedcsuri, cu Jeepuri, eu un amărât de Renault 25, cu un ansamblu de artere; cu bucşe şi gânduri, de gând.
- Cum de nu m-au depăşit? o întrebai pe femeia mea însoțitoare. -A fost linie continuă, a fost "depăşirea interzisă", n-ai văzut? Tu nu vezi lateral?

- Bine, bine! am oftat şi am călcat accelerația până în măsele. Maşina tuşi înainte, spântecând câmpul magnetic ştiut; dându-şi pletele în părți, făcându-mi loc ca unui corp rupt din natura sa; invers polarizat; absorbindu-mă inconştient.
Coboram paralizat de accelerația descendenței liniare, apăsat de zâmbetul Vârfului cu Dor pe creştet, de cetinile lui transversale pe frunte.
O fereastră electrică se deschise, lăsând acrul pur; din înălțimi, să ne îmbălsămeze coborârea nebună la izvor, la popas.
De acolo, sub aceeaşi escortă de priviri; exterioare nouă, de scutelnici de veghe, de munți înzăpeziți, de frunze - ochi deschişi pe jumătate, de arbori - fluiere înrădăcinate, de mănăstiri săpate în stâncă, de turme mereu în transhumantă spre cer, de câini ciobăneşti gata să latre, şi să muşte, şi să asculte, de cascade - aripi de vulturi - timp, de om-răstimp, de acolo, coborârea era deductibilă. Şoseaua intra în Sinaia - sfântă ca şi Sinai, în Sinaia ocrotită de Furnica şi Piatra arsă în nord vest, de Prahova în sud, şi mereu de drumul nesfârşit al Nordului; spre Poiana Țapului, spre Buşteni, de OMUL, de oameni nenumărați.
Sinaia se odihnea în aburii dimineții, nepăsătoare, ca un castel împrejmuit de păduri, ca mănăstirea din inima ei ce-i dăduse viață şi contur. Radială în ascendențe montane, şi totodată concentrică pe curbe de nivel constant, cetatea medievală şedea, în Calea lotrilor motorizați, semeață şi totodată somnoroasă, plictisită de pelerini şi pelerinaje, de oscilațiile cablurilor telefonice purtătoare de gravitații infime; omeneşti, spre cote alpine, spre începutul Bucegilor.
OMUL, OMUL avea să liniştească această nelinişte a urcuşului omenesc, acele priviri spre înălțimi ale străinului flămând de cer, de aer, de piatră. Toate aceste frământări; ale călăuzelor pentru cel rătăcit în înălțimi, a celui rătăcit față de călăuze însoțitoare rătăcirii sale: însingurării sale în lume - de lume, a izolării sale față de mulțimea totală a sinelui lumii - imposibilă falangă a visului omenesc, nu erau decât fărâme de conştiință a neantului din noi, a unui neant niciodată atins.
Cumpăna falsă a apelor Bucegilor era un zid proiectat pe cer; în stânga, veşnic în stânga. Şi, printre brazii care alergau în urma maşinii, vedeai, din când în când, mai mult cu ochii minții decât cu ochii exteriori; purtători de pleoape, Piatra Arsă - de peste Furnica, Piatra Arsă - de peste Poiana Stânii, Coama Jepilor Mari şi Jepilor Mici - de peste pădurile Urlătoarei şi, după intrarea în Poiana Țapului, îți sărea în cale Crucea de pe Caraiman, uitând de Babe şi de Sfinx, uitând de vestita cabană Schiel din gâtul Piscului Calului, de sâncile microscopice din stâncile fără nume ale poenilor alpine, ale constelațiilor invizibile.
O curbă la stânga, cu scrâşnet de servodirecție şi burduf pe planetară, cu scrâşnet de dinți pe frână; să nu-i dai satisfacție forței centrifuge să te azvârle în Prahova, era intrarea în Poiana Țapului, era urcuşul meschin, curbiliniu al şoselei, printre case, printre frânturi de orizont străpuns. În

dreapta, un segment de Prahova suspenda Podul Zamorei sub munții Baiului şi ai Doftanei, peste aşa-zisa stațiune Piatra Arsă; cu vilele caraghioase ale guvernanților ultimilor dinastii ciclice, ultimilor destrămări ale ideologiei comuniste.
Şi "Podul Zamorei" risca să rămână fără cimitir, fără pâraie şi păduri; invazia monedei calpe româneşti oprindu-se-n beschie şi topor, în ciment şi stâncă fărâmițată, cu speranța spălării provenienței ei, spălării molimei hoției din ea şi a îmbogățirii virale a celor ce o posedau.
Şi această molimă cuprinsese întreaga țară. Fiecare încerca o autoîmproprictărire din obştescul comunist; pe cont propriu, fiecare după cum ştia unde era fragilă - posibil de posedat, proprietatea tuturor -socialistă, de care stâlp să tragă să-i cadă în palme niturile; şuruburile de aur, din scheletul ei fragil, din zidirile ei în epoci fals proslăvite; de aur fals, de idealuri false.
Numai priveliştea Bucegilor, numai înşiruirea lor peste capetele noastre - a celor ce-i umblau în tălpi, în mod primitiv; desculți ori pe patru roți, în mod trist, cu spatele spre îmbogățirea altora, pe umbrele noastre visătoare; în mod imposibil, pe credința noastră în capitalism, în vestul nevăzut, aflat peste creste, peste culmile istoriei europei sedimentată în noi.
- De ce vorbeşti la trecut? mă trezi din visare, femeia cu ochi albaştri, femeia mea, din dreapta mea, din stânga vieții mele.
- Da, m-am aşezat în viitor poate datorită relativității timpului în spațiul vitezelor mari, datorită dilatației lui nefirească în contracția reală a spațiului.
Tedy îşi rotea ochii spre dreapta. Da, trebuia să fac la dreapta, să mă desprind de sensul unic al coloanei; încetinită de privirea oamenilor din sat, de clopotele Bisericii din Poiană. "La dreapta, după Biserică, îndepărtându-mă de axul şoselei, să-i fac loc coloanei masive, lent impulsive, inconştient invadatoare..."
O cădere asfaltată în gol mă trezi la o nouă conştiință; conştiința prăbuşirii din uniform, din orizontalități aparente. Câinele mă privi, o clipă lung, o altă clipă indiferent, rezemându-şi botul între cele două unități de timp, instinctiv, de parbrizul maşinii. Un drum de macadam ne scutura de friguri, de visare liniară. Urma bariera cu un ochi roşu sonor: "Bing! bang! bing! bang!" Auzeam şi vedeam din stâlpul ei vertical, din stâlpul ei orizontal, ochii de pisică sonori, pericolul trenului pe şine. Am deschis radioul să obturez semnalul interdicției secantei, interzicerii alternativelor la viață...
Firma Atlas era o firmă a unor saşi nevăzuți care-şi propusese să-mi arate Europa în acel an '95. Tedy, câinele meu maron, cu ochi verzi, a făcut cel mai mare efort ca să accepte înstrăinarea, îndepărtarea mea de el, la aşa dinstanțe geodezice, geoidice, astronomice. El care nu accepta
***9***
să plec la piață singur, să dorm singur, să visez singur, Doamne! el m-a aşteptat o lună din pelerinajul meu vestic, absurd.
Treizeci şi şase de ore a durat călătoria asta până în Koln, spre Dortmund, prin Ungaria, Slovenia şi Cehia, prin Miinchen, Newrenbcrg şi Frankfurt, de parcă aş fi numărat pe degete, în gând, imaginile unor stele stinse de demult în carnea mea; atunci la creație, acum în fuga mea prin lume.
Pe Eva o cunoscuse Tedy pe plajă la Mamaia, într-o dimineață cu obeliscul soarelui uitat de Hcfaistos pe Marea Neagră; să se stingă din forja lui nevăzută în apa fără de sfârşit a curgerii timpului din noi, în apa fără limite a existenței noastre terestre.
Bătrâna nemțoaică, aşa cum îşi făcea plimbarea pe marginea umedă a neantului țărmului; cu urme în magmele nisipului, în magmele spumelor din el, a fost confundată cu un bărbat cocoşat numărând scoici si alge, apoi, încet, încet, cu ceea ce numai un câine ştie ce este omul bun, cine este om bun.
Femeia; aşezată între uscat şi apă, în saltul energiilor de contact dintre două nemărginiri, dintre două naturi aparent diferite, se lăsă mângâiată de un lătrat fără rezonanță, fără ecou.
- Ce face bietul? Dai din coadă? Muşti la mine?...

Tedy, uimit de propozițiile scurte; cu vorbe pe jumătate româneşti; accenmate germanic, verifică dacă-i singur în fața femeii cu chip de bătrân cu părul alb, ieşit din mare într-o clipă din neatențiile lui instinctive.
- Ham, Ham! continuă el să latre, ca la apariția lui Satan din marc, apoi se gudură ca la atingerea privirii unui înger coborât pe pământ.
- Nu muşcă, nu muşcă! mă aşezai eu între sunete, între oscilații de prisos.
- Câinele care latră nu muşcă, spuse bătrâna cu chip de Demiurg ieşit din mare.
- Cine eşti dumneata? am îndrăznit s-o întreb, temându-mă de întrebare, săvârşind o impietate față de apariția ei dumnezeiască, comițând o stupidă indiscreție în prezența ei; deja mărturisită de mare în țărm.
- Eva! spuse bătrânul cu chip de femeie... Peste trei luni am primit o scrisoare de invitație în Germania federală. Formularele primăriei din Sankt Augustin stăteau împăturite într-un plic fără valoare, în mâna mea, într-o zi de iulie.
- Vino la noi, îmi traducea, din scrisoarea infimă, o nemțoaică de-aici, care nu tânjea după alte plaiuri necunoscute, ca mine, ca mine...
- Hai dragă, porneşte odată maşina! am auzit vorbind ochii albaştri a femeii mele dragi. Ce tot priveşti în neant? Trenul a trecut!
Ai drum liber. Ce naiba?...
- Paşapoartele la control! au auzit eu, după ce am trecut liniile paralele de oțel, pe sub brațul cu ochi de pisică a barierei, prin unghiul ei ascuțit făcut cu pământul.

**10**

- Dumneata cobori din Atlas în Vamă! Dumneata ai paşaport fals!... Bariera începu să cânte în urma mea: Thing! Thank! Thing! Thank!
Gândesc, mulțumesc, gândesc! Roțile din față călcară cu grijă podul şubred din vremea lui Cantacuzino. în vibrația scheletului şubred, auzeam voci îndepărtate, într-un difuzor îndepărtat...
- Prima stație este Koln! Urmează Duseldorf, urmează Hamburg, urmează Achen, urmează Steaua Polară!...
- Ce faci, ce faci? mă atenționa câinele cu un lătrat stilizat: Che! Hac! Che! Haci! de parcă adormisem si-n somn îl auzeam lătrând, şi-i simțeam pe obrazul drept sărutul botului rece.
Maşina s-a oprit în fața unui cal uriaş ce nu voia sâ privească în Prahova; aşa suspendat în văzduh, aşa conştient de înălțimi nimicitoare. Se răsuci în copite, cu un efort nebănuit, cu un instinct nebănuit de supraviețuire; prin renunțare la primul impuls instinctiv.
L-am urmat, cu o mişcare uniformă de trap fluent. Numai gâfâitul exploziilor din cilindrii motorului era un galop sinistru, numai gândurile răsfrânte în urmă; într-un timp trecut plin de jăratec, galopau să mă omoare în prezent, îmi strigau în urechi şi-n tâmple, să mă adoarmă.
- Vezi groapa!
Am ocolit ruptura ploii în asfaltul vechi, ondulat, putrezit.
- La stânga, la stânga!
Ulița Pandurilor mi se lungi sub nas ca o potecă într-o pădure de brazi. Caraimanul; în stânga ei, însingurat ele măreție, de statura-i uriaşă; unică între cer şi pământ, îşi purta "crucea" suflând din gurile văilor sale pe Buşteni, pe Oameni; dinspre vest, obturând apusul amintirii călătoriei mele vestice, călătoriei mele spre credință în infinit.
în spatele Caraimanului, Coştila ținea Omul în spate, asudând, ştergându-se pe frunte cu năframa unui nor alb.
Două escavări de fundații de vilă arătau în aer osemintele cimitirului vechi al Zamorei. Femure şi cranii de om şi cal fusese incinerate cu grijă la temelia vilelor ce nu s-au zidit vreodată. Cavernele lor; opuse Bucegilor, erau un semn de necuviință a omului față de ordinea ecosistemică, față de frumosul etern. Atunci, chiar atunci, când să opresc, când ambreajul şi picioarele vitezelor au fost eliberate, când coliniaritatea noastră: om, câine, om, scăpase de inducții, când fiara cu înfățişare omenească şi omul cu înfățişare de câine aveau acelaşi suflet universal; în repaos, în aşteptarea altei incarnări, radioul din bord anunță: "în Posada au dispărut două vehicole. Cei care le-au văzut

înainte de dispariție să se prezinte la mănăstirea Sinaia pentru identificarea cadavrelor. Atențiune! Calea de acces, prin castelul Peleş, spre mănăstire, e interzisă. Regele are oaspeți din Germania."

**11**

# *O sâmbăta de bal*

Se spărsese bostana, se tescuise vinul, şi merii aşteptau un ultim strigăt de pasăre migratoare ca sâ se scuture pe pământ. Grădina noastră, printr-o minune, ținea verde pătrunjelul şi trandafirul prin curpenii de dumade şi fasole uscată, în răsărit, spre grădina bunicii. Bunica trecuse demult în neființă - o dată pentru totdeauna, nu ca grădina ci; periodic ființă a neființei, an de an, bienar.
Era seară, o sâmbătă seară. Tata adăpase vitele sub salcâmul secular din sud; cel în pletele căruia luna făcea ouă de zvârcolaci în nopțile de toamnă cu dihori flămânzi de pasăre şi cu oameni rătăciți în numere şi enumerare.
- Tu eşti, măi Pintilic? îl dibui tata cu vorbe pline de praf pe omul ce-i intrase în ogradă, pe prietenul lui dc-o viață.
Un mormăit de urs sau de vită lovită se auzi la capătul măturii ce râma țărâna din pământ în semicercuri largi; ca la coasă, să se ştie că "bătătura" trebuie țesâlată în lung şi-n lat, în ziua de odihnă a lui Dumnezeu, în ziua facerii omului de el.
- Hî, Hu! tuşi oaspetele, vrând să spună ihî» îhî!
Se îndepărtă de tata spre prispă, spre masa invizibilă a sfatului lor de sfârşit de facere a lumii. Vişinii îi făcură loc, dându-se un pas înapoi, ridicându-şi ramurile în sus, într-o neînțeleasă forță ascendentă, generată de trecerea omului pe sub ei.
In sfârşit, tata se opri din măturat. Rezemă mătura de furca porții cu nasul în pământ şi cu coada în sus^ să aştepte o nouă apucătură, un nou moment cinetic de trup omenesc. închise poarta; rămasă deschisă de la intrarea "cuiva", nu înainte de a-şi băga capul afară, uimit că nu-i nimeni afară să-1 vadă, să-1 ia în seamă.
- Andone! se auzi strigat, de sub vişini, de sub prima fereastră a casei, de cineva rezemat de dereg, cu fundul pe prispă, ca-ntr-un jilț ortogonal.
- A, tu eşti? se făcu tata că uitase de venirea lui, se făcu tata că-1 vede întâia oară? Da, ce faci acolo, mă!?
- Sparg nuci, nu vezi? Câ-n ograda asta a ta nu cresc decât oțătarii, nu nuci. La mine-n ogradă nu cresc decât nuci. Nuci şi iar nuci. în grădină la fel. Nu creşte nici o floare, nici un fir de iarbă sub ci. Mă dor oasele de umbra lor ce mă apasă pe pământ. Mă sufoc de mirosul lor, de suflarea lor în gura mea... Ei, aşa-i făcut omul; să aibă în viață ierburile lui înjur, care să-1 țină în viață aşa cum gândesc ele, care să-1 omoare aşa cum ştiu ele.
- Ce tot îndrugi acolo? se răsti tata la bâiguiala abia auzită a celuilalt, de parcă ar fi vrut să sară la bătaie la cineva cc-i intrase nepoftit în casă, plin de vărsat de vânt ori de holeră.

**12**

- Adâ şi tu o cană cu vin! spuse moş Ion, venind cu picioarele pe pământ, uitând de pățania lui, de spovedania lui cu nuci, cu nu ştiu ce nevăzute dependențe dintre om şi arbori.
- N-a stat! spuse tata
- Cine? zise prietenul lui
- Din fiert...
- Aaa!...
- Dar pişcă! spuse din nou tata.
- Cine? zise din nou, Ion Pintilie.
- Vinu', mă! Cine altul? Că nu albinele din el, că nu rădăcina nucului din via din care l-am cules... Că n-au trecut decât trei zile de la stors... Că ploile au stat cât să-mi culeg via, până când o sta el din fiert. Ai să vezi, ai să vezi!...
- Cum mai trece timpul. Ieri era pe rod, mai ieri, întări cele spuse de tata, omul de pe prispă, decojind nucile metodic; nucă de nucă, şi aliniindu-le pentru a fi sparte, spre celălalt capăt de prispă, spre şina de cale ferată din samalâc, spre casa lui de peste grădinile din răsărit.

... Una ție, una mie, parcă număra "necunoscutul"... Asta, aia... ici, colo...
"Ei" mă ştiau că sunt în casă; la o fereastră, după muşcate, sub candelă, şi că o teamă de moarte mă cuprinsese la auzul şoaptelor ordonate ale omului de pe prispă; de sub siliciul vânăt al amurgului, ce bântuia ograda; de jos în sus, din trei colțuri ale lumii.
Parcă a venit şi tata, cu două ulcele roşii în mâini însângerate, de sub streaşină casei mici, în care petreceam iernile; noi şi vitele, noi şi o parte însemnată din alții care eram mereu a doua zi.
Doamne, cănile îi stăteau ca nişte cuie înfipte în palme. Pintilie râdea ca un diavol, ca un bandit.
- Ha, ha! Şi spui c-a stat din fiert, măi Andone?
- Da, mă! Ia şi bea!
Pintilie îi smulse din mâna stângă cana cu vin.
- Şi mai lasă dracului descântecul ăla al tău cu nucile fără coajă. Mai bine jucăm un țintar...
Eu nu i-am mai auzit, din tindă, de sub acoperişul de stuf al casei mari, al casei curate. O linişte inductivă mă afundă în nord, în nord.
Sala de bal fusese împrejmuită cu hlujani de porumb, cu mănunchiuri de păpuşi şi stuf, iar pe duşumea erau frunze; frunze de tot felul, îmbibate în motorină şi-n pământ urât mirositor bătătorit de şenile, şi de roți mari de cauciuc. Sala de bal era gătită în atelierul-mecanic al S.M.T.-eului. Din tavan, atârnau dovlegi ca nişte țeste omeneşti şi ghirlande de viță de vie; ici colo cu struguri albi, de ceară, picurând pe gudroane, pe oameni, pe semiîntuneric.
Era ca o petrecere bahică, cu liticeni - trâmbițaşi, învățând să cânte o horă mare dincolo de lume.

**13**

Mulțimea de oameni amenința să se strivească, vorbind absurd într-un ecou nemilos de sunete şi lumini pale, de candelabre - umbre mergând pe pământ.
Nu ştiu cine mă strigă "Ioane!" dintre băieții rătăciți acolo, prin mulțimea nefirească de oameni şi himere.
Spațiul paralelipipedic mă absorbea, ncluând în scamă "ordonarea" elementelor sale; ordinea impusă lor de ființele absurde ce-1 stăpâneau.
Uneori, liniştea dintre sârbe, hore, chiuituri, aducea cu o curgere de apă într-un râu uriaş. Alteori, liniştea prevestea un cuvânt mai înalt, mai plin de suflare ori pur şi simplu - asta aveam să învăț în curând - un cuvânt neauzit. Liniştea se făcu lungă, lungă.
Ascultam cu sufletul la gură ca o fărâmă de cuvânt să o spargă, să o împământenească. Felinarele, suspendate, fâlfâiau lumina ca nişte fluturi de noapte fosforescenți. Un motor îndepărtat genera în infraroşu un bec; un singur bec, în hala de reparat tractoare în care mă aflam la bal.
Oamenii priveau fix la un grup negru îndepărtat. Şoaptele erau clare, înalte.
- Aş vrea să dansez cu nepoata asta frumoasă; a matale! spuse îmbujorat un flăcău cu un pas desprins de mulțime, spre grupul izolat de mulțime; izolat de cercul în care o frumusețe de fată privea pretutindeni şi nicăieri, conştientă că e admirată de mulțime, conştientă că-i poate provoca setea, nemărginita-i sete de a privi.
- Nepoata mea nu dansează! îi răspunse cel care părea să-i fie unchi, frate, tată, văr sau iubit.
Supărat, flăcăul, mai îndrăzni un pas, înainte, întinzând mâna să apuce fata de mijloc. Un cuțit fulgeră despicând spațiul în două. Lama-i de oțel se opri în pieptul flăcăului şi-n inima lui, printre coaste, printr-un adânc oftat al mulțimii.
Cel singur în fața mâniei; aflat între cercuri exterioare ca un bulgăre de om, îngenunche în fața frumoasei şi muri pe loc. Deodată, muzica a început să cânte o bătută ori un vals - nu-mi aduc aminte... Această amintire mă bântuise sub muşcate. Moş Ion Pintilie se contrazicea cu tata sub vişini:
- Ion la omorât, Ion la omorât pe flăcău!
- Păi, ar fi fost în legitimă apărare; spun oamenii, îi răspunse tata.
- Aş, oamenii! Oamenii sunt nişte porci! Au băut şi au jucat toată noaptea pe locul mortului nepăsându-le cine pe cine a omorât, cine şi de ce a murit.

- Ion la omorât, Ion la omorât pe Ion! mai spuse Pintilie şi-n loc de "Amin" bău din cana de lut însângerat, din mâna lui tata ori din mâna lui - nu mai ştiu, nu mai ştiu....
Era în 195... Ion Brânză îl omorâse pe Ion... Ion Brânză şi cu alţi haiduci din râpa lui Tuluc; favoriţi ai comuniştilor de pretutindeni, ucisese fără remuşcare.
**14**
Eu eram prea mic atunci să descifrez naşterea şi moartea, crima şi pedeapsa ei în lume, cu câtă uşurinţă se moare dintr-un cuvânt rostit mai mult. Cu câtă uşurinţă se ucide dintr-un cuvânt înţeles greşit...

# *Biblia lui Adam*

Popa Ciobanu umbla din casă în casă cu "zi 'ntâi" ori cu altă sărbătoare de sărbătorit, de sfinţit, ca să tămăduiască oamenii bolnavi de molima muncii pe brânci dintre două duminici, dintre două bătăi de clopot, dintre
două liturghii.
Mama îl aştepta scuturând; mai înainte de toate, prin întunericul zorilor, rogojinile de pe pământul-duşumea al tindei, al bucătăriei de iarnă, şi zăpada - singura lumină veşnică a ogrăzii, trosnea sub tălpile ei trădându-i liniştea, grija trecerii omului trimis de Dumnezeu prin casa ei.
Era 1952. Casa le mai era casă. Masa le mai era masă. încă nu năpădise buruiana comunistă în spaţiile moarte - extreme a unei sărbători neştiute de om; veşnicia de dincolo de el, veşnicia vis, veşnicia odihnă - repaos cu orice preţ, văzută de pe pământ; inerţie cu orice preţ, văzută, aşteptată de dincolo aici.
Era frig în bucătărie. în graba ei, mama uitase să facă focul la plită şi în soba de paie de sub noi; ce-şi avea gura în crivăţ, în nord, acolo unde un capac de lut ţinea vijelia să nu dăltuiască sub casă , să nu ne spulbere de pe pământ.
Tata nu voia, în "bolboroselile" lui prin ogradă; de la poartă până la uşile aşezămintelor cu pereţi, să-i strice plăcerea ei de a-1 aştepta pe popă; aşa cum ştia numai o "credincioasă", cum ştia numai o femeie curară ca a lui - mama mea, aşa cum ar fi trebuit şi el să fie, dar nu putea, nu voia să poată. "Ce tot umblă popa ăsta printre oameni să ne aghezmuiască, să ne cânte pe nas jumătăţi de vorbe omeneşti; vorbe doar de el ştiute, fără înţeles pentru mine şi pentru mai mulţi, fără un cuvânt de bineţe înaintea "suduirii" lor prin ogradă?".
- Andone, s-a făcut ziuă, omule! Scoală-te odată şi adapă vitele, fă pârtii prin ogradă că-i "zi întâi" azi, că...
- Ho, Veto, ho! îi răspunse tata, de parcă oprise boii; cu car cu tot, în vârful unui deal; să pună talpa la roţi, de parcă terminând de urcat dealul, oprise boii să privească la vale. să respire din orizontul atins. Apoi se sculă, ne mai luând-o în seamă. "Ea are oaspeţii ei, eu îi am pe-ai mei!" îşi zise, trosnindu-şi oasele, să se ridice din pat; făcându-şi tendoanele lor praştie, şi venele vinete, şi sângele iute, şi ochii mari, cu străluciri albastre; cu pupile mari măturându-i irisul în afară de cristalin .
Aşa se trezea la viaţă, dintr-o neştiută energie ce ia fost dată; ce îi fusese dată în somn, de un vis nevisat, de întunericul neumblat al adormirii sale; ca să se trezească, de întunericul bătătorit al trezirii sale; ca să adoarmă.
**15**
Tata era acel înţelept care dormea când îi era somn, se trezea când cineva dinăuntru lui îl trezea, mânca când îi era foame; nici mai devreme nici mai târziu, era înţeleptul dedus din fenomenal, din vremea anterioară descrierii rosturilor lui printre oameni; dinaintea focului ce ne-a pătruns în carne, dinaintea apei ce ne-a stat în cale, dinaintea stelei aprinse la naşterea cuiva.
Mama, dimpotrivă, era înţelepciunea dobândită a manifestărilor fenomenale. Ea acceptase consecinţele lor printre oamenii din lume, şi-i încuraja pe cei din jur să le recunoască valoarea;

focul este foc, apa este apă, valoarea conştiinţei lor în preajmă, esenţa binefacerii lor pe pământ, ca toate la un loc să fie numite cu evlavie Dumnezeu, Iubire, Duh Sfânt.
încetineala asta cu care tata îşi mişca trupul pe pământ, era un fel al lui de a trăi: trezindu-se din vis, murea trăind; adormind în trezire, trăia murind, ori invers, nu se ştia niciodată de nu era invers.
Mama, cu veşnica ei repeziciune prin ogradă, se-nfaţişa, trăind întruna numai cu gândul la moarte; mereu cu gândul la moarte; de prea mult păcat de a trăi, de prea multă trăire, care, oricând, pentru ea şi alţii - după părerea ei, era mereu o trăire'păcătoasă.
Conştientă veşnic de păcatul trăirii ei, se ruga în somn pentru cât era trează, pentru ce greşeli făcuse, scrutând cu simţurile lumea din afara ei, scrutând cu gândul lumea ei dinăuntru - adică propria-i, adevărata-i fiinţă; supremă Duhului ce o purta prin lume ca "Fiu", inferioară oricând Tatălui - superior oricărei conştiinţe.
Intre ei, eu eram un fir de trestie legănată de neliniştile trecerii lor pe pământ; o plămadă comună fiinţei lor, ce încerca să germineze în covată, uitând că este făcută pentru coacere, eram aşteptarea răsăritului lor din întunericul lăuntric ori exterior al trezirilor de orice fel, din lumina interioară ori exterioară a spaţiilor de orice fel - temporale, atemporale, ale gândului punctiform, ale visului multiplu.
Copilăria oricui, între aceste două moduri de viaţă: cel lent ca o adiere de vânt cardinal - al tatălui meu, cel accelerat ca o cometă apropiindu-se de Soare - al mamei mele, era un salt de la cald la rece, de la foc la apă; între stări sufleteşti, o acumulare de stări unice, fenomenale.
Copilăria anotimp al fiinţei preistorice din noi, presară cenuşcle amintirii; rătăcirii în arhetipul lumii, în începuturile ci pentru copilul ce se află veşnic în noi, pentru cel mare din noi - rătăcit de cel mic.
- Ţaţă Veto! Veto! strigă Arsinia, prin urechile geamului care-i privea ograda ei, din cercevica afundată-n lutul bucătăriei noastre de iarnă; de sub perna mea.
Doi ochi mici de pisică; fără sprâncene, se rezemau; sub o palmă-streaşină, pe siliciul vânăt dintre mine şi imaginea "grădinii sălbatice" a ogrăzii de dincolo, plină de oţătari - lumânări umede, stinse, plină de sălbăticie.
**16**
De frică, am stat ascuns vederii ci; geamul avea reflexii în ochii ei, şi nu mă putea desluşi înăuntru. Soarele, care se afla în spatele ei, pe casa bunicilor mei, răsărea a doua oară din geamul nostru; în grădina cu lumânări vegetale, răsărea a nu ştiu câta oară; diferit, pentru fiecare om în parte pe pământ.
- Veto! strigă din nou, Arsinia, tară să înţeleagă că mama era afară, că "scutura casa" să vină preotul în ea, să-i fie aghezmuită ograda şi oamenii, şi vitele din ea, şi duhurile lor independente, colective.
Văzându-mă, într-o clipire a soarelui pe lume, într-un căscat cu palma la gură, pe pământ, într-o fărâmă de oglindă spartă a siliciului eliberat de reflexii, exclamă; fiinţă cu ochi de pisică, craniul îmbrobodit, fiinţa palmă rezemată de frunte, exclamă:
-A, tu eşti? Tu eşti!
-Eu sunt mătuşă! strigai dinăuntru, să tacă ea afară, sâ-şi îndrepte căutarea în altă parte; nu înspre mine, în mine; dincolo de mine.
- Unde-i? Unde-s?
- Af... Af... auzea ea, de dincolo, înţelegând; după cum credeam eu, în întregime, silabele de început a lui "afară", restul sunetelor neauzite, fiindcă se îndepărtă, fiindcă se făcu nevăzută.
Soarele a sfârşit restul trezirii mele săgetându-mă în ochi până la lacrimi, deodată bucuros să mă vadă, bucuros să mă vadă om.
Mi-am făcut patul, strângând mai întâi plapuma grea de cârpe şi lână; peticită în fel şi chip să nu ne rătăcim în ea.
Camera era mică, săracă şi curată. Patul, singura imponderabilitate a spaţiului ei, singura imponderabilitate pe chituci a somnului nostru în ea, avea dulapi înfipţi în cuptorul pat şi în

peretele din sud, cu suflare de vită şi linişte magnetică, cu echilibru indiferent în uşa cu scânduri alipite vertical, în uşa cu scânduri crăpate; deschisă pe lume, în pridvorul ei.
Trebuia să-ţi pleci fruntea şi creştetul, să-ţi îndoi genunchi şi coloane vertebrală ca să ieşi afară din ea, din veşnicia somnului ei, din marginile ei de lut si paiantă, de sub "bagdadia" cerului ei; gata să ne sfărâme, gaia să ni se prăbuşească pe îndrăzneala noastră de a sta în picioare în ca.
Mama "strânsese războiul din geamul spre ograda noastră; veşnic concavă - arie nesfârşită dinamic în copitele unor cai, nevăzuţi, legaţi de buricul ei geocentric, de stâlpul - axă a lumii; ce se afundă: colo; la o palmă de vişinul de sub prispă, ici; la o palmă de salcâmul din fierăria sârbului Provolovici. Războiul ei de ţesut rogojini era o grămadă de lemne, lăcuite de balele papurii, de curmeiele ei verticale, între două spate nebune, orizontale, înfometate de gravitaţia fântânilor de sub noi, ori numai de atracţia unei stele stinse în nadirul lacului, în latitudinea oscilantă a aşezării noastre orizontale pe lume, a fiinţei noastre azimulale din această aşezare.
Războiul fusese dat afară de mama; bucată cu bucată, în timp ce eu îmi făceam patul. Mama semna astfel un pact de pace cu nopţile ei viitoare, cu spaţiul trudniciei ei din nopţi pentru o zi sfântă, pentru îngroparea morţilor războaielor gândurilor ei prin lume, despre lume.
**17**
- Veto! am văzut-o atunci pe mătuşa Arsinia, întreagă, în uşa de intrare în grajd, în uşa prin care băgăm vitele în "bucătăria lor', în lungul bucătăriei noastre, în lungul meridianului casei curate şi a beciului de sub ea, şi a cuptorului din coastele noastre, şi a trupurilor noastre lungite să doarmă pe el; să viseze pe dulapii patului pe chituci.
- Ce-i Arsinio? îi răspunse mama, punând masa în locul războiului, şi trei scaune în jurul ei - cât încăpeau în jurul ei, punând muşcatele în tocul geamului mare învelit cu ziare curate; tăiate şi lipite pe lăţimea lui, pe înălţimile şi lungimile lui incomensurabile, iraţionale.
- Ce-i Arsinio? întrebă mama, a doua oară, punând după uşă şi calendarul nou în cui; peste cel vechi - că nu se ştie, după uşa prin care trebuia să-ngenunchezi ca să ieşi afară, prin care trebuia să clipeşti des ca să vezi omul sau femeia din uşa cealaltă; uşa spre lume.
- Nimic, nimic! Am uitat. Doamne, ţaţă, cum mai uit de-o vreme încoace!
Mama îşi cunoştea cumnata. Ştia că uitarea ei avea scopuri precise; de împrumut ori de tras de limbă, ori numai de ştiut câte ceva din ograda noastră, să le ducă într-a ei şi de-acolo pe uliţă, la Pintilie, la Mândru, la fântână. "Vcta aşteaptă popa! Iar a băut frate-meu Andone! Nu-mi dă nici o sită de făină împrumut de zgârciţi ce sunt! Toarce! Toarce! Coase şi împleteşte! Bea şi bate! Bea şi tace!" Aşa clevetea Arsinia. Ştiam toţi asta dar o suportam ca pe o pacoste necesară a neamului nostru; ca pe o apartenenţă şi mai necesară în lume a celui rău la cei răi.
- Poate nu te-nchini în fiecare zi sub icoană Arsinio, poate ai uitat "Tatăl Nostru"!?
- Eu, să uit "Tatăl Nostru"? Ţaţă, îl ştiu de la început până la sfârşit! Mă văzu pe mine, rătăcind pe umbrele mamei în casă, ţinând în braţe ultima muşcată, să-mi fie luată şi pusă pe masă, să fie ştearsă; frunză cu frunză, de scrum, de cenuşe, de uscăciune, să-mi fie înjumătăţită greutatea pe pământ. Mă văzu şi recită mândră: "Tatăl nostru, care eşti în ceruri, sfinţească-se Numele Tău; vie împărăţia Ta; facă-se voia Ta, precum în cer şi pe pământ. Pâinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi".
- "Pâinea noastră cea spre fiinţă dă-ne-o nouă astăzi", o corectă mama.
- Eu îl ştiu de la mama, aşa, ţaţă, şi aşa vreau să-1 spui. Apoi continuă să nu-1 uite, încruntată, mai îngândurată ca la început: "şi ne iartă nouă greşelile noastre..."
- "greşealele noastre" o atenţiona mama.
- "precum şi noi iertăm greşiţilor noştri", continuă Arsinia, să-mi arate mie că ştie, mai senină la vederea mea: "şi nu ne duce pe noi în ispită ci izbăveşte-ne..."
- "ci ne izbăveşte" interveni mama s-o înveţe altă expresie a rugăciunii, cea învăţată de ea cândva din Biblia bunicii ei.
-... "de cel râu"; sfârşi mătuşa mea cu un oftat, cu o suflare adăugată pe rugăciunea ei spusă dintr-o suflare, ţinându-şi suflarea de la început, de la: "Tatăl nostru"...
**18**

- "Că a ta este împărăția şi puterea şi slava în veci. Amin! încercă mama să o convingă mai mult, să o lumineze mai mult pe cumnata ei, ştiind că acest sfârşit trebuia spus de un preot - poate de preotul ce o să vină curând; pe care-1 aştepta cu grijă, poate de un alt preot, care n-o să vie în casa ei, dar, care cântă acest apolis; "A Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh; Acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin'"; acolo în sfânta biserică, acolo în spațiul inconoclast al meditației îngenunchiate, al meditației înălțătoare la cer; pe bătăi de clopot şi cuvânt, pe aripi de gând la Dumnezeu, de conştiință a existenței ei creştine.
- Da, da! confirmă femeia cu ochi de pisică - Arsinia, din prima uşă a "aşezării noastre pe pământ", care avea încă două uşi; una spre oameni, spre mine şi mama, alta în sud spre vite. Uşa asta; cu om-femeie în ea, era o intrare într-o tindă săracă, unde, pe o prispă de lut, țineam găleata cu apă de băut noaptea, țineam lăzile cu făină şi hambarele cu boabe pentru păsările de afară.
Din sud, un abur cald intra în tindă, din foalele plămânilor boilor şi vacii. Acolo, ieslea era lungă pentru patru capete, şi paiele de pe jos le tăcea odihna dulce, rumegarea fără spasme, reazemul lin pe pământ.
Tata trecuse prin acel spațiu de freamăt carnal, de sudoare animală, de priviri conştiente numai la vederea omului.
Rânise balega şi o aruncase pe un geam fără cercevică şi siliciu; în ogradă, sub streaşină lungă a grajdului. Le adăpase, le răsuci butucii de sare în iesle; să-i lingă înainte de a le pune paie de fân, paie de iarbă vânătă - cosită demult pentru ele în şira de afară, din lungi cărări cu coasa în mână pe câmp, pe deal, pe baltă, prin pădure.
"Să țesăl boii şi vaca şi vițe lu', că-i zi întâi', că popa va intra şi aici, să aghezmuiască şi să cânte pe nas; cu dascălu în urmă, să-mi zică: "Vai, ce vite curate ai, Andone!". Să-i țesăl şi-n dimineața asta", îşi vorbea el, atunci când eu priveam numai răsăritul în oțătari, prin geamul dinspre ograda bunicilor - moştenită de Arsinia; până la venirea ei, până la aşezarea căpățânii ei îmbrobodite pe dispersiile astrale ale zorilor, ale soarelui molatec de iarnă.
Sfârşi de-mprăştiat balega, de afară, pe grămada de "mraniță", de "gunoi"; pentru îngrăşat pământul, care creştea şi se-mpuțina după câte drumuri făcea cu carul în câmp, după cum ara înainte de zăpada sau ningea înainte de arat.
Plecă, smulgând găleata goală de pe prispa din tinda dintre noi şi vite, spre fântână, spre nanu Anton, spre crâşmă.
Nu ştia cum trecea prin fața fierăriei că ajungea la roată, o învârtea, privind cu un ochi spre cimitir şi cu celălalt spre oamenii din crâşmă: gata, gata să dea peste cap ciutura pe mosorul lemnului orizontal, trecut pe osii orizontale şi lagăre verticale mâncătoare de rotații; trecute prin spirale arhimedice - omeneşti.
Atunci când să sfârşească turnarea apei clocotite în găleata lui de tablă zincată, atunci când se odihnea; uitând de roată, pe marginea

adâncului de sub el, auzi din crâşmă o voce cunoscută, o chemare liniştită de om înspre oameni.
- Andone! Da, era numele lui; aşa cum îl striga oricine în sat. Apoi auzi:
- Vulpoiule! Da, "ăsta-i un prieten"; gândi tata, răspunzând de data asta cu o privire albastră - aşa cum numai el ştia să răspundă cu privirea, aşa cum nu e nevoie să vorbeşti când ştii ce vrea altul, de la tine, fără vorbe.
într-adevăr, era Haplea - uriaşul lui sfătuitor, uriaşul lui prieten de băut.
Tata lăsă găleata înăuntru crâşmei pe duşumea, lângă uşă; ferită de aerul măturat în cavități, de afară, de țurțurii streşinii ce se dădeau peste cap în umbrele vântului dimineții.
- Azi e "zi întâi", mă Roşule! îi pomeni şi al treilea nume cel care i le ştia pe toate, într-o anumită ordine în timp, în altă ordine în inimă - Haplea, Haplea năzdrăvanul.
- Ştiu, ştiu Mardare! vorbi, în sfârşit, tata, cu vorbe, aşa cum s-ar fi cuvenit să facă acest lucru de la întâia lui chemare, de la întâiul lui nume rostit. Tăcuse oare să-şi audă toate numele strigate de celălalt? Tăcuse, oare, să-şi aleagă unul din cele trei nume ce i se potrivea în ziua asta; de care

avea nevoie azi? îşi stăvili şi aceste tăceri oftând: Că Veta nu se mai opreşte să scuture casa, să mă scuture şi pe mine de "ce-mi pasă mic că vine popa", de ce-mi pasă mie de "aghiazma" lui.
- Nu vorbi aşa, mă! Bei o secărică? Că de fumat ştiu că te-ai lăsat.
- Ei, o "mărăşeascâ" pe zi, ca să-mi bat cuiul mai adânc, tot stric, tot mai gust. Da ce carte ai cu tine? întrebă tata, uimit să-1 vadă pe Haplea citind; că nu-1 văzuse citind vreodată, că nu şi l-ar fi considerat prieten de-1 ştia că citeşte.
- Biblia, mă, biblia! îi răspunse celălalt, oarecum stingherit, oarecum împovărat de literele din colile deschise ale cărţii, de ciudata lor aşezare în şiruri, în grămezi de cuvinte frânte; ca nişte sunete pietrificate în lemn, ca nişte termite îmbârligate, împreunate să-şi strângă sămânţa în stârv.
- Biblia? De când citeşti tu, mă?... Atunci apăru nanu' Anton:
- Mă, Haplco, ia cartea aia de pe masă că v-am adus secărică!
în timp ce o închidea, coperta desenă cuvintele Biblie prin aer, apoi pe pământ; acolo pe masa murdară, în dreapta unghiului drept al mâinilor de pe ea.
- Ce caută Biblia aici, la crâşmă? De unde a-i adus-o? rămase uimit nanu, neştiind prea bine dacă să recunoască că prăvălia Iui era un loc "nu prea sfânt", dacă o carte sfântă nu ar fi fost potrivită să-i sfinţească pe oamenii dedaţi păcatului în această felie de casă a lui.
- De la un copil. Mi-a dat-o să i-o ţin până duce vaca la văcar. Parcă era a Nalangâtei; unu din ei, din câţi are ca în ograda aia plină de plozi.
**20**
- Mă, fă ce faci cu ea şi să dispară din prăvălie, că dacă află preotul Ciobanii..., că azi e "zi întâi", că azi umblă cu "zi-ntâi".
Mardarc se fâstâci, se foi în scaun scârţâindu-1, oftă, şi, deodată se lumină.
- Andone, ia-o tu acasă! că tot eşti cu apa... Tata luă cartea din mâinile lui; întinsă ca o pâine de celălalt spre el, întinsă ca un lucru de preţ: de cristal, de smarald, de lumină închegată, spre celălalt. O aşeză în "poale"; pe picioare, pe femure, bându-şi secărica ţeapăn, să n-o răstoarne, să n-o uite. ca un mort viu aşezat în scaun, ca un om care - viu fiind, nu ştie de ce Irăicşte.
Şi plecă, fără un cuvânt, luând cartea la subsoară şi găleata de toartă. Haplea îi făcea semne în urmă, care, traduse, ar fi însemnat că o să treacă pe la ci pe-acasă sâ-i ia Biblia, că-i bine să plece nevăzut de alţii.
Trecu pe sub duzii îngheţaţi a lui Provolovici Nicolae - cel cu circularul de tăiat buşteni, pe sub salcâmii fierăriei lui Ionel Provolovici - celălalt sârb în viaţă - al satului, şi, ocolind cu privirea poarta casei noastre, intră în ogradă.
Drumul a fost greu. Zăpada îl desprindea de pământ. îşi aducea aminte de îndrăzneala lui să poarte cartea în văzu lumii: "De când Roşu cară Biblia la subsoară?", "o fi pentru nevasta lui; că ştim cât de credincioasă e!\ "O fi pentru ficioru-su că-i la şcoală. Dar la şcoală nu se mai învaţă Biblia", "S-o fi îmbolnăvit careva în casa lui, în neamul lui?" Aşa se întrebau alţii în mintea tatălui meu, întors pe urmele lui; în acel segment de uitare totală - crâşma lui nanu Anton şi stâlpul porţii lui, ocolit de găleata cu apă îngheţată, de trupul lui împovărat de carte.
"Ce i-o fi venit lui Mardare să-i ţină cartea plodului ăla?" "Care plod?" "Unu care ducea vaca la păscut, la văcar, la turmă?", "Dar e iarnă!"" Dar c iarnă, e ajunu' bobotezei?", "M-a minţit!"
Toate aceste deducţii au fost aprinse când trecea prin poarta deschisă cu un scârţâit lung peste ogradă; peste adăpostul câinelui ce o păzea, au fost stinse pe clanţa trântită în urma lui, în măselele porţii închise în urma lui.
Mama îi ieşi în cale din casa curată, din casa din nord, ce ne pândea peste vişinii de gheaţă, de peste cercul polar. îl văzu pe tata în calea ei, şi. aproape să nu-l ia în seamă, se împiedică cu privirea de cartea mare; înspăimântător de mare, din subsoară lui.
- Ce ai acolo? Cine ţi-a dat...
Se opri. Taîa îi întinse cu dreapta; cu mâna dreaptă, cartea din subsuoara stângă, după ce lăsase pe pământ apa împietrită în găleata de zinc, apa împietrită în aerul de plumb al ogrăzii.
- Vai, e o Biblie. Cine?....

Tata nu i-a răspuns. S-a dus înaintea ei, în casa "murdară", în casa locuită clipă de clipă de oameni şi vite, de vite şi oameni laolaltă.
**21**
Smulse găleata grea de acolo, de unde o lăsase, ca să răsufle scăpând de Biblie, ca să se urnească mai uşor pe pământ - fără povara ei în conştiinţa lui, fără semnul mare de întrebare ce-i neliniştise verticalitatea translaţiei trupului lui din crâşmă până aici, între duzii şi între salcâmii sârbilor - tăietori de lemne şi de oxizi.
- Şi ce litere mari are? asculta tata în urma lui; o auzi el pe mama, afundându-se printre vite, în grajd; să le hrănească, să le privească, să le mângâie. De acolo, plecat pe ieslea lungă cât să dormi; de n-ai casă, cât să trăieşti pe gerul bobotezei cu suflarea caldă a boilor sfinţi; a ochilor şi nărilor lor veşnic deschise pe trup omenesc, de acolo, tata auzi un cântec.
- Mântuieşte Doamne poporul Tău şi binecuvântează moştenirea Ta. Apoi o altă voce mai nazalizată îi răspundea secund
- Biruinţă binecredincioşilor creştini asupra celui potrivnic dăruieşte. Şi din nou întâia voce sfârşi de cântat:
- Şi cu Crucea Ta păzeşte pe poporul Tău...
Era popa Ciobanu; cu dascălul Vasile după el - cei aşteptaţi din zori. Tata, ascuns ca un hoţ printre vite, primi un strop de aghiazmă în frunte din busuiocul întins de popă peste vite: fără să-1 vadă, fără sâ-1 ştie om.
- Da, bădiţa Andone, unde-i? o întrebă pe mama, sfinţia sa părintele.
- Cu vitele, cu vitele! spuse mama. El trăieşte, părinte, doar cu vitele. Ce-i doi "aşteptaţi" cu "zi-ntâi" - cum ştiam eu; dar putea să fi fost
aşteptaţi şi din alte motive, că numai mama ştia sărbătorile şi zilele de trudă, şi zilele de post, şi zilele de cumpănă, şi chiar zilele de aşteptare -de viaţă fără rost, cei doi aşteptaţi s-au aşezat la masă. Popa şi dascălul mâncau din acelaşi castron lapte fiert, cu linguri lungi de lemn, că drumul de la lut la gură era scurt, că repetiţia ingurgitării era numeroasă; ei arătând ca nişte drumeţi grăbiţi, care îşi făceau o datorie pentru alţii - pentru ce-i cei i-au primit în casă; să şadă la masa lor, să fie hrăniţi, să intre în casa lor pentru a fi spălaţi pe picioare.
Tocmai când dascălul lăsă lingura lui jos, să rupă pâine în lapte, preotul Ciobanu văzu Biblia pe tocul ferestrei, între două muşcate.
- Leliţă Veto, leliţă Veto! strigă la mama care era în jurul lor, între "ei" şi plită, îngrijind de focul din plită, să nu duduie dar să ardă, să nu ardă dar să încălzească.
- Sunt aici părinte, răspunse mama, de parcă nu era acolo.
- Ce-i cu Biblia asta în casa dumitale?...
Atunci apăru în geam, în ogradă, un copil. Nu ştiu cum, nu făcuse zgomot la intrare. Nu ştiu cum, aluneca pe zăpadă, făcând totuşi paşi spre casa "murdară" în care aveam oaspeţi de seamă.
- Mamă Veto, mamă Vetă! strigă copilul la geam; strigă tare că se auzi înăuntru.
- Vino înăuntru! îl invită mama.
- Nu, nu! striga copilul fără nume, copilul din ogradă. Dă-mi Biblia!
**22**
- Bibli-a? Bi-blia? Care?... intona mama - o clipă, ca-ntr-un refren de psalm uitat.
Luă cartea uriaşă dintre muşcate, îl ocoli pe preot şi pe dascăl, îl ocoli şi pe tata; privind în ascunzătoarea lui din iesle, şi-1 întâmpină pe copil, afară, în geam. Preotul şi dascălul au rămas muţi.
- Cheamă-l înăuntru leliţă Veto, cheamă-1 înăuntru! strigă el la mama, prin geam, prin muşcate, prin pereţi verticali de lut; de ziduri sonore, compacte.
- Hai, hai înăuntru! îl invită mama.
Apăru în prag, înconjurat de o aureolă boreală cum numai un corp astral ar avea această însuşire, cum numai un sfânt într-o icoană ni se înfăţişează.
- A cui eşti, tu? îl întrebă preotul curios.
Atunci, din spatele copilului, apăru tata, răspunse tata.

- A lui Adam, părinte!
- A! iacii preasfinția sa, a lui Adam, din Iepureni?
- Nu, nu! se îndepărtă copilul de oamenii casei, se îndepărtă de casele murdare şi curate ale ogrăzii noastre. Nu, nu, nu! se auzea în poartă; dincolo de ea, afară, vocea unui copil necunoscut în sat. A lui Adam! A lui Adam! se auzea un răspuns, repetiția răspunsului dat de tata întrebării omului ce ne sfințise casa cu-n trocar al Crucii, cu o "mântuire".
Atunci, dascălul, care parcă nu auzise şi nici nu văzuse nimic din cele întâmplate; afară şi înăuntru, îl întrebă glumeț pe preot, rupând bucăți de pâine în lapte.
- Părinte e păcat să mănânci din munca altuia?
- E păcat dascăle, e păcat! îi răspunse popa, flămând, uitând că înfuleca lapte cu pâine fărâmițată de altul în castronul de lut.
Atunci tata a râs, cu un râs omenesc necunoscut mie: -Hă, hă, hă!!!
- Bădiță Andone, şezi cu noi! Şezi cu noi! îl invită pe tata preotul-om, îl al treilea scaun de la masă, ca pe un om al bisericii, ca pe un om demult cunoscut de cei doi veniți în casa lui. Da, unde ai fost? că nu te-am văzut când am venit.
Atunci tata minți ca un Vulpoi, ca un om cu părul roşu - ce era, ca un om oarecare:
- La apă, la fântână, la...
- Dascăle, laşi în casa asta puțină aghiazmă! spuse cineva.
- Da, da! răspunse dascălul înspăimântat.
Eu eram la mătuşa Arsinia, în ograda ei cu oțătari - lumânări de piatră. Trebuia să fie şi-n ograda ei o "zi-ntâi", o "zi-ntâf adamică.



# *Luca si Matei*

Pădurea Gârboavele are trei dealuri şi două văi între ele. Stejarii copii şi cei mai bătrâni; de 50-70 de ani, lăsau să se strecoare printre ei câte un salcâm ce migra - parcă gânditor, spre turma lor periferică, dinspre Tuluceşti; în marginea pădurii dinspre Tuluceşti, peste tranşeele săpate de ruşi în coasta primului edru al primei văi; să-şi facă pândă din rădăcini şi ochi de vultur, din frunză, să-şi facă parole de invazie şi stăpânire cântecul păsării, cântecul fluierului şi vorbei româneşti.
Tăiasem desculț pădurea; în lat, pe deal, pe vale, pe deal, pe vale, cu sapa pe umăr, cumpănindu-mi coşnița de mâncare în coloana vertebrală şi în mâini, mutând reazemul cozii de lemn pe clavicula, pe omoplat şi-n palme însângerate de tăişul semilunci oțelului bătut în gură.
- Să tai pădurea pe la fântâni, prin nord! mă sfătuia mama - fără altă explicație, mergând înaintea mea; călăuză, târându-mă după ca cu o nevăzută forță, ca un magnet o fărâmă de oxid, o fărâmă de alt magnet; ce nu ştia că sunt eu, ce nu credeam să moştenesc eu, ca şi ea; atracția universală, invers proporționalitatca distanței dintre suflete omeneşti.
- Să treci pădurea prin sud! zăbovea tata în povață; că văile sunt mai mici, că dealurile se topesc la capătul tranşeelor şi la gura tunului, şi în dinții cățelei de mitralieră, şi la auzul lui za cavo - pentru cine, gde -unde, cto tî - cine eşti... Şi vocea lui se pierdea în urmă; mereu pe urmele mele, de parcă nici n-ar fi existat; eu neîndrăznind să privesc în urmă, eu neştiind vreodată unde se află Tatăl fiului ce eram.
Atunci, în înşiruirea noastră tribală, spre praşila I sau a Ii-a, spre câmpul de secerat; din est în vest, călcam paralele extreme cu teamă, pe vârfuri, de parcă în capetele axei lumii nu ne era permis să fim conştienți de ființa noastră pe pământ, de existența ei veşnic supusă firului cu plumb şi a unei temute dependențe de meridian, de ținuturi ecuatoriale.
In zilele de păscut boii; pe marginea pădurii şi a Drumului Mare, când părăseam coliba din vie uitând de carul adormit în roți şi în inimă şi în proțap, în zilele dintre grâul cosit şi pârguirea poamei în butuc, uitam de sfatul lor şi intram în pădurea interzisă piciorului de om; înspre fiară,

înspre vorbele ei neînțelese, înspre silabisirilc şoptite ale cuvântării ei cu lumea ființei mele interioare; plină de alte pânde, de alte demonice subjugări.
- Ivan, tî? mă recunoştea, nu ştiu de unde, nu ştiu cum, câte un soldat slav rătăcit ca şi stră-străbunii lui în apus, ca un blestem al neputinței neamului lui să-şi astâmpere setea sângelui de sânge, spaima vieții de moarte, neputința să-şi potolească horele în jurul unui scripcar descălecat, arcul şi săgeata în inima căprioarei crescute la sân; ca la noi, ca la noi.

Soldatul făcea ochii roată, ca o mitralieră pe afet, ca un tun pe un tanc, robotizat de spaima pronunțării în gând a ceea ce avea să-mi comunice mie.
- Ioane, mă băiete!
"De unde mă cunoaşte ființa asta cachie, cu cămaşa peste pantalon, suflecată, cu stea în frunte, cu cisme cât jumătate din verticala trupului său, arătând ca o ființă extramundalâ, teriomorfă, ca un preistoric hăituit de fiară?"...
- Sss...unt român din Basarabia. Taci! Ascultă! Du-te la postul de pândă din capătul viei tale; acolo în ceafa satului, acolo la marginea lepurenilor; deasupra râpii de lut, şi dă-i pachetul ăsta de țigări soldatului Luca din Mereni. Auzi? Luca din 'Mereni, din Chişinău. Eu sunt Matei -vărul lui. Să-i spui că "Matei îi trimite asta lui Luca" prin Ion. Auzi?
îmi împinse direct în buzunarul pantalonilor un pachet ce semăna cu un pachet de țigări Mărăşeşti, fumat pe jumătate; ca să-ți faci loc în spațiul rămas liber de adăpost pentru o scrisoare sau pentru o foiță de hârtie; scrisă pe ascuns, cu hieroglife necunoscute cuiva .
Soldatul s-a răsucit, ca la o comandă, şi s-a îndepărtat de mine, contopindu-se cu un soc rătăcit printre salcâmi, contopindu-se cu suflarea albastră a dimineții din pădure.
- Stoi! am auzit în ceafă ordinul unui alt soldat rus; ca un strigăt de moarte, ca un strigăt necuvânt. Mă înconjură; eu stând nemişcat, el înarmat până în dinți, cu lopată la fiind şi gamelă pe apendice, cu un automat P.P.S. atârnându-i la şold, cu-n încărcător cât o roată de lemn făcută de Moş Avram Provalovici pentru un căruț de cărat bălegar dintr-un grajd plin de vite, afară în ogradă, în stiva de mraniță de la coada cotineței şi din rădăcina oțătarilor dinspre mătuşa Arsinia - cum era la noi în ogradă.
Mă înconjură, privind la mine pe sub cozoroc, ca la un inamic de război, ca la o apariție stranie în pădurea lor - sfert al pădurii noastre, ca la un om ce-1 mai văzuse cândva şi pe care-1 uitase în sipetele memoriei sale ambiguă, imprevizibilă.
Apoi, uitând de mine, se apucă să privească cu aceiaşi ochi în lume; din afara ei, la cele două patrupede, măsurându-le parcă picioarele, copitele, coarnele.
- Hm, hm! mormăi santinela rusă, cu interjecții universale, înspăimântând ciorile din salcâmul uscat sub care şedeam desculț, aşteptând sfârşirea rondului lui nefiresc, aparent nemotivat.
Boii traducând sunetele în: "hăis, cea!' - ca la noi, îl ocoli la rândul lor, mirosindu-1, şi, cu un curaj "neomenesc", îl biciuiră cu cozile, îl amenințară cu coarnele.
Rusu, de parcă abia atunci înțelesese cine pe cine suspectează, cine pe cine străjuieşte - străjuieşte pădurea, îşi făcu drum, din centrul de greutate al triunghiului făcut de mine şi vite, pe o mediană, pe cea mai scurtă mediană dintre om şi animal.

- Hm, hm! repetă, ieşind din triunghiul sihlei de salcâmi, pentru el sau pentru cine o fi ştiind el ce înseamnă 'alte sunete" - diferite de cele dintâi, diferite de cele înțelese de animale şi ierburi şi arbori; ca o uimire a unui om printre ele, ca o încercare de comunicare între specii şi rase, între regnuri trofice.
Am zăbovit, rezemat de soclul în care dispăruse Matei - soldatul din Chişinău, căutându-mi buzunarul drept. Era acolo. Pachetul misterios era acolo, pulsându-mi ca un ceasornic pe fibra piciorului drept, în mână, în ceafa.
Boii, uitând de prezența santinelei în bătătura păşunii lor, secerau iarba grasă, ocolind țepii şi muşuroaiele de cârtiță şi de furnici. Un izvor îşi făcuse fântână dintr-un cuib părăsit de mitralieră

şi, ca doi frați rătăciți prin lume, îşi rezemau suflarea de oglinda apei; cu nările ondulând argintul ei, cu buzele sugând structura ei moleculară.
Ştiam de acest izvor toți băieții - paznicii de vie şi bostană; eu şi Gheorghe a Babanei, fiind mai aproape de noi decât alte izvoare din pădure, decât alte fântâni din marginea ei.
Veneam aici; uneori pe ascuns, cu vitele la adăpat în coama asta de pădure; ocupată de diavoli, trecând prin vămile santinelelor, prin parolele lor de distingere a vântului de frunză, a pasului de om şi a pasului de animal.
Uitam de setea noastră, potolind setea animalelor, precum uiți sa cânți ascultând cântecul păsării, precum uiți să plângi când alții plâng la moartea ta.
Boii păşteau în cercuri concentrice izvorului aşezat ca printr-o minune în mijlocului sihlei de salcâmi, îndepărtându-se de apă în periferia poligonală a stejarilor pitici - năpădiți de cătină şi urzică, de ochi ascunşi sub unghia frunzelor palmă.
Amiaza cădea de plumb pe câmp, când coloana noastră carnală; boii şi cu mine, urmam prin arătură cărarea nevăzută a unor paşi nesiguri; de animale şi oameni, cărarea imaginată între două puncte ştiute de gânduri de copil.
Am trecut pe lângă via lui Gheorghe a Babanei, pe lângă freamătul gardului ei vegetal, pe lângă neştiutele ei coaceri, spre Drumul Mare, spre via mea - în răsărit, tot mai spre răsărit, spre sat, până dincolo de el, spre Prut; peste lac, în Basarabia.
Acesta era drumul infinit al gândurilor mele de copil. Acesta era drumul speranței mele de neant, de cunoaştere a necunoaşterii, de aşezare în spațiu a arhetipurilor, de aşezare în timp a miturilor lui.
Am ocolit coada râpii lui Ciucă, pe un drum bătut de roți - afluent al Drumului Mare, al drumului de hoți; adunați în crucile din marginile lui, prezenți, în respirația vântului de miazăzi, cu litanii şoptite şi bătăi de clopot frânte în clise, în tulpinile florii soarelui din pământul lui moş Manole Toderiță - fratele mai mare a tatălui meu, ce ne păzea via, în nord, cu grijă, cu îngrijorare.

Postul de pândă arăta ca o casă scufundată în pământ; până la streşină, fiind săpat în pământ de hârciogi veşnic nocturni, de ființe înfometate veşnic de tăcere şi adânc, de oameni care nu vor să vadă ci numai să asculte, să asculte chiar privirea, să ne asculte suspinul ei generator de revoltă, de neascultare.
Câmpul dintre pădure şi Drumul Mare era un ochi orizontal, deschis spre cer, cu pleoapa pădurii rezemată de sprânceana dealului Miloşu -din vest, cu genele - arbori fremătând în pana norilor; gata să cadă în osmoze, în cântec de pasăre nevăzută.
- Tavariş Luca! mă străduiam să strig din zarzăr, de la aceeaşi înălțime cu soldatul din postul de pândă - peste vie, peste bârlogul lor de şobolani, peste râpa de lut, peste lepureni, peste sat - în întreg universul.
Boii, legați de butuci de roți şi osii de car obosit pe pământ, priveau de jur împrejur, neştiind cine vorbeşte. Luca, speriat, se opri să privească înspre mine, pierdut cu privirea într-un stol de lăstuni. Puse mâna pe binoclu, să Fie sigur că îşi auzise numele în aer, să afle cine îl striga. Prismele convexe mă focalizară în retina ochilor lui, cu uimire, cu mari aberații de sfericitate, cromatice, magnetice. Kto tam? l-am auzit.
- Ion! am strigat; am "pozat" un strigăt, acolo sus; în pârului meu invizibil, având convingerea că celălalt vede tot prin sticlele dintre el şi mine, prin siliciul dintre el şi lume.
Şi, ca să fiu sigur, i-am arătat pachetul de țigări; alb, la marginea sferei de frunze a pomului paroh, a arborelui vieții din marginea unei alte vieți - via noastră, via noastră unică ca viața unui om născut o singură dată; să moară de mai multe ori, ca moartea unui om ce a trăit de mai multe ori unic.
Am coborât amândoi pe pământ. Am străbătut amândoi spre marginile spațiilor ființelor noastre. Eu i-am dat pachetul - scrisoare, pachetul cu miros de Mârăşcşti. El mi-a dat un bună ziua apăsat:
- Bună ziua, Ioane!

- Bună ziua Luca! i-am răspuns, cunoscându-1, recunoscându-1. Era soldatul rus-român ce mă salvase de la moarte când ploaia torențială mă ducea spre râpi, când potopul lui Noe; contrar convenției semnate cândva de Dumnezeu cu un om, s-a dezlănțuit pe mine - un păcătos la începutul păcătuirii pe pământ.
Drumul, de la Pădurea Gârboavele prin Coada Râpii lui Ciucă, peste Drumul robilor - Drumul Mare, a fost în ziua aceea un drum de taină între pânde, de conspirare a evadării iminente...
Nu a mai aflat nimeni ce s-a întâmplat cu Luca şi Matei. Ei fugise peste Prut, la Mereni, ori în altă parte, unde i-o fi dus inima, acolo în Basarabia noastră care era a lor, în Basarabia lor care era şi a noastră.
- Ivan, vi ni viju oni? Ion nu i-ai văzut! mă întrebă a doua zi, din via vărului meu Manole, soldatul ce-mi pusese în cumpănă prezența mea în casa lui, în vremea potopului trecut.

- Nu i-am văzut, i-am vorbit de parcă l-aş fi văzut întâia oară...
Au trecut anii. Tata lovea cu biciul în aer, în urma carului lui - rătăcit înainte, îndemnându-şi plăvanii.
- Hăis, Matei! Cea, Luca!
- E păcat Andone să dai nume de sfinți animalelor, îl certă mama, auzindu-1 cum biciueşte cu vorbe de piatră urma carului cu boi.
- De ce, Veto? Boii sunt sfinții vieții mele. De ce n-ar avea şi ei nume de sfânt, de ce nu i-am boteza ca pe oameni? o certa, sau o mângâia pe mama cu credința lui eretică pentru ea, cu o nouă credință îndrăzneață pentru el - veşnic dedus din animal.
Atunci, mama, schimbă vorba îndepărtându-se de schisma ei cu tata:
- Mâine e sărbătoare! Mâine este Ioan, Luca şi Matei. Să dăm de pomană, Andone, că mulți au murit în Siberia, că mulți au murit aici fără a şti de ce.
- Am să aprind o lumânare pe groapa postului lor de pândă, Veto, dacă n-o stinge-o vântul. Şi am să beau o cană cu vin, cu Drăguşan, la noi pe prispă, la noi în ogradă, ca să-i pomenim, ca să nu uităm ce-a fost, cum a fost, ce-a fost, îi promise el mamei solemn; infinit de solemn.

## *Fluierul*

Eram pregătit să merg la "stuf. Opincile şi parasânii şi obielele uscate stăteau într-un loc zidit de mama în lut; lângă plită, lângă sobă, acolo unde mereu ai nevoie să arunci ceva la uscat, unde ai nevoie să uiți de lucruri ce-ți prisosesc.
Sărăcăcioasa bucătărie de iarnă; loc de tăcere lungă în om şi de vorbe sfat împletite pe funii de gând; de speranță, de dor, de nevoie, de durere, de spaimă, de amintire - bucătăria, adăpostul nostru sub tăria cerului de iarnă şi a trupului lui înmiresmat, frământa în lumina lămpii, umbrele noastre arcuite în spațiul ei închis; descompuse ca să se împreuneze, compuse ca să germineze un Tată şi un Fiu; el superior mie prin ideea creației, eu, împământenit de el, să confirm ideea oricărui fel de creație.
- Că nu mai avem stuf, Andone, să înnoim acoperişul şi streaşină casei, o auzeam pe mama, când îmi trăgeam nojițele în sus; să mă strângă înfăşurarea lor până în talpă, ca patina - femur de cal - să-mi şadă dreaptă, ca buclele lor să nu se atingă de bățul ce avea să mă împingă înainte pe gheață, pe lac, spre Spia.
- O să vedem, o să vedem acolo, ce-i de făcut. Am dat eu peste un "foltan" din care să tot tai... Dacă aveam băiatu' cu mine, dacă-1 luam ieri cu mine... De n-ar ninge azi. Dacă ninge, pierd şi ce am tăiat ieri pe lumină, pe ger... toată ziua... Icnea încălțându-sc, trăgându-şi parasânii până sus, legându-i cu sfori de negară de cureaua pantalonilor; să nu-i cadă, să-1 înalțe cât mai mult de opinci, de pământ...

- Fiu! Fiu! am auzit afară în noaptea însângerata de infraroşul luminii lămpii noastre, care se prelinse prin geamul obosit să ne tot privească înăuntru; se prelinse afară, pe cenuşa zăpezii din ogradă, pe omul care ne
fluiera.
- Au venit, au venit! l-am auzit pe tata...
Oamenii plecau în cârduri spre lac; cu noaptea-n cap, cu tarpanele în mâini; pe umeri, echilibrate de traista de mâncare în palme; orizontal, echilibrate de paşi măsuraţi cu grijă, înainte.
Era un pelerinaj murmurat, şoptit în anotimpul stelar, în noaptea ce nu se mai sfârşea, în duhurile ei polare.
Lumina zilei întârzia. Rotaţia pământului era încetinită de migraţia magnetică a omului pe lac; cât să-i atingă trupul îngheţat, cât sa. jăcâ aripi în pletele lui pietrificate, cât să se desprindă în zbor spre grinduri cu stuf galben; ca luminânărilc în biserică, ca lumânările în seu de parafină. pe un fir de plumb.
Văzduhul era săpat cu tuncle de suflare omenească, înainte; spre răsărit, de parcă noi - pelerini spontani, eram cârtiţe într-un gheţar, fiecare, cu suflarea lui, înfometându-şi trupul cu mişcare, cu dor de lumină, cu cuvânt.
Alunecam în umbra cenuşie a tatălui meu, atras în cavitatea vidă a umbletului ei; înaintea mea, mereu înaintea mea, ca o călăuză mută. infinită, în drumuri prin neant, ca o tăinuită dedublare a Tatălui în Fiu, sa nu mă risipesc în Duh, în Duhul greu de înţeles al lacului.
Oamenii - cred că erau oameni; umbre scormonitoare de umbre, mă lăsau în urmă sau mă îndepărtau înainte, fiecare ascunzându-se parcă de celălalt, fiecare gândind la o cale sfârşită, la un sfârşit unic de drum, într-un târâm necunoscut de gravitaţii galbene; înspicate, de oscilaţii omogene, dense, carnale.
Linia orizontală a grindului Spiei ne întâmpină caldă şi înourată de ceţuri albastre, gata să se dilate în sus. Apoi trupul ei de şarpe îmblânzit se făcu galben cărămiziu, violet, şi, deodată, roşu aprins. Soarele se zvârcolea într-o spirală arhimedicâ, logaritmică, peste Prut, în Basarabia, trezind conştiinţa metrică a lumii în noi, scuzaţia distanţelor măsură între oameni. Soarele era încă departe de tărâmul alb-întunecat; întunecat alb, al lacului de sub noi, era încă o presupusă stea sub pământ, era încă o nebănuită inimă într-un trup letargic, în uriaşul trup adamic al nopţii.
Ne afundam, pe rând, în peria luminii fără candelă, în cămaşa de stalactite galbene a trestiilor drepte; drepte să le-nfioarc, călcând fără milă oglinda transparentă - gheaţa, până în ochi de peşte, până în uimirea ei că suntem oameni cu sânge cald, oameni coboritori în stelele apuse de curând în adânc.
O explozie seacă ne străpunse lung, ca un cuţit subţire, ca o săgeată nevăzută, din cap până în talpă şi, înapoi spre cer, în lung, în lat, cât lacul; cât apele lui ascunse în pleura celor îngheţate.
**29**
- Cambaraua! tresări tata, scoţându-şi patinele din picioare.
M-am oprit tremurând de spaimă, de efortul alunecării pe "oasele mele", pe "femurul meu de cal".
Nu sfârşi cuvântul, când, la ultima silabă, un plesnet de bici trosni şi mai tare, între mine şi el, aproape să ne îndepărteze, aproape să ne învrăjbească. Era un sunet continuu de gheaţă crăpată, de gheaţă înălţată pe lac ca două palme suprapuse, ca două săbii gură în gură, ca lacul să respire, să ia o gură de văzduh din noi, din trupurile noastre înfierbântate ce-i scormoneam cu umblet tăcerea-i de piatră, infernu-i de cristal.
Atunci am văzut oamenii cum alunecau pe burtă, încercând, parcă, să înoate pe valurile împietrite ale gheţii - sănii fără şine şi cârmaci, colaci de bobotează aruncaţi în fulgi de zăpadă stinşi, desagi cu merinde zvârliţi peste târâm.
- Măăă... hăuiau grămezile lor de carne fără coloane vertebrale. Apoi se făcu o linişte de moarte. Umbrele sfărâmate de "cambara";
alungite în punct o clipă, se dilatau, se înălţau pe patine de os, alunecau în dispersia răsăritului leneş, iminent.

Fiecare îşi căuta tarpanul pierdut, traista pierdută, jumătatea lui pierdută pe gheaţă, înjurând în gând cu teamă, privind înjur, privindu-şi în jur ruşinea de a fi căzut; lovindu-se de cambara, aruncat de ea în sus ca o pasăre de baltă, ca o rază de lumină gânditoare între lumi necunoscute.
Deodată aerul fremăta pe un cântec de fluier în grind.
- Care o fi nebunu'? spuse tata. Apucă cu braţul stâng; sub braţ, douăsprezece fire de stuf deodată şi seceră cu dreapta, fără milă, cu tarpanul ucigaş, lumânările lor reunite să plângă în trupul lui mai întâi, apoi pe urma lui de om-lumânare.
Soarele ne orbi pe rând, presărat în imagini multiple, cvasimultiplc, heteromorfe.
- Să-ncepem iar o zi cu împrumut...
De la cine împrumuta tata această zi nu înţelegeam şi nici nu-mi dădu vreme să înţeleg.
- Facem un cerc de-acolo până colo, îmi arătă, cu tarpanul în aer, cu o rază frântă în mâna lui, diametrul lanului nostru de secerat; lanului nostru de grâu polar, de vergi galbene îngemănate.
M-am îndepărtat de el, zvârlind patinele din tălpile opincilor, cu tarpanul în mâna dreaptă, pe un drum imaginar, în stufăriş, pe un drum cu oglinzi de argint în grind. Ochii îmi lăcrimau. Paznicul cerului şi pământului râdea cu lacrimi. O trestie frântă a plâns, a plâns prelung, în urma mea, înaintea mea...
Harşc, harşc! auzeam lama tarpanului tăind tulpinile verticale. Palma stângă îmi sângera transversal, de parcă lumânările galbene; alungite pe urma mea, plângeau cu sânge omenesc, cu sânge de copil.
Se făcu cald în pădurea de stuf. Soarele îşi sfredelea ochii în noi, s-avem putere, să ucidem, să ne numărăm bătăile inimii în tarpanc, în suflare, în trupuri.
**30**
Era aproape de amiază. Tata se ţinuse de cuvânt, făcând din semicercul lui; desenat mic în aer, unul real, plin cu suspine de şarpe îmblânzit.
Nu eram decât noi doi pe pământ. Atunci, când singurătatea era să ne omoare, am auzit cântecul fărâmiţat al fluierului. Tata a privit numai, în nord, acolo în rădăcina grindului Spiei, spre Babele, spre Rotundu. Nu a mai oftat ca atunci, ca dimineaţă. "Cine-o fi nebunu?" m-am trezit eu, vorbind în locul lui, m-am trezit cu, vorbind singur în gând.
- Hai la masă! mi se adresă fără "mă", fără "Ioane", fără "băiete", cum făcea deseori, în sat, în ogradă.
"Hai la masă!" era şoptit de un corăbier ce mă avea în grijă, acolo sus pe catarg. Un: "Tinc-te de funii!" în pânzele pline de vânt, de nestatornică aşezare în spaţii; pe ape, pe ape de văzduh dezlănţuit.
"Ştiu! ştiu! de ce tata nu mă strigă pe nume. E prea cald". Picioarele mi se afundau în apă până în glezne.
"11 îngrijorează apa din stuf. II îngrijorează stuful din apă"
- Dacă ninge, la noapte, pierdem toată truda noastră de azi, l-am auzit repetând ce mai spusese cândva; contrar neliniştii lui că-i amiază, că gheaţa se topeşte, văzând cu ochii că grindul pluteşte în derivă, în voia mâlurilor şi rădăcinilor lui nestatornice, indiferente.
- Dar apa? îl oprii eu să se mai plângă.
Atunci a cântat cucuştiucul. Atunci a cântat un cucuştiuc în Capul Spiei, sub ciutura de cristal fierbinte a soarelui amiezii: Cucu-ştiuc! Cucu-ştiuc!...
- Cucuştiucul! îmi răspunse tata cu ciudă.
- Ce-i cu cu-cu...
- El e de vină. El prevesteşte scufundarea pământului în apă, năvala apei pe pământ.
Făcuse foc din rădăcini bătrâne de stuf, din "coşcan" mort în aer, pe gheaţă.
Slănina se înmuiase într-un ziar cu litere groase, importante, unsuroase.Focul ne încălzea genunchii şi coapsele; o fărâmă numai din înfrigurarea ce ne împrejmuia nemişcarea. O aripă de nor - pasăre craniu, acoperi soarele şi apa de pe gheaţă se-ncreţi, se-nvineţi, odată cu înserarea eclipsei neaşteptate.

Cucuştiucul a încetat să cânte. Două rațe sălbatice săgeta grindul; din sud în nord, lăsând pietrificată pasărea anacronică într-un ciot de .,... .^ din "Chiscul Curvii'; cum îi spuneau pescarii acelui ochi de pământ scufundat pe jumătate în ape tulburi, în ape cu vânt continuu.

- A trecut amiaza! oftă tata, privind săgețile maldurilor de stuf ce desenau "semicercul tarpanelor" noastre, ce se odihneau acum - gură în gură, lângă foc, din foc.

-Dar fluierul?...

- Ce-i cu fluierul?

- De unde cântă? îmi sfârşii eu întrebarea începută.

**3 1**

- Din apă! Apoi, privind roată, privind sferic, se răzgândi: Din Basarabia, de peste Prut!

- Dar, e iarnă!

- La ei, băiete; "în sfârşit, băiete-gândii cu", la ei, e mereu iarnă, de când Hitler i-a rupt din noi, din inima noastră, de când Stalin a trecut-o prin sabie şi foc.

Craniul norului călător făcu ochi şi o cascadă de lumină fărâmiță un hohot de râs omenesc peste noi.

- Hă, hă! Vulpoiu' a tăiat toată Spia cu flăcău ăsta de clasa a treia. Da. Era în 1953 în Decembrie 1953. Peste o săptămână aveau să fie zăpezile mari, zăpezile unice ale unei libații rare, a unei glaciații ciclice necunoscută de cei vii.

Era Marchidan Bătrânul, care avea o nepoată în clasă cu mine, ori, era Drăgan din Iepureni care avea un băiat coleg de-al meu, nu mai ştiu, numai ştiam...

Fluierul a cântat toată după amiaza acelei zile pe înghețul constant al apei topite la prânz.

Era un cântec de jale, o horă fără oameni, fără paşi rotiți înainte şi înapoi; cum făceam noi secerând lianele galbene, înălțate în spic, însângerate de amurgul orizontal, funebru:

Ne-am încolonat spre casă, pe lac, pe patine de os fumegânde, pe sănii nevăzute de tăceri albastre, translucide. Umbrele ne erau lungi; de uriaşi înfruntând soarele şi bătăile clopotului bisericii zidite peste pădurea infinită de plopi.

In maluri, noaptea ne-a primit caldă, dulce, visătoare, ca o iubită fără identitate, fără un ultim om iubit.

Eram ud şi-nfrigurat ca la naştere, eram secătuit de viață ca la moarte.

- Ehei, băiatu' munceşte, îi place să muncească! Am văzut azi, am văzut... spuse al lui Marchidan sau al lui Drăgan, despărțindu-se de tata la o răscruce întunecată de drumuri, cu fântâni în preajmă, cu ciuturi scudundate în inima pământului; fierbinți, pline cu soare, cu jăratec de stea fără nume.

Tata nu vorbi, despărțindu-se de ei în glumă: "Că doar mâine o să-i văd din nou, că doar mâine este azi"... Nu mai credeam în zi şi noapte; despărțite ca o cădere de pleoapă pe ochi, ca o trezire din somn continuu, ca o amintire fără sfârşit; întreruptă, fărâmițată.

Am deschis poarta în ogradă. Mama; umbra mamei, ajungea la picioarele mele şi am ocolit-o să n-o calc, şi am înconjurat-o pe sub prispa casei curate, ca să ajung la ea, la bucătăria noastră de iarnă; de unde plecasem în noaptea nopții de acum.

Am deschis uşa în lumina incertă a lămpii oglindă, a lămpii de pe soba de lut, înaltă, ce ținea plita în palme, să mestece mama mămăliga în ceaun, să-şi "frigă" gândurile la noi, la mine.

**32**

- Băiatu' mamii! am auzit-o, şi am simțit cum opincile îmi zboară din tălpi, cum se întind uzi parasânii pe pulpe, cum obrajii-mi plesneau sub palmele ei calde. Intră şi tata.

-Ai să-1 omori. Ai să-1 omori cu balta ta, cu drumurile tale prin zăpezi!

- Bună seara! spuse calm tata, văzându-1 pe moş Tudor pe pat, aşteptând să fiarbă mămăliga şi să-şi umple plămânii cu mirosul de tochitură din tigaia încinsă pe plită.

- Ai tăiat, ai tăiat? îi răspunse moş Tudor vrând să întrebe: "Câți malduri ai tăiat?"

- 50, cinci zeci, şopti tata, lăsându-se într-un scaun şubred de la masa din geam, gata să-şi dea duhul în cuiele lui ruginite.

- Ştii, bădiță Andone, a murit Stalin!

Tata privi roată, se încredința că nu-i "nimeni" să-1 asculte, şi, privind din nou la opinca udă scoasă din picior, spuse:
- De asta a cântat azi fluierul peste Prut!?...
- Ce fluier, bădiță?
- Unul românesc, mă Tudore, că cele străine sună ca un țignal sau ca o petardă, ca o săgeată sau ca un glonț în țeastă...

## *Melița*

Cânepa fusese secerată; acum, în toamna asta, din pârguirea ei în turmă. Creştea pe vale, în muchia încheieturi pădurii cu dealul lutos, nisipos, cernoziom, din nordul ei. Pădurea era a moşierului Ciucă, era moşia lui părăsită de când îl dezmoştenise comuniştii de stejari, de caleaşca şi cai, de deprinderile "Capitaliste" ale ospățului şi ospeției; sub cer cu unii, sub ramuri cu pasărea. .
în anul acela: 1953, murise Stalin, şi, ca prin minune, de pe garduri, dispăruse afişele cu capetele nu ştiu cui; tăiate de Tito, cu capul lui Tito tăiat de nu ştiu cine. Chestia asta, cu sânge "negru pe alb", cu oameni sfârtecați pe garduri, pe uşa prvăvâliei lui nanu Anton, pe stâlpul din apus a fântânii lui, pe brutăria lui Bulearcă, în coroana pomilor din livada şcolii, pe gardul cimitirului, aveam să o mai văd şi-n vremea războiului ăla civil din Ungaria, când nu ştiu ce oameni răi; nerunşi, cu barbă, aruncau în aer tancul rusesc; cu furca, cu grenada, cu grebla, cu cuțitul în dinți, sfârtecând manechinele soldaților ca pe nişte legume într-o târnă, ca pe nişte mere în oboroc, să plângi, să râzi, pe ascuns, în silă, într-un sfârşit de vis.
Doamne, noi copiii credeam sincer în propaganda comunistă, în cât de rău e capitalismul, fiindcă-n amestecul dintre cele auzite şi văzute câştiga văzul, câştiga privirea exterioară, umbrind privirea de diamant a copilăriei; înjur, în caruselul lumii, în jocurile lumii de-a lumea, cu lumea, prin alte lumi nedefinite.
**33**
- Mă, ăştia care conduc țările lor; Rusia şi Sârbia, au fost prieteni şi acuma se duşmănesc pentru o muiere la vreo chermeză de-a lor, vorbea unu', în uşa prăvăliei, în şoaptă, cu vorbele spuse între pahar şi gură; nu în pahar, ca să răsune, nu fără pahar la gură - ca să nu vorbească.
- Păi, am citit, mă, că eu ştiu să citesc!
- Lasă, mă, că cititul la tine se opreşte cam prin gât. Cuvintele, pe care le silabiseşti tu, le scuipi, nu le înghiți, ca să-ți intre în plămâni, şi apoi, de-acolo, în suflet; pe unde-o-ncepe el să fie în om.
- în minte, mă, în minte! Sufletul omului e mintea lui. Dacă n-ai minte, n-ai suflet. Asta e! susține un alt băutor de țuică, mai treaz decât cei din fața lui, la început de fierbințeală şi înfierbântare.
- Şi ce ai citit, tu, mă, a lui Şalău, ce-ai citi? îl întreabă a lui Caracudă, de curând întors de la latrină, încheindu-se încă la nasturii de la prohab.
- Că ăştia nu s-au înțeles, acolo în "internaționala lor", ce fel de comunism să facă, să-1 facă Ia fel sau fiecare să-1 facă cum vrea.
- I-auzi, mă, i-auzi! ce-i fată gura ăstuia, sări şi Mitică Păstrăv -Păstrăvaru. I-auzi, frate!
- Fugi, mă Şalăule, că alta-i pricina. Stalin a vrut să-1 aibă şi pe Tito în lagărul lui, să facă plajă în marea aia a Sârbilor; Mediterana, Adriatica, cum naiba i-o zice pe-acolo si oriunde. Stalin a vrut să facă plajă cu tunu la picioarele lui, acolo, să le facă în ciudă Americanilor, Englejilor, ca să tragă cu ochiu' la greci, la franțuji, la spanioli; aşa ca omul descălțat de cisme, ca omul fără cămaşă şi izmene.
Doi soldați ruşi priveau veselia lor, vorbele lor. Departe de orice grup de români, acoperiți de şepci mari, strânşi de mijloc cu centuri şi paftale; să le iasă ochii din cap - şi aşa ieşiți din orbite de băutură, de neînțelegerea vorbelor din părțile astea de lume, soldații cachii, liliachii în amurg, priveau înspăimântați în jur. Aveau aceeaşi căutătură duşmănoasă ca-n filmele lor cu hitleriştii, ca-n revoluția lor filmată în decembrie.

Ceva din izbânda de la Stalingrad îi făcea dominanţi şi aici în crâşma din legendarul meu sat, îi proiecta în istoria satului ca pe nişte iscoade în eternitatea noastră, în simplitatea felului nostru de a fi.
- Gheorghe Caras îl provocă pe cel uimit de cât citise Şalău, pe Caracudă, să-i inivte pe ruşi în cercul lor, printre ei; dacă are curaj, dacă ştie cum se invită un străin din capătul lumii, aici, în mijlocul lumii, aici, aproape de fântâna cu roată şi ciutură de stejar, cu izvor de apă din inima pământului. Provocatul se îndreptă spre triunghiul ruşilor, renunţând la locul lui în cercul românilor, desprinzând un fascicol de priviri pe urmele lui; cu centrul în cerc, în retina fiecărui băutor de ţuică.
Ruşii, după votca băută în poziţia de drepţi; de parcă dădeau onorul lui Bachus ori unui general al beţivilor, cântau un "sulico" stins, îndepărtat, gata să plângă, gata să uite că făceau armata la români.
- Drastvuet, spuse cel trimis în glumă spre ci.
- Drast'vet spuseră şi ruşii în cor.

- Cac tibia zavut? continuă Caracudă să se fandosească cu limba lui rusă. Primul din stânga lui îi răspunse amabil:
- [van!
- Turbincă?
Românii râseră mai mult decât se cuvenea, românii îşi trăiau bucuria isteţimii celui trimis în pelerinaj la alte neamuri.
Următorul rus, mai ţâfnos, duse mâna la şold după pistol, dar, aşteptând parcă o comandă suplimentară, o ultimă comandă - executoare, se opri şi privi la al treilea dintre ci; probabil mai mare în grad, fiind, probabil, un comisar printre beţivi.
- Nicicvo, nicievo, spuse şeful celor doi; a lui Ivan şi al celuilalt cu mâna pe pistol.
- Turbinca eşti vaş narodnii gheroi, se căzni să explice în rusă, Caracudă, ud pe la subţiori, ud pe cămaşă, în coloana vertebrală.
- Haraşo, haraşo! îi răspunse comisarul beţivilor Ia panimaiu, ia înţeleg.
- Mă! strigă Caras, ştie româneşte. Lasă-te de limba aia pe care tu te scremi să o-nţcleagă ei. Ţinc-te de limba ta, măi Caracudă. Ţine-te...
- Da, ştim, 'leacâ, confirmă şeful celor doi.
- Păi, atunci veniţi să bem cu toţii, aici, aici, la noi, mă?
- Hai, mă, la ei! zise unul care nu prea vorbise printre poreclele astea de "peşti de lac", printre năvodarii ăştia suciţi, zise a lui Purcaru, ori a lui Bacalon, că tot ne sunt oaspeţii oaspeţi.
- Oaspeţi din ăştia?! se auzi în alt cerc; exterior cercului năvodarilor, se auzi dinspre fântână, din cercul ei de piatră zdrelită pe cilindrii adânciţi în izvor.
"Ia, Ion! Ia, Piotr! Ia, Nicolai! Eu, Gheorghi. El, Vasea - Vasile. Vî, moldovianî. Mî, ucrainschii narod. Şi tot aşa, şi tot aşa, s-au prezentat om cu om, o dată, de mai multe ori, până au uitat cine-i român şi cinc-i rus, până au uitat - acest amestec de trupuri şi suflete, de povara limbii, contopiţi într-un homo-universalis nedefinit, într-o fiinţă unică dinaintea Turnului Babei.
Crâşma lui nanu Anton era un târâm de uitare de sine, era un punct pe harta Europei în care ura s-a făcut cântec, şi cântecul odihnă, şi iertarea somn adânc de moarte.
... La, la, la, la, la, Sulico! Da, da, da, da, da Sulico!
Cuvintele, cuvintele care până acum se duşmăneau, cuvintele purtătoare de nume, cuvintele purtătoare de mânie; de diferenţieri eterogene, naţionale, de supremaţie în lume, s-au stins în sunete simple; comune tuturor vârstelor, tututor neamurilor, tuturor clipelor trăirii pe pământ.
Noi dormeam pe prispă până toamna târziu.
Se auzea dinspre crâşmă zarva oamenilor ameţiţi, murmurul unei mulţimi stăpânite de diavol, sugrumată de duhul lui ispititor.
- Ghilim cânepa şi gata! vorbi mama, neputând să doarmă în cântecul

unui greiere de la capul ci; singurul care ne îndepărta de sudalmclc care pluteau în aer, în depărtare, peste sat.
Apoi, aproape fără sens, greierele s-a oprit din scârțâit şi un cuvânt absurd între la şi da se strecura prin ogradă, spre noi, ca un dihor, ca un gândac de bucătărie: Sulico la, la, la, Sulico! Da, da Sulico!
Nu ştiu care dintre cheflii, îmbrâncind cântecul rusesc în afara satului, intona singur; de nimeni voit acolo, ca un revoltat pe lălăiala slavă, pe cântec de război: "Pe lângă plopii fără soț, adesea am trecut, mă cunoşteau vecinii toți, tu nu mai cunoscut"...
-Cine să te cunoască, mă, dacă voi beți cu ruşii! spuse mama, foindu-se să adoarmă.
Era bucuroasă că tata nu era acolo la crâşmă, că-i stătea cald la picioare; cu mine în brațe, cu mine în coasta lui.
Pernele erau mari, de ne vedeam peste plapumă unii cu alții; peste plapuma grea de cârpe, ce ne lungea oasele pe prispă, ca un ciocan fierul pe nicovală, ca un nor ploaia pe pământ.
Tata dormea cu ochii închişi pe jumătate, iepureşte; parcă sâ-şi vadă casa şi deregi ei, să-şi vadă ograda şi vitele de sub salcâm...
...Acolo, în pădurea lui Ciucă -pe unde l-or fi dus cumuniştii, Andone seceră cânepă, vinerea. Doamne, vinerea! Ce întâmplare? gândi mama prin somn... Valea pădurii din nord, din piciorul bostanelor lui Manole Toderiță, bostanii lui Priț cel Bătrân, era plină de cânepă; în urzici de pălămidă sufocată, de rug de mure fără fruct. Vitele ocoleau această "câmpie sub arbori", acest spațiu de nelinişte, oamenii ocoleau înspăimântați poligonul convex al plantei drăceşti.
Nu se ştie cine semănase prima sămânță, acolo, pe vale, printre stejarii falnici şi pitici, printre pruni şi meri sălbatici, printre busuioc şi iasomie, prin dracilâ şi nemuritoare. "Nu se ştie şi nici nu se va şti!", oftă mama, prin somn, aproape de adormirea fără vise. Ea asista astfel, dintr-un punct superior pădurii, la lumânarea ei în nord, la tăierea blestematelor alea de tulpine, ce aveau să ne fie de folos, ce ne chemau să le-mbrățişăm fără voie.
- Ionele, să nu te duci în cânepă! să nu părăseşti bostana! mă amenința, cu o imprecisă nenorocire, cu o nedescrisă întâmplare fatală.
- De ce, mamă? că acolo nu-s şerpi, că acolo nu-s şopârlc! îmi place să stau în cânepă. E ca-ntr-un lan de grâu cu fire de trestie, cu spic nevăzut în aer; numai tulpini cu frunze fluturi, cu frunze triunghi, cu frunze săgeată, repetai eu fără să ştiu de ce, fără să vreau.
- Vezi? Vezi? deja aiurezi. Tu ai fost acolo! Spune-mi dacă ai fost acolo?
- Da, am fost! Da, te-am mințit!
- Vai, mamă! Şi-ncepea să mă descânte: Fugi diochi dintre doi ochi, tâmpla stângă să nu-i plângă pe cărarea dintre plopi. Şi căsca, şi căscam şi eu cu ea; până la lacrimi, până la suflare rară: câte una de clipă rară: Ah, of! Ah, of!...

**36**

Greerii au cântat până la miezul nopții. Cocoşul, scurmând din aripi ccnuşelc şi magneții nopții, cânta a nu ştiu câta oară.
Am auzit-o pe mama suspinând cu un: "Doamne iartă-mă!", adormind.
Boii răsuflau până la noi pe prispă; culcați pe burtă, rumegând.
Bețivul, revoltat pe ruşi, pleca în sud, într-o tristă fluierare a "plopilor farâ soț[1]'.
Era o noapte de smoală, s-o tai cu cuțitul.
"- Când fluieră, când strigă fluierând flăcăul pe uliță, îi e frică de diavol, de cai albi sloboziți în păcura nopții; care-s tot diavoli, de fetele despletite în mintea lui de-un dor nebun de păcat. Asta, măi tată, e ca un somn în cânepă, ca o adormire la rădăcina ci. Trecerea lor, pe uliță, cu ochii holbați la umbre, la nemişcarea întunericului, e ca un vis în această adormire, cu cânepa la nas, cu frunza de cânepă pe gură, cu sămânța ei pe pleoape".
Cocoşul cântă parcă a doua oară. Greierele scârțâi de trei ori. Cucuvaia a uitat să-şi numere strigătul de moarte; de prevestire a morții.
Broaştele solfegiau peste sat, uriaşe, nevăzute.

Atunci, numai atunci, la capătul percepției sunetelor terestre, la capătul conştiinței lor pe pământ, mama şi tata umblau prin ogradă, în cămaşă şi în izmene, ca doi somnambuli. Parcă atingeau vitele cu palma între coame, să le smulgă nu ştiu ce căldură, ca apoi, în căuşul palmelor, s-o poarte la rădăcina vişinilor de sub prispă. Parcă mângâiau vişinii să-i golească de nu ştiu ce seve, de nu ştiu ce lapte brun, să-mi dea mie de băut.
Eu nu eram undeva anume în ogradă. Ograda era plină de pulbere selenară. Luceafărul, ca un ochi, pândea, din livada cu meri a fierarului, drumurile lor somnambule, mersul lor în vârful picioarelor, pe sârme de lumină uitate din amurg în ogradă; roşii, cărămizii, sanguine. Luna, ca o frunte de om bătrân, cu ridurile rezemate de coroana salcâmului, gândea pleşuvă rotația ogrăzii; chiar în jurul țăruşlui de arie, din care se bătătorise ca, concavă, în copitele cailor la treierat, în funiile ce-i adunau şi îi îndepărtau de mine. Da, eu eram în țăruş, în inima ogrăzii, ținând de funia cailor nevăzuți, ținând în mâini o tulpină de cânepă orizontală, radială, infinită...
- Dă-i să bea aghiazmă! spuse tata, plecat pe mine, gata să mă sărute.
- Dă-i ceai de cânepă! spuse mama "Ce ai! ce ai! Câine pe, Câine pe...
- Du-tc, la, la, la, Sulică, la Țulică, la Țulică.
Apoi, cineva aruncă ruşii în ogradă, prin scândurile putrede ale gardului, ca pe nişte pietre ce trec prin lemn, prin zid, prin suflare.
Erau goi; cadavre urât mirositoare, în jurul meu: trei la număr; eu în centrul lor de greutate, ei în lungimea cercului meu, în care eram înscris ca-ntr-o şină de roată înroşită de fierar în gura forjei lui; pe care o auzeam pufăind pe casa noastră; dar nu o vedem, pe care o ştiam în preajmă, în tălpile mele mari verticale.
**37**
- Ochii îi sunt în orbite! spuse cineva de peste ogradă; cineva îngenunchiat pe ogradă, la capul meu.
- Dar n-au culoare! Ce culoare au avut?
- Erau parcă albaştrii.
- Păi, nu vezi, ai greşit, i-ai pus ochi negrii.
-Da, ai dreptate. Să-i schimbăm, să le schimbăm culoarea în albastru... Şi nu ştiu ce picături îmi turnau în ochi. Şi nu ştiu cu ce funii mă legaseră de stâlpul arici.
- Dar inima?
- Mai dă-mi o sfoară de cânepă! Mai dă-mi o tulpină de cânepă, să-i leg coasta asta ruptă de ea, de ea,...
Deodată, prin aceste frânturi de dialoguri impersonale, am auzit-o pe mama: "Fugi diochi dintre doi ochi..." şi am căscat lung; aaaah! oooof! aaa!...
- Uite, mă, că face ochi, şi inimă, şi suflare; ca atunci când l-o făcut mă-sa, zise tata, supărat pe somnul meu prea lung.
- Ăsta da somn, moşule. Dormi de când am băgat cânepa la ghilit. Şi acuma s-a făcut de melițat. Zdranc! Zdranc!
O pârghie apăsa, cât ograda, pe un salcâm crăpat în două, peste un maldăr de cânepă putredă; melița. Mclița mi se părea uriaşă, ca o girafă aşezată peste mine, cu picioarele - patru la număr, în cele patru colțuri ale ogrăzii, ale pământului.
Zdranc! Zdranc! Un ritm de galop de cal, ori de secundă tocată de pendul, era căsăpirea ei halucinantă, era halucinanta mea trezire.
- Asta da boală, mă băiete! vorbi tot moş Tudor. Ai avut friguri două săptămâni; până a putrezit cânepa, acolo în gârla de sub fântâni, din coada lacului stătut.
- Şi ruşii?
- Ce-i cu ruşii? Au plecat din pădure. S-au dus într-o noapte, de nu mai ştie nimeni că au fost aici.
Mclița măsura timpul cu noi metrici; din ce în ce mai egale, din ce în ce mai aproape de curgerea nisipului în clepsidră: Ah! uf! Ah! uf! şi tot aşa, se făcu pleavă şi lână, până la ultimul fir de tulpină. Pe prispă, mama torcea la o furcă un fir lung cât drumul de la pădure până la noi, cât drumul robilor din Calea Lactee.

## *Sacrificiul*

Învățam după amiază. Tata şi mama erau la paşila întâi, în primăvara pe care mi-o aduc aminte. Ograda era pustie, fără vite, fără carul suprem, fără ei. Numai găinile dormeau încă ciugulind pe grămada de bălegar din glezna pârâului secat al ogrăzii, ce se vărsa în ulița fierarului şi a mătuşii Arsinia - niciodată n-am să ştiu a cui era ulița asta.

**38**

Orătăniile îmi ocupau "rămânerea" mea acasă cu grija mare a hrănirii lor, odată cu hrănirea porcului nevăzut din gojderul rezemat hoțeşte de cotineață, de gardul înrădăcinat în oțătarii bunicului Vasile; de el puşi în pământ, să năpădească pământul de îngropat câini şi mâțe, a ogrăzii lui umede, mereu umede; bătrână şi de prisos, care se afla la răsărit de noi, la apus de fiul lui - tata, care, ca orice fiu, se afla în apusul trăirii Tatălui pe pământ.

Vorbeam, fără să scot sunetele cuvintelor afară, cu păsările, cu patrupedul cu rât, cu ograda, cu mine:

- Puiu. puiu, o să moară!". Şi-1 luam de la cloşcă, şi-1 aşezam în bucătărie pe pervazul geamului la soare, să-şi ia viață de la el, de la muşcate, din linştea de mormânt a încăperii de lut; inutilă mie acum -cu-atâta căldură pe prispă, în ramurile înmugurite să plesnească a vişinilor, în aerul cu sfredeliri de diamante zvârlite de-un uriaş pe sat.

La noi, la Tuluceşti, soarele răsărea din aceeaşi trestei a lacului; de sub biserică, din rădăcinile fântânilor, şi nimeni nu a aflat vreodată din care trestie anume; dacă-i un fir cu plumb scufundat într-un ochi de peşte, dacă-i privirea împietrită a ochiului de broască, dacă-i un şarpe dintr-un alt tărâm ce nu a învățat să umble pe pământ să-şi odihnească ispita şoaptei în om.

La noi, la Tuluceşti, privighetorile cânta în alt fel decât la Oasele, la Cuca, la nemți, la ruşi, la unguri, la alte neamuri; mai mari sau mai mici, fiindcă trilul lor moştenit de veacuri s-aşterne pe lac, iar lacul e în noi prin apa fântânilor din care ne adăpăm vitele, păsările, salcâmii, livezile, grădinile suspendate pe ea, din care ne odihnim noi însetarea. Ograda era o căciulă - geoid cu polii în casă şi în fierăria lui Ionel Provolovici, cu pcrihcliu în privirea mea, peste gard, la oamenii mereu grăbiți în coloana vertebrală a satului - şoseaua ce lega Galații de Bârlad, în coloana vertebrală a Moldovei lui Ştefan, a lui Ioan Vodă cel Cumplit, a Moldovei celor care se mândreau cu istoria sângelui de român vărsat într-un "ev mediu" al supraviețuirii noastre pe pământ.

Capul ciufulit al lui moş Ciocănel umbla, de la gât în sus, pe gardul de lemn al ogrăzii - de la şosea, din scândură în scândură, ca-ntr-un teatru de păpuşi zmeul mănuşă, împăratul pumn, ca pe o tipsie verticală capul lui Ioan Botezătorul.

- Am să te "scochcsc" mă, am să te...

Eu, de frică, mi-am pierdut tocul în călimară, la capătul caietului cu "judecată şi lucrare" de pe prispă, la capătul prispei din uşa tindei, de lângă scara cu trei trepte de urcare în casă. Capul zbârlit avea ochi pătrunzători, sfredelea văzduhul ogrăzii şi constelațiile ei, mă fixa în loc cu o privire mobilă, mă îngropa de viu în pământ.

- Unde-i tat-tu, unde-i mă-ta, mă, pui de roş, pui de tătăroaică... Deodată, în linştea pe care o credeam absolută, în frica ce mă devora,
un lătrat de câine făcu țeasta de peste gard să se scufunde în scândurile

***39***

putrede, ochii ei să se închidă în crăpăturile lor, sunetul gurii lui mari-azvârlită cândva pe ogradă, să se înăbuşe în vuietul şoselei; exterior mie' exterior satului.

Da, era "Țiganca". Mă păzea, cu ochii ei negri pe jumătate deschişi, de sub salcâmul bătrân din sud, de sub rădăcinile lui, neagră, mai neagră ca ochii, ca cerul gurii ei înălțător spre cer.

Şi ca să-1 convingă pe cel glumeț de peste gard; cc-i amenința stăpânul cu o astfel de provocare nefirească, auzită numai în rasele ei şi în rasele rudelor ei mamiferice, se ridică pe gard să latre, să muşte, să vadă dincolo, dincolo de el.

Nefericutul de moş Ciocănel, nefericitul cap manechin - cap plutitor, nefericita ţeastă a lui Yorik, s-a scufundat în pământ, s-a rostogolit undeva în cealaltă parte a gardului, în celălalt tărâm.
Mi-era frică de moş Ciocănel. Nu ştiam ce rudă era cu tata - sigur era un fel de rudă, şi nici încotro se tot ducea, sau de unde se întorcea; în sud, în nord, în translaţia capului lui cu păr slinos de cânepă neghilită, de negară necoaptă, pe gardul nostru. Frica de el era atât o frică de om nevăzut în întregime; teriomorf aşezat în nevăzut, în reprezentarea întregului omenesc, cât şi frica de sacrificiul pe care şi-1 propunea. Ştiam oarecum de jugănitul vierului, fără de care n-ar fi fost de mâncat după tăiere; mirosind a pişat şi a "pârei" şi a carne descompusă, mirosind a sământă de animal^sălbatec. Ştiam sau mai degrabă simţeam că moşu', prin: "Am să te!...", provoca în mine o teamă neînţeleasă că am să fiu fără a mai fi altul după mine, şi asta, peste această teamă, mă mânia, mă deznădăjduia.
"Cine-i moşu' ăsta nebun, să-mi ia mie dreptul de a mai fi unul în mine, după mine, înaintea mea, de la Dumnezeu? Cine-i moşu' ăsta nepământesc care să-mi suprime bucuria de a fi urmat pe pământ de altul; dedus din mine, de altul; indus în el?"
Tata, care uneori era în ogradă; lângă mine în ogradă, se supăra pe moş, pe ruda, pe cunoscutul, pe năzbâtiosul privitor în casa lui, spunându-i:
- E ca şi cum m-ai lăsa pe mine fără nume, mă Ciocănele!
- Păi, tu, tot n-ai nume, mă Andone! Că ţi se spune Andone Roşu!
- Aşa-i, aşa-i! Dar în acte, da acolo la biserică, da acolo la primărie?
- Ce vorbeşti, mă! Când murim ne dau certificat de mort, de parcă dincolo avem nevoie de asta.
- Vezi, măi Ciocănele, vezi? ca să se ştie cine suntem.
- Vrei să spui cine am fost pe pământ, că acolo...
- Nu, mă, acolo trebuie să fiu tot cine am fost aici. Nici nu mi-ar plăcea altfel, nici nu mi-ar plăcea să mi să spună Andone Verde. Şi cred că nici ţie nu ţi-ar plăcea să-ţi spună "äia" ştiulete ori Baros, în loc de Ciocănel.
- Mă Roşule, tu ai dreptate. Ştii că nu mi-ar sta bine în alte nume. Oare unde ne-am obişnuit cu ele, ori aşa ne-au fost date dinainte de-a
**40**
veni pe lumea asta ca să nu ne rătăcim nici aici, nici dincolo; unde-o fi dincolo ăsta, unde-o fi lumea cealaltă, dacă o fi.
Aşa, moş Ciocănel, zâmbea, zâmbea la nesfârşit. Tot de peste gard -lipit de capul lui; devenit mai omenesc, mai apărea şi o palmă care clănţănea din degete ca un cleşte, ca o foarfecă ce are sâ strângă, ce are să taie cândva; ceva bine ştiut.
- Mă, da pe-ai tăi i-ai scochit? reveni tata pe pământ din plimbarea lui extragalactică, din povestea aia cu numele - dacă îl avem aici ca şi acolo, dacă îl avem acolo ca şi aici.
- Mă Roşule, eu n-am copii, ai uitat?
- Păi, da! Da, zise tata. Arjoi recită repede, repede: "Ori pământu' nu-i mănos, ori cocoşu-i puturos '
- Nu, mă, la mine-i altfel, e altfel: "Ori fasolea-i fără ghimpe,^ ori tăcerea-i prea cuminte"... fără minte, spuse trist moşu', inventând, inventând metafore triste.
- Măă!!..., spuse tata şi-i întoarse spatele şi tăcu obraznic în ograda lui, cu mine sub braţ. Apoi, moşu'pleca trist, în nord, undeva prin labirintul satului, prin cotloanele caselor lui, la fel cum azi s-a rătăcit în sud după vreo vădană fecundă, după vreo femeie care să-i omoare tristeţea de a nu avea urmaşi.
Se pare că moşu' nu era însurat, conştient fiind probabil că nu poate creea oameni, că nu poate muri, neavând în mâinile cui să moară.
Ţiganca, căţeaua din rădăcinile salcâmului bătrân, din sud-vestul ogrăzii; din lungimea dreptunghiului ei - cea cu gard, cu zaplaz de lemn putred, cea care oprea şoseaua de piatră să nu se lăţească peste noi, cea cu ameninţări de cranii omeneşti rânjând translatorii pe o linie frântă, căteaua-paznic pe tărâm, se linişti, din zvârcolirea trupului ei negru in spaţii ascendente, din zvârlirea sonoră a lătratului ei subpământean...

- Dă apă la păsări, mamă! Dă ştiuleţi la scroafa şi o bucată de mămăligă la câine! Mama inversa în sfaturile ei, "ce să fac", ordinea sexelor. Scroafe era porc "toată ziua", iar câinele era căţea, nu ştiu de ce, nu ţtiu de ce... Cât despre păsări putea să-mi spună "dă apă la găini!", că unu, doi, cocoşi cât aveam noi erau infimi în mulţimea lor, că ei aveau alte rosturi faţă de mulţimea penată, faţă de omul rătăcit în ea; să cânte pe gardul cu oţătari în răsăritul grădinii bunicului Vasile şi a bunicii Mări oara, cu un cântec peste tărâm, ca o oră exactă într-un spaţiu atemporal, într-un spaţiu cu patru dimensiuni; reverberant totuşi, plin de ecouri multiple, ancestrale.
Da, tocmai atunci, pe gândurile mele la această întâmplare sonoră, posibilă, cocoşul bătu din aripi un "Cucurigu" lung. Un fel de "du-te la naiba moş Ciocănel, asta-i ograda mea, aici eu sunt stăpân pe cârd, pe turmă, pe înmulţirea lor, pe ornul - meteorit căzut în iesilă, pe boabele de grâu ce-o să lc-mpart cu toţi, cu toate, egal, părinteşte".
Da, era ora de făcut temele, aşa că se cuvenea să scriu judecata, apoi să mâzgălesc în ciornă lucrarea şi s-o trec "în curat", la locul ei, pe cealaltă emisferă cerebrală a caietului.

**41**

Învăţam după amiază în sala de clasă din clădirea nouă a şcolii, cea de la şoseaua primăriei, cea cu două săli de clasă, comunicând cu un hol înfundat de o cancelarie minusculă cât o debara. întreaga zidire era ca o casă ţărănească mai făloasă; cu două odăi pe sală, zidită de comunişti prin muncă voluntară, din cărămizi recuperate din demolările Galaţiului, din dărâmăturile bombardamentelor; ruseşti, americane, ruseşti; nu se mai ştie din care, din câte ne-au scrijelit istoria, neamul, visul pe pământ.
Acolo, în "odaia" din apus, doamna învăţătoare Olimpia Andrcescu era olimpiană; ca numele ei, cu fiinţa ei supremă în piedestalul clasei. Acolo aveam să-mi afirm judecăţile în faţa tuturor, aveam să dau socoteală de lucrările ce sprijineau judecăţile afirmate, judecăţile scrise, judecăţile gândite ori negândite...
Da, mai multe numere legate prin operaţii este o expresie. Să nu uit de "expresia" ce reuneşte "toate" lucrările, ce oglindeşte "şirul" judecăţilor, şirul "amintirilor necunoscutului" problemei, şirul...
- Ioane! apăru fiinţa slabă, înaltă a Alexandrei Iacob. Ioane, unde-i tat-tu?
- E la deal, i-am răspuns în vorbele satului, care, în loc de a fi pe baltă, în orice altă parte ar fi fost un om, era "la deal"; asta însemnând toate înţelesurile locurilor existenţei lor, în câmp, la vie, la praşilă, la coasă, la cules, toate ocupaţiile posibile din acele locuri. "La vale" ar fi fost pe lac, la pescuit, dar n-am auzit pe nimeni, la noi în sat, spunând "la vale". Dimpotrivă "la deal" însemna şi "la vale"; că nu era deal fără vale; acolo deasupra satului, în apus, că nu era vale tară pădure, cum nu există om fără suflet, cum nu există suflet tară cer.
Stătea şi mai împietrită în poartă, cu umărul stâng împingând-o; să se deschidă înăuntru, cu mâna stângă pe clanţă, cu braţul drept în aer, arătând spre mine, arătând spre mine ca un om ce se îneacă, ca un om gata să se apuce de orice; să nu se scufunde în apă, în adâncul ei flămând.
- Ia cuţitu şi vino la mama Alexandra, că-mi moare purcelu'! Moare, auzi?
- Dar cuţiru' de înjunghiat e la tata, îl ia cu el mereu, 1-a luat cu el la deal.
- Şi n-aveţi altul?
- Nu, e singurul cuţit în casă!
- Ptiu, ce mă fac? Nici Costică nu-i acasă, nici Mitică - a Nalangâtei.
- Roagă şi matale pe cineva de pe şosea.
- E amiază, mamă, şi nu-i nimeni pe şosea, nu-i nimeni în jur să aibă un cuţit. Hai, cu mine, Ionele! Hai în ograda noastră să-1 vezi, poate găsim un cuţit.
- Dar, eu, mamă Alexandră, eu n-am mai tăiat...
- Lasă că vedem noi cum facem. Nu vreau să-1 pierd, mă-nţelegi, nu vreau şi pace! Vreau să-1 mănânc, că-i în lapte, că-i carne în lapte, Ionele!

**42**

Alexandra Iacob mă târî în nord, spre casa ei, cu umbra ei lungă şi slabă, cu oasele ei împrăştiate în aer; în mâini întinse în aer, văitându-se, scămoşindu-şi claia de pâr negru ce-i flutura pe gură,

pe ochi, pe buze, pe respirația-i sacadată, greu de suportat într-un piept bolnav, coşcovit, fără coaste, fără sâni.
Godacul, porcul infim, stătea lungit să moară, sub salcâmul ogrăzii lor, pe un pumn de paie, cu două pietre cenuşii la cap - dale de sprijinit piciorul să te urci în salcâm, dale de îngenunchiat în templul, în ziguratul tăcerii.
- Dați-mi un cuțit, am cerşit eu înjur, am decis eu, deodată, mânat de o voință neînțeleasă de a ucide, de a sfârşi fărâma de suflare a animalului alb - alb ca laptele, ca o păpuşă uitată în leagănul ogrăzii, în brațele salcâmului adormit, Din aer, din vecini, mi s-a zvârlit un cuțit ca o săgeată, ca un țăruş înroşit.
L-am prins, aşa cum făcea tata, atunci, atunci când porcul nostru de Crăciun guița trântit la pământ de toate rudele noastre, ca atunci când o forță nevăzută a brațului său întingea cuțitul în beregata uriaşului patruped, ca atunci când, eu, cu ligheanul în mâini, stăteam sub gaura însângerată să adun sângele curs, să văd sfârlecarea venelor, răsucirea pumnului plin de sânge în strigătul de moarte a animalului fierbinte, în strigătul de moarte a vieții lui de prisos.
Toate aceste scenarii de înfăptuire a unui sacrificiu - tăierea porcului în ajunul naşterii lui Hristos; amintirea sângelui de animal, beregata lui tăiată, îmi dădeau, acum, mie - copil neştiutor de mit, o forță greu de recunoscut, o nemernică stare de ucigaş, necunoscută, de nerescunoscut.
- Taie, taie! se auzea înjur. Ca din senin, au apărut într-un cerc, să mă privească, Margareta, Fănică, Ionel, Iacobii; toți din ograda mamei Alexandra care mă fixau cu ochi adânci, cu ochi negrii, răi, cu o privire de peste târâm, dirijându-mi suflarea să înfing cuțitul în gâtul alb. inert, dirijându-mi puterea să-1 răsucesc, ca tata, prin vene, prin came, prin sânge.
Un oftat; ca de om, a fost răsuflarea morții animalului ucis. Un fir de sânge alb a curs din beregata lui pe lângă lama de prisos folosită - animalul era deja aproape mort, era indiferent la ce vor oamenii cu el, din el.
Atunci când "fapta" mea s-a împlinit; aşa cum aşteptau ei, aşa cum o văzusem eu înfăptuită de tata, de alții, Alexandra Iacob îşi schimbă înfățişarea într-un chip de femeie de la noi, îmbrobodită strâmb, gata să plângă, gata să mângâie.
- Aşa, aşa, măi Ionele! îl pierdeam fora rost. Aşa vom avea ce pune pe masă, aşa vom mânca şi noi carne.
- Dar, e post mamă Alexandră! i-am spus eu, ştiind asta de la mama, care, nu ştiu cum, trăia într-un post continuu pe pământ, în casa noastră.
- Dar e carne în lapte, dar e primit, fiind animal sfanț, ca mielul, ca cerbul, ca tăcerea sub cruce...
**43**
N-am înțeles vorbele ei, şi, cu-n prosop în mâini; dat de nu se ştie cine, să mă şterg de sânge, am ocolit cuțitul înfipt în mijlocul ogrăzii, am părăsit ograda cu oftat de om înjunghiat. Era întâia mea ieşire în lume să fiu om printre oameni. Şi am plâns că "lucrarea mea" din acea zi fusese făcută "fără judecată", fără o rațiune dată, fără o "judecată de apoi".
"Ce obicei, ce obicei!?" - mi-am zis, şi m-am spălat pe mâini să mă duc la şcoală, şi m-am spălat pe față, ca să uit, în ligheanul în care strânsesem cândva sângele porcului tăiat la ultimul crăciun de tata.
- Ioane, hai la şcoală! mă strigă în poarta uitată deschisă, descuiată, Fănică Totolici colegul meu de clasă. Şi m-am întors, din nou, prin strigătul lui, în lumea mea de copil, să iert, să uit un rit ancestral, nemernic, pe pământ...
Intârziasem. Doamna Andreescu Olimpia începuse ora întâi. Fănică mă împinse pe mine înainte să deschid uşa uriaşă a clasei. Cu o voce rară, apăsată, cu privire de mamă îndreptată spre noi, doamna învățătoare vorbea.
- Astăzi vom îmvăța despre sacrificiu, despre sacrilegii.
Şi uşa clasei s-a închis după noi numărându-ne bătăile inimii înăuntru, înăuntru unor trupuri vlăguite de trecerea imperceptibilă a clipelor "orei întâi".

# *Coşul de nuiele*

Duminică. Ziua aceasta era sfinţită cu drumuri întâmplătoare prin lume. Unii se duceau la biserică, alţii la crâşmă, alţii la nuntă, alţii la mort - la o pomană, alţii la un botez, după ce, pe furiş, într-o zi din săptămână, copilul fusese scufundat în cristelniţă, de nu ştiu câte ori, după ce, pe ascuns, ţiganca Florea îi punea ulcica cu gura-n jos, la cap, şi scuipa oglinda, şi mârâia ca mîţa în odaia cu strigăt de om sugrumat. Toate se primeneau de duhuri; acolo la botez, când copilul adormea, după scăldătoare, şi zâmbea tuturor. Mulţimea din jurul lui; de naşi, de [năn]aşe, de oameni ce iubesc pruncii, stând cu gura căscată într-un oftat adânc, împietrea de parcă ea ar fi renăscut atunci, dintr-o unică suflare aflată peste sat, dintr-o clipă oprită în curgerea vieţii; de dincolo aici, de aici dincolo.
Aşa era şi la nunţi. Mulţimea - partea ei cu suflet, plângea în clipa de despărţire^ a miresei de copilărie, de tinereţe, de clipa necunoaşterii păcatului împerecherii trupeşti şi sufleteşti, de clipa trăirii: "unu pentru unu , spre clipa trăirii: "unu pentru doi", spre asprul şir al trăirii "unuia pentru mai mulţi".
Aşa era şi la-nmormântare, când mulţimea înspăimântată de numărarea ei negativă, de împuţinarea barbară a colectivităţii ei, se-nchina infimei ei părţi dispărute; încercând, aşteptând compensarea prin naştere, printr-o diviziune astrală.
**44**
Mulţimile îşi supraveghează elementele. Grămezile îşi observă componenţa obiectelor de aceeaşi natură, gata să râdă la reuniuni, gata să se dividă în intersecţii, gata să plângă la vidare.
Doamne, oamenii sunt diviziunea sufletului tău unic pe pământ! Moartea şi naşterea nu-i decât o iluzie a dispersiei lui; ca în amurg dispersia soarelui, ca în răsărit germinarea lui din întuneric.
Noi - copiii cu ceva timp sedimentat în carne; de la botez încoace, de la prima literă învăţată încolo, spre coada unui alfabet infinit, aveam alte ocupaţii înăuntrul fiinţei noastre, ignorând zbaterile celor mari, grija lor pentru integritatea mulţimilor, şi tristeţile şi bucuriile lor de constatare a sinelui, a dependenţei lor de acest întreg nedefinit vreodată.
De sâmbătă seara, m-am pregătit să merg la pescuit. Băţul de undiţă stătea rezemat în grădină, în pletele zarzărului ce înrădăcina beciul şi sprijinea cu braţe vânjoase samalîcul din sud, steaua polară - veşnică, din nord.
- Nu ştii unde-i coşul de pescuit? l-am întrebat pe tata care nu mai termina de pus "ţara la cale" cu moş Ion Mîndru, cu Ion Pintilie, cu alţi băutori de vin, acolo pe prispă, sub vişinii scuturaţi.
- Păi, l-ai luat de la bostană când am spart-o, la Prut? O fi stând şi-acuma în capu' colibei, că nu s-a mai îngrijit nimeni de ea, de scheletul ei în grind, de palma ei fără curpeni...
- S-ar putea, s-ar putea! am oftat eu, îndepărtându-mă de supărarea lui vizibila; că-1 chem din "sfat" afară, că-1 scot din "mulţimea lui înfierbântată" de "vrăjmaşi şi vrăjmăşii", de "drumuri neumblate prin lume".
Tata simţi că nu-s mulţumit de răspunsul lui la "Unde-i coşul de pescuit"?, şi, fiindu-i milă ori ruşine de mine, spuse:
- Ia şi tu barca, mâine în zori, şi vezi de-i acolo! Şi vezi că ai şi undiţe şi vintire şi setei în gura gârlii, în stufăriş.
Am rezemat undiţa; la locul ei, de zarzărul crescut ca prin minune pe vâna de lut galben de sub samalîc, pe gaura neagră a beciului nostru; din uşa chilerului, din gura cuptorului de încălzit cu foc de paie bucătăria de iarnă. Mama făcea ouă prăjite şi cartofi prăjiţi la cotlonul plitei de lut; zidită în peretele de nord al bucătăriei, în lungimea gurii cuptorului, ca o conştiinţă a focului dedus din alt foc, ca o nevoie a luminii, furată din scânteia primară.
Zarzărul s-a cutremurat la atingerea trestiei firave; de parcă ar fi fost un baston magic, un fir magnetic între nadir şi zenit. Nu ştiu de capătul ei de sus avea mosor de aţă, de capătul ei de jos avea cârligul prins în cilindrul ci noduros. Trestia, fără alte adaosuri de masă, avea greutate, apăsa

prin reazemul ei zarzărul, în sud; să nu cadă, în nord: pe nordul polar, magnetic, geografic, galactic.
- Să tai lacu' în două pentru o coadă de peşte? Andone-i nebun! vorbi mama cu ea, de parcă o asculta cineva şi nu ştia cine, de parcă era ascultată
**45**
în gândurile ei de cineva dinăuntru, şi, ca să se răzbune pe indiscret, a vorbit; a dat afară vorbele din creuzetul minții vrăjmaşe...
- De ce nu, Veto, de ce nu? repeta fără sens mătuşa Arsinia; apărută în gaura câinilor dintre samalâc şi bucătărie, din vărsătura ogrăzii ei într-a noastră; slabă şi osoasă, galbenă, ca o frunză desprinsă dintr-un ram într-o toamnă apocaliptică.
- Tu erai, bată-te norocul! că ai apărut ca o fantomă în gândurile mele, ca o sperietoare în amurg prin vie! se înspăimântă mama.
- Băiatu-i marc şi trebuie să vâslească singur; cu lopcțile în bătăturile palmelor, cu trupul stors în oase gata să plesnească, cu sufletul îngândurat în lemn.
- N-avem vâsle, fa, Arsinio, n-avem. Cu ghionderu', cu prăjina aia în mâini; stând în pcioare pe coada bărcii, o să cadă în adânc, o să cadă în adâncul lacului.
- Cade şi tot de el o să se țină, şi tot cu el o să plutească, până s-o urca din nou în barcă, să ia de la început împingerea în urmă şi lunecarea înainte. Numai împingând malul, poți să te desprinzi de el, numai trăgând de mal, poți să-1 atingi. Aşa-i cu lucrarea asta pe apă, aşa-i cu fuga asta în necuprinsul ei. Şi-apoi, unii se tot duc şi nu mai vin înapoi, şi-apoi unii s-au dus şi n-au plecat; mai sunt printre noi.
- Ce tot bați câmpii, Arsinio!? Pentru o coadă de peşte...
- Da, că fără peşte degeaba avem pâine şi vin. Fără peşte nu ne saturăm niciodată. Cu ouă, cu tochitură, eu nu mă satur niciodată!
Făcu o pauză, pregătindu-şi cerşitul ei zilnic. Avea o strachină goală în mâini; venise "să-mprumute" de la mama făină de mălai cât o mămăligă pentru un om, pentru un om singur pe lume; ca ea.
- Poate mănânc şi eu de la Ion, din ce-o pescui Ion, o ghoghie, un chitic. Dumnezeu să-i dea noroc. Că la pescuit, cumnată, trebuie să ai noroc, ca-n dragoste, ca-n dragostea de oameni.
Mama se temea de Arsinia. Credea că ştie să facă farmece, că a "farmăcat-o" de a trăit atâția ani cu frate-su Andone, cu tata, de a trăit atâția ani cu el, să ne facă pe noi cei patru - două surori şi doi frați, să ne facă mai mult fără voia ei, mai mult decât ar fi fost iubirea ei pentru tata.
Găsise, de multe ori, prin casă, cârpe legate pe rădăcini de ierburi, gândaci urât mirositori prin tindă, iar prin ogradă, şumuioage de păr de mort şi oase de şobolan; de şoareci morți, de mâțe negre, că uneori i se făcea vedenii de cal bătătorind ograda; slobod, mare cât carul, cu copitele lovind în casă, la rădăcina ei, mic cât un cal de cositor, strecurându-se prin zidurile casei, înăuntru, prin trup de om, înăuntru.
- Pomenile, Arsinio, se fac atunci când ai; când ai, cât de cât, să poți da şi altuia.
- Nu, Veto, mai primit e când n-ai şi dai, când dai cu gândul, nu cu strachina, din ce ai fi vrut cu gândul să dai.
**46**
- Aşa-i, frumos zici. Să dai din ce ai gândit să ai! Frumos zici.
Am plecat spre baltă, să-mi văd de barcă; de-i priponită în locul ştiut, în țăruşul din mal, ascuns sub apă, izolată între pădurea cu plopi şi primul stâlp al nâvoadelor puse la uscat, al şirului lor de plute şi peşti morți, de țesături fărimițând lumina în pătrate cenuşii.
Copii, nepăsători, jucau "mâța cățărata" în cercuri de băieți, de fete, şi de băieți şi fete, uniți astfel de vârste, de plăcere, din curiozitate, de nevoia zbenguielii.
- Ioane, vino în cerc! mă strigă, Fănică; prietenul meu, bucuros să mă vadă.
- Ioane, hai la joacă! mă strigă, Ionel a lui Priț, bucuros să mă încalece cât mingea sărea pe cerc, în mâinile lor; a celor încălecați pe noi -cal-pisică, cal-catâr, de pe pământ, apăsați de sfera plutitoare cu salturi din om în om; cu zvârcoliri de trupuri neliniştite.

Apoi, unu', unu' din cei călare, scăpa mingea pe pământ. Noi, cei călăriți, îi pedepseam încălecându-i, ne bucuram de împovărarea lor cu greutatea noastră, uitând de gravitație, de apăsarea ei în oase, pe pământ.
- Dă-mi! Ia! Dă-mi! Ia! Aruncă! Prinde! Aruncă! Prinde! se auzeau cuvintele ce însoțeau mingea prin aer, descriind, simplu, saltul energiilor din noi, trecerea ei prin mâinile noastre; ridicate în aer, pe sub bolta cerească, pe sub ultimul cer pământesc.Mingea nu cădea. O prindeam afurisit de exact, de precis. II simțeam pe Ionel cum nu mai poate sâ mă țină, cum greutatea mea are să-1 moare, şi-mi era milă de el - nu ştiu de lui îi fusese milă de mine, şi eram gata să las mingea - perfida minge plutitoare, să cadă pe pământ, să suprim plăcerea nebună a celorlalți de a sta în aer pe trupuri omeneşti, de a zbura înfipți în trupuri nevinovate, fără aripi.
Fănică era zburător ca şi mine; Fănică şi alții din mulțimea noastră victorioasă, care o pedepsea pe cealaltă, prin apăsare, prin îngenunchierc pe pământ. Era o rivalitate a mulțimilor pentru plutire, pentru a sfida căderea; descendența, pentru a spera eliberarea de terestru, ascensiunea celestă.
Era o confruntare dintre static şi dinamic, dintre echilibru şi mişcare; unic construită de un joc copilăresc, cu tâlc aşezată în joc.
Până la baltă, până în malurile ei mocirloase, pe care, în sfârşit, le călcam prin soarele întins pe apă în amurg, am întâlnit un om călare, care purta în gât o ploscă şi cordele şi arnici la pălărie, bătând din poartă în poartă cu coada unui bici de alun şi piele de vită.
- Hai, mă, hai! şi dă-i un gât de vin.
- A, tu eşti? Să vă trăiască mirele şi mireasa, mă!
- Să-i vedem la casa lor, spuse cel călare, sfidând înconjurul cu o privire mândră, cu o privire de nemuritor...
- Ioane! m-au oprit în altă parte a satului alți copii de vârsta mea, mai mici ori mai mari ca vârsta mea, să le aparțin grămezii lor de joacă, mulțimii lor de înfruntare cu alte mulțimi.
**47**
- Ce vreți să faceți? i-am întrebat nedumerit.
- Să jucăm "rațele şi vânătorul", "vânătorul şi rațele".
Călărețul cu ploscă în gât subjuga, pe drumurile lui prin sat, o mulțime de oameni "a fi rudă cu". Mulțimea copiilor din sat, mulțimile celor care aveau să fie oameni, mă subjugau, mă absorbeau în dinamica jocului lor, în dinamica vânătorului şi vânatului, a unei existențe sacrificiale.
Şi atunci m-am trezit; lovit c-o minge în piept, țintit din afara unui cerc, în care, eu, copil, eram pasăre vânată, ei, copii din afară, râzând, râzând isteric, erau vânătorii mei, erau ucigaşii din afara cercului hărăzit mie, să mor ori să trăiesc; după cum mi-o fi norocul, după cum răutatea, furia mulțimii lor exterioare mie, avea să decidă, avea să se manifeste.
- Eşti mort, eşti mort! Ieşi afară! strigară la mine, în cor, copii din mahalaua asta; de la fântâni.
- Stați să vă explic, încercai eu să vorbesc peste ei. La noi, la fântâna lui Anton Bratu', în ulița Provolovicilor, în ograda Nalanghîtei, jocul âsta'e altfel.
- Cum e altfel? ascultau, da, ascultau toți, deodată, de parcă îi hipnotizasem cu o poveste neştiută cu un basm străin de basmele lor.
- La noi, cel din cerc are dreptul să se apere, cu palmele întinse spre minge, spre cel care ținteşte în el.
- Vezi, vezi? Am auzit eu! prelua ideea un copil cât o furnică. Aşa-i mai drept, aşa-i mai omenesc! repeta el, cel vânat fără milă până atunci; ca şi mine acum o clipă.
M-am îndepărtat privindu-1 cum se apăra de cele două hoarde de vânători, cu suflarea lui infimă, într-un cerc cât un punct.
Doamne, mingea, sfera plină de văzduh; demonul ei, stăpânea satul. Sceptrul ei aerian întărâta, diviza mulțimile în învinşi şi învingători, mai în joacă, mai în serios. Numai plosca-sferă purta sânge dătător de viața, numai călărețul înfrunta şinele satului generând memoria sângelui, trezind sămânța rubedeniilor la viață, din aşteptare, din clopot năruit în sunet de aramă, în sâmbăta - sabat, în sâmbăta omului sfârşit de trudă pe pământ, sfârşit de propria-i creație Dumnezeească...

- Goool! strigau din periferia unui dreptunghi verde; cu două porți în lățimi, un grup de oameni fără căpătâi, asistând la "footbal", la o minge lovită cu piciorul de alte două mulțimi dezlănțuite pe sferă, de alte popoare adverse; în adversitate dinamică.
Un nescunoscut, aşezat între cele două hoarde desculțe, mânioase, cu otravă în priviri, pe jumătate îmbrăcate; una galbenă, alta verde, un necunoscut fluieră disperat şi strigă un cuvânt necunoscut de mulți veniți din câmp, de mulți veniți de pe ape.
- Ofsaid, ofsaid, strigă în gura țignalului ținut în mâna dreaptă.
- Huo, huo! se auzeau strigăte de nemulțumire dintr-un mănunchi de oameni gri.

**48**

- Bravo, bravo! se auzeau aclamații dintr-un pumn de oameni violeți, din exteriorul arenei de luptă cu sfera, din perimetrul dreptunghiului energizat, după cum dispersia atmosferică rărea lumina soarelui pe dinții lacului, în poala pădurii, pe oameni; mereu în trupurile lor.
Nămolul mă mângâia până la glezne; negru ca pământul din care veneam, apoi albastru până la genunchi ca apa spre care mă adânceam, mă îndreptam spre barcă.
"Ghâl, ghâl, bâldâbâc" auzeam barca smulgându-se din țăruş, trăgând de funia subacvatică pe jumătate; aeriană pe jumătate.
"Da, e aici, mi-am spus" "Da, e barca noastră". De parcă ar fi fost arca lui Noe, rămasă acolo de la potop. De parcă ai noştrii; cei din casa noastră, din neamul nostru, a lui Toderiță, supraviețuind mâniei lui Dumnezeu, protejați de sfatul său de a fugi din fața "curățirii lumii de păcate", uitasem; cu uitare omenească, de corabia vieții, de corabia speciilor şi semințiilor omeneşti, de perechile de viețuitoare şi ierburi şi mulțimi ce aveau să reclădească grădina lumii.
M-am suit în ea, plecând-o spre mine, pe sub trupul meu descleştat de mâluri. Ghionderul era pe fundul ei; lung cât ea, cu vârfurile strecutate pe sub scânduri transversale, cu vârfurile în coloana ei vertebrală îndoită pe apă.
"Da, mâine o să plec pe lac". Mâine o să-i străbat hăul şi vâscozitatea, prin Spia; prin inima ei, prin Butnaru; prin coasta lui zdrelită de furtuni.
Am plutit deseori spre răsărit, spre malul cu sârmă ghimpată, de acolo, ca-ntr-un neant sonor de bătăi în uşă: "Ping-pong", Pong-ping; aşa lovea apa în coca de smoală a luntrii, acolo în pupă, când la prova ei trudeam vertical, în ghionder, împingându-1 să alunece înainte, să alunece în adânc. "Bâldâbâc, gâlc! Gâlc, Bâldâbâc!". "Hars, hârşc! Haarşc, Hârşc!", făcea apa, înțepată de ghiondier, făcea ghonderul, rezemat de barcă, țesălând barca pe lungimea lui. Se făcu noapte. Mulțimile adverse, grămezile primare, umbrele cârdurilor de orizonturi suprapuse în apus s-au aşternut pe calota satului şi a lacului dedus din fântânile lui nesăpate...
Deodată m-am aşezat la masă cu ai mei în jur. - Ai pescuit, mă tată, nu glumă! spuse omul ce se botezase tată, lângă mine; din dreapta mea.
- Şi-ai prins peşte, mamă, cu solzi de aur şi de argint şi de aramă, spuse femeia, de lângă mine, din stânga mea.
- Să mă iertați, soro şi frate, că am venit la voi chiar când mâncați dar mi-era foame, mi-era tare foame de peşte. Că de ouă şi de tochitură mi s-a făcut greață, m-am săturat pe pământ.
- Şi coliba mai era acolo? mă întrebă omul din dreapta, bărbatul cu ochi albaştrii şi păr roş, care n-avea nume, care părea să fi fost tatăl meu cândva.
- Casa, vrei să spui? apăsai eu vorbele, ca atunci când strigi şi nu poți striga, ca atunci când vrei să inspiri aer dar te sufoci inspirând.

**49**

- Dar vişinii, dar cuptorul, dar salcâmul din ogradă, din ulița fierarului?... întrebă femeia care cândva mi-ar fi fost mamă.
- Sâ-i mulțumim băiatului ăsta, de câtă pomană a făcut din peştele prins la coşul de nuiele, din peştele prins la undiță, în gârla de la Prut. Şi când ştii că a trecut peste tărâmul lacului, peste necuprins, să ne hrănească aici. Şi când nu ştii nimic din toate câte sunt ştiute acolo...
- Vezi, să pui cloşca pe ouă, mamă! Da, era mama.
- Vezi, să adăpi vitele, tată! Da, era tata.

- Dumnezeu are grijă de toate, soră, frate. Era mătuşa Arsinia. Dumnezeu ne dă fiecăruia după cât a dat altuia, fiecăruia după cât i-a dat lui.
Atunci am auzit un glas blând, terestru.
- Ioane, Ioane! scoală-te! că trebuie să pleci la pescuit, dincolo de lac, pe lac, prin lac!...
Şi m-am trezit în barcă, trecând prin năvoadele suspendate în cenuşele dimineții de duminică, înaintea bătăilor de clopot a slujbei preotului Ciobanu, pe care aveam să le aud în mijlocul lacului între grindurile Spiei şi ale Butnarului, împingând ghionderul în malul satului: "unu. doi, trei, patru! un, doi, trei, paatru; eu, tu, el, ea! Eu, Tu, El, Eeeaaa...
Şi barca aluneca nebună prin mâzga ceţurilor calde, prin lava stinsă a unui meteorit scufundat în lac.
Legănarea ei în sinusoidele valurilor infime, în oscilaţiile imperceptibile ale apei, avqa ritmuri de ceasornic sideral în unghiul paralactic al pământului, cu vârful în "Cloşca cu pui" ori în "Proxima Centaur"
Sun-set, Sun-rise. Apus, Răsărit, Apus, Răsărit, era saltul ei înainte, în neant, îndepărtarea ei de ţărmul satului, liniaritatea ei fragilă între două lumi necunoscute.
Apa era din ce în ce mai adâncă; ghionderul nu mai atingea fundul lacului; oricâtă stăruinţă aveau plecăciunile mele în adânc, oricâtă măsură metrică judecam în mâini, în palme, în genunchi. "Nu am vâsle, m-am plâns apei din jur, coborând pe linia de plutire a bărcii, din aer, în barcă, din pupă în cala ei deschisă, neagră, indiferentă.
Trecusem de trupul sugrumat de drumuri, de bărci nevăzute, de şiruri de pescari nevăzuţi, de trupul sfârtecat de tarpane; al Spiei, şi o mulţime de nuferi mă năpădi cu flori albe de ceară şi tulpini verzi de şarpe descendent, de şarpe scufundat în clise şi nisipuri, în rădăcini de plaur, în ochi de păsări pândind răsăritul.
Barca - ce minune, barca se mişca singură prin împletirea florilor pe ghergheful apei, neluând în seamă frecarea, asprimea atingerii lor de lemnul smolit, de lemnul putred ce mă purta în neant.
O forţă nevăzută o învăţa să lunece în răsărit, în linie dreaptă, spre locul unde umbrele mureau pe ochiul portocaliu al discului solar, pe protuberantele sale tulburate de strigăte de păsări în aer, de cântece de slavă în adânc.
**50**
Răsărit, Răsărit! Barca sfâşia epiderma mamiferului lac nemiloasă, nepăsătoare. Lumina s-a amestecat cu bătăile clopotului venite din sat, din Biserica de deasupra lui.
Am plutit astfel până ce barca părăsi lacul, până ce scoica ei de smoală luă forma gârlei din Daduvu, ce lega Brateşul de Prut.
"Undc-i bostana?, Unde-i coliba?", m-am întrebat privind în dreapta, spre sud, acolo unde coliba rămăsese la "spartul bostanii", acolo unde "crucea sălciilor" rezemate de ea ne era semn sfânt pe pământ.
"Să fi măturat apele sărmana noastră aşezare? Să fi spulberat vânturile diedrul ci ocrotitor, îndrăzneala noastră de ai sta în cale?"
Deodată, barca s-a oprit, intrând cu prova într-o cavitate elastică. Am privit uimit la poticnirea ci, la sfârşitul curgerii ei înainte. Barca intrase într-un coş de nuiele, într-un coş de pescuit.
Cineva striga la mine de peste Prut.
- Să nu uiţi să adăpi vitele! Era tata...
- Să pui cloşca pe ouă! Era mama...
Apoi l-am văzut pe preotul Ciobanu în faţa mea, stând cu mâna dreaptă întinsă sâ i-o sărut, cu crucea de argint ridicată în stânga pe creştetul meu, gata, gata să mă sfărâme. Eram primul dintr-un şir de miruit, în biserica noastră din sat. Mama nu m-a lăsat să plec la pescuit luându-mă cu ca la slujbă, în colectivitatea ei de oameni transcendenţi, abstracţi, credincioşi în Treime.
Abia atunci, am ştiut că m-am trezit-dintr-un vis cu respiraţii de amvoane fremătând, cu oscilaţii de candelabrc-pendul. Eram în biserică, în taina privirilor iconoclaste, un vis al îmtâmplării de a fi printre oameni.

# *La năvoade*

Lacul era, sub noi, o legănare de leagăn de copil în faşă. Bărcile s-au afundat cu un deget, în el, după ce am încărcat năvoadele din parii de lemn pe care s-au odihnit o noapte. Nu ştia nimeni cine oscila; apa ori adâncul ei, ce forţă îi dădea această stare de translaţie cinetică, pendulară. Vâsleam spre adânc, spre grindul Butnarului, spre inima cu peşte a depărtării nemărginite, spre traheea lui cu Dunărea - numită Ghimia.
Mama se hotărâse sâ merg la "năvoade", la pescuit, ca să nu mai cerşesc în maluri o "goghie" de la vreun "nemernic" de pescar; neiubitor de sapă, de tăiat la vie, de cules în câmp. Ea judeca astfel că voi avea dreptul meu la peşte după o zi de muncă în neant, că voi avea dreptul meu la pâinea ci dc-acasă după o călătorie în afara lumii. Tata nu ştia de hotărârea ci, fiind prins în câmp, între copitele plăvanilor înjugaţi, între gânduri pământeşti, derivate din oscilaţia pădurii în văzduh, a ierbilor în glezne, a vinului băut în zori cu arterele trupului său de om îndrăznind să rezeme firul cu plumb.
**51**
- Trage, mă! tu a lui Andoni Roşu, mă îndemnă un pescar negru la îmbrăcăminte şi la chip, din coada bărcii, mereu deasupra noastră; de parcă vâsleam sub unghia apei nu pe epiderma ci, de parcă vâslind, noi umblam în adânc, iar el - de afară, ne priveghea vâslirea, scormonirea în carnea apei.
Omul din coada bărcii ne era superior nouă vâslaşilor. El răspundea de echilibrul vântului şi al năvodului, şi de echilibrul nostru. El supraveghea centrul de greutate al deplasării noastre în spaţii, intensitatea dinamicii vâslirii înainte - înapoi; că barca nu uita să se întoarcă înapoi în maluri, că barca nu accepta uşor o schimbare de stare înainte.
Nu-i ştiam numele, de-aldc Guţu, de-alde lacomii, pescari din mamă în tată, din tată în fiu - cunoscuţi de sat doar la lumina lămpii, ori la lumina petromaxului de la crâşmă; că trăiau din zori până în amurg în ochi de peşte; în solz de peşte - acolo pe lac, acolo în vrăjmăşia lor cu duhurile apei.
- Lasă-1 tată, mă apără fiul lui natural, ori fiul lui adoptiv, că-i la început de "drum pe apă". Că-i la primele lui bătături de vâslă, de parâmă. între noi şi stăpânul suprem al bărcii; cel care ţinea şi cârma în mână, până dincolo de imaginea lacului pe care nu-1 vedeam; lacului din spatele nostru, în care ne afundam cu icnituri, cu tendoane întinse pe oase; gata să trosnească, cu muşchii trupului făcuţi fărâme şi praştie şi extensie diavolească, între noi şi omul negru, era năvodul; o grămadă de sfoară cu ochiuri de pătrat turtit, cu coloană vertebrală trecută prin plumbi; fiară adormită în lemn concav, smolit în maluri; sub sălcii şi apoi la soare, sub soare şi din nou pe scorburi de salcie bătrână, iertătoare.
- Dacă nu poate, să fi stat acasă lângă boii lui tat-su! Dacă nu vrea să fie "năvodar" să plece înot la mal!...
"Vai, eu nu ştiu să înot până acolo. Eu nu ştiu să străbat distanţele, pe apă, înotând. Eu ştiu numai sâ plutesc înotând, să-mi ţin respiraţia ca să plutesc. "Să nu-i spui asta lui "tataia!" că nu te lasă în barcă, că nu te lasă în barca lui pe lac!", îmi spuse băiatul de lângă mine, la plecare, şi în seara trecută - înaintea dorinţei mele; mărturisită lui să merg la "năvoade", să merg la pescuit."
O barcă, mai lungă, mai neagră ca a noastră, trecu ca o săgeată între noi şi adâncul lacului, o altă barcă, aflată între noi şi mal, rămase în urmă; un copil din ea, făcându-mi din mână, zâmbindu-mi ca unui cunpscut.
în barca mai lungă, mai neagră, cei trei oameni aveau glugi pe cap, erau tară chip. Li se vedeau numai dinţii albi; rânjind peste buze, muşcând din acrul umed prin care treceau. Se auzea ritmul vâslirii lor: îh! ah! u! u! ca ritmul foalei lui Ionel Sârbu - fierarul nostru vecin, de suflare a cărbunilor pe şina de roată; scufundată în cenuşe, în jar, de parcă lacul ar fi fost o stea stinsă, iar noi - bărcile noastre, nişte forje; s-o aprindem, s-o încălzim cum a fost, s-o răscolim de viaţă dătătoare de viaţă, de viaţă dătătoare de moarte.

**52**

În clipa, în puținele clipe de cunoaştere a celor care călătoreau în aceeaşi linie dreaptă cu noi, a celor care călătoreau pe linii paralele cu truda noastră de a uni două puncte de pe suprafața zgrumțurată a lacului, de pe suprafața unui fluviu celest, se auzea:

Zdran! Zdranc! Vâsla se zbătea în parâme şi în supernove despletite, în dreapta mea, în dreapta gândurilor privirii mele; rătăcită în urmă, în dor de maluri cu pietre şi țărână, cu frunți încrețite în paşi, în flori, în suspin.

Lacul sc-ntuneca, vâslă de vâslă. Un foc de armă desenă printr-un ecou vag pământul la tribord, la provă. Câteva alice ne atinseseră hainele de cauciuc; ca nişte gărgărițe suflate printr-o tulpină de soc de un copil într-o pasăre de apă.

- Mă, Palencule, vezi unde tragi?

- Mă, Gică Mocanii, unde dracu' tragi?

- Bacaloane, luate-ar dracul! în cine tragi, mă? strigam pe rând noi cei din barcă, noi cei din bărci, deşi cât puteam vedea cu ochii nu era nimeni în jur, deşi cât putea mintea să cuprindă auzul celuilalt, celui înjurat, ar fi trebuit să ne răspundă cineva cu altă înjurătură, cu grai omenesc neliniştit.

"Dracul" era între om şi lac un alt om; nu se ştia de care parte, din care parte stăpânind neantul şi ceața, ce se făcea din ce în ce mai groasă, şi norii cei măturau cu cenuşă apa înspăimântată. Eu nu ştiam de aceste rosturi ale groazei, ale călătoriei între tărâmuri; Tuluceştii fiind tărâmul din care am plecat. Basarabia fiind tărâmul visat şi, între ele, Stixul Prutului, râul trecerii în moarte - a fundului nostru de barcă - cu cârmaci întunecat; o umbră spectrală în pupa, o umbră incarnată de o anumită amplitudine, de un anumit azimut: să ne trezească la viață, din când în când, să ne amintească menirea de tată, de mamă, de cei dragi - rămaşi în urmă, în cântec de privighetoare şi licurici, în cântec de cucuvaie şi clopot mut.

- Andone te-a făcut cu Veta, când şi eu cu Măria l-am făcut pe Gheorghe; la praşila întâi, la primul pescuit cu floare de cireş. Gheorghe de lângă tine e fiul acelui Gheorghe făcut de mine...

Ascultam omul din fața mea din capătul cu cârmă a bărcii de smoală. Valurile se înălțau peste noi gata să ne scufundăm - ca o piatră, gata să plutim - ca o frunză. Tremuram sub pelerina de cauciuc. Mi-am tras gluga pe cap, devenind o ființă asemănătoare cu "tataia" - cu "Gheorghe cel bătrân".

Deodată m-am cutremurat. Nu-1 cunoşteam nici pe Gheorghe a lui Gheorghe din stânga mea: "Cine m-a urcat în barca asta?" Eu trebuia să fi fost în barca lui lacomi - prietenul lui tata, sau în barca lui Chirană - alt prieten al tatălui meu. Copii lor erau colegii mei de şcoală, dejoacă, de grădiniță. Se născuseră în aceeaşi zi cu mine, în aceeaşi zodie, cu aceleaşi ursite. Nu, ăsta, Gheorghe a lui Gheorghe, nu-i din părțile noastre".

**53**

-Da, voi, cine sunteți? m-am trezit eu vorbind mai tare decât vântul, decât zbuciumul bărcii pe valuri, decât piramida plutitoare a plasei de năvod aflată în barcă.

- Noi suntem de dincolo, de unde mergem acum, din Ghimia, din Vadu'Ungului! Am venit aseară, astă noapte; pe lună plină, pe sub maluri, cu barca goală, să te luăm cu noi, să vă luăm pe voi Tulucenii la "năvod", la pescuit, în capu' Butnarului. Că "pământul ăsta" se vede şi de la noi, că spre el ne trăim zilele privindu-1, făcându-ni-1 popas între zbaterile noastre de peşte, între zbaterile peştelui în "năvod'.

Năvodul şi năvodarii erau unealta şi uneltitul, erau calea şi călătorul, erau lumina şi iluminarea trecerii prin spații fără timp, prin fluvii fără maluri, prin ape fără izvoare ştiute; de smoală, de tuci, de bale, de spume, de gravitații variabile.

Oamenii din bărci erau statui purtate fară voie spre adânc, spre un adânc fierbinte, spre a fi topite într-un cazan de carne albă, descompusă, de carne incandescentă; zbuciumată de zbatere în infime coloane vertebrale, tresărind de aşteptare în solzi, fixându-nc proporțiile cu ochi de mort, cu ochi indiferent de sticlă.

Nu mai era nevoie să vâslim. Un flux magnetic ftcea din barcă şi din noi; aflaţi în ea, un dipol orientat în sângele cenuşiu al lacului, în sângele Vântului de pe apa râu, de pe apa fluviu, între tărâmuri.
- Noi suntem de dincolo, de unde mergem acum! îmi strigă la ureche, Gheorghe; unul din câţi erau în barcă. Nu te teme! Nu-ţi fie teamă, că ştim ce va fi în adânc, cum va fi acolo!
-A!...
- Aflăm fiecare cât am trecut prin lume acolo în Butnaru. A... colo se judecă trecerile înainte şi înapoi prin lumi, pe "ape pârâu" de bărci; de perechi desperechiate de oameni, de suflete omeneşti. Că sufletele neomeneşti se judecă în Daduvu, în Dădăvelu, în Rotundu, mai spre maluri; în grinduri calde, în grinduri cu papuri şi stuf, de-un vânător anume, de-un vânător harnic.
Atunci am văzut cercul; cercul de coji de nucă smolită, de bărci cioplite-n trunchiuri de plopi seculari, de salcie gânditoare, de arbore nescunoscut pe pământul îndepărtat.
Gheorghe picura plasa pe apă, cu faţa acoperită, cu trupul acoperit de ceţuri voalate, de vânt blând. Tataia ţinea strâns în pumnii înmânuşaţi pe capătul cârmei centrul de greutate al mişcării noastre în cerc pe tangente doar de el ştiute, pe secante diametrale, simetrice.
Năvodul, năvodul, pândea turma peştelui din apă, din apa mereu sfântă, vertical, cu plutele în epiderma văzduhului, apăsa cu grijă oscilaţia cu plumbii în mâl, în lutul fierbinte al începutului lumii, al zidirii ei.
Cercul se destrăma în punctele "nucilor plutitoare" radial, centrifugal, centripetic, până ce plutirea lui era un semn de existenţă umană, de existenţă imaterială, de o presupusă existenţă a oricui.
**54**
- Trage! strigă Gheorghe.
- Trage! strigă Tataia
Pe un cilindru orizontal de lemn cu "beţe", de fier înfipt în grosimea marginilor lui, stăteam plecaţi; eu şi Gheorghe, gata să răsucim sforile -intestinele paralele; cu plute şi plumbi, ale năvodului, gata de inerţie şi impuls.
Scârţ, Scârţ! I! I! IO! IO! se auzea durerea lemnului tras în rotaţii, în axe orizontale, în carnea noastră.
Tataia ajuta peştele mare şi mic din plasa smulsă cu ciudă din apă să suie în barcă, în cavitatea ei smolită, în concavitatea cristalinului ei cenuşiu. Peştele se zbătea de moarte, cu gura deschisă căutând apa; sufocându-se de aer, de vânt, de un întuneric necunoscut până acum.
- Dă-mi minciogul! spuse Gheorghe, oprindu-se să mai tragă de spiţele troliului. I l-am întins de sub provă, de sub mine. Lovi cu el un crap uriaş, ce nu-şi găsea loc în barcă, ce-şi pregătea cu trudă un salt peste barcă; în apă, înapoi în apă. Un oftat lung de om lovit în ţeastă; "Doamne a oftat ca un om", a fost sfârşitul încrâncenării sale să moară, să trăiască.
Aşa ne naştem, încrâncenându-ne să trăim. Aşa murim, încrâncenându-ne să ne naştem încă odată.
Năvodul era plin de peşte. In jurul bărcii noastre, ca din pământ, au răsărit pe apă, din apă, bărci goale, adânci, flămânde.
Peştele marc era luat de barca din adânc; din răsărit. Peştele mic era luat de barca dinspre mal. Peştele de argint era cules din barca noastră de oamenii bărcii din pupa, peştele de aramă de cei din provă.
împărţirea aceasta; pe punte cardinale, a babordului şi a tribordului aşezării noastre; cu tribordul în răsărit şi cu babordul în apus, cu răsăritul în adânc şi cu amurgul în mal, avea un sens, o raţiune ecosistemică, avea însuşiri fenomenale. Barca noastră era o încrengătură de specii multiple, era un vânat al tainelor din adâncuri; o navă cosmică intcrlumi, intramundală, cu nepăsare răsturnând substanţa cărnii în aer; din pătrate de funii împletite, de funii plumbuite, de funii plutitoare.
Scripetele de care trăgeam răsturna echilibrul iniţial al aşezărilor din ape, şi de pe ape, într-un punct, în ochiul omului, în ochii superiori nouă ai Dumnezeirii, ai văzduhurilor oglindite în fărâme de oglindă spartă -valurile, în cristaline cu iris stins.

Aceste văzduhuri erau suflarea unor stele duble. Una stăpânind rotația în afară, alta gestind duhul în came, în solz, în celule, țineau în frâu cunoaşterea gustului cărnii, foamea cunoaşterii de dincolo; din tărâmul stins al tăcerilor cenuşei.
Exista o rațiune şi în plutirea lor: cât peşte să furi din barca mamă, din barca năvod, din barca cu axa lumii răsucită de funii, ca să nu te scufunzi, ca să poți pleca din latitudinea înşelătoare a locului, a păcatului căutării în neant, a fericirii de a poseda incarnarea adâncului în palme; cât peşte atâta pâine să fie în lume.
**55**
- De unde ați luat cu voi băiatul ăsta? li se adresă cineva din barca de aramă celor doi; cu capete înfăşurate în glugi - fără ochi, fără țeastă. Nu-i răspunse nimeni. De parcă vorbele lui erau în altă limbă -necunoscută celor din barca mea; un necunoscut sunet al spațiului ei.
- De unde ați luat băiatul? întrebă cineva din barca "de adânc", din barca cu peşte mare; ucis, mai înainte, aici, în ochii mei.
- Dați-ni-1 nouă! vorbi cineva din barca de argint - dintr-un punct cardinal necunoscut. Atunci l-am auzit pe "Tataia":
- Ia-1, dar să îl dai înapoi lui Andone Roşu că-i al lui, că de la el l-am luat! II ştiu de când vindea pepeni şi struguri, la noi în Vad. II ştiu pe copilul ăsta de când era o frunză, un lăstar, în "carul lui uriaş" din Vad.
- Bine, binc>L spuse omul din barca luminoasă, şi mă ajută să trec peste a noastră, în ea; în a lui, cu grijă - să nu cad în apă, cu grijă - să nu privesc în adânc.
- Că ați "vânat" destul! li se adresă celor rămaşi acolo, singuri, cu năvodul între ei, cu glugi mari turnate pe trup - ființe cenuşii, cenuşii îndepărtate, din ce în ce mai îndepărtate mie.
- Hai, vâsleşte! îmi spuse omul luminos din cârma bărcii cu peşte de argint. Hai, că ne aşteaptă oamenii în maluri; la prânz, la prânz, cu pâinea în mâini! îmi dădu de veste omul de argint din barca cu peşte luminos. Şi am împins înainte, cu amândouă brațele, vâslele; capetele lor cioplite în mâinele mele, spre el, ca o primă dovadă a trecerii mele în conştiință. OMUL îmi zâmbi făcându-se încă o dată Om, încă o dată Soare. Şi am apăsat până în prăsele vâslele cu brațele ace de ceasornic, şi spirală, şi elipsă, căutând apa în celălalt capăt de lemn, în neantul de sub mine. Omul din fața mea era o ciutură de cristal ce oscila pe cumpăna lemnului smolit al bărcii, ce înălța soarele să facă lumină, ce rezema lacul în maluri, ce ținea în dinți firul cu plumb.
Şi am trecut pe lângă o barcă, pe lângă o altă barcă, care era a vânătorului. Vânătorul, cu arma pe genunchi, îşi făcea o țigară dintr-o tabacheră de argint; cu foiță de frunză de tei, cu tutun din Tărtăcuță.
Privea roată, pe lac, dar nu ne-a văzut. Am trecut prin ochii lui înlăcrimați; noi fără să lăcrimăm, el neştiind de ce plânge.
- "Parcă aud o pasăre!", am auzit un gând. "Parcă o văd cum îmi scapă sub oglinda apei, sub argintul topit al florii de nufăr", l-am auzit a doua oară în gând.
Omul - ciutura de cristal, îmi făcu semn să tac; că vânătorul doarme, că aşa doarme un vânător între tărâmuri, făcându-şi o țigară şi gândind la o pasăre s-o ucidă, ucigându-şi nesomnul cu-n fir de fum în trup şi cu o poftă neîmplinită de a ucide zborul în suflet.
- Taaac, Taaac! i-am răspuns eu, vâslind, vâslind să-mi plesnească inima. Malurile erau în spatele meu şi nu erau văzute decât de Omul Soare. Apa din fața mea; apa-lac, era cenuşie, fără orizont, fără margini...
- în Vinerea asta, Andone, ai să ții şi dumneata post!
**56**
- Eu, femeie, postesc de la începutul lumii, nu ştii?
- Ei, lașă, că bei, că bei, că bei!...
Şi m-am trezit în bucătăria noastră de toamnă; cu-n singur geam pe ogradă, cu-n singur cuptor sub noi. Mama țesea la război lumina de afară, cu o spată lungă cât lățimea lumii. Tata, o privea lungit în pat, nepăsător.

- Lasă, Veto, că mâine Ion o să meargă la "năvoade"! cu Gheorghe lacomi şi, Duminică, o să mâncăm peşte. Să nu uiţi ca sâmbătă noaptea să pui făina la dospit, să faci pâine în cuptorul ăsta rece de sub noi, în cuptorul ăsta plin de crivăţ şi de duhuri rele...
[-am lăsat să vorbească. Eu am căzut din nou în vis...
Barca ajunsese la mal. Gheorghe lacomi îmi turnă în traistă un minciog de lin. Apoi, ca să se umple, apucă o ştiucă lungă şi mi-o strecură cu grijă în sân. în traista din gât.
- Pentru o zi de viaţă e destul, mă! E destul! îmi strigă el în ochi' şi-mi luă sticla de vin din mână - de la tata, şi o dădu pe gât însetat.
- Mâine, să vii la acelaşi ceas ca azi. Auzi? Nici mai devreme, nici mai târziu! Când cântă pasărea în vişinul ăla din streaşină casei voastre. Când suie luna în salcâmul fierarului sârb - din sudul casei voastre, când înfloresc oţătarii din ograda mătusii talc Arsinia; din răsăritul casei voastre. Auzi? Auzi? Nici mai devreme, nici mai târziu! Am să te duc înapoi la năvodul de la care te-am luat, la cei din Vad, în capu' Butnarului, spre Ghimia, spre gura de vărsare a Brateşului în Dunăre...
- Scoală-te odată, azi, Andone?
- Bine, bine femeie! spuse tata. Mă mai scol odată; şi azi, şi azi!
Şi l-am văzut cum îşi trăgea pantalonii peste izmene, cum înjura în gând lumina zorilor, cum o muta pe mama dintr-o rază de lumină; împletită de ea la război, să-şi facă loc afară, să-şi facă drum prin ogradă, spre vite, spre fântână, spre oameni.
- "Mneaţa, mă Andone! "- Mneaţa, mă Gheorghe!" l-am auzit clar, l-am auzit cu bucurie; acolo, aici, pe pământ. Şi m-am trezit a nu ştiu câta oară, ca să trăiesc cu ei, ca să trăiesc cu mine de la început.

# *Floarea soarelui*

Tata trebuia să vândă boii pe ascuns; undeva în nord, spre Bujoru, spre Vârlezi, spre Corni, spre inima Moldovei ce încă nu fusese bântuită de comunismul colectivizării. Răzăşii sărăciţi de războaie se-ngenunchiau greu, erau greu de prigonit din dragostea lor de moşie, de pământ câştigat cu sânge vărsat în iataganul turcesc, în suliţa otrăvită - tătară, în nemărginirea moşiei ţării şi a neamului.
Tata era un răzeş prigonit în sudul Moldovei, dintr-o întâmplare, din dorinţa bunicului Vasile de a se elibera de Todireşti, de clanul lui medieval,

de pofta lui de pământ; promis de Kogălniceanu fiilor puri ai Moldovei fiilor ei iubitori de pământ românesc.
Şi ţara a avut pământ pentru toţi, chiar şi pentru cei care ne-au prigonit din el, o clipă; cât ne-am strâns puterile în păduri, în munte, la pârâu, să ni-1 luăm înapoi de sub spadă barbară, de sub cenuşele invadatorilor. Şi ţara a avut oameni să o are, să o sădească ca pe o livadă-n universul fără viaţă, ca pe o grădină de alt fel în Eden, în Babilonul acestor locuri; mai apropiate de steaua polară, mai înrobite de lumină şi întuneric ca oriunde, cu patru anotimpuri; câte puncte cardinale sunt, câte cuie are bătute în trupuri crucea din noi; crucea pe care ne-o facem la masă, crucea pe care ne-o facem în câmp, sub troiţă, sub fulger.
De dimineaţă, dis de dimineaţă, când luceafărul de ziuă dormea nesimţitor în covată lunii; pe suflarea nopţii din ea, văzduhul umed al satului şedea pe drumul nordic al Umbrăreştilor, al Bujorului, al Bereştilor, al Bârladului; pietruit de la Galaţi spre noi, prin noi, pe linile frânte şi curbe, paralele cu Prutul, cu Basarabia, cu alte hotare nevăzute ale imperiului rus-comunist.
Prin ceaţa - cenuşă, prin trupul stins al unui zvârcolac adormit în ograda noastră, tata ţesăla boii cu mare grijă, pe ascuns, cu mare grijă, îndurerat...
* Să vinzi boii Andone! Că au început să bată din poartă în poartă ca să-i ducă oamenii la grajdurile C.A.P.-ului; acolo în capătul satului, acolo în coasta tranşeelor nemţeşti, îl tot sfătuia

prietenul lui Pintilie, că Ioniță Munteanu - cel mai dintâi prieten al lui, murise, câ începuse să-i moară toți prietenii; aşa pe rând, cum pe rând şi-i făcuse în cărăuşie, la tăiat papură şi stuf, în geambăşie, cum pe toți îi avea sortiți de la Dumnezeu.
- Cum să-i vând, cui să-i vând, mă Ioane? îi răspundea tata. Că toți vor să vândă. Că toți vor rămâne fără animale; numai cu-n câine în ogradă şi cu o mâță la masă. N-ai văzut cum ne-au numărat găinele pe omăt, astă iarnă? N-ai văzut cum ne-au numărat vacile şi oile şi calul? Parcă-1 văd pe vlăjganu' ăla de la "consiliu" cum arăta spre oi, cu degetul înfipt pe rând în lâna fiecăruia; să nu le piardă din ochi, strigând: "una, două, trei!". "Care trei, mă tată? câ-s două, vezi dublu, vezi mai multe!", am strigat eu la el. Se uita la mine de parcă aş fi fost a patra oaie care ieşea din samalâc. Noi mergeam în coloană; toată casa, după el, spre grajd. Mâța neagră a Arsiniei îl opri în prag o clipă, cu ochii ei de diavol, de înger travestit; mai, mai să se-ntoarcă din drum, apoi, luându-şi inima în dinți, se plecă; jumătate din cât era, să intre în grajd; pe uşa lui; cât vaca de înaltă, cât boii care erau ascunşi în cimitir, în râpa din podişul cimitirului; din fundul gropilor lui încă nesăpate, şi începea iar să numere ca un nebun de legat: "UNU!", arătând cu degetul singura vacă din grajd. La fel striga şi când a văzut porcu' în gojder: "Unu, unu, unu!", şi, cineva din urma noastră, scria cifra ajunsă număr într-o hârtie mare, într-un cearceaf mare cât era ograda; cu numele meu în stânga sus, cu multe linii

şi căsuțe pătrate, în jos, de parcă ograda mea avea casa un punct mâzgălit în ca, de parcă vietățile din ea erau numere, de parcă noi oamenii ce trăiam în fundu' minții lor întunecate eram furnici ce trebuiau stârpite de numărarea lor bolnavă.
- Mă, Andone, da ştiu că ți-a căzut mult la suflet drumul vlăjganului ăla prin ograda ta! Mă, cel puțin a vorbit la văzul animalelor; când le-a văzut, dar 1-a mine a venit unu' pitic de-1 pierdeam printre picioare; pitic şi nervos, cu ochii mai mari decât îi erau oasele, de cât îi era țeasta. Piticu' ăsta nu număra, privea în stânga şi în dreapta ca un hoț; niciodată nu privea înainte, nu te privea în față. Umblam după el să-i arătăm ograda, cum şi unde ne stau vitele, păsările, dar el nu ne lua în seamă, ne călca în picioare, aşa stârchitură cum era: "Ce cauți, mă tată!" îl luasem eu cu binişorul. "Calu', Calu' are mânz?" mă întreba el. "Nu, n-are, că-i cal!" îi răspunsesem eu. "Da, daaa!" se uimea el şi trecea mai departe întrebând: "Cloşca are pui?", "Nu, n-are, că-i iarnă?" i răspundeam eu, rămânând cu gura căscată la ce întreba el, la ce puteam să-i răspund eu. "Biine, biine!" se minuna sfertul ăla de om - întreg necunoscut pe pământ. Frate-meu Gheorghe, care voia să vadă ce-mi fac mie cei de la primărie cu recensământul lor, care era cu mine; lângă mine ochi şi urechi, îl întrebă:
"- Mă frate, de unde eşti?"
"- Din Valea Iepilor! îi aruncă, ca o înjurătură, celălalt" "- Aveți biserică în sat? îndrăzni Gheorghe".
"- Nu, nu! Noi n-avem în sat decât cai şi găini!", ne răspunse, rânjând, de jos în sus, omul cât o nucă, cât o furnică, cât un păianjen.
- Şi când te-au dat afară din sat? îmi scăpă şi mie să întreb.
- De unde ştii, de unde ştii, tovarăşe țăran? se răsti la mine restul de om.
- Păi, ai învățat să numeri şi eşti prea mic de statură, eşti foarte mic ca să înțelegi numărul cailor, numărul oamenilor, numărul numerelor, eşti prea mic să-1 încaleci...
- Să-ncalec pe număr? Hă, hă, hă! începu să râdă piticul.
- Frate-meu a vrut să spună că eşti prea mic să stai pe "unu", pe un cal. Dar nu prea ştie să spună. A vrut să spună că eşti prea mic să înțelegi mersul cailor, râsul oamenilor, rostul numerelor, că eşti prea mic să înțelegi...
Pocitania acceptă, ce inventase Gheorghe, cu o privire sfredelită în vânt, şi îşi continuă cu şi mai multă grijă inventarierea averii mele vii, din poartă până-n latrină, de sub pat până în pod, să nu-i scape nici o orătanic, nici un mânz.
Aşa că, Andone, nu te mai plânge de ce ți s-a întâmplat ție atunci, că altora le-au fost date altele să înfrunte, le-au fost trimişi alții să-i înfrunte.

Tu, nu uita ce-ți spun, să vinzi boii! Eu am avut noroc cu pocitania aia că nu i-a văzut. El căuta cai, căuta obsesia minții lui, motivul izgonirii
**59**
lui de gospodarii satului în care 1-a trimis diavolul pe lume; izgonirii lui din Valea Iepilor.
- Tu, mă Ioane, ai mai mult noroc şi-apoi stai mai departe de drumu' ăsta; de Drumu' Mare a satului, de ochii partidului ăstora, de ochii securității, de ochii lumii. Tu ai avut noroc de casă în fundul grădinilor noastre; ale celor privite aici de oricine, oricând, zi şi noapte, oricum -prin gard, peste gard, prin trunchiul zarzărului şi a vişinului, prin dereg şi cosoroabe. Şi cu boii ai avut noroc. I-ai vândut într-o noapte, pe uliță, unui necunoscut cu bani, de unde naiba s-o fi oprit la tine în poartă, cum dracu' nu a bătut în poarta mea...
Eu trebuie să-mi fac drum în nord, în dealurile Crasnei, ca să vând boii ăştia ascunşi în râpa cimitirului, în râpa lui Bulearcă, ca să am norocul tău. Şi ofta, şi iar ofta, peste ascultarea celuilalt, peste credința lui că norocul îi va zâmbi şi lui cândva, odată.
Da, aşa a plecat tata din sat. Şi-a luat boii din râpă, a suit coada ei de sub unghia viei lui nanu Anton, s-a strecurat prin Tărtăcuța: prin venele ei de lut săpate de ploaie, până la Drumul Mare adevărat - drum de hoți adevărați, nu ca cel din sat plin de hoți falşi, comunişti, de hoți mincinoşi, de hoți laşi, de hoți iară rosturi omeneşti.
îi mai adusese în ogradă odată să-i simtă acolo sub salcâm cum i-a simțit o viață, cum trăia şi el sub un ceasornic universal aici, aici sub vişini, sub streşina casei, sub aripa, sub fărâma de cer ce i-a fost dată de Dumnezeu.
Doamne, cum dormeau toți din sat când a ieşit pe poartă. Aşa, adormit, satul era cel de altă dată, când puteai umbla liber pe ulițe, când, de plăcere, mergeai la horă şi la nuntă, când de bucurie fluierai sub lună, când, de o tristețe blândă, plângeai la mort, când din mândrie de bărbat îți iubeai nevasta. Ce vremuri, ce vreme s-a dus de-atunci? Parcă a dat ciuma în partea asta de lume, parcă am fost vânduți diavolului de Dumnezeu să ne încerce credința, cum spune Veta mea, credința lui Iov din noi.
Să fie oare pedeapsa lui? "Că dumneata nu te duci Andone la biserică cu anu', cu veacu'. Stai numai în crâşmă duminica. Crâşma este biserica diavolului, Andone! Dumneata te vinzi lui, îi faci bucuria lui pe pământ să-şi aibă încă un suflet dincolo!" "Lasă Veto că dincolo nu-i decât întuneric. Acolo e iadul de care te temi tu. Aici e raiul. Ziua de azi e raiul, femeie, clipa ce-mi sună mie în cap, lampa ce-mi arde la cap, suflarea asta cu care-ți vorbesc şi lumina asta a ochilor cu care văd şi te văd.
Se oprea obosit să-i tot explice, să se apere, să creadă în ce spune. Ştia bine că avea dreptate pe jumătate, că adevărurile pământeşti sunt greu de dovedit, greu de scuturat de pulberile lor parfumate, de sclipirile lor înşelătoare; posibil mincinoase, posibil diavoleşti.
"Cum dorm toți şi nu le pasă de plecare lui din sat, din ultima lui moştenire a vitelor de la bunicii', de la geambăşii cinstite". Mergea la târg în alt fel, nu ca atunci să se fălească cu ce vinde, ci să vândă pe
**60**
ascuns. "Aşa vindem ce avem mai de preț, pe ascuns, aşa ne vindeam -pe ascuns, când alții ne vor moartea. Aşa ne vindem - pe nimic, pentru o clipă de viață în plus; neştiind valoarea clipei, neştiind dacă viața nu e chiar moartea..." gândea tata, ca un alt om decât cel care era, ca un om ce n-ar fi trebuit să gândească, fiind trist.
- Hăis, cea! îndemna plăvanii ce îl priveau în urmă cu ochi albi, mari, pătați de un iris brun, de umbrele Văilor străbătute, de adânca umbră a omului din urma lui; tata. Şarpele râpii suia printr-un gât subțire în cerul vânăt al Drumului Mare, apoi, omul şi cei doi boi desenau liniştea dintre pământ şi cer, cu paşi de copite şi tălpi omeneşti, amestecați într-un cortegiu nordic, polar.
Soarele era departe; pe Nistru, sub zarea Basarabiei; undeva sub Reni, dincolo de lac, mult sub oglinda lui de plumb topit; cu broaşte şi peşte, cu tumult surd, îndepărtat, îndepărtat.
"Trebuie să ajung pe întuneric la târg", îşi spuse. Aşa vor crede că-s din Tutova, din Bârlad, din Crasna; unde nu-i vor colectiviza încă, unde "pustiul" ăla de tractor nu-şi poate înfinge şenila,

unde haturile dealurilor nu pot fi arate, nu pot fi rase de pe fața pământului. Aşa-i şi cu muntele, cei de-acolo nu pot fi uniți într-o "familie" ca noi; aici în podiş; ca cei din câmpie să ne-arate ei de unde şi până unde ne este neamul adunat grămadă; ca o turmă la tăiat, ca o cireada la păscut. Acolo omul este "individual", este singur pe lume. Acolo oamenii au înfățişare de Dumnezei pe pământ şi de Nemuritori singuratici în cer; fiecare cu lumea lui, fiecare cu cerul lui, cu veşnicia lui necuprinsă; de necuprins"...
Auzise el vorbele astea parcă la un ins venit într-o seară la crâşmă. Da, erau vorbele omului ăluia; străin de sat, care poposise la o masă cu un singur scaun. Erau în jurul lui vreo doisprezece; îşi amintea tata acuma, pe drumul lui în zori, fugind din sat cu vitele înaintea lui, cu gândurile mereu în urmă, cum îi stă bine omului care vrea să gândească azi pentru mâine. Erau câte trei la patru mese, în crâşmă, ca-n icoana aia pusă de Veta în peretele din răsărit a bucătăriei de iarnă.
Totul, toată discuția c'ii el, pornise de la întrebări simple, cum au obiceiul să pună oamenii fără griji.
- Vii de departe, mă băiete? îl iscodi nepermis, unu' din trei, de la o masă vecină.
- Viu de acolo! arătă străinul cu mâna înspre nord.
- Şi unde te duci?
- încolo, întinse el mâna, prin uşa deschisă a prăvăliei, afară, spre şoseaua din sud, spre podul ei peste râpa lui Bulearcă, spre lacomii, spre Catâr, spre Severinii din marginea satului, din marginea altei râpi - din marginea marginilor - râpa Bălaii.
- La voi tot colectiv, tot la "colectiv" trăiți?
- Nu, la noi e munte, e deal! Cei de-acolo nu pot fi colectivizați. Cei de acolo nu vor să li se arate de unde să trăiască şi până unde...
***61***
Da! Aşa vorbea", îşi amintea tata. "Da, astea sunt vorbele lui". Cum de mi le amintesc acuma?". "Da, da, de-atunci de când l-am auzit, mă hotărâsem să-mi vând boi în nord, în dealurile Crasnci sau, mai aproape, în Târgul Bujorului, la Crăieşti, la Bursucani, la Adam...
... "Auziți, mă, auziți! se sfătuiau oamenii, în şoaptă, după spusele lui, după ce străinul a tăcut pietrificat în scaun, ca Iisus în icoană, arătându-1 cu degetul; ca Iuda, ori privindu-1 blând; ca Petru", gândi tata la scena sfântă din crâşma lui necesară; din crâşma lui nanu Anton.
Fiecare am ştiut de a doua zi cum să scăpăm de vite.
- Ho, ho! se aşeză tata în drumul pe care o luaseră boii, spre apus de Drumul Mare, spre moşia lui Ciucă. Boii credeau că merg să se înjuge la un car cu grâu. Boii credeau că merg la păscut în pădure; în iarba grasă dintre stejari, în poicnele de altă dată, tară spini, fără dracilă, fără țărână.
"Nu, nu-i aşa!" "Unde ne duce stăpânul ăsta, care ne urmează cu lacrimi în ochi, de parcă ne duce la tăiere?"
"La târg, mă tată, la târg! Să vă vând, nu să vă tai!", ghici tata suflarea lor cuvântată, vorbele lor imposibile, neomeneşti.
Apoi trecu de Negoiasca - de o altă moşie, şi de alta, de toate moşiile; colectivizate, naționalizate, ale Moldovei de sud, ale podişului de sud al Moldovei, din care Galații privea Dunărea până departe în munții Dobrogei; mai bătrâni ca Moldova, mai bătrâni ca Dobrogea care încolțea în ochii noştrii.
"Ce-am ajuns, ce vremuri am ajuns să trăiesc!" Boii erau mai mari decât el, decât Drumu' Mare, decât văzduhul. El era un melc, târându-se pe urmele uriaşe ale copitelor lor, era un pumn de țărână în rouă nopții; care nu se mai ridica de pe pământ, care nu mai ştia de amurg şi răsărit, de seară şi de dimineață. "O noapte e viața asta de după război, de după nenorocitul ăla de război - dus şi întors, care ne-a secătuit țara, care ne-a golit trupurile de suflet. O noaptea ca moartea!" îşi aminti tata vorbele altui străin ce vorbise în crâşmă sau pe deal, la praşilă sau pe baltă, în grind, la pescuit.
Ocoli Cuca, luând-o peste deal, pe marginea pădurii Mițele şi, apoi, pe marginea pădurii din coama Umbrăreştilor - cum s-o fi numind; "că fiecare pădure are un nume de om sau de animal, că fiecare nume de om ascunde multe păduri, mult freamăt de pădure. Da, asta e pădurea hoțului

ăla de cai, asta e pădurea lui Hoţoleanu sau Bâleanu, ceva cu: "ea-nu, ceva cu: "vrea-nu", de o mai fi trăind!" se-mpiedică tata în memorii, în frunzele marginilor pădurii, în frunzele tristeţii lui; de a-şi vinde vitele departe de târg, departe de văzul lumii, pe-ascuns, ca hoţii pe care nu şi-i amintea, ca hoţul ce nu-i venea să creadă că poate fi.
Se luminase, când trecuse de valea Vârlezilor, când urca prin alte văi; pe curbe de nivel numai de el ştiute, prin alte dâmburi sufleteşti, spre Crăieşti, spre nord, mereu spre nord, în inima Covurluiului.

**62**

- Unde le duci cu boii ăştia mari cât elefanţii? îl întâmpină un necunoscut. Apoi, privind roată, mirosind parcă apropierea câinelui rău, apropierea furtunii cu fulgere, apropierea omului râu, strigă: "Miliţia, fugi că-i miliţia pe drum! Şi dispăru trăgând boii de lanţurile de argint din gât, de coame, de coarnele lor scurte, în lan, în lanul de floarea soarelui, ce răsărise parcă din senin la marginea drumului, pe care tata; mereu îngândurat, nu-1 văzuse, pe care tata umbla în întunericul drumurilor gândurilor lui; mereu fără lumină - la tristeţe, mereu prea luminoase; mai luminoase decât văzul; la bucurie.
Boii s-au dus adânc în lan. Pălăriile florii soarelui îi acopereau până peste coarne, de la coadă până în coarne, de la coarne până în copite, ca marca ce-şi tăinuieşte în valuri corăbiile plutind, ca oceanul ce-şi ascunde comorile în freamătul magmelor, în frământarea lor tectonică.
Un miliţian gras, asudat, cu şapca într-o mână, cu un băţ de cauciuc în cealaltă mână, gâfâind, întrebă:
- Mă, tu, de-acolo, ce faci?
- Mănânc seminţe! îi răspunse tata, stând pe vine, ca să-i dea de înţeles celuilalt că-i în mare nevoie, că, om fiind, nu putea să scape de o aşa nevoie.
- Aşa, singur în lan, de unu' singur?
- Păi, cum altfel, dom' şef, cum am venit pe lume, aşa stau aici, singur, singur, şi-aştept să mor.
- Lasă, mă, nu mai filozofa cu mine! N-ai văzut un om cu o pereche de boi trecând pe-aici, în sus, spre Crăieşti?
- Nu, mă tată! De când stau eu aici n-am văzut decât o babă c-o coasă pe umăr suind la deal spre cer.
- Ptiu, trebuie să fie Moartea aia de Safta, de Safta Nebuna, spuse jandarmul - miliţianul comunist, fără şireturi la epoleţi; ca jandarmul de altă dată, fără vipuşcă la pantaloni, numai c-o şapcă pe chelie, pe un cap asudat, pe un trup aproape gol; urinat de sudoare.
Tata stătea pe vine, mai să se ridice, mai să se întindă pe ce presupunea cel din marginea lanului că face el acolo. Miliţianul, neliniştitul "trimis în câmp", în drumul celor ce migrau în nord, să-şi vândă vitele, ocoli cu privirea înjunghiată soarele, îşi sfredeli ochii bulbucaţi în lungul drumului - margine a neantului lanului de floarea soarelui, aşezându-1 pe tata şi locul în care se aflau boii în pata oarbă a ochilor lui; mărită de orbirea fascicolului de diamant al centrului lumii, al existenţei noastre mesagere în univers.
Se-nvârti pe loc, tuşi; contrar regulamentului său de hăitaş comunist, de om al nimănui în câmp, şi se-ndreptă spre pânda lui iniţială, spre sud, spre sudul subcutanat al expansiunii colectivizării Moldovei, spre locul de unde venise tata.
"Să fi fost pe urmele mele tot timpu'? se întrebă tata încă ascuns de privirile din drum, încă ascuns de privirile din lan.

**63**

- Mă Roşule, unde eşti? auzi, se auzi strigat pe numele lui cel mai cunoscut de oameni; nume-alint, numele părului lui de pe cap, numele sufletului lui de împărat rău - aşa cum îi spunea mama ori de câte ori îl iubea mai puţin din vorbe; "că nimeni nu ştie când iubim altfel, cum iubim fără vorbe; dacă n-am avea trup să le incarneze, dacă am fi numai suflare", păcătui el gândind, gândind din nou trist.
- Aici, aici! Şi se ridică, sub umbra pălăriei soarelui, din rădăcina în care fusese ascuns, să-1 vadă pe celălalt, să-1 audă. Era greu sâ se identifice, era greu să identifice omul de plantă, planta de

om. Discurile cărnoase stăteau răsucite; toate spre el, cu întunericul umbrelor lor proiectat în lan, că numai bănuind puteai şti din care parte vine vorba omenească; că numai aşteptând repetiția ei aflai gura celui stăpân pe ea. Pomi prin eclipse, spre apus, pe urmele nevăzute ale boilor înghițiți de o eclipsă totală, de cenuşele aburinde ale dimineții.
- Aici, Aici! strigă şi celălalt care-1 pomeni în câmp pe numele drag lui.
Printre două paralele de brațe păroase, apăru o coadă şi un os vertical, apoi, trecând pe lângă ele, printre ele, îşi recunoscu vitele în întregimea lor naturală, în forma lor de pe drum - ale lui, încă ale lui...
N-am ştiut niciodată cui a vândut tata boii. Când s-a întors acasă era mai gârbovit, mai fără viață. Ochii îşi pierduseră din albastru lor senin, se întunecaseră albaştrii sub pleoape trandafirii, sub sprâncenele lui roşii, sub fruntea lui albă - albă de omăt. Doar vorbele; şoptite în jurul lui, pe urmele lui, de alții, de cei din ogradă, de cei din sat, spuneau că ar fi lăsat boii în lanul de floarea soarelui, necunoscutului ce 1-a chemat în lan. Alte vorbe; mănunchi, spuneau că necunoscutul nu era altul decât cel din crâşmă, că ar fi avut un nume ciudat de Nicoară, sau Necoară din Crăieşti, că ar fi fost hoț de cai - dar, nemaifiind cai pe la noi, s-a apucat să fure boi, să fure orice. Alte vorbe-junghi îl ponegreau pe tata că-i Vulpoi, că a vândut bine boii, că numai aşa se face că are o iapă şi o camă şi mulți ştiuleți în coşerul din grădină. Nu ştia însă, nimeni din sat, adevărul înstrăinării lui de boi. Nu se ştia prea multe nici de celelalte înstrăinări; ale altora din sat; de vite; fiecare ținând în mare taină asta ca pe propria lui înstrăinare pe pământ. Colectiva; reuniunea oarbă de oameni, fără proprietate, într-un punct, într-o suprafață totală a proprietății, era un priveghi în aşteptarea înmormântării unui mort inexistent, a unui mort nevăzut, ce plutea totuşi pe noi, pe sat, pe câmp. în lanul de floarea soarelui, l-am văzut deseori pe tata cu o pălărie în mână, numărând ceva; petalele discului solar din ea, semințele cărnii ei: "Unu, unu, mai multe! Unu, doi, destul, destul!" de parcă număra bani, ori păsări, ori boii pe care-i pierduse într-un recesământ neaşteptat: a lui Dumnezeu pe pământ, a făpturilor create de el în ultima zi a facerii lumii, în ultima zi a vieții noastre pe pământ.
**64**
Trecând şi eu printr-un lan de "răsărite", prin ceasornice lor, aud răsucirea unui arc şi bătaia unui pendul: "Unu, Doi! Douăsute unu, două sute doi!"- cam cât ne costă o uitare, cam cu cât ni se vinde clipa prezentă, şi plâng, şi râd, pe acelaşi drum zenital, nordic, pe care a umblat tata atunci, pe un Drum Mare; conştient de o parte a proprietății sale de om pe pământ, de o parte a conştiinței sale de om în univers.
Ne întorceam, cu sapele pe umăr, din câmp, de la praşila întâi. Haturile mai erau între oameni, mai înălțau diferențele lui Dumnezeu între oameni; ca să fie oameni, între ierburi; ca să fie ierbi.
Dinspre Neghină, dinspre fântâna lui Codreanu, câinii lătrau să spargă amurgul, să mute prăvălia lui Vasile Mândru în cimitir.
- Ce-i, Cine-i? se întrebau oamenii privind în lungul uliței plină de furie. Un om înalt; subțire ca o lăuruscă otrăvitoare, şi altul cât o pocitanie plină de țărână, fugeau de mâncau pământul spre punctul vânăt al ieşirii din uliță, spre şosea, spre discul soarelui aşezat pe casa lui Cac-Sat.
Erau "recenzorii" primăriei comuniste, alungați din ogrăzile Mândrilor, Iamandiilor, Iacobilor, Viclenilor, Chirănuşilor din sat, care-şi lăsase câinii slobozi în ogrăzi la venirea nepoftiților oaspeți, la auzul numărării lor nemernice, la văzul scrierii numelor lor în catastifele rccesământului lor diavolesc.
Cu pantalonii rupți în fund, cu ochii ieşiți din orbite, strigau dând de prisos din mâini:
- Tovarăşi! tovarăşi!
- Ce-i, mă? le întinse tata; umblând în coşniță, o "pălărie de floarea soarelui", pe jumătate mâncată. Ce-i? Mâncați şi voi nişte semințe să vâ fugă spaima de câini. Dar nu uitați, se mănâncă numai miezul, cojile se scuipă. Şi scuipă cu putere pe fețele lor grețoase.
Mititelu', stârchitura, rezidul omenesc din Valea Iepilor, luă segmentul de răsărită din mâna tatei, şi, smulgând câte o sămânță din măteile lui, spuse:
- Una, două! Unu, doi!

Atunci tata scuipă din nou şi plictisit spuse.
- Du-te dracului de neghiob, de jumătate de drac ce eşti!
- Unde-s boii, tovarăşe Toderiță, unde-s boii? strigă celălalt la el. Tata îl pviri lung, lung cât era de lungă ulița; de unde-i fugărise câinii, şi oftă cu vorbe:
- Mi i-a furat un necunoscut, măi tată. în lanul de "răsărită", de floarea soarelui, din care numără frate-tâu ăsta, frate-tău de cruce comunistă.
Se răsuci, îl lovi în cap cu coada sapei trecută prin urechile coşniței, şi, neluîndu-i în seamă durerea; cucuiul din tâmpla lui seacă, păşi spre poarta ogrăzii noastre.
L-am auzit, înăuntru; eu fiind înăuntru, strigându-mi fără să mă caute cu privirea.
**65**
- Ionele, încuie poarta! Că a venit înserarea, că în curând va fi noapte, tată; o noapte ca la începutul lumii! Şi se despovăra pe prispă, sub vişini' măsurând ograda în lung şi-n lat, de jur împrejur, oprindu-şi măsurarea de orice fel, acolo unde odată rumegau boii, lângă carul fără ei acum, lângă carul scheletic, oblic, de sub salcâm. Şi a tăcut, şi a tăcut, cum tace omul la moarte, cum tace omul după întâiul sărut. Plângea.

## *Duminica pâinii*

Întâmplarea asta de a te naşte "dintr-o întâmplare" e un eveniment ancestral, fără probabilitate, fără frecvență relativă. Naşterea e o însuşire a instinctului cărnii şi cine judecă înfățişarea ei trebuie mai întâi să moară pentru a-i descrie dimensiunea; nu oricum, trebuie să moară într-un anume fel, pentru a-i destăinui rosturile pământeşti. Judecata aceasta a instinctelor, trebuie făcută cu acelaşi instinct, şi atunci moartea este o întoarcere în naştere şi oricând naşterea devine astfel moarte. Spui: "foc!", şi te-nspăimânți. Spui: "apă!", şi adormi. Spui: "m-am născut!", şi oftezi, la fel cum "mori", la fel cum ai ofta spunând: "am murit!"
Tata, fără un drum cugetat dinainte, ieşi pe poartă, ieşi în lume. Alunecă în sud, spre crâşmă, atras de un magnet ce se afla acolo, cu tentacule în spațiul plin de fum şi miros de secărică, cu pilitură de fier în trupurile urât mirositoare ale celor revoltați pe îngeri, pe Dumnezeu, pe comunism.
"Că dacă-ar fi, după ăştia, toată viața ar trebui s-o trăiesc la colhoz", cu sapa-n mână, la "puncte", la zi muncă. Lua-i-ar dracu de idioți! Că de-mi aram şi semănăm bucata mea de pământ, aşteptam să crească grâul să-i văd peria lui cum piaptănă vântul de primăvară, aşteptam o iarnă cu cana de vin fiert pe sobă, în mâini, în gură, în trup, fără să-mi socotească cineva zilele de aşteptare a înrădăcinării bobului în pământ, în întuneric, zilele de înălțare a altor rădăcini în lumină." Nu-şi termină hotărârea de a se îndrepta spre crâşmă, hotărârea lui vicleană, mărturisită totuşi într-o revoltă spontană față de ce-a fost, față de cum a trăit cândva ncnumărându-se unii pe alții ca-ntr-o turmă, ca-ntr-o cireada, nenumărându-şi unul altuia sămânța de mâncat a grâului, strachina de făină a bobului de grâu sfărmat în mori necunoscute; ascunse de om, de văzul lumii. Nu-şi termină gândul intrării în păcatul lui zilnic - crâşma, că o auzi pe mama:
- Să iei o pâine de la brutărie!
Apoi clanța porții trosni în sus şi o văzu pe mama cu găleata goală întinsă spre el, cu privirea mustrătoare, care cât nu-i spunea: "iar o-ntinzi la crâşmă, omule, iar?"
- Da, banii, banii pentru...
- De unde? Vezi că-i Ion acolo...
**66**
Eu parcă auzeam cuvântul Ion rostit înaintea lui "acolo", un fel de: "acolo-i Ion!", şi-1 aşteptam cu pâinea la piept; caldă de-mi intra în inimă, ca un mănunchi de raze în amiază - că era amiază, ca o dospire neîntreruptă, ca un ceasornic în tâmple.
Venea, aluneca în sud, plutind cu cilindrul gol, de zinc, al găleții în mâna stângă, cu mâna dreaptă fluturându-i în aer, de parcă purta un bici în ea; să alunge duhurile rele afară din sat, de parcă, cu

biciul rezemat pe umărul drept, cânta ca altă dată: "Hăis! Cea!" la nişte boi uriaşi, lungiți pe drum, să-1 facă om.
- Ia uite cum merge, moş Andone? spuse Nicu Bulearcă, soțul Mariei-Sfânta; cea care văzuse lăcrimând icoana Maicii Domnului în peretele din răsărit a casei lor; care era lipită de brutărie, în peretele cu icoană marc şi candelă mare cât o inimă de om sub ea. Parcă zboară! nu se abținu să se uimească omul alb ca şi mine, de lângă mine, din preajma mea. își puse mâna la gură, mă privi îngrijorat şi se răsuci; nu ştiu cum, ca un fir cu plumb, invizibil, şi dispăru în flacăra cuptorului, prin uşa lui deschisă o clipă să-1 absoarbă înăuntru. în sfârşit, tata veni aproape, aproape să mă dărâme.
-Mă, mă-ta...
- Ştiu! m-am apărat eu de cuvintele lui de prisos, de o eventuală "aşezare" a lui pe pământ, în pământ. Şi i-am întins pâinea. El, fără să clipească, o luă din brațele mele întinse pe jumătate spre ci, cu dreapta; cea cu bici invizibil, şi, cu palma în unghi drept, şi, cu palma cobiliță, o rezemă de coapsa dreaptă.
- Ține găleata!
I-am luat găleata din stânga. M-am îndreptat spre fântâna pe care n-o luase în scamă văzându-mă pe mine, mai jos de ea, cu pâinea pe piept, aşteptând LI-l. Roata îmi aşeză altfel vertebrele în coloană ca să scot ciutura; pe care cineva, un necunoscut, o uitase în izvor, în apa adâncă, ca s-o răsucesc în lanțul pierdut; în inima pământului, ca să dau sens rotației ei pe pământ.
Tata, cu ochii ațintiți în pământ; fiindu-i parcă ruşine că este "Tată", mă privea mestecând o bucată de pâine, un colț din pâinea ce i-o smulsesem din pieptul meu.
Ciutura, grea, rea, ieşi afară. Am priponit singur roata cu țăruşul în spițe, şi, ocolind fântâna prin nord, am prins-o de sub ghizdea, am săltat-o afară, am răsturnat-o în zincul găleții cc-1 făcuse pe tata să plutească spre noi, ce adunase lumina din meridianul amiezii ca să-1 înalțe pe sat.
Când găleata vărsă apa pe jos, îndestulată, când cavitatea ei lichidă făcu ochi să vadă înjur; să mă răstoarne pe mine în cristalinul şi în retina ei, tata oftă:
- Ştii Ioane!... -Ştiu!...
**67**
I-am luat pâinea din mâini, privindu-1 cum, cu paşi mici de pisică, cu paşi din ce în ce mai mari - de om, intră în crâşmă. Aveam deci să-i duc eu pâinea mamei, şi apa, şi colțul lipsă; mâncat de tata, alb-invizibil în umbrele albe, în neumbrclc amiezii, eu, fărâmă de cuptor încins în soare, vânt de pâine caldă în nord, în nord. Fierăria fusese confiscată. Din vechile bătăi de şină "la trei ciocane", doar în salcâmul nostru scârțâia dogit un ram bătrân, o cracă găunoasă.
Fierarul şi-a luat femeia şi foalele în spate şi a plecat în lume fără un cuvânt de adio, fără să facă din mână cuiva, îndepărtându-se de noi cei care l-am iubit, ca un om prigonit, ca un om înspăimântat de moarte.
în casa fierarului - şi ca confiscată, stătea cu "chirie" inginerul agronom Makarovski. Un cal murg rezema o şaretă la umbra unui salcâm uscat -salcâmul fierarului Ionel; că mai în jos, în sud, Neculai Provolovici -fratele lui, avea duzi, duzi din care noi copiii ne hrăneam cățărați în ci o vară, o toamnă; că înfloreau şi rodeau pe rând, că ne ştiau pe fiecare.
Spațiul călătoriei melc în amiezi era trist, era o pădure de ceasornice oprite să-mi amintească clipa trăirii succesive, importanța bătăii consecutive de inimă, de inimi pentru inimă.
Mama m-a primit nemişcată în mijlocul ogrăzii luându-mi pâinea din cobiliță palmei drepte - cea împrumutată de la tata, şi găleata de argint din mâna stângă.
-Da, tat-tu!...
-Ela...
Tăia pâinea, pe masă, în bucătărie, eu stând pe scaun rezemat de o muşcată, obosit, stins...
...Eram ucenic la brutărie. Nicu Sfântu[1] striga la mine:
- Ia mâna de pe icoană, ia mâna!

Eu, în somn; el în somnul meu, intrasem în camera unde soția lui văzuse minunea, eu vrând să ating icoana, lacrimile ei, să mă vindec de necredința de a fi om pe pământ, el crezând că sunt hoț de icoane, crezând că-i fur darul făcut de Dumnezeu lui.
Apoi o auzeam pe mama:
- Ioane să faci tu una ca asta? Să furi, mamă, icoana făcătoare de minuni? Dar e păcat... dar nu se cuvine nu se cu-vi-n...e... Ai să te faci una cu pâinea, ai să te faci una cu pământul, ai să te faci... de apă... mereu însetat... de apă...
...Eu, încolțit parcă peste măsură de asprimea vorbelor ei o întrebai: -Unde-i tata?...
- S-a dus la crâşmă şi nu s-a mai întors, nu ştii, nu ştii, doar tu l-ai lăsat acolo, doar tu...
...Atunci - nu ştiu cum, l-am auzit pe Haplea, pe Mardare Haplea -prietenul oricui intra în crâşmă, întrebându-1 pe tata.
- Mă Andone, tu ştii câte duminici sunt în viața unui om?
**68**
- Câte sunt într-un an, îi răspunse tata, câte sunt într-un an, repetate de nu ştiu câte ori...
- Măă, ştie el ceva, ştie, dar numai o parte...
Şi nu ştiu cum, se făcea că bețivul uriaş din crâşmă le explica pe rând celor de acolo, le striga în ochi celor de acolo; împietriți de băutură, de statura lui uriaşă care era în fiecare:
- Mă neruşinaților! Mă, ăştia vându-ți diavolului, ascultați-mă!...
- Ceeeec!... răspunseră toți deodată ca o "ceată" cântând de ajunul crăciunului într-o fereastră cu urechi.
^ - Eu trăiesc numai între următoarele duminici: Duminica întâi şi-ntâi a învierii şi Duminica Rusaliilor - a Pogorârii Duhului Sfânt. între ele, între două, mă curăț de păcate. între Duminica Tuturor Sfinților şi a Vameşului şi Fariseului fac păcate; fără să ştiu de ce. Apoi trec prin Duminica Fiului Risipitor şi ajung la Duminica înfricoşătoarei Judecăți când încep să-mi mărturisesc păcatele dinainte; de după Rusalii, când încep să postesc şase duminici la rând până în Duminica Floriilor, până în Noaptea învierii.
- Dar praznicele? Ştii câte praznice trăieşte un om pe an, într-o viață, vreau să spun? se auzi dinspre tejghea, din streaşină ei cu ochi de câini, de dihănii diforme
- Zece, mă, zece! începând cu Naşerea lui Iisus şi sfârşind cu înălțarea Sfintei Cruci!
-Hă...ă...ă!...
M-am trezit, Cineva de dincolo de geam, un cap îmbrobodit strâmb, cu ochi de pisică sub tulpan; rotunzi şi vicleni, striga la mine prin muşcate:
-Măă...ă!... Ioane!...
Era mătuşa Arsinia care mă văzuse înăuntru între două umbre de palmă rezemată pe creştet, între două clipiri de soare în salcâmul-mesteacăn al ogrăzii.
- Ioaaane! E cineva înăuntru?
Mama pregătea peste mine - peste somnul meu plin de vise, peste trezirea mea din somn, peste plită, ouă cu cartofi prăjiți. Nu ştiu când curățase cartofii, când înfierbântase şi încinsese untdelemnul, nici când aprinsese focul în cotlonul suspendat.
Vorbise singură, crezând că eu sunt treaz. îmi ținuse o lecție de "Liturgică" fără să-şi dea seama că vocea ei se auzea în mintea mea, din crâşmă, fără a şti că chipul ei era al uriaşului Haplea - uriaşul satului.
"Ce...e..c!..." fusese scârțâitul porții când Arsinia a intrat în ogradă, cum făcea în fiecare zi; la aceeaşi oră din zi, de când trăia, venea la noi la masă, întrebând de departe dacă e cineva s-o aştepte, dacă e cineva înăuntru s-o aştepte.
Masa era aşezată pe trei picioare scurte; jos pe duşumea, pe rogojina duşumelei de lut. Mămăliga deja fumega până în tavan cu o coloană
***69***
albastră de abur înecăcios. Stăteam toți trei în jurul mesei, fiecare pe scaunul lui - sprijin relativ al omului pe pământ.

Atunci, văzând pâinea pe masă, privind fix la masa înaltă pe care stătea ea ca o anafura marc, mătuşa Arsinia spuse:
- Eu vreau pâine Veto, câ-i sfinţită, că-i de la brutăria Măriei lui Bulearcă, de la - Dumnezeu să mă ierte, de la Măria Sfânta.
- Dacă zici tu, dacă vrei tu, ia Arsinio, ia şi rupe încă un colţ. Că, pe cel care nu-1 mai vezi, 1-a rupt Andone - fratc-tu, potolindu-şi prea devreme foamea, căzând iar în păcatul băutului la prânz, când noi îl aşteptăm c-o masă întinsă, c-o altă masă pusă.
Atunci am auzit paşi grei pe pământ, atunci când Arsinia mesteca o fărâmă de pâine mare din pâinea sfântă.
Casa - bucătăria de iarnă, din paiantă şi lut; acoperită cu stuf, din boţuri de paie şi pământ şi apă şi văzduh, se cutremură legănat: Venea tata. Venise tata. L-am văzut prin rânjetul scândurilor putrede ale uşii, cum apasă clanţa, l-am văzut cum deschide uşa; trântind-o de perete, nesigur pe echilibrul ei, al lui, al nostru în ochii lui.
Aşa venea acasă, pe la jumătatea înfruptării noastre din păsări, din carne, din sământă. El săvârşea numai o treime din păcatul nostru mâncând în urma noastră, ce rămânea de la noi, gânditor, visător.
- Şi ce mai c pe la "biserica ta", frate? îndrăzni Arsinia să-1 alunge dintr-o tristeţe prea lungă pentm a fi patru la un loc, pentru a fi mai mulţi în lume.
-Nimic soro! Nimicuri!
- Da, cine mai vine la crâşmă cu vremea asta, că n-ai cu ce să-ţi cumperi anafura, îl iscodi ea, ncvorbind de bani, glumind prosteşte despre un lucru sfânt, despre ce nu se glumeşte.
- Ei, profesorii, profesorii care ne-au colectivizat.
- Cum? Profesorii? rămase ea uimită. Profesorii la crâşmă?
- Păi, ce, ci nu sunt oameni? Cu vremurile astea, n-au voie la biserică, aşa că vin cu noi la crâşmă
- Măi, ce oameni! Vai, ce oameni, bădiţă Andone! Şi ce vorbeau ei -oameni cu carte, acolo, acolo printre - Doamne iartă-mă!, printre beţivi?
Tata o privi lung, o înconjură cu privirea. Apoi, cu mâna dreaptă, îi ridică tulpanul de pe fruntea ci mereu îmbrobodită ca o "maică" ce şi-ar fi dorit să fie, ca o "diavoliţâ" ce era.
- Fă Arsinio! Nu oricine intră în crâşmă c beţiv. Uite eu intru dc-o viaţă şi...
- Ştiu, Bădiţă! Ştiu! Voiam altceva să zic, da uite c-am uitat. A! Da! Voiam să te întreb ce vorbiţi acolo, despre ce vă plângeţi acolo, că noi la biserică, de păcate, de păcat...
Tata o lăsă să se scuze în felul ei. Tata îşi cunoştea sora; vicleană, mai vicleană ca el, mereu să-şi facă loc în casa lor, în casa lui, ca să i-o strice dacă s-ar putea, ca să-i cunoască toate păcatele pe cât se putea.
**70**
- Păi, domnu' Giurgea privea fix în pahar, sfârşind de povestit ceva despre un "frate jder", despre un "jder mic"
-A, asta-i-de la şcoala asta nouă, a lor, spuse Arsinia, cunoscătoare de literatură de la fîu-su care terminase vreo cinci clase, de la văru-meu Ion.
- Apoi dom' Cătană 1-a întrebat pe Solomon pe învăţătorul şi pe profesorul Solomon dacă ştie câte zile exacte are anul şi câte duminici are anul.
-Şi?
- Atunci Solomon i-a spus că numărul nu-i exact, că soarele rămâne în urmă pe drumul Iui în jurul soarelui cu şase ore pe an, că la patru ani odată numărul ăsta ar fi exact o zi.
- Ce vorbeşti? Şi eu care credeam că cel puţin soarele nu rămâne în urma cuiva, nu se cade să trândăvească...
- Numai Haplea, nu ştiu ce a avut azi, că, după ce i-a ascultat, după ce a-nfuleeat povestea cu "jderul cel mic" al profesorului Giurgea, după ce a râs până să-i plesnească bârdâhanul de "chestia cu soarele", i-a întrebat pe profesori, pe toţi deodată: "Mă, domnilor, ştiţi voi care sunt duminicile de care are nevoie un om pe pământ ca să fie fericit? Profesorii s-au codit să răspundă; aşa luaţi pe nepregătite, că "Dragă Doamne" sunt oameni deştepţi, că toţi au învăţat la religie, înainte de

'48, care e mai povăţuitoare, care e mai pe placul omului după pofta şi păcatele lui. Şuşoteau între ei, înainte să-i răspundă lui Mardare, ca la un concurs. Auzeam. Domnul Giurgea îi spunea lui Solomon: "Cred că se referă la duminicile Penticostarului" - ce-o fi asta, "la cele opt duminici începând cu învierea".
Domnul Catană îl contrazice pe Giurgea: "Nu cred că se referă la toate, poate la Duminica învierii numai şi la Duminica a Ii-a după Paşti; a lui Toma. Ba nu, ba nu! Cred că la Duminica a Vi-a, la Duminica Orbului.
Să fie vorba de Duminica a XXXIII-a după Rusalii? Să fie vorba de Duminica Vameşului şi a Fariseului? Nu, nu credem că Haplea ar merge aşa de departe, vorbiră ei în cor, şoptit. Hai să-1 întrebăm spunându-i că nu ştim."
- Şi bădiţă, şi? Că frumos mai povesteşti, că frumos îţi mai sade când spui minciuni.
- Arsinio!? ridică vocea tata, că şi mama deveni curioasă; ea care nu vorbea, ca să nu se amestece în păcatele vorbelor lui, ca să nu-i strice mai mult vorbele păcătoase, aduse din crâşmă la masă, în casa noastră sfântă şi săracă.
- Şi, bădiţă, Haplea ce-a spus, ce-a spus Mardare Haplea?
Tata privi undeva în geamul plin de oţătari dinspre bunicu, înspre ograda bântuită de buruieni a surorii lui, luând o înfăţişare aparte, imitându-1 pe prietenul lui, uitat acum un ceas în crâşmă.
"Bă, domnilor profesori, vă spun eu: Omul are nevoie, ca să fie fericit, de duminicile care nu sunt în calendar. De alea, pe care le ştiţi
**71**
dumneavoastră din şcolile prin care aţi trecut, au nevoie popii ca să ne aghezmuiască, au nevoie comuniştii ca să ne "muncească voluntar". Cea mai bună duminică e lunea, marţea, vinerea, când nimeni nu se aşteaptă să te-nchini, după cum crâşma e cea mai bună biserică fiindcă nimeni nu crede că-ţi faci cruce în ea... Duminica asta "domnilor tovarăşi" se cheamă în mintea mea de păcătos, Duminica pâinii, Duminica pâinii oricui"...
Soarele îşi răsuci verigheta-i de diamant în degetul lui înfipt pe noi. Un nor din apus, de peste Drumul Marc, din Tărtăcuţa, umbri sclipirea lui pe jumătate din lepurcni. Prin cimitir, umbrele umblau desculţe prin liliacul scuturat de frunze, prin stânjenii adormiţi.
- O să plouă! spuse mama adormind îmbrăcată, cu picioarele strânse sub ea, cu capul rezemat pe o pernă înaltă, aproape de icoană.
Arsinia plecase tiptil, sătulă, confuză, nevăzută.
- Strânge masa! spuse tata, că o să ningă. într-adevăr scara era o ninsoare de păsări călătoare în amurg. Şiruri de raţe şi gâşte săgetau discul soarelui ruginit, înlăcrimat. Fiecare din cei doi aşteptau pentru sine; mama, o toamnă lungă, tata, o iarnă de demult.
Am plecat, rezemând masa mică de cea mare, afară din adormirea lor vremelnică, din călătoria lor printre lumini.
Eu m-am întors în apusul casei sfinte a Măriei lui Nicu - în brutăria lui Bulearcă, ucenicind "facerea" pâinii pentru toţi, pentru praznice şi cununii, pentru înmormântare şi botez.
-Aveţi pâinea la cartelă? mă întâmpină un necunoscut în uşa brutăriei, văzându-mă îmbrăcat alb, crezând că eu sunt cel care vinde pâine.
- Nu! am auzit, prin uşa întredeschisă, în calea mea. Nu! Noi avem pâine de pomană!... şi am intrat înăuntru făcându-mi cruce, uitând de crâşma din preajmă şi de fântâna săpată în uşa ci mereu deschisă...
... M-am trezit într-o baie de aburi pe cuptorul în flăcări. Un cocoş cântase a doua oară.
- Maia mare! strigă un om îmbrăcat în alb; ca şi mine, şi, plecaţi pe coveţi; goi până la brâu, am început să frământăm aluatul ce dădea peste marginile lemnului îmbibat în apă şi faină, în carne de trup omenesc. Aceasta a fost o zi din câte am trudit "în pâine". Şi nu vă doresc să-i ştiţi coacerea, mai mult decât frământarea, findcă ea este în voi, fiindcă în voi e focul dintâi al mărturisirii păcatului din urmă.

- Viața este Duminica Pâinii! spuse cineva din preajmă, cineva care trecu ca o suflare afară, afară în lume, în oamenii din sat. Şi am lăcrimat în cenuşa făinii dospite, în carnea unui trup necunoscut mie atunci, necunoscut mie acum...

**72**

# *Trandafirul*

Tata a plecat spre mine, la Galați, să muncească la "spații verzi". Pintilie murise în casa lui, învelit de nuci, de lumina unei lumânări rămasă de la înviere.

- Ce uşor se moare, Veto! Ieri am stat de vorbă cu el şi, azi, uite, uite, nu-i! i se mărturisi el mamei, îşi mărturisi lui teama de moartea celuilalt - prieten până la moarte. Apoi nu mai vorbi cu ea.

"Prieten până la moarte ' repetă tata în gând. "Ar trebui, după spusa asta, toți prietenii să se nască şi să moară în acelaşi timp; cel puțin să moară în acelaşi timp. Parcă îi spusese lui unu' atunci când a vândut în '48 o pereche de boi la Târgu Bujor, când au băut aldămaşul: "Mă, sunt pe lume neamuri de tot felu', de tot felu'. Dacă le moare cineva drag îşi dau foc toți din casă pentru el".

Oftă: "La noi, numănui nu-i pasă de moartea altuia. La Ion Pintilie, au venit toți vecinii să-1 vadă, aşa, de parcă voiau să stea de vorbă cu un mort; "Ce mai faci, mă Ioane?" şi foarte puțini l-au plâns; "De ce ne laşi, mă, aici, de ce ne părăseşti, mă, şi nu ne aştepți şi pe noi"?

El îi privea - aşa întins în pat; că-n sicriu l-au pus numai în ziua în care l-au îngropat, şi parcă le răspundea: "Pe rând, măi fraților. Trăiți pe rând, cum v-ați născut. Dacă vom muri toți odată, şi ne vom naşte toți odată, n-ar mai fi judecată de apoi, n-am mai păcătui să fim judecați pentru asta, să judecăm dinainte la păcatul de înfăptuit".

Oftă a doua oară: "Ce om? Câți saci cu grâu n-am încărcat noi în care, în vapoarele turcului şi grecului şi armeanului; că-mi mirosea trupul sământă, şi-mi miroase gândul roți, şi valuri, şi bice, şi catarge, şi leagăn de câmp galben, şi spic în trup, în sânge...

- "Aşa s-a dus şi Ioniță Munteanu". Apoi se trezi: Aşa o să mă duc şi cu!

- Ce spui? Ce tot vorbeşti singur, Andone? că vorbeşti în somn, **că** vorbeşti când eşti treaz. Mai opreşte-te omule din vorbe şi pleacă la gară. Că ai să pierzi iar "pustiul" ăla de tren, şi-ai s-o iei pe jos la Galați. O să-ți taie iar ziua cei de Ia "Flori"; din strada Florilor, pe unde te-ai angajat. Mama nu se mai oprea. Profită de intervalul, de pauza respiratorie a vorbirii celuilalt şi-şi descărca sufletul:

- Că bei într-una de la moartea lui Pintilie. Ți-s ochii roşii, şi privirea roşie, şi venele şi obrajii îți sunt roşii, şi vorbele îți mustesc de băutură. Dacă îți pare aşa de rău de moartea lui, plângi, nu bea, râzi, nu bea! Tu bei ca să uiți - ca să uiți nu de moartea lui, ci, pesemne, de moartea ta viitoare, de moartea ta de mâine...

în timp ce vorbea, îi şi pregătea "traista" lui cu mâncare, cu udătură pentru un prânz; cu o felie de pâine, o felie de slănină, cu o felie de

**73**

brânză - de pe unde o fi găsit mama; că oi şi vaci nu mai aveau de şapte ani, că prin vecini la şefii de tarla nu am văzut-o; să umble, să cerşească. Era în 1963. Peste treisprezece ani, tata avea să moară - fără a şti. Peste douăzeci şi şase de ani, mama avea să moară - fără a şti. Peste n ani; numărați pe degete de Cronos, vom muri fiecare - fără a şti; de la amintirea sfârşită, **de Ia începutul amintiri celor care v-au fost dragi, pe care i-ați urât, față de care ați trăit indiferenți.**

Pierduse trenul - pustiul pe roți; văzut de mama, diavolul umblător pe linii paralele, să culeagă din sate suflete rătăcite, trupuri obosite de muncă la grămadă; fără tragere de inimă, fără o proprietate moştenită, moştenitoare a risipirii omului în timp, în spațiu, în clipe de trăire pentru sine. Colectiva, munca la grămadă, depersonalizase țăranul; truditorul din țărână, gcrminatorul de sământă, ocrotitorul de fotosinteze, îl fărâmițase - aşa cum dorea comunismul, în ncidealuri şi

necredințe unice în această partea a lumii; zăvorâtă în ateism, într-o materie exclusiv carbonică, într-o evoluție fără sfârşit, într-o metamorfoză fără formă. Colectivizarea - distrugerea identități proprietății individuale, însemna pregătirea lor - a țăranilor, pentru apocalips, pentru anteapocalipsul sfârşitului omenesc; împotriva voinței omeneşti. Nimeni nu se revolta. Cei puțini revoltați erau zdrobți repede, în "procese ad-hoc de duşmani ai poporului", a unui popor necunoscut pe pământ până atunci; "dictatură proletară" a unora, "iluminare egalitaristă" a altora, "căpătuială" şi îmbogățire nemiloasă pentru alții.
Oamenii se târau ca nişte umbre pe pământ. Cei supuşi, fredonându-şi paşii prin ierbi, în câmp, cei revoltați - înăuntru, azvârlind pietre în priviri afară; venin în suspin, spini în vorbe:
- Ce faci, mă Roşule? Ce mai faci?
- Eh! Ei! răspundea tata unui "provocator" de tăcere, unui intrus în limbajul lui interior cu sine, cu alții, cu cineva necunoscut pe pământ.
Cel care întrebase îşi plimbase căpățâna descoperită peste gard ca un om mergând la mort, ca un om cu o pălărie ținută în mână pentru un salut lung al altui om nemaivăzut, nemaiîntâlnit în cale.
Se făcu linişte pe ogradă, după acest salut, şi după oftatul lui tata, care ieşea din "bucătăria de primăvară" - cea numită şi de iarnă, de vară, de toamnă, după cum soarele se rotea în jurul pământului, după cum pământul se rotea în carnea noastră.
îşi purta traista în băț, pe clavicula stângă, repetând în gând fără să vrea: guod tibi libet, idem mihi - ce-ți place ție, îmi place şi mie; Parcă, răspunzându-i la salut celui ce întrebase: "Ce mai faci?", parcă mulțumindu-i mamei mele pentru ce-i pusese de mâncare. Se opri în mijlocul ogrăzii amintindu-şi:
- Veto, Veto! adă trandafirul.
- Care trandafir? se minună mama. Ea se aştepta să-i fi fost spuse alte vorbe la despărțire; cum obişnuia odată: "Vezi să adăpi vaca! vezi să dai

la porc! aşa qum obişnuia acum, în ultima vreme, să-i spună: "Vezi, vezi!". Cel puțin un: "Vezi!' care însemna mult pentru ea. Dar "Adă trandafirul?" sună ciudat.
- Care trandafir? Trandafirii te-aşteaptă la Galați să-i uzi, să-i sapi la rădăcină, să-i tai ca pe vița de vie. Care trandafir?
- Am eu două rădăcini scoase dintr-al nostru, acolo în hrean. Adă-mi-le, că plec!
- A! Aşa spune! Vrei să duci la Galați trandafir de-al nostru?
- Da, că-i de dulceață. Ei n-au decât de mort. Ei n-au decât trandafiri altoiți de ținut în mâini.
Nu ştiu cum se făcea, că, în dreapta scării de urcat în tinda casei curate, mama şi tata au pus pomi; pe rând, în fiecare an, ce nu prindeau rădăcini. Ultimul care se uscase fusese un cais. în primăvara de după iarna în care fuseserăm prădați, în primăvara lui '48, strigătele surorii mele Victoria: "Hoții, Hoții" au oprit sevele să mai suie în sărmanul liberian. Mugurii n-au mai vegetat fluturii frunzelor şi lăstarilor, ramurile n-au mai mustit muguri, şi tata 1-a tăiat fără milă de la pământ în sus; poate, poate o să se înalțe din rădăcini cu alt trunchi, poate, poate-eliberat de uscăciune, va înflori în adânc.
A mai trecut un an. Mama m-a învățat să-i ocrotesc doi lăstari: suiți dintr-o arteră nevăzută a rădăcinilor lui fără trunchi; cu reazem de bețe înfipte în lut, în buza şanțului pârâului de ploaie ce s-adâncea sub streşini, la piciorul prispei, ce-nsămânța sub pleoapele casei cenuşa stelei stinse peste noi.
S-au uscat şi ei în altă primăvară, de parcă spațiul acesta dintre colțul casei şi beci, din calea drumului spre grădină, era otrăvit, era blestemat de un răsărit de luceafăr, de un cântat de cocoş străin de ograda noastră.
Deodată, se întâmplă o minune. "Numai o floare poate să vindece locul ăsta ncroditor"; mi-am spus, şi am sădit acolo, din neştiință, un fir de trandafir, într-un an al copilăriei mele. Până să plec din sat, până să umblu în sud şi-n nord, între "internat" şi "sfânta casă părintească", trandafirul înflorea an de an. Mama mă îndulcea cu "dulceață de trandafir" să mă fac mare. Tata mă îndemna să-1 ud că-i floarea mea, că-i norocul meu la flori sădite în pământ neroditor.

"Aşa începe în viaţă norocul, măi băiete; printr-o floare cu spini, sădită sub streaşină!" îl aud şi-acum pe tata, "dându-mi roată", când eu scurmam la rădăcina firelor ţepoase mraniţă cu pământ de grădină, apă curată din fântâna fără fund a lui Dogaru.
Ciudat, în primăvara lui '58 n-am mai văzut trandafirul. Când m-am întors acasă în vacanţă; mai mult gândită să sărbătorim: 1 Mai, 8 Mai -sărbătorile comuniste, decât pastele şi învierea, decât să ne-ntristăm de crunta crucificare a lui lisus din noi; prin colectivizare, prin industrializare absurdă, în vacanţă un măr îl luase locul; într-o primăvară lungă cât să-i umple groapa, cât să-i justifice absenţa.
**75**
- L-am dus în grădină; mă linişti mama, că-i mai multă linişte şi-i mai ferit de văzu' lumii. Ştii, eu cred că era deochiat. Nu făcea decât trei flori. Acum e plin de boboci, de mii de lulpine şi lăstari. Parcă e un arbore cu maci, cu suspine de om adormit. Parcă-i un arbore de gânduri omeneşti aprinse, de gânduri-tăciune a unui foc aflat în oameni.
- Dar aşa sunt toţi trandafirii: făcuţi să înflorească, să se bucure de spectrul luminii încarnate ca un curcubeu de sfârşitul răzbunării lui Dumnezeu pe oameni; pedepsirii noastre prin potop.
- Ei mamă, trandafirul ăsta l-am găsit răsărit în vie, după fulgerul ce a trăsnit nucul lui Manole; chiar în faţa colibei. Era, cum ieşi din vie, la ultimul butuc, cu o singură floare - ca un mac, între două fire de pelin, era o lumânare la capul viei săpată adânc; că atunci dă prima ploaie, când sapi la rădăcina viţei de cudric, de lâuruscă, la rădăcina vieţii...
Nu ştiu ce voia să-mi "comunice" mama, care căzuse în visare, uitând să se oprească din vorbe de om treaz, din vorbe de om îngândurat.
Trecuseră ani; în segmente, în diviziuni cu norme echidistante, peste oameni, peste amintiri - prin amintirile lor sedimentate în nisipul clepsidrelor răsturnate, în roţile dinţate, într-un pendul infinit, astral. Era 1963 - în primăvara lui 1963. Băieţii din căminul de la teatru mă trimiseră acasă.
- Du-te, mă, şi adă o damigeana cu vin! Că eşti la un pas de Thalia asta nebună a Galaţilor, mă îndemnau: Mocanu Filofte din Ulmu; din Ulm, Ionescu din Feteşti, Buraschicvici din părţile Râmnicului Sărat.
- Nu mai au vie, mă, nu mai au nimic, acolo la Tuluceşti; nici baltă, nici câmp, nici vite, îi lămuri Adam Vasilică din Munteni.
- De unde ştii tu, mă Adame, de unde ştii?
- De la noi, mă, de la mine din sat. Şi-apoi balta lor secată se vede din Grădina publică. Câmpul lor e în mintea mea; cel din podişul de sud al Moldovei, e sprânceana pădurilor lui Ion Vodă cel Cumplit - de la Roşcani la Gârboavele, c reazemul paloşului lui Ştefan în Chilia, în Ismail. Cel de la noi e fuga mânzului slobod rătăcit de mamă - ca mine, aici în urbea asta roşie- comunistă, roşie de demonstraţii şi de ideologii marxiste, plină de priviri în ceafă şi în glezne, de producţii şi productivitate, de idealuri fără mamă.
- O lacrimă de vin tot o să ne aducă Ioan, cel puţin o lacrimă - să-mi aduc aminte de vinul lui tata, de sângele viei lui tata, se încrâncenă să mă trimită acasă şi Negrea sau Negraia - pocâristul dormitorului.
- Tu nu vrei să-i guşti vinul lui Ioan, vinul lui din via lui Petru Rareş, mă, Opreo, mă "amorezulc"? îl tachina pe "Bebe", pe băiatul cu o claie de păr negru şi creţ pe creştet; pe sprâncene, pe nervuri cerebrale, un alt "camarad ' de odihnă din căminul de la "Teatrul de stat", de pe Republicii, de pe Domneasca dinainte de '48.
-Hi, hi! se gudura ciudatul "homo-citezen", dându-şi ochii peste cap, rotindu-şi ochii în orbite. Eu prefer o bere.
**76**
- Pisatul ăla de iapă, mă? Băutura asta o beau cei lipsiţi de bărbăţie, mă, cei cu pietre la rinichi, cei cu fierea mărită! Bea vin, mă, că aşa eşti român, că aşa poţi să ţii un trandafir în mâini, cu tot cu spini în carne, înţelegi, mă! se enervă pe cinste, Filofte Mocanii din Ulm...
Aşa i-am lăsat, certându-se în urmă. Eu am pornit spre bariera Traian, prin forturile despre care numai eu ştiam multe de la tata; din cele văzute, din cele auzite, de parcă numai eu aş fi pătimit

pe această cale nordică -furat de hoţii lui Tuluc; de haine, de averi fără rost, furat de vis în vârful carului cu pepeni, de-un zvârcolac cu coada în pădure şi capu-n osia carului mare, cu coada-n Dunăre şi limba-n oiştea carului mic; în steaua polară.
Ajunsesem prin aceste vămi; pe jos, pe pământ, acasă, plin de praf şi de lumină, plin de gânduri şi dor, de amintiri trezite din jăratecul uitărilor de-o clipă.
- A, uite băiatu'! mă văzu tata în poartă, chiar când îi ceruse mamei trandafirul; firul de trandafir, smuls din rădăcina buchetului uriaş din grădină, din mulţimea lăstarilor cu dinţi a unei rădăcini unice de floare primară.
Am intrat în ogradă, uitând de poarta prin care am trecut, uitând de drumurile bătute până acolo.
I-am sărutat pe amândoi; aşa cum i-am găsit, în mijlocul ogrăzii, împreunaţi o clipă de un dialog stupid cu: Dă-mi! Ia!", cu: "Du-te! Vino!, cu: Aici! Acolo!", cu lungă oprire pe interjecţii, înaintea paşilor făcuţi în ţărână.
Apoi, tata, căutând la mine roată, de parcă nu-1 interesa prea mult venirea mea acasă; întoarcerea mea din lume, întrebă ca să întrebe:
- Ce-i la şcoală?
- Nimic, nimic!
- Cum e la şcoală? -Greu, greu!
- Mai greu ca în câmp? -Da!
- Crezi?
- Cred?
- Uite, eu muncesc la flori.
- Ştiu, mi-a spus mama.
- E ca la şcoală. -Da?
- Da! Uzi, plivești, şi numai la urmă priveşti ce ai sădit. Trist e că alţii mp florile: că florile sunt rupte de oameni să-şi spună: "La mulţi ani, mă!", "Te iubesc, fă!", "Primiţi o floare tovarăşe? '.
- Aşa-i, aşa-i cu florile, îi acceptai eu observaţiile.
- Aşa-i cu şcoala, îşi întări el comparaţia iniţială. Omu' este o floare crescută de unii şi ruptă la înflorire de alţii; să-şi facă loc în lume cu

vorbe mari de-o clipă, cu vorbe de prisos. Aşa ne ofilim în mâna altora şi sfârşim în pământ fără culoare, fără viaţă...
"Ce-o fi cu tata? Nu-1 ştiam aşa de visător, de gânditor la viaţă". Plecă pe poartă fără să mă privească; pe un drum doar de el ştiut, pe drumul lui spre "spaţii verzi" numai de el ştiute.
Mama îi întinse firul de trandafir, indiferenta. Ciudat! Ea care lua în seamă orice întâmplare a celor din jur, orice înconjur al întâmplărilor neîntâmplătoare: "Ia-1 şi du-te cu Dumnezeu la treabă '. Parcă îi "dăruise" băţul spinos ţinându-1 de un lăstar ori de un spin verde cărnos, cât să i se rezeme în amprentele digitale, cât să-i facă bine nervului falangei inelare, cât să-1 scape din mâna ei în mâna celuilalt; doritor de floare, doritor de rădăcini rare.
Tata o privi trist, ca pe un om drag de care s-a mai despărţit odată, fără a şti din ce cauză, din care chemare a inimii, din care nevoie de despărţire.
- Să vezi de... -Ştiu, văd!... -Să ştii când... -Ştiu, ştiu când! -Dacă,... -Dacă,... -Bine-ar fi să fie!...
- Este bine cum este!...
Dialogul despărţirii lor mă ignoră, mă elimină din tainele binarităţii eu-tu, el-ea, din condiţionalele şi optativele comunicării lor în ogradă, din logosul abstract al fiinţei lor contopite, să-mi amintească antecreaţia, antepăcatul cunoaşterii de sine.
Am intrat în tindă lăsându-i să se despartă, aşa cum trebuia să se despartă un bărbat de o femeie; mereu luând despărţirea de la început, mereu îngrijoraţi de singurătăţi extreme.
Oamenii, necunoscând în întregime cuvântul, se căznesc să-1 imite, sonorizând hiatul sufletelor lor cu gesticulaţii trupeşti, în multe feluri de vorbire, în numeroase limbaje senzoriale. Privirea albastră a tatălui meu comunica, ca un amurg mediteranean, cu ochii căprui ai mamei melc.

despre ciutura de cristal a unei fântâni secate, ce trebuie smulsă din funia prinsă în soare, ce trebuie ascunsă de gura fierbinte a călătorului însetat - pasăre, şarpe, om.
- Ştii, să vezi de! -Ştiu, văd!...
Aceste semne - predicative sonore, aşezate între ei, între trupurile lor concave, echilibra imaginea icoanei în peretele din apus - din tindă, imaginea mea în oglinda din tindă, rememorându-mi primii paşi făcuţi între ele; rezemat de scoica rogojinii din papuri de argint, rezemat de peretele alb, pe sub calendarul plin de sfinţi şi de sărbători creştine; prins
**78**
veşnic în cuiul scufundat în lut la zidirea casei. Eram acasă, în liniştea ei ce m-a crescut, în liniştea ei ce m-a vindecat de ispitele singurătăţii veniri pe lume, de singurătăţile rătăcirii mele prin lume.
Uşa se deschise larg, cu lumină de prânz fumegândă, cu o nevăzută fiinţă intrând în tindă. Era mama, aureolată de dispersiile protuberantei luminii solare în streaşină de stuf a casei, înveşmântată de radiaţii şi nimb.
- Mă ierţi mamă, vorbi ea cu bărbia rezemată în piept.
- De ce?
- Ştii, tat-tu a pleacat şi s-a luat cu firul lui de trandafir, uitând să stăm de vorbă.
- Despre ce?
- Vrem să-ţi cumpărăm un costum de haine; vrea să-ţi cumpere un costum de stofă sau de tergal. De asta munceşte la "flori".
- Lasă, mamă, că-1 mai port pe ăsta până la vară; şi-am să umblu până atunci îmbrăcat în hainele mele de copil, ca atunci când megeam pe baltă, pe câmp, în pădure, ca atunci când eram copilul vostru...
Era sâmbătă. Era o amiază caldă într-o sâmbătă de primăvară, într-un post de paşti.
M-am grăbit, în duminica următoare, să mă întorc la Galaţi, să-i ospătez pe băieţii din dormitorul studenţesc - de pe Domnească, cu turte şi vin, cu peşte sărat şi slănină.
Nu uitasem - intrând acum prin poarta dăltuită în zid - a Bastiliei Sorbonei Gălăţene, cum ne-am adunat la masa cu trei picioare; trei oameni - cu, tata şi mama, la tochitura cu ouă prăjite.
Smulgeam din mămăligă, cu trei degete, şi înmuiam în tigaie - direct în tigaie, pe rând, ori toţi trei deodată, să ne rotunjim un dumicat în gură; între dinţi, pe limbă. Parcă ne făceam cruci repetate pe un disc de lemn solar, într-un templu sacru. Parcă dăltuiam în spaţiu cu lumină carnală, cu semintuneric de lampă aprinsă pe un fitil sfârşit, un Crist uriaş, să ne ocrotească noaptea din noi; noaptea cruntă dintre sâmbete şi duminici succesive.
Călătorisem cu trenul în sud şi mai păstram neştearsă imaginea aşezării noastre trinitarc: Tată, Fiu şi Sfântul Duh - mama, mama mea - duhul fiinţei mele terestre, mama mea - păcat al întrupării unui suflet rătăcitor.
"- Ai sădit trandafirul?" se uită mama, cu o privire blândă, brună la tata.
"Da!"
"Unde?"
"Pe mormânt!"
"Pe mormântul cui?"
"Pe mormântul unui preot necunoscut din curtea bisericii..., de lângă şcoala nr.... Că nu creşte nimic - nici o floare acolo. Se zice că a murit de moarte bună. Că numai pe mormântul celor ucişi, celor furaţi de viaţă,
**79**
cresc tot felul de flori şi spini şi ierburi necunoscute - făcătoare de minuni pe pământ, se zice... Câte nu se zic! Eu l-am sădit. Eu am sădit, acolo, pe oasele ce ieşise la suprafaţă, firul meu de trandafir; trandafirul nostru roşu - de dulceaţă. Şi-ai să vezi! Si-o să vedeţi!"
"- L-ai udat?"
"- Nu! Că-i păcat să uzi un mormânt!"
"- De unde ştii asta?"

"- De la tata, de la tata!"
Şi tăcu îngândurat; că uitasem să mai mâncăm privindu-i îngândurarea, că privindu-1 ne-am întristat pe rând.
"- O să se usuce! O să moară ca o floare a nimănui, ca o floare necunoscută dincolo de moarte, plânse mama pe tăcerea noastră în cerc, pe tăcerea din noi sferică, explozivă".
Trecusem de poarta căminului. Portăreasa hermafrodită, din cabina ei de portar, mă privi pofticioasă, foliculară. Suiam treptele pe veceul de la parter, ţinându-mi respiraţia să nu leşin. In sfârşit, am apăsat clanţa dormitorului grupei melc - suspendat la vedere în teatru, în turle de biserici, pe statui. Băieţii dormeau în cele unsprezece paturi; al meu fiind gol - al doisprezecilea. Băieţii, dormind, arătau morţi, fiecare în mormântul patului lui, fiecare în sarcofagiile trupurilor pe jumătate dezgolite, pe jumătate dcsmembrate. Respirau lung, de parcă şi-ar fi dorit o trezire cât mai îndepărtată, de parcă acolo, în somn, trăind, nu-şi mai doreau nici o trezire.
Am ridicat damigeana din oscilaţia ei în pendulul braţului meu drept, pe coapsă, apoi - alunecat, pe masă, încet, pe masă.
Atunci m-am speriat să nu răstorn floarea dintr-un borcan murdar de compot, cu eticheta sfâşiată pe un fruct nedefinit, cu litere negre de plumb topit în palmă.
"- Dar, e un trandafir!" mi-am spus, împingând ansamblul grotesc spre lumină, spre capătul din sud al mesei de lemn, de stejar bătrân".
"Doamne, e trandafirul tatei; mamei. E trandafirul din grădina noastră; m-am dezmeticit eu, punând şi sacoşa cu "sărăcăciuni" rustice - de pomană, pe masă, împingând - de data asta, cu palmele îmbrăţişate pe borcan, trandafirul alb, înalt, ce se scufundase cu doi ţepi în apa plină de suc de caise; de piersici, de prune fierte, în zahăr, într-un cuptor de fabrică de conserve, într-un cazan ermetic; de fontă strânsă cu lingura dintr-un meteorit molecular".
Hârşcâitul damigenei de masă şi foşnetul turtelor calde; şi mirosul lor, trezi mulţimea "morţilor adormiţi", pe rând, în feluri unice, în feluri diferite de suspin.
- închide, mă difuzorul? strigă unu'; cu faţa în jos.
- Lăsaţi-mă, dom'le, să mai dorm!
- Care-i tâmpitu' ce foşneşte?
- Du-te, mă, şi-nvaţă-n...
**80**
- Cc neamuri proaste, ce coadă de câine în sită de...
- E duminică, mă! Dormim până la prânz, dorm o zi! Se trezea fiecare la viaţă, la una din cele două din câte are omul pe pământ - cea din trezire, cea din adormire; nu se ştie care e vis, nu se ştie în care visăm.
Apoi, conştienţi că vorbele lor n-aveau valoare aici, unde sunetul nu era întreg ascultat; doar în frânturi, doar în închipuiri de cuvânt continuu, se priveau uimiţi, nerccunoscându-se o clipă, ori dimpotrivă, plictisiţi de recunoaştere, îşi făceau paturile, deschizând ferestrele să respire aerul dimineţii cu măşti de pasăre cântătoare, de cucuştiuc; plângând în plopi şi pe statui, în teii uriaşi ai străzii cu birjari dispăruţi; ai străzii Republicii populare române, ai străzilor ramificate din ea ca dintr-o idee stupidă.
- Vin, Ioane! -Vin!
- Din zece arii?...
- Din zece struguri!...
- Aduceţi borcanele!
Borcanele - fraţi, surori cu cel făcut vază pentru firul de trandafir, au apărut curate, flămânde, cu gura în sus spre damigeana cu dop de cocean umed - roşu, însângerat.
Gâl! gâl! gâl! cline! Şi aşa încă odată, şi încă odată, de câte o dată unsprezece ori, de douăsprezece ori o dată - câţi eram, câte ventuze de cristal stăteau între palme omeneşti împerechiate de aşteptare.
- Noroc! spuse unu, grăbindu-se să bea, -No...

- Cine a adus trandafirul pe masă, în cămin? am întrebat, oprindu-i să-şi ducă la buze gândul îngurgitării, gândul inveninării cu sânge vegetal.
- Eu! răspunse, Bebe, cârlionţatul din colţul nord-vestic al mesei. Toţi îl priveau ca pe un om ce trebuie pus pe cruce pentru o judecată
neştiută pe pământ; printr-o judecată gândită în ceruri doar pentru el, doar pentru unii dintre noi.
- De unde l-ai smuls, că-i văd rădăcinile prin sticlă, prin zeama asta cu gust de mucegai.
- Cum spui asta? Borcanul a fost de lapte. E borcanul meu de lapte, se apără "amorezul".
- De unde...
- Din curtea bisericii Mavramol. Am fost acolo astă noapte c-o ţipă.
- L-am văzut. Am vrut să-l rup şi m-a înţepat...
- Şi tipa mi s-a plâns: "Nu-1 rupe că-i floare pe mormânt, că-i floare de mort. Nu vezi? E neagră, e un boboc negru!"
- Cum asta?
- La lumina lunii aşa arăta. Zău că era negru, cu ghimpi negrii, cu priviri negre.

- Atunci?
- Atunci, l-am smuls din rădăcină. S-a auzit un strigăt în pământ. în mormânt, şi am fugit cu el într-o mână şi cu femeia mea de o noapte în cealaltă mână.
Toţi studenţii stăteau cu borcanele în palme. Parcă se înjumătăţise în conţinut, parcă vinul fierbea în siliciul palmelor lor. Bebe Oprea continuă: Când am ajuns în parcul de la "Parfumul teilor", acolo unde-1 ştiţi pe Eminescu, femeia m-a sărutat şi a dispărut. Eram plin de sânge şi de spini. Când am trecut prin becul de la poartă trandafirul era roşu. Zău era roşu! L-am văzut în ochii portăresei, în ochii geamurilor ei ştiute. Zău!
- Păi, acum?
-Acuma, este alb. Da! Ciudat! Este alb!
- Cum îţi explici?
- Cum? Cred că de la sângele meu. Cred că de la lapte, cred că de la oasele mormântului din curtea bisericii lui Mavramol. Ori să fie din sărutul femeii dat unui om însângerat, înspăimântat - vreau să spun...
-Ce?
- Vreau să spun noroc! Noroc!
Bău singur. Ceilalţi îl priveau cu groază. Părul i se înegrise mai mult. Ochii îi erau, însă, albi de mort, de mort-mort - nu de mort viu, cum s-ar crede din descrierea mea.
Deodată uşa se deschise. In prag apăru o femeie.
-A, aici era! Şi se repezi despletită, fără o înfăţişare clară, cu veşminte transparente, ireală, la masă. Ne privi pe rând, în ochi, pe buze, pe gât, de parcă ne săruta pe rând.
- A, aici erai? i se adresă plantei înalte, trandafirului alb, care se făcu violet şi încet, încet, cărămiziu. Aici erai? Hai!
Şi dispăru din cameră înainte de a se deschide uşa în urma ei, înainte de a fi gândit cine era...
- Aşa murim, vorbea Mocanu Tiluş, cu o floare fără culoare în mâini şi cu un pahar de vin fără stăpân la cap...
-Treziţi-vă, mă, treziţi-vâ! Că-i luni! strigă la noi prin somn, Ionescu - fiul preotului din Feteşti, bărbierându-se înalt în oglinda peretului din răsărit. Că aţi băut ca nişte porci aseară. Şi aţi vorbit doar de femei şi fiori.
... Atunci, în poarta dintre două lumi, am auzit-o pe mama, prin strigătul de trezire a fiului preotului:
- Scoală-te Ionele c-o să pierzi "pustiul" ăla de tren. Că te aşteaptă mamă trenul în gară. Şi-i duminică. Şi clopotul a bătut întâia oară...
... Că vă aşteaptă Moşu' la Analiză, continuă celălalt - băiatul de departe, bărbierit, privindu-ne pe fiecare în ochi, să ne trezească.

# *Duminica întoarcerii acasă*

- Ţi-a fătat căţeaua anu' ăsta, moş Roşule? că vaci ştiu că n-ai. Boii ţi i-a luat Dumnezeu să ţi-i dea înapoi pe lumea cealaltă... Aşa îl luau în "balon"; cum spuneau unii, pe tata, prietenii de la crâşmă, de pe uliţa lui Codreanu, de peste şosea; cei dinspre cimitir, din Iepureni...
- Mă, Gheorghe, tu să vorbeşti despre animalele din ograda ta; câinele, mâţa, că atâta ai avut la tat-tu şi înainte de colectiv. Eu trăiesc cu ale melc, mă! Cu iapa asta ce stă în uşa crâşmei şi pe care tu nici măcar n-o vezi fiindcă nu ştii să fie pe pământ aşa minunăţie. Cu iapa asta, mă, eu m-am vindecat de toată supărarea de a-mi fi pierdut boii, vacile, oile, plugul, carul, pământul. Ea, mă băiete, e^ sufletul meu slobod printre oameni; netrecut la ceape, necoleetivizat. înţelegi?
- Ei, şi matale! Te lasă ei aşa cât te lasă şi într-o noapte ţi-o duc la "salam" în capătul satului.
- Ce? îi omor, mă, îi omor!
- Pe cine omori, mă Roşule? se auzi o voce din întunericul prvăvăliei, de sub sprânceana de nuc a tejghelei. Era Reki - miliţianul satului, cu ochii nedormiţi, înroşiţi de pânde în noapte; de pânda omului nevinovat.
Tata, recunoscându-1, ocoli răspunsul şi i se adresă în continuare tânărului Gheorghe din faţa lui.
- O omor, mă tată, câ-i a mea! Că am cumpărat-o cu grâul de la "zile muncă" şi cu vinul din dreptul meu de "zece arii".
Miliţianul, simţind că nu este luat în seamă, bolborosi ceva pentru el, şi, din nou pornit pe ceartă, pe "supremaţie statală", i se adresă tatălui meu:
- Nu vrei să răspunzi, ai?
Tata lăsă o distanţă bună în timp, între provocarea lui şi ce avea să spună el, privi în jur după cineva ce i se părea că-1 caută, că nu-1 iasă-n pace - după un câine slobod, după un gândac de bucătărie ce trebuia zdrobit, şi spuse:
- Mă ţigane, nici aici nu ne laşi în pace? Taci şi bea-ţi secărica ta zilnică, pe daiboj, acolo unde eşti! Aici în crâşmă nu mai eşti "miliţian". Aici eşti ca noi toţi - un beţiv înstrăinat de lume, un nebun liber să gândească, să uite, să fie.
- Păi, asta şi sunt, mă Roşule! Aşa sunt!
De ce te-ai supărat că te-am întrebat pe cine vrei să omori?
- Nu m-am supărat pe tine, mă! Eram supărat la gândul că mai pot să fiu încă odată singur, fără Miţa mea - uite-o cum zâmbeşte, cum nechează.
- Trece armăsarii' lui lacomii, mă. De asta "râde" cu dinţii până la urechi - cum zici tu, nu fiindcă vrea să-ţi facă ţie pe plac.



Tata înghiţi în sec; întristându-se o vreme la gândul că iapa lui dragă ar putea să-1 înşele, să-i înşele dragostea lui de animal, dragostea ci de om. Apoi, privindu-1 mai cu îngăduinţă pe "miliţian"; ca pe un jandarm de altă dată, spuse:
- Da, vino mă şi tu cu noi la masă! Ieşi din întunericul ăla să-ţi vadă lumea ochii, să te vadă la ochi. Numai aşa poţi vedea tu drept lumea. Numai aşa poate vedea ea în tine dreptatea ei.
- Măă!! ce filozofe Roşu, spuse Reki, căruia nu-i plăcea decât filozofia bâtei - acolo după gratiile de la "Miliţie"; aici în vorbele rostite după uşa deschisă larg pe fântână, pe sat. Se ridică anevoie, se încheie la pafta, la nasturele vestonului lui "rusesc", şi, "echilibrându-se, sprijinindu-se de fumul ce-1 înconjura, ieşi la lumină, veni spre cei doi. Stând în picioare, peste ei, controlându-şi autoritatea călcată în picioare mai înainte de vorbe fără rost, vorbi dactilografiat.
- Eu sunt puterea în stat, mă! Eu sunt puterea statului în satu' ăsta, în viaţa voastră...
- Du-te, mă, ţigane, că dacă află şefu' tău cum o iubeşti tu noapte de noapte pe aia din Iepureni, vopseşti fundu' vapoarelor la "locul de muncă"; în şantierul naval de unde ai venit, îl repezi un nou venit în crâşmă -
• Mardare Haplea, pe omul plin de sine, pe omul îngâmfat al legilor comuniste.

Milițianul se învineți, amuți, şi ieşi afară din crâşmă, ocolind statura uriaşă a lui Haplea, nefireasca lui prezență în lume.
- Las, că!... îl auziră cei dinăuntru pe tuciuriul în uniformă; de afară, pe nedormitul şi neadormitul slujitor fidel al ordinii comuniste în sat.
încet, încet, crâşma se umplea de oameni, din cele patru colțuri ale satului, ale exteriorului ei trist; cu sărăcie uniformă, universală, cu clopot sugrumat pe dealuri, în bătăi de utrenie, de ceas întâi.
Fiecare poposea aici, într-o nevoie de iluminare, de rugăciune şi uitare. Privindu-i cu paharele în mâini, mimau rostiri de versete dintr-un psalm necunoscut, rosteau fără a şti un "de şapte ori în zi te voi lăuda pe tine" adresându-se fiecare Dumnezeului lui, îngerului lui păzitor. Ştia parcă fiecare ceasurile suferinței omeneşti din zi; asemănătoare suferințelor fiului lui Dumnezeu pe pământ; ora nouă - ceasul III al zilei - momentul patimii, cununii de spini, batjocoritor apăsată pe creştet; ora doisprezece, ceasul şase; al răstignirii, ora cinsprczcce - ceasul nouă; al morții pe cruce. Ştia, fiecare, ce îi este sortit intrând acolo - calvarul mâniei omeneşti de afară, umilința interioară a conştiințelor mereu umilite înăuntru, de alții, de cercul strâmt al altor conştiințe, de nevăzutele şi de neauzitele taine ale semințelor inconştiinței din ele.
Era Duminică. Oamenii, ceilalți; diferiți de aceştia din crâşmă, se îndreptau cu fruntea sus spre biserică. Bătrâni şi tineri, îmbrăcați în negru, treceau prin fața Consiliului Popular Comunal, prin fața Şcolii şi a Miliției - instituții ateiste, sfidându-le aşezarea, rosturile politice, minciuna puterii lor în lume.
**84**
Bing, bang! Veniți, veniți! se auzea clopotul bisericii unde preotul Ciobanii îi aştepta; aştepta mulțimea credincioasă crucii, treimii, credincioasă lui Dumnezeu.
Aceşti oameni, pelerini spre locul sfânt al satului; aşezat acolo, sus, peste pădurea de plopi - încă netăiată, peste duhul lacului ce unea încă pământul de cer; România de Basarabia, prin strigăte de om şi prin sârme ghimpate, prin distanțe zenitale şi latitudini arhetipale, aceşti oameni erau diferiți de cei rătăciți în inima satului, în crâşma lui nanu Anton.
- Ai să mergi azi, cu mine, la biserică! o auzeam în urmă pe mama.
- Da, mamă! acceptai invitația ei imperativă.
Ne salutam din privire - cei care ne împreunam drumurile spre biserică, cu o mândrie ascunsă - şi totuşi vizibilă, cu teamă față de clipa şi locul întâlnirii noastre cu Dumnezeul cel adevărat, cu Dumnezeul unic al întregii lumi.
- El este cel mic? o întrebă pe mama o cunoştință de-a ei din câmp, din Oastea Domnului ori de prin vecini.
- Da, da!... răspundea ca îngândurată, mai îngândurată decât de obicei, că mă punea pe gânduri şi pe mine privind-o, că mă temeam de "da-ul" ei; al identificării mele cu un om de pe pământ.
Uşa deschisă a bisericii se vedea din poartă. Cunoşteam această emoție generată de vederea iconoclastului; aprins prin deschiderea ei, de vederea porților altarului şi al uriaşului preot Ciobanu, care lua chipul lui Dumnezeu pe pământ în această dimineață; odată cu vecernia de sâmbătă seara, cu rugăciunile lui din "miezonoptica" cu acest ceas întâi al utreniei începute.
M-am oprit în dreapta intrării în biserică, să-mi cumpăr lumânări; eu lumânarea mea, mama lumânarea ei, să ne îndreptăm - fiul mereu în urma mamei, spre icoana Maicii Domnului şi a lui Iisus, aşezate pe piedestale înalte cât inimile noastre în trupuri, cât frunțile omului plecat pe icoană.
Preotul a ieşit prin cele două uşi aurite, din altar, spre noi. Ne-a privii roată, cântând slavă lui Dumnezeu într-un dialog continuu cu mulțimea; unită în această conversație cu cei din strană, cu voce joasă, supusă, repetitorie. ca un refren într-un cor antic, ca un refren al unui cântec de slavă în univers.
Preotul privea, conversând cu fiecare din mulțime.
"- Ce faci, Ioane? Ce faci?! Nu eşti aici, pe unde urnblii...
Da, umblam afară, în curtea alăturată bisericii. Aveam şase ani şi o lună atunci în iunie 1949. Grădinița era acolo, cu ograda mare, mare. Din toată această ogradă nu țineam minte decât

fântâna de la intrare şi conacul casei confiscate. Casa avea săli de clasă, dormitor cu paturi şi o sală de mese lungă, şi o bucătărie mereu fierbinte. Casa avea balcoane, şi prispă cu balcon, şi o livadă de pini; în faţă, cu o elipsă de nisip în mijlocul ei.
Domnişoara Calapod - educatoarea mea, mă pierduse în ograda bisericii şi mă striga de peste gardul grădiniţei
**85**
eram prins de ferestrele pline de icoane ale bisericii şi nu puteam să mă desprind de atracţia lor în vitralii; dinamice, lichide, magnetice, de spaima unui strigăt omenesc. Era şi Fănică cu mine şi nu aveam teamă că săvârşesc vreun păcat privind înăuntru, prin icoanele translucide, în biserică.
Privind prin ferestrele cu icoane, mi s-a părut atunci că preotul; un preot necunoscut mie, îngâna o slujbă în biserica cu un singur om în ea -acel om fiind eu cel de acum; înalt şi mândru, mult prea mândru pentru a sta singur în faţa lui Dumnezeu, singur cu Dumnezeu în biserică.
- "Treci înapoi la ora de educaţie fizică, treceţi înapoi!" striga educatoarea neputincioasă, peste gardul moşierului arestat, peste gardul "grădinii de pini şi tuia", grădinii de nisip. Mingea, după care sărisem gardul, noi băieţii mai inimoşi, stătea, jumătate vizibilă, jumătate ascunsă, în iarba grasă a câtorva morminte anonime; de preoţi anonimi, între noi; absorbiţi de icoane, şi strigătele ei neputincioase, omeneşti; de mamă, de soră, de fiară. Mingea ne privea ca un craniu ascuns în pământ pejumătate, să-şi vadă trupul înhumat; eliberat de pământ pejumătate, să-şi amintească de umbletul lui prin lume.
Deodată, m-am trezit sărutând mâna preotului dinăuntru bisericii. Acesta, lovindu-mă uşor cu pumnul drept peste obraz, eu pumnul în care ţinea crucea - să o sărut, să-mi fac semnul ei pe frunte, vorbi...
- Ce băiat mare are leliţa Veta! i se minună el mamei mele, care aştepta mai încolo; lângă şirul de oameni, să mă miruiesc, să se mândrească cu mine.
- Doamne părinte, cum trece timpu'. Fără să ştiu...
- Aşa-i făcută lumea, leliţă, aşa a zidit Dumnezeu lumea, ca timpul să ne vindece de păcatul trecerii noastre prin ea; fără a şti, fără a simţi iertarea ori neiertarea noastră, ca numai Dumnezeu să ştie, ca numai el singur să cântărească această neştiinţă a păcatului de orice fel...
Şi oamenii, înţelegând mai puţin spusele preotului, îşi făceau crucea mai adânc pe frunte, se închinau mai adânc în inimă, la gândul atotcunoaşterii Dumnezeieşti...
... Tata şi-a băut ultima înghiţitură de pe fundul cinzeacăi lui, ridicând-o sus, să vadă toată lumea lumânărica de sticlă.
- Mă duc acasă să fac mămăliga!...
Unul, de la masa lui, făcu din mână plictisit, în semn de: "treaba asta e a ta, ce-mi spui mie?". Altul, din spatele lui, oftă. Alţii, din preajmă, îi făcură loc să iasă dintre trupurile lor otrăvite de rachiu. Miţa necheză şi-i urmă fudulă printre duzii şi salcâmii sârbilor, până în ogradă; printr-o poartă gata să cadă pe pământ.
L-am găsit plecat pe ceaun, învârtind "mult şi bine", cu făcăleţul crăpat, făina fiartă înaintea venirii noastre - a mea şi a mamei, mămăliga bolborosită pe plită între două clopote lungi de iftenie.
- Aţi venit? ne întâmpină el, făcând o oprire în rotaţiile apăsate în fontă, pe plită, pe foc.
**86**
- Da! zise mama şi, fără altă explicaţie, îi băgă pe gură o fărâmă de "natură".
Tata se lăsă sfinţit, atingând cu barba podul palmei străine, pipăi cu buzele pâinea dintre degetele femeii lui, o privi scurt, şi înghiţi cuburile "citite" de popă, acolo unde mersesem noi, acolo unde el nu voise să meargă.
- Şi? întrebă el, fără să ne privească.
- Şi, ce? îl întrebă şi mama, scoţând găina fiartă din cuptorul de tablă a sobei de lut.
- Ce-a zis?
- Că ar fi bine să vii la biserică, să...
- Nu despre mine, fă! Despre băiat!...

- A, a, a... Despre băiat? Despre băiat n-a zis nimic. Eu i-am spus când era gata să-1 miruiască: "Cum trece timpu' părinte", iar el mi-a răspuns: "aşa-i, aşa-i, leliţă Veto", neînţelegând că i-am spus "cum mi-a crescut băiatul".
- Dar, mamă! încercai eu să o opresc din deznădejde.
- Aşa a fost, Andone, la. biserică, aşa a fost.
- Dar, mamă!...
- Tu să taci. Glisează usturoiul şi-om vorbi după masă, că-i păcat să ne stricăm prânzul pentru nimicuri, pentru vorbe de prisos.
Tata ştia că mama e supărată. "Să vie ea supărată de la Biserică? Ce i s-o ti întâmplat? Ce?"...
Atunci am auzit-o; vorbind singură, păcătuind de dragul meu.
- Că putea să-mi spună vorbe mai pământeşti, mai din ţinutul nostni. Putea să spună: "Să-ţi trăiască băiatul', "Să-i mulţumeşti lui Dumnezeu că te-a ajutat să-1 faci profesor". El îi dă într-una" că aşa-i făcută lumea", în loc să ne mângâie că trăim ca nişte câini în ca.
- îi pare rău, fă, Veto! îi pare rău că a lui e la Politehnică, la îndoit fiare.
- N-ar trebui să-i pară rău, că ăştia sunt acuma la putere, nu "crescătorii de oameni", nu făcătorii de suflete omeneşti...
Am tăcut - fără să ne fi înţeles, toţi trei deodată. în uşă apăru mătuşa Arsinia; aşa ca din întâmplare. Pe poartă intra nenea Ticu, cumnatul meu - tâmplarul; aşa în treacăt.
- Am auzit eu că a venit Ion de la Galaţi, din studenţia lui, şi-am venit să-1 văd, spuse mătuşa.
- Am auzit eu că a venit acasă Ionel - profesorul de matematică, şi am trecut să-mi văd ucenicul, spuse nenea Ticu.
Atunci, mama, mândră de s-a înălţat bucătăria până peste icoana din răsărit, îmbujorată, emoţionată, îi ordonă tatei:
- Pune masa cea mare, Andone! că avem oaspeţi în prânzul ăsta lung. Un ultim clopot s-a aşternut peste sat, peste noi. Mama şi-a făcut o
cruce mare, însemnând prin asta că şi noi trebuia să o imităm, că trebuia să credem în crucea ei.
***87***
- Să vii la biserică Arsinio, duminica viitoare, să-i pomenim amândouă pe morţii neamului nostru, că Viclenii erau, azi, toţi acolo, că Bogaţii se numărau parcă în strană... şi Mândrii se întreceau în cruci...
- Să vii, măi Ticule, la mine, duminica viitoare, că s-a dărâmat stâlpul de la poartă, de nu se mai deschide ograda afară, de nu-mi mai intră nimeni în ea...
- Da, cumnată! Da!... -Da, tată! Da!...
Şi toate cele patru mâini s-au înmuiat în strachina cu găină sacrificată, în usturoiul din fundul ei, ocolind aripile, sternul, târtiţa şi picioarele, pentru mai târziu, pentru o ceremonie mai lungă a înfruptării din carne.

## *Scrisoarea mamei si pădurea de salcâm*

Oraşul rămânea în urmă ca o cetate urât mirositoare. Râpa lui Tuluc; înspăimântătoarea râpă de altă dată, mă întâmpină cu un surâs trist; "parcă te ştiu de cândva?", "parcă te-am mai văzut în aripa şi-n pliscul meu înălţate spre cer?". Puţinii salcâmi - numărabili pe degete, însemnau aşezarea ei pe pământ în falia cu oseminte neidentificate vreodată, cu oseminte fără importanţă, între şoseaua Bârladului şi calea ferată, sfidând diferenţele de nivel, conectând luminile amurgului în secante euclidiene - fierăstraie pe drumuri paralele, pe drumuri uitate, pe drumuri neîncepute în gând: "Să vii acasă în Duminica viitoare, mamă, că nu ştiu de ce tat-tu nu mai pleacă din pădure, nu mai vine din pădurea unde păzeşte vacile şi caii şi boii ceapeului..." Scrisoarea asta; de nelinişte a mamei, şi dorul meu de casă, mă alungă din repetiţia drumurilor în carte, din triunghiul vieţii mele de student: căminul de la teatru, cursurile de pe Carnabel şi cantina de la grădina publică, cu respiraţii adânci în sălile de lectură, cu axiome şi teoreme

perfide, cu lungi peregrinări în inimă şi în vis, spre omul drag, spre omul drag ce nu-1 ştiam în preajmă.
Deodată, timpul s-a oprit, când eu am ajuns pe marginea "râpii lui Tuluc". Eu umblam gravific şi înspăimântat în carnea acestui timp oprit şi în rădăcina amintirii oaselor celor ucişi de hoții lui Tuluc... Era 1959. Da, în vara lui 1959. Mama nu mai reuşea să țină pasul cu creşterea mea; să mă încalțe, să mă îmbrace, că de hrănit ne hrăneam laolaltă ori pe rând, pe unde apucam, când apucam.
- Am vorbit cu domnul Vasile, mă vesti ea într-o zi de vineri; de post, întorcându-se de prin vecini; de la nana, de la o prietenă necunoscută. Domnul Vasile era pădurarul satului. Soția lui, doamna învățătoare Vasile, ținea la mama, înțelegea truda mamei mele de a mă creşte, de a mă ocroti de lume.
**88**
- Trimite-1 la copcit, la "ocol", o sfătui ea pe mama, între două: "Bună ziua, doamnă învățătoare!"; la vederea ei şi la despărțirea de ea. "Că cel mai adânc sfat între oameni se dă în linie dreaptă, din mers, nu la mese rotunde, nu pe focul aprins - spunea mama, că cele mai de preț povețe sunt mărturisite în fugă de oameni, când unul strigă: "Foc! celâllalt cheamă: Dă-mi apă! Când unul strigă: Mor!, celălalt exclamă: Iubeşte! şi uite-aşa trecem prin lume - spunea tot ea, luând şi dând de pomană înțelepciunea - povață, înțelepciunea - sfat, până să uităm de durerea prostiei din noi, de strâmba aşezare a cumpenelor lumii în noi".
- Că eu, Ionele, din achizițiile la Petrică Mândru, la nepotul ăsta a lui Tat-tu, am să-ți plătesc internatul mamă, am să-ți plătesc ceaiul ăla spălăcit şi patul şi lemnele de încălzit şi cărțile şi caietele sfărâmării gândurilor tale în meditații...
Fă-ţi şi tu mamă o pereche de pantofi, fa şi tu ceva să te încalți din munca ta, din...
Vorbea singură țesând o rogojină de papură la lumina ferestrei din bucătărie, pe curmeiele ei vinete în amurg, pe arterele ei stelare.
Eu îmi băteam sapa în gură, jos pe pământ, în samalâc cu nicovala între picioare, rezemând coada săpii de un fir cu plumb nevăzut şi lama săpii de şina-segment a unei "căi ferate" smulse din echidistanțe.
"Cât o să vă dea, mă, pentru o "copcă"? mă provocase tata, înainte de a pleca la crâşmă, aflând că am să fac bani a doua sau a treia zi, scormonând în rădăcinile "puilor de salcâmi" şi în oasele râpii lui Tuluc.
"Păi, nu ştiu! Ştie mama. Eu numai mă duc unde a vorbit ea să mă duc..."
"Ai să vezi că-i "muncă voluntară". Ai să vezi că nu vă dă nimic!...", şi, tata, se pierdea în vorbe murmurate, în vorbe şoptite, în vorbe numai de el auzite, îndepărtându-se de hotărârea mea de a o asculta pe mama, de a rătăci mâine, poimâine, în râpile din sudul satului, în râpile-împădurite spre cer, din apusul lacului Brateş, din scufundarea lui în noi.
Era în iulie 1959 sau în august, între "gemenii şi leu", între două căderi de meteorit şi între două plete de cometă heliocentrică, intergalactică, hiperbolică.
Eu mergeam în urma coloanei posomorâte de pelerini în ierbi, în clise, în rădăcini de arbore-copil. înainte, mult înainte, într-un capăt de şir omenesc, spontan, erau fetele liceene; a lui Mănăilă, a lui Guțu, a lui Cimp. Urmau băieții: liceenii de la "Mihail Kogălniceanu - de la liceul de fete, de la "Vasile Alecsandri" - eu şi Fănică, de la licee mixte care erau umilite pe mânicile hainelor noastre cu matricola: şcoală medie mixtă", cu "şcoală medie de băieți şi fete", neştiindu-se prea bine cine a gândit mixtarea, mistificarea sensului existenei noastre într-o şcoală, înțelesului sacru al şcolii pe pământ.
**89**
Îl mai ascultam pe tata "bolborosind" în cavitățile lui pulmonare, toracice, vorbele: "muncă voluntară". "Ei? şi de-ar fi aşa, ce-i? Ce-i rău în asta? Că salcâmii nu sunt udați de om la rădăcină, ca mărul, ca trandafirul... Că numai sapa îl apără de moarte cât o fi să vadă lumina, cât o fi să-i crească țepii în muguri şi frunzele în biciul tulpinii lui plăpânde, în lăstarul lui unic, ascendent"...

Sapa îmi răzuia clavicula, provocându-mi o durere plăcută în umărul drept. Omoplatul drept îmi amorțise până în palma dreaptă, în care țineam tăişul săpii; măselele ei ondulate de ciocan; să taie, să rupă porcia, pălămida, mohorul, rugul de mure, lumânărica, lianele şi neştiutele, necunoscutele şerpuiri de ierbi împreunate, de ierbi înfrățite să ucidă, să sugrume ascendența, fotosinteza sevelor; osmozelor coloidale.
O cadență tristă, în sud, un: Unu, Doi! Unu, Doi!, era călcâiul celui din față şi talpa mea - a celui din urmă, trasă de el, atrasă de el înainte.
Apoi l-am auzit în urma mea pe băiatul necunoscut mie; pe un băiat din alt sat, din alte locuri. Paşii lui; după ai mei, erau mai apăsați decât toți ai noştrii la un loc. "Un-doi-ul" paşilor noştrii era; "Hai, Stai!", "Hai, Stai! odihnitor, liniştit. Numai apăsarea lor în țărână, cu tălpi mari, te cutremura, lăsând urme; urme de uriaş, după fiecare dintre noi, înspre sat, spre nord.
- Ce te grăbeşti aşa? mă strigă el, fără să-mi rostească numele, întrebându-mâ totodată de ce nu-1 aştept, de ce fug de apropiata-i vecinătate; învecinare succedentă.
- Eu? eu nu mă grăbesc mai mult decât vezi! i-am răspuns... Dimineața se ridica din cenuşele nopții lacului, cu greu, cu dilatații
lente, leneşe.
Soarele aştepta ca duhurile apei să se dizolve în înfățişările spectrale ale argintului ei viu, ale reflexiei lui sub cer.
O parare de plumb scrijela văzduhul lichid cu un strigăt de moarte, ca o piatră zvârlită într-o fântână aeriană, ca un bulgăre de zăpadă aruncat de un copil în alt copil.
Vedeam din ce în ce mai bine coloana noastră, şerpuind ca o oscilație, ca un val, pe drumul infinit din sud, spre sud. ... Suntem în dreptul râpii Bălaii. Suntem cam la movila "soldatului roman necunoscut"; la Troian. Acum am atins "Odaia Manolache", "Vânătorii", acum...
- Vorbeşti singur, Ioane? mă întrebă Fănică auzindu-mi ultimile cuvinte; "mai mult decât vezi", fără începutul răspunsului meu: "nu mă grăbesc", fără "eu" - pronume ambiguu, pronume mereu îngrijorat.
- Nu, Fănică! nu!... încercam eu o explicație, o scuză, o liniştire a bunului mei prieten.
Peste noi, însă, din urmă, se auzi un glas de fată, care ne ajunse, care ne întrecu, care se multiplică înainte.
- Stați, mă! Ce dracu vă grăbiți aşa? Că tot atâția puicți o să aveți pe ziua de azi.
**90**
Câ tot atâtea copci o să împrejmuiți în jurul lor în lunea asta blestemată... Şi se pierdea printre cei din față, în înşiruirea din față, amuțind, icnind în paşi mari, în paşi pitici, în paşi numeroşi şi iuți.
Nu-I văzuse pe necunoscutul meu. Fănică văzu numai fata, şi, o clipă uimit, o însoți cu privirea ca pe o pală de vânt, ca pe o tăcere vizibilă ieşită dintr-un trup fără suflet, ieşită dintr-un suflet fără trup.
Eu nu i-am văzut chipul; aşa de grăbită i-a fost ființa pe lângă noi, prin noi; nici ochii, nici părul, să-i ştiu asemănarea printre oameni, să-i ştiu neamul ori rudenia cu unul din noi.
- O nebuno! exclamă Fănică. O, o!... se poticni el să şi-o amintească, să-şi strecoare ființa în urma ei, pe urmele ei şi a celor din şirul desfăşurat în sud.
"Trebuie să fi ajuns la Râpa lui Tuluc" mi-am spus eu, fiindcă ne-am oprit aşternându-ne într-o rână, în iarbă, aşteptând.
Necunoscutul din urma mea s-a aşezat lângă mine, tăcut, indiferent.
Uitasem şi eu de el iar ceilalți nici nu-1 vedeau, nici nu-1 auzeau mai mult decât mine care doar nu-1 cunoşteam, mai puțin decât mine care îl purtam în conştiință. Un om, în salopete, ca frunza de stejar; zdrențuite, pălmuite de vânt, de-un vânt suind din râpi în noi, în ierbi, în humele văzduhului cald, ne număra. Soarele făcuse ochi mari să ne privească pe rând, pe fiecare, pe îndelete.
- Unu, doi! Unu, doi! şi un stejar bătrân oscila pe marginea superioară a râpii lui Tuluc; la stânga în răsărit, la dreapta în apus, de parcă măsura secunda într-un pendul pe lume, conştientizându-ne aşezarea în spații vegetative, în falii telurice atemporale.

Omul verde - omul pădurarului Vasile din Ocolul Silvic, de la Biserică, din "grădinița mea sfârşită", ne împerechea om cu om; fată cu fată, băiat cu fată, băiat cu băiat, după cum socotea el că o pereche se potrivea cu salcâmul şi cu ierbile din cuibul lui, după cum sapele din mâinile noastre aveau gura mai ascuțită, după cum brațele noastre ne lungeau trupurile, ne prevesteau îmbrățişarea lăstarului de salcâm fraged, înalt, plăpând.
- Unu! strigă o ultimă cifră, omul verde-galben ca lumina zilei de atunci, privind la mine şi la soare, şi, deodată, am ştiut; da, am ştiut, că numai eu îl văd pe necunoscut, că numai eu îi ştiu "prezența hipotalamică" în mine, că numai eu ştiu de "Doi", de al doilea care s-ar putea să fie întâiul, care s-ar putea să mă substituie în un-doi-ul bătăii mele de inimă; silabisirii numelui meu, memorării unui sărut.
- Cuibul se curăță de crengi uscate şi de cenuşe, mai înainte de a umbla în el cu sapa; în coaja lui de țărână, în împletitura lui de ierbi lacome, de ierbi parazite, de ierbi carnivore.
- Aşa! $i aşa! Şi, aşa... Tot se pleca în coloana vertebrală, ca un arc într-un punct fix - cel de sprijin; al lui pe pământ, ca o cumpănă într-o fântână, îngenunchind, făcând mătănii în cuvinte şi în spini.
**91**
- Aveți de curățat douăsprezece cuiburi de fiecare om, într-o zi, în cât a mai rămas din ziua asta, spuse ci, privind din nou, deodată, la fiecare, la soare, în pământ...
... Trecusem de râpă lăsând vuietul ei să coboare în rădăcina lacului, să mă împingă înainte pe drum. Cu un pas în urmă; să nu priveşti în urmă, cu un pas în urma mea, pe podişul ei cu şoseaua şi cu Satu' Costi, timpul s-a oprit în memoria unui spațiu străin mic. Fiecare aşezare pământească are ceasul ei diurn, sideral. Fiecare clopot răsurnat are scâncetul lui în păsări înspăimântate de funii nevăzute, de cumpene cu ciuturi de cristal. în cât vedem - orizontul fiind marginea închipuirii lucrurilor răsturnate pe retină, nu ne aflăm şi luăm de la început vederea, şi luăm de la sfârşit lumina spre întuneric, spre explozia ei primară. Numai amintirea - somn al conştiinței de orice fel, ne răstoarnă pe urme, în călcâiul şchiopătat al ființei prin lume.
Trecusem de viile pitice, dintre satele consecutive din stânga, cu şerpii viței târându-se pe pământ, plini de poamă, de ciorchini - ispită, agurizi, de lăstuni flămânzi aşteptând coacerea sferelor plăpânde de ceară, de semințe cu lumină carnală.
în dreapta; eu mergând spre nord, spre Tuluceşti, paralel cu şoseaua de piatră, cu şoseaua greu de călcat; plină de bazalt sfărâmat pe jumătate, în dreapta, se afla casa Cojocarilor - prieteni cu tata, singuratică şi tristă ca un bărbat părăsit de femeie, ca o femeie părăsită de bărbat. Cojocarul cel bătrân făcuse cărăuşie cu tata. Eu nu l-am văzut vreodată pe acest om-prieten, om-duşman; mereu în calea altor oameni. Eu nu am intrat, vreodată, în casa din răsărit. Treceam mai departe, ascultându-1 pe tatăl meu din copilăria mea:
- "Asta-i casa lui Cojocaru..." -"?!"
Nu răspundea nimeni la exclamația lui. Toată această călătorie spre nord, spre casa noastră, spre ograda noastră, cu salcâm secular în sud; în colțul dreptunghiului ei înfipt în fierăria sârbului, era doar o consemnare a spațiului, a aşezării elementelor sale astrale. "Asta-i casa Cojocarilor!" era tot una cu: "Aici e troița!", "Acolo e fântâna!", fără ca cineva să-şi fi făcut cruce, fără ca cineva să tragă de cumpănă ciutura soarelui în adânc, să înalțe în cer duhul fântânii ciuturii lui.
Nu-mi amintesc să fi intrat vreodată în aşezarea împrejmuită cu gard a acestei case, a prietenului tatălui meu, şi, fiind convins că aşa se cuvine, mergeam mai departe, îngândurat, nepăsător. O spărtură în cer îmi arăta lacul, în jos, spre Basarabia, spre Dunăre.
Atunci, o conversație, îmi ajunse la ureche, din ograda Cojocarilor, din spațiul lor tăinuit.
-... da, unde-i moşu'.
-... la pescuit
- De când?
**92**
- De aseară...

M-am îndepărtat uitând de ei, de aşezarea lor înclinată spre lac, spre râpile mari cu salcâmi mici, cu lăstari de salcâmi înrădăcinați în ape necunoscute.
Din Vânători, de pe drumul de intrare în satul lor; legat ca un intestin de şosea, de casa Cojocarului, se auzi un vaiet, un urlet de câine bătut, un strigăt de om hăituit...
M-am înspăimântat intrând în pădurea de salcâmi pe care urma să o străbat în marginea ei din apus, ne mai văzând alte lumini orizontale, ne mai auzind alți paşi de om pe pământ.
Deodată, din întunericul cenuşiu, printre verticalele curbilinii ale arborilor crucificați în aer, apăru un cap de vită, un cap de cal; o țeastă de cal, un cap de om viu. Era tata. Cu păru roşu, înspăimântând pădurea cenuşie, spațiile albastre cenuşii ale cavităților ei pulmonare, fără să umble; prezență fixă în freamătul ei interior, fluid, în eclipsele ei de soare, în cântecul păsărilor ei nevăzute...
... - Pădurea de salcâm din înconjurul râpii Bălaii e un uriaş adormit, povestea un basm doamna învățătoare Olimpia, prin 52, când eram în a doua...
... Culegeam omizi din frunzele uscate căzute pe pământ în iarna dinaintea primului drum în pădurea aceasta...
... - Tovarăşa, eu stau pe genunchiul lui! râdea Costică Iamandi, călare pe un dâmb de frunze.
- Doamnă, eu stau pe fruntea lui! striga Gheorghe Munteanu, repetând în ecou: "fruntea", "fruntea", până în nisipurile râpii de la moară, până în zidurile de paiantă ale caselor Severinilor; de peste pârâul mort, ale dealurilor Iepurenilor şi ale izvoarelor secate din fântânile lor.
- Eu sunt în sprânceana lui! îl întrecea în bucurie, Fănel Atanasiu şi gemenii Tofan, şi a lui Marchidan, şi a lui Gorea - rătăciți pe o sferă de pământ, din senin ridicată sub noi - vânători de omizi, de fluturi de mort şi de cuvinte anotimp.
Pădurea de salcâm ar muri, de n-ați fi voi copii să alergați prin ea desculți, prin țepi şi pelin şi cânepă şi susai, şi... vorbi altcineva, o femeie necunoscută cuvântând din trupul învățătoarei noastre, ea - cea adevărată, privindu-ne numai cu ochii plecați în jos ca o sfântă, ca o mamă alăptând.
Atunci fata lui Marchidan îl lovi cu palma peste gură pe diavolul de Neculai Iamandi, însângerându-1.
O clipă, mai târziu, cei doi gemeni s-au luat la trântă. Eu cu Fănică scoteam "gărgăuni" din pământ c-o sfoară scufundată într-o gaură fără fund.
"Beldie" se bătea cu Orăşanu pentru un os de cal iar ceilalți, pe rând, se băteau la palme cu o curea aruncând "împăratul şi pâinea" pe pământ; tot pe rând, la rând...
**93**
- Ce cauți aici Ioane? vorbi tata nemişcat, fix, dând doar din buze țără cuvinte sunet, fără sunete cuvânt, aşa cum se cuvine să-i vorbească "tatăl unui fiu" pe pământ, pe pământ...
- Eu, eu am venit; trimis de mama, să-ți aduc de mâncare, de pomană de pom...an...ăăă...
- Ioane, trezeşte-te! Trezeşte-te mă-ăăă...
M-am trezit cu capul rezemat de un salcâm bătrân. Era cumnatul meu ofițerul de artilerie - soțul surorii mele Pachița. Venea la Tuluceşti din poligonul lui de tragere cu tunu' la ținte fixe, la ținte mobile, în turmele de oi din văi, în livezile de stele ale supernovelor despletite în noapte. Ghiulele plesneau până la noi în sat, şi mama, şi tata, exclamau: "Iar trage Nicu în pădure! că nu se mai satură ai noştrii de război".
Apoi; nu ştiu cum, moara tuşea într-o curea, într-o bătaie lungă pe sat, fiindcă cineva din preajma lor se speria: "A căzut pe moară! A scăpat-o pe sat!". Apoi din nou tata: "Cum s-o scape, mă, că au ochiane să o vadă şi pripoane s-o țină în frâu.
Motocicleta, cu mine în coadă, cu dragul meu cumnat pe crupă, şerpui ce şerpui printre salcâmi, scufundându-se în carnea pădurii ca o piatră aruncată dintr-o praştie într-o pasăre duh, ca o săgeată învățată să ocolească inimi, când, deodată, un trosnet de salcâm umed şi greu îmi vâjâi în frunte, în tâmple, în ceafa:
"-Da, unde-i moşu?" am auzit,"- la pescuit!"... şi tot ce v-am povestit mai înainte trăisem în vis, într-un vis cu realități mixte, amestecate la întâmplare de inconştiința mea; rezemând salcâmii, de

dorul meu de lumină, de grija mea că n-oi mai fi pe lume: "Să vii acasă mamă. Scrisoarea asta am scris-o o zi întreagă, Ionele, plângând. Că nu mai ştiu nimic de tat-tu. S-a dus cu vitele ceapeului la păscut în pădurea de salcâmi, în pădurea de peste fântânile din Iepurcni şi nimeni nu ştie de el şi nimeni nu mai întreabă de el. Ţi-am trimis cu trenul scrisoarea, mamă. Că iapa poştaşului Mircea Chirănuş s-a îmbolnăvit şi scrisorile nu mai pleacă din sat; cum s-ar fi cuvenit, spre Tătarca, prin Şiviţa şi Frumuşiţa, prin oficiu' ăla unde se adună tot Covurluiul să fugă dintre dealuri, din suferinţi creştine cu dor de fiu rătăcitor, cu rugăciuni de întoarcere acasă..."
Mi-am pipăit cucuiul din frunte. Nenea Nicu sângera peste mine şi sângele lui îmi curgea în ochi, în trup, în artere... Leşinasem din nou... Da, era el: băiatul necunoscut de la copcit. Stătea în picioare, de data asta în faţa mea. Ingenunche în locul cumnatului meu, pe care nu-1 mai vedeam, se contopi invers cu trupul meu, trecând prin mine şi dispărând în salcâmul de care eram rezemat. Atunci, a venit tata, din nemişcarea lui, din spatele meu, să-1 văd, să-mi vorbească clar, atât de clar că părea viu, real.
" - Las-o, mă băiete, pe mă-ta să se vaite! Nu-ţi fă griji! Eu sunt în carantină de dalac cu vitele "colectivei" cu tot. Peste o săptămână ne-om vindeca, ne vindecăm. Numai într-o pădure de salcâmi, tată, ne vindecăm de vânt, de floare, de fluturi. Că lumina c de mătasă şi pasărea de cristal
**94**
şi frunza-i omidă, şi spinii-s plini de sânge, şi fluturi-s duh înaripat, şi... Cu acest "şi" m-am trezit. Fără nici o vorbă, m-am ridicat şi am ieşit din pădure. Intram în sat, uimit, fără să ştiu de ce. Vai, da! Cineva tăiase salcâmii de pe marginile şoselei. Satul părea scufundat într-o palmă osoasă, fără viaţă.
Unde-i salcâmul lui Lefter? Unde-s salcâmii Leilor? Unde-s salcâmii fierarului?
- Am pus meri, mă, nu vezi? îmi răspunse miliţianul Reki care nu ştiu de unde apăruse în calea întrebării mele. L-am lăsat să mă privească bolborosind în gând, în urma mea, o înjurătură: "Mnezeii voştrii de cititori în stele".
Numai salcâmul din ograda noastră era nemişcat - monah al satului, îngenunchiat în merii pitici, sădiţi prin muncă voluntară la ordin, din ordin.
Un primar dement mutilase "edenul" grădinii noastre pe pământ. Lângă trunchiuri retezate de salcâmi seculari, oamenii, cu sapele în mâni, copceau merii, merii sălbatici ai serelor comuniste. Oamenii i-au altoit cu muguri de salcâm şi-n loc de ispite, de dulci ispite în păcat, priveau în spinii scrijeliţi în frunte, în cranii, în lumină...
Tata deschise larg poarta dând năvală în ogradă.
- Vai, Andone, fumezi? îl întâmpină mama întrebând, privindu-1 cu mâna la gură.
- De atâta singurătate, acolo, femeie, am început din nou să fumez*.
- Şi eu care credeam că acolo nu se fumează!
- Păi, acolo n-am fumat, nu înţelegi? Acolo m-am vindecat numai ca să mă îmbolnăvesc din nou aici.
- Doamne, ce păcat! spuse mama. Du-te Andone şi sădeşte un salcâm.
- Unde? o întrebă uimit tata.
- Păi, acolo de unde vii! îi răspunse ea.
- Acolo e o pădure femeie. Acolo e o "pădure de salcâm" şi nu sădeşte, şi nu lăstăreşte, şi nu copceşte vreodată cineva. E numai un desiş de lumină fremătând.
- Să nu te mai duci Andone fără să-mi spui. Să nu te mai duci fără să ne fi spus, dinainte, ce şi cum, de ce. Şi mă privi lung, lung, ca acuma când nu mai e pe lume.

*Ciutura de cristal*

Zilele ni se scutură din trunchiul ființei noastre: mai întâi pământeană, mai apoi astrală. Zilele ni se scutură ca frunzele în râu, ca lacrimile în râu; râul ființei dintre tărâmuri, râul neființei dintre margini.
Doamne, cum trec, cum trec la vale zilele mele numărate de ochii îndepărtați din crâng; din poiene cu cerbi însetați, cu cerbi flămânzi?
**95**
Şoapta gândului mă trezeşte; şoapta gândului tăciune, gândului suflare. "Ce simetrie, frunza, ca timpul curge-n toate; dintr-o toană a unui început, din toana simetriei create de instinct, de conştiința lumii în care plâng şi mint. Piatra verde a râului din toate/e în noi fărâmă şi din timp o parte/..."
Hai priveşte nemernica frunză desprinsă din carnea plopului uimit de sine, din carnea pământului din care eşti făcut. Hai, acceptă omule timpul!
... Frunza palmă, frunza frunte/mă aclamă şi m-ascunde... Frunza palmă, frunza cale/mă dezmiardâ şi mă doare...
Hai omule! i-ați din creație dreptul de conştiință de sine; crunta dreptate a mărului-muşcat, crunta înfățişare a râului din noi, a logosului -înțelepciune de trezire a strigătului fiarei primare în noi.
Noaptea ținea în funii rotația; în funii de paralaxe bătute-n cuie de stele stinse, de stele nevăzute. "Fata cu ochi albaştrii" era la marginea lumii şi-aveam de înfruntat repartiția "împăratului roşu" în împărăția lui comunistă, ca să-mi fie aproape, ca să o țin de mână, s-o țin de mijloc cu-n sărut.
Drumul de la Ijdileni, de la gazda mea îndoliată veşnic de întâmplarea morții ultimului lor fiu, l-am făcut în fel şi chip; c-o maşină-autostop până în bariera Traian, c-o altă maşină - "de ocazie", din bariera Brăilei până la Hanul Conachi", apoi cu căruța, cu calul, cu piciorul, până la Fundeni, la Lungoci, la capătul lumii Galaților. Şiretul era mereu în stânga şoselei Galați-Focşani până la Lungoci, ca un râu de măsurat meridiane, ca o măsură a conştiinței deplasării mele spre nord, a căutării femeii iubite; la vestul inimii nebune, a inimi - pasăre de început de om. Aşa ne sunt drumurile iubirii îndreptate în cardinalitatea inimii, fiecare ştiindu-şi locul răsăritului de stea, locul crucificării în treime.
Aşa se trăieşte pe pământ, fiecare cu iubirea lui, aflată dureros în toate căințele trăirii, păcatelor ei, ca dovadă a sfârşitul creației sale, ca o nevoie de repetiție a creației însăşi.
Pe segmentul deplasării mele la Galații; de la Ijdileni, m-a purtat maşina cu lapte a ICIL-ului, a unei întreprinderi de conservat şi industrializat laptele, a unei întreprinderi de care nu aveam nevoie decât prin proprietatea ei motorizată, care, undeva, într-o bază a cilindrului ei - cisternă translatată între două puncte pline cu lapte, mă aşeza lângă un şofer de prin părțile noastre, să merg suspendat în spațiu, pe patru roți, ca şi moleculele încarcerate, ca şi lichidul alb bănuit în toate.
- Lapte, lapte? îl întrebai pe nea Vasile; omul cu un singur nume pentru mine, omul ce-mi vindeca aşteptarea, din drumurile mele spre Galați, în duminicile de evadare din şcoala închisă.
- Lapte! îmi răspundea el, dându-mi de înțeles că-i destul cât am vorbit, că mai mult de-atâta, decât pronunțarea acestui cuvânt magic, viața nu-şi mai are rost, vorbele ne sunt de prisos.
Obiceiul ăsta de salut, de "ce mai faci" îl ştiam de la tulucenii mei.
**96**
Mergând la fântână întâlnind un om cu gălețile în mâini, nu-i dădeam bună ziua, ci exclamam fără să vreau "Apă!' "Apă!". Omul, salutat astfel, îmi răspundea cu acelaşi cuvânt, o singură dată rostit: "Apă!", dacă era trist, ori de două ori: "Apă!", "Apă!", dacă era bine dispus. Un ceasornic al vorbei, un barometru al furtunilor sufleteşti interioare; mereu interioare, trădau elementele naturii afară, simplu, sfanț. Alteori, țăranii îşi ştiau dinainte capetele drumurilor încrucişate, şi, atunci, saluturile lor de binețe erau întrebări ce identificau omul din capătul drumului: "Lâ băiat?

la băiat?", iar celălalt răspundea în acelaşi mod, o dată sau de două ori, după cum îi era starea sufletească.
Şoferul meu deci nu avea chef de vorbă şi i-am ocolit tăcerea privind fix, înainte, în capătul meu de drum invizibil, dulce.
Ei, lucrarea asta Dumnezeiască, cu vorbele: "ce mai faci?" repetate, se auzea între oameni cunoscuţi. Intre străini, "Bună ziua", era sfânt pronunţat, sfânt rostit, ca o mare dorinţă de a-1 cunoaşte pe cel salutat, ca o mare mândrie de a fi cunoscut de cel pe care-1 saluţi.
"Bună ziua!", mă-nchinam câte unui moşneag întâlnit pe drum, şi, acesta, încruntând din sprâncene, răspundea scurt sau lung: "Bună ziua!", după cât te cunoştea, după cum avea chef să te cunoască.
"Bună ziua, măi băiete! Tu eşti a lui Andone Roşu? Radu parcă, Radu?"
"Nu, moş Gheorghe, sunt cel mai mic, Ion"
... Aha, aha, uite măi, cum mai trece timpu'! şi pleca gârbovit mai departe pe uliţă, mai departe în viaţa lui.
O şi mai adâncă recunoaştere a obiceiului de "bineţe" între oameni, sedimentează vorba rostită în uliţă, pe câmp, în drum spre biserică, în drum spre cimitir, la moară, la baltă, când oamenii în loc de un "bună ziua", cum s-ar cuveni, exclamă: "Tot pe drum, ai?", "Harnic, harnic?" "La mort, la mort?", "La peşte?", "Plouă, plouă!"...
Şoferul meu spre Galaţi tăcea, tăcea să moară. Am urcat "Râpa Bălaii" cu mare trudă. Motorul trăgea ca un catâr, la deal, tonele de lapte din diferenţial, din osiile cilindrului, din drumul deşirat în urmă, într-o dimineaţă de duminică, mult după mulgerea ugerelor, după ducerea turmelor la păscut. Apoi, se rătăci, cu mine cu tot, în ograda C.A.P.-ului Vânători, aflată la o aruncătură de băţ de şoseaua pietruită a Galaţilor, să-şi încarce "castroanele" altora de lapte, luate de la gura vreunui prunc flămând, luate din ogrăzile pustii din sat. Şi toată această hărnicie a cisternei; metodic înşiruită din vacă în vacă, din sat în sat, era "gândirea centrală" a colectivismului, era; numai ea judecată, absurditatea acestei gândiri - să hrănim clasa muncitoare; temeinc înşiruită "la lapte" în dimineaţa schimbului întâi, în zorii posomorâţi ai schimbului doi.
în sat nu se găsea lapte. "Mi-i poftă, mamă, de-un pahar cu lapte!" o auzeam pe mama "Ce de vaci am avut, Arsinio? că am scăpat de sărăcie"... îi vorbea mama mătuşii mele stând lângă ceaunul de apă fierbinte de pe plită, lângă focul din plita cu rădăcini de coceni încinşi de prisos.
**97**
În sat nu se găsea carne. Porcii erau contractaţi cu statul de la ţâţa scroafei. Copii ne erau înregistraţi înainte de naştere. Satul trăia dintr-un post lung, evanghelic, din acea bineţe: "sănătos, sănătos?", din acele fântâni arhetipale ale credinţei în "vreme vine, vreme trece" care nu era decât tot un: "Bucuros, bucuros de viaţă?", "Harnic, harnic să trăieşti?", "La mort, la mort?", aşa cum maşina asta hurducuia pe roţi, sfârâia în aerul fierbinte din nările ei, aşa cum intra ea în bariera Traian, şi pe Coşbuc, la ICIL-ul-vacă centrală pasteurizată, degresată; numai bună de împărţit egal, din casă în casă, în suburbia proletară a cartierelor, în centrul somptuos al Mazepei, în cantinele gratuite ale ştăbimii comuniste, ale instituţiilor lor stupide - gânditoare la toate şi la nimic.
Ce-mi bat eu capul cu "Unde se duce laptele", cu: "De ce nu rămâne în ograda ţăranului cu tot cu vacă?". Ce-mi pasă mie câ-n drumul meu spre "fata cu ochii albaştri" unii fură în văzul lumii de la alţii; şoferul să-şi umple cisterna de la ceapeuri, ceapeurile fură vacile şi oile şi porcii - prin contracte false, de la oameni. Ce-mi pasă mie cum oamenii fură, din primul impuls, picături de viaţă să-şi dea bineţe cartelaţi în timp, compostaţi de acelaşi destin între naştere şi moarte, în călătoria scurta dintre două gări!!... Ce-mi pasă mie; drumeţ ambiguu în această lume, să judec linia frântă, saltul în neant, să judec ordinea mulţimilor vide, mulţimilor pe moarte?...
-Am ajuns! fu bună ziua şoferului, "la revedercle" lui ca să cobor, ca să mă îndepărtez de obiectul lui de inventar - maşina, de bunăvoinţa lui ce mi-a fost "leagăn de vis" spre Galaţi.
Pe Coşbuc nu circula duminica nici o maşină. Da. Da. Trec pe lângă fabrica de sârmă. Auzisem eu că oamenii în acest loc puteau fi despicaţi în două de sârme - şerpi incandescenţi scăpaţi din

cleşte; scăpaţi din abdomene, din menghine - dinţi, făcute să-i îmblânzească. Auzisem eu de la tata, când vindeam pepeni cu el pe maidanul ăsta; ori mai încolo, pe Lozoveni, pe Traian, că de aici se ridicau "Stucasurile" să se bată cu "Spitfirele', în nopţile din '42, în iarna aia lungă a Stalingradului.
Cele mai lungi drumuri se află în noi. Rătăceam şi eu pe cele din urmă lăsând paşii neştiutori să calce înainte; fără a mă întreba de ce, fără a mă teme de îndepărtare, de însingurarea primului drum dăltuit înăuntru.
Cele mai scurte drumuri sunt în afara noastră, oricât de lungi ar fi ele înăuntru, oricât de necunoscute ne apasă chemarea lor în carne.
Da, treceam pe lângă cimitirul Eternitatea. Cruci albe priveau peste gard, la mine, curioase, alegându-şi parcă, fiecare, de pe drumul meu, câte o fărâmă de uitare, de duh necunoscut, din cele care de obicei ne însoţesc prin lume, din cele care ne stau în trup.
Venea strada 1 Mai; ziua muncilor cuiva. Eu mă născusem pe 1 Mai dar, pentru asta, muncise alt cineva nesărbătorind, neştiind de sărbători false, doar supus blestemului dintâi al "înmulţirii", al facerii omului din om.
**98**
Caut strada fetei cu ochi albaştri. Fata cu ochi albaştrii avea o mamă cu ochi albaştrii şi vişini cu ochi albaştrii în grădină, două surori cu ochi albaştrii, şi-un felinar albastru într-un stâlp albastru peste casă - aşa cum erau toate atunci, când eu o sărutam în poartă, când eu o căutam din om în om; pe pământ, din stea în stea, în vis.
- Bine ai venit! mă întâmpină viitoarea mea mamă; că pe pământ poţi avea mai multe mame, după cât eşti fiu, după câtă dragoste dai şi accepţi; ca şi în iubire; pentru a fi iubit, ca şi în iubire, pentru a avea iubirea celuilalt. Am pregătit geanta mamă! S-o ţii dreaptă că sticla de ulei se... Da, vorbea ca mama, vorbea ca o mamă convinsă că-i sunt fiu, convinsă că am s-o ascult.
Dintr-o casă cu oţărari; mai mari decât văzduhul închipuit să şadă pe ograda pustie de dincolo, pe gardul putred şi rar, apăru beţivul Sterică -cismarul străzii; de data asta treaz, visător de treaz, uimit.
- Tu eşti studentu' ăla de la grădina publică? Tu eşti băiatu' care stă cu fata lui Măria, noaptea, în poarta mea? Că becu' nu-mi prea arde şi stau singur în casă la lumina lunii, şi-mi bat cuie în tălpi, în palme, în femur. Să mă ierte Dumnezeu, să mă ierte, câ-1 recit pe Eminescu.
Şi începu să declame, uitând de mine, spre capătul infinit al nordului străzii, spre Tuluceştiul de unde venisem: "Inc-o gură şi dispare.../Ca un stâlp eu stăm sub lună!/Ce frumoasă, ce nebună/E albastra-mi dulce floare". Ce nebun!, mi-am spus. De unde tot îmi apare în cale fiinţa asta "neomenească?" Din ierbile nevăzute de dincolo! auzeam un răspuns, de dincolo, de..."
Şi mi-am văzut de drumul meu, în sud, spre Brăilei, spre bariera din capătul ci apusean.
... Ce frumoasă, ce nebună... "Auzi?", cismarul să ştie ce simt eu... Inc-o gură şi dispare"... "E albastră dulcea-mi floare" "E albastră dulcea-mi floare", repetau roţile tramvaiului bătrân călcând pe şine spre capătul oraşului, spre capătul lumii.
Şcoala normală dormita în casa boerească, fastuoasă, a lui Costache Negri, pe drumuri scăpate din mine afară, în drumuri călcate spre amurg.
In stânga, râpa "abatorului în aer liber" al Galaţilor sau ce mai rămăsese din ea - teii mereu înfloriţi, teii uriaşi cu belciugele adânc înfipte în sânge vegetal, în sângele curs al turmelor de vite purtate Ia tăiat în sprânceana Dunării, în ochii ei fără pleoape; gata oricând să privească; să ne privească în suflete pe rând.
- Ce ştii tu, mă băiete? Femeia e făcută să facă copii! vorbi un bărbat către un tânăr privind la vatman iţă.
Aceasta, auzind vorbele printre dinţii fiarelor suprapuse, printre amplitudinile inferioare a vibraţiilor lor neomeneşti, opri tramvaiul în ultima staţie cu-n scrâşnet de roţi pe şine nemaivăzut, cu o privire plină de scântei aruncate în urmă, în vagon, pe oamenii călători.
- Mnezeii mă-ti de tramvai, spuse, răsucind manivela cu 360° în stânga, cu privirea fixă pe cel care vorbise, la cel care vorbise.

**99**

Acesta, trecând pe lângă "camera ei de inducții alternative", pe lângă uşa deschisă spre watt-womcn-ul de dincolo, spuse coborând:

- Du-te fă în chi... mătii! Aşa se opreşte tramvaiul, aşa se coboară la vale, fără frână, să-mi dau duhul în el, cu frână să zbor prin acoperişul lui, prin sârmele de unde-ți iei tu puterea aia electrică cu care te joci?

- Mă, mă dobitocule, mă "tovule"! şi-i trânti uşa în nas, şi-i lăsă numai o fărâmă de uşă deschisă să coboare...

S-au tot certat aşa în urma mea, până nu i-am mai auzit, până motorul electric al prismei umblătoare pe şine s-a oprit, până femeia nu mai avea putere omenească să-1 înfrunte pe bărbatul anonim, pe bărbatul diavol din ea.

Ca să fi luat o maşină, de la Galați la Tecuci, trebuia să urci până dincolo de râpă, deasupra ei, până sub gardul şcolii ăleia cu livadă de duzi; ca o bojdeucă, ca o construcție neolitică.

Că nimeni nu te lua din vale, de la capul circular al liniei de tramvai; de acolo de unde se sfârşea strada Brăilei, de unde ar fi trebuit să fie bariera. Că nici o maşină nu-şi asuma riscul împovărării drumului ei spre cer; ca şi oamenii, ca şi oamenii care nu păcătuiau mai mult decât e omenesc păcatul; să urce în ceruri, să-şi aibă loc în grădinile lui.

Uriaşă, maşina "mea" opri să mă întrebe unde merg, aşteptă să urc, acceptându-mi direcția indicată de vorbe, şi, pornind cu mare opinteală, se-nfăşură pe drum ca o căruță trasă de o altă căruță nevăzută; dinaintea ei. Țineam geanta, cu sticla de ulei în picioare, în mâna dreaptă; aşa ca-ntr-un cui în perete, ca-ntr-o spânzurătoare trupul unui copil. Brațul mă durea întins în verticala cabinei, a scaunului de două persoane ocupat numai de mine. Nu-mi mai aduc aminte figura şoferului fiindcă priveam, prin geamul lui, Şiretul, peste roata din mâinile lui, ce țintea în grade desenate în aer linia dreaptă a drumului, meandrele lui şi ale malurilor râului de aproape, ondulațiile pământului imprevizibil de sub noi; bătătorit cu cilindrii de piatră şi cu mii de copite în curbe de nivel constant, cu mii de apăsări de trupuri omeneşti pe gânduri, pe gânduri...

M-am trezit azvârlit în pădurea Hanului Conachc ca un balot de paie dintr-o căruță cu cai scăpați din căpăstru, cu vizitiu mort pe capră, străin de locul rostogolirii roților pe pământ, străin de spații cu azimut şi ascensie dreaptă, de viețuiri orizontale cu amurg. Da, amurgul cădea în crucea asta de pădure, mai mai să mă îngroape, mai mai să-mifacă umbra frunză şi frunza mormânt, gata, gata să-mi cadă în palme:... "Inc-o gură-şi dispare, ca un stâlp voi sta sub lună..." şi-mi era fircă să caut cărarea în apus, să caut prin ierbile toamnei floarea stinsă; floarea de mac, floarea "ochiul boului", "curu găinii", "coada calului" - flori cu nume de stârvuri incinerate, de animal rătăcit, apoi crinul, zefirul, lumânărica - flori devoratoare, flori purificatoare de stârv şi de cenuşe, flori cu trupuri de titani şi cu inimi dionisiace...

- Unde-ți duci pe iarna asta oasele, omule? m-am auzit strigat din umbra unui stejar bătrân.

**100**

- La Lungoci, la Lungoci! m-am bucurat eu, văzând desluşit omul în căruța cu cai, cu doi cai albi ca zăpada din jur.

Doamne, ninsese cât ai clipi. "Cât ai clipi" era timpul dintre această călătorie şi altele făcute de mine prin pădure. "Cât ai clipi" era repetiția acestor drumuri spre ființa iubită.

Eram îmbrăcat ca de moarte, ca un mort într-un sicriu, cu pantofi de lac în picioare, cu capul descoperit, transpirat, cu pălăria în mână ca să nu-mi cadă la legănarea prin gropi a "Unui" trup vertical"; împrumutat să-mi duc sufletul prin lume; că aşa este lumesc, că aşa i se cuvine oricărui suflet să rătăcească după alt suflet, prin suflare, prin gânduri, prin carne.

- Ai de, n-ai de! îl auzeam pe omul umbră, pe omul stând pe soare, din capătul căruței, din capătul unde doi cai albi alergau sub soare, sub istmul dintre el şi pământ, înainte să se afunde în noi, înainte să ne contopească într-o singură ființă oarbă în noapte...

Nu ştiu unde m-a lăsat căruțaşul. Nu-i ştiu nici înfățişarea omului ce mi-a vorbit acolo în pădure. Parcă a oprit la o casă din marginea satului. Parcă s-a rătăcit pe o cărare în Şiret, înainte de a mă fi lăsat cu grijă printre oameni, pe pământ.

- Bună seara! Am trecut pe lângă o bătrână ce purta flori în mână; nemuritoare ori busuioc ori flori de mac, mai ştii, ori numai albăstrele dintr-o grădină doar de ea ştiută.
- Mulţumesc de bună seara! spuse baba, privind de parcă nici nu existam, privind spre o fântână din care un bătrân scotea apă, cu o ciutură de diamant - butuc de stejar prins în chingi nevăzute, îngheţat în întregime, un uriaş cilindru de cristal.
- Bună seara! i-am spus şi moşneagului, privind în lungul uliţei cu case rare, cu o singură fântână cu cumpănă.
- Bună seara dumitale! îmi răspunse bătrânul, atent la cine trece, privind în cristalul uriaş al ciuturii lui, privind în diamantele apei lui; gânditor, atent. Apoi, după o căutare cât ai citi într-un calendar ziua cuiva de naştere, ziua lui de sfanţ, adăugă: Bun venit la noi, omule! Bine ai venit la noi! Aşa am trecut mai departe de intrarea asta în sat, de uliţa asta strâmtă ce-mi fura echilibrul vertical, ce mă făcea fără identitate. Geanta, geanta mea cu merinde, de la o mamă pentru fiica ei; pusă în mâinile melc de dimineaţă, mă ocrotea, mă ţinea drept, înainte, pe fărâme de amurg.
Da. Am ajuns. într-o poartă, la o casă din inima satului, mă aştepta o fată; parcă înştiinţată de cineva de venirea mea, parcă aşteptându-mă acolo de o viaţă. Era fata cu ochii albaştri, era floarea albastră a visului meu. Amurgul s-a stins într-o mare de cenuşă selenară. Deodată, cineva, se porni să recite între noi, să nu ne lase să ne îmbrăţişăm: "Ca un stâlp eu stăm sub lună!" declama o voce necunoscută. Apoi se auzi un cor de voci stridente, de voci sălbatice - râs bezmetic în spaţii: "Ce frumoasă, ce nebună/E albastra-mi dulce floare"...
**101**
- Sculaţi măi, că-i Duminică, că-i Sărbătoare şi a intrat de mult popa în strană, şi-i păcat să dormi în vremea "slujbei" lui pe pământ, în biserică, pe pământ...
Era mama mea. Visasem. Ne-am trezit înspăimântaţi - eu şi Georgeta, din patul în care citisem până târziu, până fitilul lămpii de peste noi s-a stins. Zilele încep cu-n strigăt neaşteptat de mamă, într-un vis la o fată cu ochii albaştrii, negrii, căprui. A mea era lângă mine şi am căzut mereu în visul meu nesfârşit s-o caut, s-o caut mai departe, trăind.

## *Amintirea demiurgului coţear*

Anton era profesor de limbă română la Lungoci. Poposisem la el, în drumul meu spre fata cu ochii albaştri.
- Ţi-aduci aminte, măi Nelule, cum arăta colonelul Onu în unitatea militară din Caracal, ca un sfânt, ca o zeitate antică.
- Da, o mie de studenţi împietreau la comanda lui. O mie de studenţi de facultăţi înrudite, neînrudite, incluse, disjuncte, erau reunite să supravieuiască ordinului lui.
- "Drepţi! striga", continuă Toni, Anton, luându-şi un chip crispat în camera unică a gazdei sale care nu se ştie prin ce părţi a satului umbla în noaptea asta de iarnă polară, în noaptea asta rară, de pribegie a unora, de odihnă; la focul trupurilor, pentru alţii.
- "Drepţi!" am strigat şi eu, de bucuria amintirii celuilalt, de bucuria propriei mele amintiri.
- Tu, Toni, erai comandantul grupei I, la filologi, la plutonul lor.
- Tu, Nelule, erai comandantul grupei I, la plutonul de matematică. Parcă-i văd pe maiorii comandanţi cum tremurau în faţa noastră; ei în aceeaşi poziţie ca noi - să-i imităm, cum se îngrijorau că nu am avea mâinile destul de întinse pe lângă trupuri, că nu am avea lipite picioarele • în călcâie, în genunchi, că nu am fi arătat ca nişte morţi în picioare. Şi, ce mai... eram morţi, nu alta! Eram morţi - vii în picioare! Da! Aşa eram...
- Da, da! confirmai eu, oarecum îndepărtat de ce povestea Toni, privind prin fereastră la arterele unui copac necunoscut; înrădăcinate sub noi, la rădăcina aeriană a unei umbre veninoase cu sânge închegat; aproape de un îngheţ total; şi totuşi cald, aproape de stop osmotic; şi totuşi ascendent.
Vinul fiert într-o oală de tablă; acolo, direct pe soba de fontă cu foc ambiguu, înmiresma încăperea cu busuioacă si zahăr ars, cu aroma luminii de lampă scuturată din cuiul ruginit; crescut

într-o furcă de salcâm, scufundată în paianta peretului sudic. "Da! da!" am repetat, a nu ştiu cât a oară, gândindu-mă la fata cu ochii albaştrii, la frigul în care ea trăia, în altă casă; cu mai mult frig în trup, eu irosindu-mi sângele cald în casa asta necunoscută; cei drept lângă un prieten, cu fiind vişinul ori caisul de afară; vertical de rece, drept, în sipetul cosmic al nopții, în vecinătatea dureroasă a omului de aproape.
**102**
- Tu, Toni, nu te-ai născut la țară. Cum poți să trăieşti aici? Prietenul meu mă privi oarecum surprins că nu-1 ascultasem în
povestirea amintirilor din armată. O frântură din ultima lui propoziție -vis, o auzisem totuşi: "... actorul arestat se purta ca un Hercule prin unitate, înalt, cu muşchii toracelui ieşindu-i afară din trup, rezemat cu spatele de baionetele soldaților pitici din escorta lui..."
- Mă ierți, mă ierți! continuai eu să-mi scuz întrebarea; aparent fără rost.
- A, asta-i într-adevăr o întrebare mă iertă Toni, firesc, aşa cum numai un om bun poate ierta orice, cum numai un om deştept poate accepta inversabilitatea povestirilor în timp; drumului lor în timp, jocul antagonic al stărilor sufleteşti trădate de vorbe, de cuvântul sonorizat, trădate din "neauzit", din "nevibrație", din neant.
- Da. Aşa-i! Nu m-am născut aici, dar l-am întâlnit pe moş Lupu, pe moş Tache, pe moş Tache Lupu. El m-a făcut să îndrăgesc viața asta, satul ăsta. Locurile astea seamănă tare mult cu Moromeții lui Preda, seamănă "foarte tare" cu țăranul închipuit de mine în pregătirea seminariilor de creație literară, de limbă literară, de literatură universală...
- Moare! spusei eu neaşteptat, ceva neaşteptat nici de mine, cu atât mai mult de Toni.
- Cine moare? mă întrebă uimit, prietenul meu din noaptea petrecută în jurul fetei cu ochii albaştrii; pentru care venisem eu acolo, pentru care străbătusem eu lumea, pe sub ciutura de cristal a fântânii din intrarea în sat, pe sub "mulțumesc de bună ziua" - răspunsul babei la binețea mea înfrigurată.
- Colonelul Onu!
- A, colonelul Onu!...
Nu ştiam ce se întâmpla cu mine. Rupeam şirul, continuitatea povestirilor ascultate, din sufletul lui Anton, ca pe nişte vreascuri de viță de vie tăiată an-țărț, ca pe nişte ştiuleți băgați în machină - să-i rămână numai coceanul bun de foc, ca pe nişte arpegii desprinse dintr-o uriaşă simpfonie; să-mi repete gama, să-mi amintească cheia sol a unui portativ inițial, nescris.
- Se spune că are cancer, precizai eu, convins de ce spun; mai mult decât auzisem, decât s-ar fi cuvenit şă aud.
-A, aaa!... exclamă sau se îndurera Anton; Anton Florescu - profesorul de română, prietenul meu din acel tărâm necunoscut.
- Da? cine-i moş Tache Lup? schimbai eu vorba.
- Tache Lupu? mă corectă Anton. Tache Lupu, e gazda mea, e gazda casei în care stăm, întări el, ca să înțeleg aşezarea lui relativă în proprietatea materială a spațiului celuilalt, relativa noastră existență în spații de orice fel, pe pământ, pe pământ.
-Da?
- Da! E un personaj dramatic, liric, filozofic, al romanului vieții ce-o
**103**
trăiesc aici. De la el - fără să ştie el, mi se confirmă nebunia eternității de la țară; viața ca un salt în timp, ca o visare a trăirii fără sfârşit.
- Cum asta?
- Simplu! Prin ce face, prin ce spune, prin cum priveşte.afară, prin cum vorbeşte singur, ori cu cei pe care nu-i cunoaşte, prin cum înjură, prin cum - în fine - participă la nenorocirea altuia.
- Păi, ce face, cum face, de-i liric?
- De exemplu, eu i spun: "Moş Tache, ar trebui să-ți mai licheşti casa asta că se dărâmă"; am început să vorbesc ca pe aici, îi vorbesc "ca pe aici", mă lămuri Anton Florescu.
-Şi?

- Şi el îmi răspunde: "La hiitoarea clacă". Eu uimit îl întreb: "şi clacă bre, şi clacă?" El îmi intonează: "Şia di la sfârşitu' hieţii melc" că până la sfârşitul lumii n-ajung eu, domnule profesor. Acolo ajung puţîni, puţini, cam cât de mulţi buni suntem pi pământ. Şî di pi socoteala iasta nu cred că va mai hi sfârşitul di judecată. Că dacă is toţi răi şi sî mai judişi, şi să judişi, şini-i mai rău dintri răi, sini îi întâiul păcătos?"
- Şi crezi că ăsta-i lirism?
- Da, că are alt fel de a tălmăci judecata apocaliptică. El speră să mai fie oameni buni pe pământ ca ea să aibă loc. Numai această speranţă, pusă în alternativă cu "dacă îs toţi răi", îl mobilează, îl aşeză într-o trăire poetică, lirică, transcendentă.
- Şi unde-i, acum, în noaptea asta, când noi în casa lui suntem singuri? "Singuri" mă pomeni eu să vorbesc, fără rost, fiindcă "doi" nu înseamnă "unu', şi nici "unu" nu înseamnă "mai mulţi", ci, o fiinţă şir constant: unu, unu, unu, sau: om, om, om sau: eu, eu, eu, care nu-i totuna cu o cifră, cu o creaţie, cu o entitate, ci sunt o infinitate de însemne cardinale, evolutive, deterministe, care sunt o infinitate de scrieri ale aceluiaşi semn. Toni deja îmi răspunse la întrebare:
- Nu se ştie pe unde umblă moşu', pe unde umbă Lupu, cum nu se ştie cum umblă; că-i bătrân - tare bătrân. Cred că n-a avut niciodată certificat de naştere. E bătrân, spune el: "fiindcă aşa arăt, nu hiindcă m-o făcut mama ieri sau alaltăieri sau la înşeputul lumii. Şî eu arăt di când mă ştiu aşa, dragă domnule Anton".
Vorbeam şi gândeam în paralel: unul gândea la vorbele rostite de celălalt, celălalt vorbea din gândurile nerostite ale primului; o comunicare niciodată oprită de interferenţa vorbei cu gândul, de identificarea ei cu privirea - scormonind pupila irisului nopţii: casa bătrânului, casa bătrânului necunoscut mie.
L-am auzit vorbindu-mi de parcă-mi stătea în cale, şi-mi striga, mai înainte de ce avea să-mi spună, un fel de: "Stai, mă Nelule, şi nu mai alerga aşa înainte, că era bine să o fi luat înapoi, înapoi, n-auzi?"...
- N-am să uit cum cântam Aida prin Caracal; o duminică la două săptămâni; ca să avem "de voie" în parc. Că oraşul avea trei blocuri
**104**
cruce şi-o gară cât un pumn. Da. Parcul era o uitare a pasul de front bătut până în roata carului răsturnat din statuia lor mândră, bătut în săptămânile de consemn în câmp; la instrucţie, bătut pe fundul locaşului de "tragere în picioare"; "pe burtă", în genunchi; să nu-ţi uiţi măsura trupului - cârtiţă, femurului - reazem, să nu uiţi cum se plânge de mamă, cum se râde de moarte, cum...
Toni îşi amintea de armată, Toni era un înger blond în camera bătrânului. Pictura în alb-negru a moşului - mire, lângă o mireasă indiferentă, confirma bănuiala că cel absent; stăpân pe toate din casa asta - parcă stăpân pe noi, mai mult decât pe lucrurile din ea, nu fusese niciodată tânăr, copil, nu se născuse niciodată.
- Domnule, era să fac puşcărie că nu mi-a ieşit numărătoarea inversă a cartuşelor, continuă prietenul meu Un cartuş, pentru un cartuş nenorocit, pe care-1 pierduse nenorocitu' ăla de Popovici...
"- Florescule, tovarăşe comandant de grupă, ai să stai în aceeaşi celulă cu inginierul ăsta de chimie alimentară. Ai să înveţi tu să faci covrigi la mititica, iar el o să recite Luceafărul; să-ţi facă în ciudă. Trebuia să-1 păzeşti şi pe "scaunul" lui din santinelă!" Da, îmi zic. Da!
Acolo cred că la pierdut, acolo!, îmi dăduse armurierul o idee. Mă duc în porumbul din capătul magaziei de efecte. îi văd "scaunul": cu labele bocancilor într-o parte şi, opus lor, la doi metri găsesc cartuşul înfipt cu plumbul în pământ şi cu capsa în aer. Da, bănuisem! Individul, cât s-a simţit bine, a tras de închizător; aşa de plăcere. Gheara extractoare i-a scos cartuşul din ţeava şi i 1-a aruncat peste cap fă când loc altuia, din încărcător, în timpul închiderii fundului ţevii.
Noroc că nu "s-a simţit bine decât o singură dată", altminteri pierdea mai multe cartuşe.
M-am îndepărtat de "scaunul" lui urât mirositor, cu cartuşul descoperit în mână. Căutase şi el. Se vedeau spiralele căutării lui disperate, urmele uşoare ale bocancilor unui soldat speriat, ale unui "ieşit din minţi."

Ce mai, am scăpat de Curtea marțială, de doi ani pentru o capsă; niscaiva pulbere şi o gămălie de plumb topit. Ce, mai!...
- Şi cum spuneai că-i dramatic moşu', cum s-a arătat aşa, aici? răsucii eu amintirile celuilalt pe o altă faţă.
Toni, luat prin surprindere, se adună din îndepărtata primăvară a vieții lui militare, a vieții noastre comune. Oftă, cu un:
. - O! o! s-a arătat de multe ori, s-a înfățişat de multe ori dramatic oamenilor din sat; aşa de omeneşte, aşa de simplu şi înțelept, că nu-ți vine a crede, a crede, a crede... repeta parcă la infinit, profesorul de română, rătăcit în infinitiv, în verb, în propoziții deschise - predicative.
- Prin '57, Şerbanii - finii de cununie ai lui Tache Lupu, au rămas numai cu o bucată de grădină. "Lupu de Tache" se rezemă de gardul fărâmei de proprietate individuală rămasă de la hoții de la CAP şi spuse: "Ce faci, mă Manole? "Săp grădina!" îi răspunse finu-su. "Să-ți dau o
**105**
rogojină, mă, s-o-nvăleşti di chiatră" îl tachina, Tache, referindu-se la cât de mică îi este grădina celuilalt, că poți s-o înveleşti într-o mână de papuri țesute în curmeie nevăzute, într-o aripă de pasăre necunoscută.
- Păi, asta-i comedie, domnule! observai eu.
- Dimpotrivă, arta asta de a plânge râzând, era dramaticul prezenței lui printre oameni; ca Iisus, ca Mântuitorul oamenilor. De la el s-au molipsit şi alții; dar mai ales cei de care era legat, cei pe care îi iubea.
Ei, dar să vezi urmarea, continuă Toni, ca nu cumva să-1 întrerup în demonstrarea dramaticului situației dintre fin şi naş - naşul fiind "provocatorul" scenelor trăiri vesele şi triste; râsului de plâns, plânsului de râs, el fiind "cauza" râsului când se plânge, a plânsului când se râde".
Am tăcut din respect pentru amintirea lui prețioasă, pentru înflăcărarea ce ne pârguia sufletele, fie din dorința înfățişării omului suprem al acelui spațiu - Lupu Tache, fie din cauza sedimentării energiilor în creuzetele trupurilor noastre - îmbibate de sângele fiert al viței de vie, de sângele cald al pământului de sub noi.
- Noroc! l-am oprit totuşi, pe Toni, din elanul povestirii sale.
- Noroc! ciocni şi Toni paharul lui de al meu, ca atunci când îți tragi sufletul după un mers pe culme, ca atunci'când te lungeşti pe burtă pe malul unui râu, coborând din munte. O clipă, singurătatea ne acoperi într-o mantie friguroasă, amintirea lui Tache deveni multiplă. Eu mă gândeam la fata cu ochi albaştrii, la singurătatea ei pentru care venisem acolo, el, la alți ochi; numai de el ştiuți, la alte singurătăți; numai de el străbătute cu gândul. Conştiința înfrigurării noastre dintre două cuvinte "noroc", dintre şirul cuvintelor povestitoare ale vieții lui Tache Lupu - moşul nevăzut mie, necunoscut mie, şi, foarte vizibil, cunoscut pentru restul lumii de aici, de afară, din jurul nopții mele trăită în casa lui, conştiința stingerii "flăcării înălțătoare de suflete" îl făcu pe omul de lângă mine - pe Toni, să exclame tânguit:
- Focul, focul!
Doi coceni şi o creangă-şarpe de viță, încolăcită mai întâi pe mâna lui dreaptă; să intre în gura sobei, genera lumină prin zăbrelele de fontă; mai puternică decât lumina neagră a ochilor "mirelui Tache", din tabloul din sud. "Dumnezeu are ochi negrii!"; m-am ferit să gândesc o clipă. "Dumnezeu e un predicat!"; m-am ferit să gândesc privind înjur. Apoi l-am auzit vorbind:
- Tot în '57 când CAP-ul îi luase şi lui toată averea de pe pământ, lăsându-i numai casa asta; în care stăm noi acum ca-ntr-o mănăstire, şi o bucată de vie în spatele ei, şi o fărâmă de grădină în coasta ei nordică, apăru finu-su Manole la gard, rezemat de gard. Tache Lupu plivea leuşteanu', şi dumadele, şi ceapa, într-o suprafață cât îşi crăcăna picioarele să umble, cât îşi ținea fruntea în pământ. "Ei, dragă nasule", zise Manole Şerban, "a venit vremea să-ți dau înapoi rogojina ce mi-ai împrumutat-o atunci, atunci când săpam ce-mi rămăsese din grădina mea. Nu de alta,
**106**
da să nu ți-o bată chiatra şi-i păcat de aşa măriție de grădină şi ți-o mai rămas şî mătali" "Ghini, măi Manoli, ghini, dar să n-aibă pi ea păduchi di gândaci di la curpinul tău di cartof din care ai

trăit toată iarna trecută, tu şi hina. Cî tare ghini arătaţi primăvara asta, di văd prin voi vârtejurile Şiretului şî lătratul câinilor, seşerea lunii şi satiliţii lui Jupiter"
"Seşerea cui, nasule? scşeria şi sateliţii în noi?" se înspăimântă Manole, mai să cadă peste gard. "Da, mă di graşi şi sînteţi - nu-nţăleji, di câtă ţărână hie o mai hi rămas în voi" îl explică, fără să-1 privească, cu ochii în pământ, grav, Lupu Tache. Hei, Lupu Tache - moşu, moşu, făcut Toni, liniştindu-se din truda lui de a face focul mare în sobă, exclamând totodată, în contrast cu scena descrisă anterior:
- Că la noapte murim fără foc în casa asta de la începutul lumii, murim de mai multe ori, fără foc, într-o noapte ca asta! Vorbea aproape fără înţeles, vorbea parcă pentru alţii; aflaţi în alte case pe pământ, în alte nopţi - în nopţile lor pe pământ.
- Da, da! i-am răspuns să nu tacă, să nu se oprească focul în sobă, să nu adormim prea curând; cu el aprins afară, cu el stins în noi.
Veni lângă mine. îşi luă paharul în palme; oarecum să şi-1 încălzească din căldura acumulată în el; făcând focul în sobă, să-1 protejeze de cineva care i-ar fi luat locul la masă cât a fost plecat.
Masa scânci, la apăsarea trupului omenesc pe lemnul ei bătrân, ca un copil apăsat pe creştet de un necunoscut, ca o cumpănă trasă din cer, pe pământ, de cineva din fântână - ca o ciutură de diamant, ca o ciutură de cristal.
Casa era pupila irisului nopţii, şi noi, înainte de retină, de cunoaşterea formelor - întuneric şi lumină, umbrelor răsturnate în ogradă, în grădini, premeditam conştiinţa păcatului de a trăi în spaţii străine nouă. Toni fiind născut pe Dunăre, eu fiind născut pe lacul Brateş, privegheam o conştiinţă a fiului rătăcitor prin lume, a Fiului prigonit de Tată în Duh... Povestea înainte despre el, despre bătrân, despre alţii:
- Uite-aşa, acum o iarnă, da, iarna trecută, au venit la mine Olteanu şi Moldoveanu şi nu mai ştiu, unu' fără nume, şi, aici la masa asta, i-am jucat un poker pe cinste. Nu se auzeau decât: Pas, Cip, Parol, Pas Parol, Plus, Merg, Fără mine, Merg". Nu se vedeau decât chipurile noastre desfigurate la lumina lămpii, care zâmbeau sau se întristau din senin, care-şi făceau cu ochiul ca-ntre amanţi bolnavi, care asudau în priviri date peste cap.
Bătrânul cu ochi negri, cu ochi adânci, visători, ne privea din patul de lângă sobă, şi, plictisit de ce vedea, aştepta ca cineva să-1 ia în seamă.
- Moşule, spuse Olteanu, pe unde să ies afară, să mă duc pentru o treabă omenească mică, mică de tot?
Moşu îi răspunse; nesupărat pe întrebarea cam repezită, calm, ca un om plin de energie calorică acumulată din arderi latente, plin de energie cosmică necunoscută acumulărilor terestre.
**107**
- Merji matali pe uşa iasta şi numiri pi piretili di afară două jiamuri în mâna driaptă. La al doilea jiam, faşi stânga şi ajungi pi pământ, pi treptili căsii.
Olteanu a ieşit. Afară era o noapte de nu-ţi vedeai mâna. Numără, cât o fi numărat el, cu dreapta, şi, cam grăbit, cam înghesuit de "necesitate", o luă la stânga, aşa; cu ochii închişi înainte, ca omul disperat, ca omul neobişnuit cu reperele nopţii şi cu amănuntele arhitectonice ale casei Lupului Tache.
O bufnitură, de trup de om coborât din cer pe pământ, fu semnul sonor al căderii lui Olteanu de pe prispa înaltă a casei. Reveni, cu fruntea zdrelită, cu nasul belit, să nu-1 mai recunoşti. "De ce nu spui, bre, că ai casa la doi metri de pământ, de ce nu mi-ai spus bre?" se tângui, Olteanu, moşului; oarecum vinovat de drumul lui greşit prin noapte, prin spaţiile necunoscute ale ei. Moşu rabdă văicăreala celuilalt ca pe un scâncet de copil în covată, se foi lângă sobă să nu aţipească focul de rădăcini de salcie, şi-i spuse: "Eu nu-nţeleg domnule Traian cum să-şi facă sama un om că o chierdut la jocul ista di noroc doi ţechini?"
Veni apoi rândul Moldoveanului să iasă afară
- Mneata, dacă vrei, numeri...
- Nu, eu nu număr nimic. Pur şi simplu am să bâjbâi, am să belesc ochii cât cepele, şi-o să ajung pe pământ.

- Cum vrei, cum ți-i hrerea, spuse moşu', liniştit lângă sobă.
S-au auzit nişte paşi; parcă umblând prin toată casa, apoi un oaaa... şi un bee... un fel de început de alfabet, pronunțat apăsat, până la cee-i, cee-ehe... urmat de o înjurătură ce-1 avea pe dracu' undeva în text, undeva în extremele unei propoziții frântă în două.
- Când ai făcut casa asta, moşule? îl întrebă Moldoveanu la întoarcere, cam ud pe pantaloni, cam înoroiat în tălpile bocancilor.
- La începutu' lumii, domnule Ion! -Cum?
- Printr-o clacă în grădină!
- De ce?
- Să-mi mănânc mărul de sub streşină în tindă! -Şi?
- Şi l-am mâncat...
Moldoveanu Ion pipăise cu mâna stângă peretele casei, şi, "auzind" de la Olteanu Traian că are prispă înaltă, udă văzduhul din fața lui stând nemişcat cu spatele de peretele atins; nemişcat înainte. Nu se ştie cum, un cilindru de lemn îi căzu în mână, şi-i veni ideca să se rezeme cu umărul stâng de el; dereg, presupus, ca la casa lui părintească. Atunci s-a produs căderea în gol. Moldoveanu, disperat, s-a agățat de oscilația nevăzută a vişinului, care s-a curbat sub greutatea lui aşezându-1 exact în balta dejecției sale "sacre".
**108**
-... şi nu-nțăleg cum dumneavoastră vă strâmbați ca mâțâlii în oglindă, şi vă mârâiți ca câinii, şi vă scuipați vorbilii printri măsăli pentru o părechi di pantohi cu găuri în tălchi. $i asta o noapti, bre, şî asta far sî vă facă şineva seva...
- Focu', Focu'! îl oprii eu din povestire pe Toni
- Da, da! spuse el. S-a stins, s-a stins demult!...
...- Cum au trecut 35 de ani de-atunci, cum au mai trecut anii, vorbea tot el cu mine, dar în 2001, în primul an al mileniului trei. Măi Nelule, îmi pare bine să ne fi întâlnit. Eu era să mor de şapte ori. Ultima oară m-au trimis acasă din "Fundeni"; aşa şi-aşa, nici mort nici viu. Am început să beau câte o lacrimă de vin din ăla de la capătul lumii; negru ca sângele de berbec, trăscău din grădina lui Tache; lui Tache Lupu. îl ştii? Să-ți vorbesc! Era un moş care avea o casă acolo, când ai venit tu la mine în '66, când...
- Da, îl ştiu. Adică, nu-1 ştiu. Vreau să spun nu l-am văzut niciodată, Mi-ai vorbit numai de el cât am stat în casa lui.
- Da, da? Ei, lasă! Cum îți spuneam, am supt aşa câte o lacrimă în fiecare zi. Obrajii mi s-a îmbujorat, viața mi s-a aşezat, încet, încet, la loc în trup, peste scrijelirea cuțitelor lor în trunchiul lui, peste socotelile celor care au umblat în el să-1 curețe de bube şi de sânge rău: "Alo!" am sunat eu peste două luni la spital. "Cu domnul doctor M!", am cerut eu telefonistei dintre lumi. "Da, imediat!" mă mângâie cu vocea femeia necunoscută de dincolo. "Alo! Da! Cu cine vorbesc?" îmi răspunse doctorul ce m-a operat a şaptea oară. "Cu profesorul Anton de la Galați, de la... cel cu operația aia grea... cel cu..." tot explicam eu, fiindcă celălalt amuțise, celuilalt nu-i venea să creadă că mai trăiesc: "A, dumneata? Cum?... cum se poate să vă uit? Da. Veniți, veniți la control, oricând doriți, sunt oricând disponibil pentru dumneavoastră".
- Ce vorbeşti? exclamai eu. Şi?
- M-am dus. Mă primi parcă în taină. Mă întrebă curios: "Cum ai făcut?" "Ce să fac?' "De mai eşti în... în salon la mine fără să mai operăm!" "Foarte simplu, cu vin negru de la Tache Lupu!" "De la cine?" "De la cine?" repeta doctorul uimit.
- Şi, şi?
- Atunci i-am spus-o şi eu: "Domnule doctor ar trebui să gustați şi dumneavoastră din vinul ăsta, sunteți cam palid. El: "Am toate soiurile de vin din lume acasă, domnule profesor Anton, dar n-am timp să le gust, n-am timp să le sărut. Când îmi pun paharul la gură să le ating cu buzele, sună telefonul de la Spital. "Alo? Casa domnului doctor M? Soția? Să vină domnul doctor imediat, imediat. Are o urgență". Şi iar pun mâna pe cuțit. Şi iar tai şi cos, cos şi tai carne omenească, să se vindece, să se prindă în carne, să se înmulțească în lume". Atunci eu l-am contrazis politicos:

"Trebuie să vă faceți timp, doctore. Poate că timpul ar fi mai lung dacă vom gusta cu evlavie din sângele pământului seva vieții dacă
**109**
vom crede în sângele grădinii primare... Nu mai ştiu ce i-am mai spus. Nu-mi mai amintesc.
- Am înțeles, lasă! Ai vrut să-1 faci pe doctor un credincios în ce nu ştie, în ce nu atinge şi are, în ce are şi nu atinge, în ce nu are şi-i este dat să ia...
Acum, după 35 de ani, prin câte vieți trecuse, era neschimbat. Acelaşi om înalt, aceeaşi privire blândă, acelaşi mers cu gânduri în paşi, m-au primit, m-au aşezat la masă; ca atunci, în casa ascunsă privirii omeneşti, în noapte, ca atunci în spații difuze de existență juvenilă, de fugă prin grădini, în păcatul cunoaşterii, în păcatul sâsâitului de şarpe din văzduh.
Deodată, se lumină din câteva cuvinte înşiruite spre mine, spre inima mea.
- Ştii, ştii ce cred eu că a fost Lupu Tache, acolo în întâmplarea aia, sau în destinul ăla de a fi fost trimis de comunişti la capătul lumii?
- Nu, nu ştiu! i-am răspuns, cât să-şi adune amintirea în imagini de preț
- A fost un Demiurg Tricker, un Demiurg Coțcar, un spirit glumă, un
spirit tragedie, o stare continuă a creației.
- O mai fi trăind?
- Poate. Oricum nu se ştie ce vârstă avea, nu i-a văzut nimeni certificatul de naştere.
Cele mai multe întâmplări hazlii i-au fost înțelese într-un fel de unii, în alt fel de alții.
Şi se pomeni să-mi povestească la fel ca în noaptea găzduirii mele în casa Demiurgului, acolo unde el se afla mai demult, înaintea mea, înaintea rătăcirii mele, prin lume, după o fată cu ochi albaştrii.
- Se întrebase Lupu Tache, atunci într-o toamnă din câte am stat la el, ce s-o întâmpla cu butoiul lui de stejar; că avea butoaie de fag, de salcâm, de cireş, de dud, de tot felul, dacă o să-i bată vrana până în cap, şi o să-i pună un cerc mare de fier peste burtă, acolo unde i se împreunează trunchiurile de con, peste vrană. Aşa a şi făcut. La început, butoiul se umflase în doage, în cercuri, parcă arătându-şi adevărata lui formă, adevărata lui cioplire de mâna omenească. Oamenii din jurul casei lui s-au speriat şi nu mai şedeau în casele lor, muncind ziua pe la alții, şi dormind tot acolo pe unde munceau. într-o noapte am simțit că un corp greu umblă prin casă, că pluteşte prin magazie, pe unde Dumnezeu uitase Lupu Tache butoiul cu cercul pe gura vranei; pe creştetul ei bătut până-n doage.
"Eu zic să-1 dăm afară. Dacă i-o fi să se plimbe, s-o ia şi el prin sat, din om, în om, ca o nălucă, nu să ne arunce în aer pe noi"! i-am spus moşului. "Las că-1 liniştesc" eu, mi-a răspuns el, cam în doi peri.
Era o noapte cu lună plină. Vedeam lopata moşului cum intra albă în pământ, cu el cu tot; o fărâmă de om, cum se afunda cu ca cu tot, în pământ, până în gât, ieşind de-acolo cu un pumn de lut negru, de lut
**110**
mocirlos şi aşezându-1 bucuros lângă trestiile din grădină, în rădăcinile buruienilor suite afară să vadă, să privească în cer. Striga:
"- îți arăt eu ție! Vă arăt eu vouă!"
Apoi a luat butoiul, ca pe o sanie, şi 1-a aşezat în şanțul săpat, cu doagele rezemate de buzele şanțului, cu fundurile înspre capetele lui nevăzute; unul sub nuc, altul înspre văzduhul de argint, aşezat în râu.
Mă minunam, prin geam, neîndrăznind să-i stric ceremonialul lui de zidire a lumii, prin plonjonul lui în adânc şi înălțarea lui în trestii, prin aşezarea energiilor în venele pământului; între sat şi râu, între rădăcini -frunză şi tulpini de neant.
Aşa i-a trecut noaptea, în această grijă a exploziei ținută în doage, când, deodată, sfera turtită de inele groase de fier, de fierberi de lemn; la foc stătut, în apă clocotită, se plimbă pe şanț cu sunet de vioară, cu sunete de lanțuri rupte, cu zgomote de pietre aruncate pe piatră, ca o ființă vie nebună, ținută în frâie de câmpuri magnetice, în fluxuri de forțe diavoleşti, înspăimântătoare.

Răsărea soarele şi o fiinţă prinsă în lemn voia să-1 vadă, alergând spre nuc, spre râu, translatoriu, pe lungimea şanţului şi a răsăritului încă nevăzut; dedus numai în geana violetă a pădurilor din răsărit, a pădurilor de sub pământ.
Am adormit cu el în gând, lăsându-1 acolo lângă truda lui de stăpânire a "zăvoarelor întunericului", de zidire a lumii, de mâine prin scufundare în întuneric...
Uitasem să-1 întrerup, cum s-ar fi cuvenit, să-şi tragă sufletul dintr-o astfel de întâmplare, dintr-o astfel de întâmplare-vis; de întâmplare -eveniment, de întâmplare a întâmplărilor aleatoare, universale - viaţa, viaţa lui şi a mea pe pământ.
Cu toate acestea am pronunţat, fără vreo logică, ca un oftat la o închinăciune:
- Doamne... O, Doamne!...
- Da, continuă Toni. Tache Lupu - Coţcarul din gura podului Şiretului, din Lungoci, n-a dormit toată noaptea aia de toamnă. în zori numai dormea pe prispă, învelit într-o şubă de oaie, frânt în două, sleit de puteri. L-am trezit. Era amiază. Moşu se ridică, parcă mai mic decât îl ştiam, parcă mai apăsat de anii lui nenumăraţi în oase.
"Ei, domnule profesor, a venit clipa!" Ne-am dus în grădina lui nesfârşită în Şiret, nesfârşită pe pământ. Butoiul stătea cuminte la o palmă de nuc, în afara umbrei lui, suspendat pe şanţ, fix, aşteptându-ne apropierea... S-a liniştit, l-am liniştit" îmi şopti moşu', de parcă îl auzea cineva dinăuntru - captiv; dinăuntru lemnului zăbrelit elipsoidic.
îl trase de pe şanţ; mai la soare, mai sub soare, în mijlocul grădinii. Cu dreapta, mută cercul de pe vrana înfundată, lovind uşor, ca atunci când baţi în uşă; într-o uşă de casă zăvorâtă fără să ştii, nezăvorâtă fără să ştii: Cioc! Cioc! Poc! Poc! se auzea între oameni, prin vii, prin grădini.
**111**
- "O să sară în aer!" m-am trezit vorbind speriat. "Ba, nu!" mă asigură Tache: "Toată noaptea s-a plimbat pe şanţ, înainte şi înapoi, încolo şi încoace, dinspre azi spre mâine, şi îndărăt: dinspre mine spre alţii, scrijelind fundul şanţului plin de scoici, de oase, de mocirlă cu translaţii, cu sîsîituri de şarpe, cu diavolească răzuire de măr în floare.
- Şi, şi? îmi exprimai nerăbdarea, uitând de etica aşteptării, de nevoia suspansului naraţiunii lui.
- Şi a lovit ultima dată. Cercul de fier s-a rostogolit pe o tulpină de cânepă ori de urzică. Un urlet de fiară s-a auzit în cer şi altul în pământ; nu se ştie cine a pornit să ne înspăimânte mai întâi, nu se ştie cine a rănit-o să urle. Vrana a sărit până nu s-a mai văzut. O pulbere, ca un duh materializat în sânge şi aer, într-o dispersie de lumină şi foc, o cenuşă, roşie-gălbuie, dintr-o explozie primară necunoscută, se ridică la cer, din pământ, din butoiul împietrit în doage. "Auuu... uu", apoi un "Şşş... şş", apoi "aaa.... a" - finit, final; stins de strigătele de la început, fusese vaietul văzduhului - răspuns la strigătul fiarei, la auzul atâtor tânguiri de moarte...
- Doamne, Doamne! repetai, fără să-mi fi dat seama că celălalt mai avea să-mi spună ceva. Doamne, asta s-a întâmplat în viaţa noastră, dragă Toni, acum treizeci şi cinci de ani. Doamne, parcă ar fi fost în altă viaţă, parcă!...
- De asta am vrut să-ţi povestesc, de asta! Nu spusese în realitate precis de ce. Şi l-am văzut cu privirea în jos amintindu-şi ce vrea să spună, cum privea în sus spunându-mi: "Omul, îmi şopti moşu, întinzându-mi un pahar, e ca butoiul ăsta. El trăieşte cu sufletul prins în cercuri strâmte; bătute pe trup, şi se zvârcoleşte până-i sare cercul de pe vrană" Da, vorbea literar, fără accent moldovenesc, vorbea altfel decât până atunci. "Apoi, îşi dă duhul; cum ai văzut, contopindu-sc cu acrul, cu lumina, cu neantul". "Şi ce rămâne şi ce rămâne din ci?" - l-am întrebat; să-mi răspundă, să-mi explice de ce mai suntem în grădină. "O să vedeţi, o să vedeţi!". Se îndreptă spre butoiul răsuflat, spre sferoidul fără suflet, mort în ochii noştrii, greu ca un bolovan căzut din cer pe pământ. Moşul, infim, puţin mai mare ca în somnul lui dinaintea exploziei, rostogoli cu o uşurinţă uimitoare butoiul spre o cană ce o ţinea în mâna stângă, şi, incredibil, prin vrană, căzu două picături de vin.
"Aşa"! spuse Trickerul; Demiurgul Coţcar al Şiretului din preajmă: Tache Lupu din Lungoci. "Aşa!" "Aşa e viaţa omului! "Să bem, domnule profesor; fiecare câte o jumătate din cea rămas, din butoiul ăsta de stejar pe care am să-1 umplu iar la toamnă"...

Povestea se sfârşise. Eram dator să vorbesc, să-mi iau adio - într-un fel, de la amintirea drumului meu în malurile Şiretului, dintre tărâmurile timpului, dintre tărâmurile punctelor cardinale ale pribegiilor pe pământ.
- Cum au trecut anii! l-am trezit eu pe Toni, aducându-1 pe pământ.
- Da! îmi răspunse. Suntem încă butoiul dinaintea scoaterii cercului de pe vrană! dinaintea...
**112**
- Da! Suntem mai vârstnici cu o clipă decât sfârşitul altora în primul an de la sfârşitul lumii; încercai eu să glumesc, încercai în alt fel să nu fiu trist, să nu fiu vesel, la despărţirea de un prieten regăsit. Şi, nu ştiu cum, şi nu ştiu cum, am stricat acel sfârşit de poveste sublimă, plină de învăţăminte, spunând: Colonelul Onu a murit! Ştii, a murit! Atunci, Toni Florescu, vorbi convins:
- Vezi, vezi? asta-i picătura de vin rămasă. Asta-i amintirea morţii lui; de noi amândoi împărţită, între noi, egal, acum.

# *Pătratul*

Viaţa e un şir de numere naturale, de zile, clipe, întâmplări -evenimente; mai mult sau mai puţin, experienţe, fără probe exacte - cu multiple probe aleatoare, de care deprindem, din care suntem deduşi, variabile aleatoare a unor însuşiri probabilistice, valori ale unei funcţii de repartiţie definită în imaginea lumii.
Naşterea şi moartea nu sunt decât o succedere de tipul; dacă "unu" este om şi "celălalt" este om; şi următorul şi cel dinainte este om.
Acceptăm acest şir de valori probabilistice; pe fiecare cu şansa lui de a fi, observând reuniunea şi intersecţia fenomenelor naturii şi inventând legi de compunere în real: operaţiile însumării şi multiplicării trupurilor şi sufletelor noastre, fără a bănui că ele ne erau dinainte hotărâte; să fie astfel inventate de noi, fără a percepe măsura, dimensiunea conştiinţei noastre faţă de o altă conştiinţă; conştiinţa supremă a sinelui universal, a lui Dumnezeu.
Acceptasem să-mi termin studiile în universitar, la fără frecvenţă, la Bucureşti, în urma întâlnirii la clasă, în asistentele mele de director de şcoală, a unui "student la cinci ani", suplinitor, ce nu ştia să definească pătratul. Ilogic, contrar oricărei metodici, descria pătratul fără scrupule, ca un primivit, indiferent la genuri proxime, astfel: un poligon cu patru laturi egale şi cu toate unghiurile egale, drepte, se numeşte...
- Domnule, citeşte din manual lecţia! Vezi acolo ce nu ştii? am îndrăznit să-i înfrunt consecinţele trândăviei lui cerebrale.
- Eu sunt student la universitate, domnule, n-am timp de astfel de felacuri! Eu studiez forme pătratice, ce ştii dumneata?
- Dar pătratul logic este un romb cu un unghi drept, îl atenţionai eu...
- Lasă, domnule, logica în pace! Viaţa n-are nici o logică. Noi ţinem morţiş să fim mai raţionali decât raţiunile lucrurilor ce ne-au fost date de cel de sus. Ce dacă e cum spun eu: un dreptunghi cu laturile egale şi...
- Păi, ar fi destul din punct de vedere logic. Are genul proxim dreptunghiul. Cu laturile egale însă nu-i bine zis, nu-i logic, e prea mult zis, e abundent zis. Trebuie zis cu două laturi alăturate egale, fiindcă, în rest, e treaba teoremelor.
**113**
- Abundent! Ce-nseamnă abundenţa într-o minte instinctivă ca a unui copil? De ce să-i dau cât mai puţin ca el să zică ce-i pătratul? De ce să las în seama teoremelor descrierea celorlalte însuşiri ale acestei "simetrii ciudate" - pătratul, a acestei "celule plane" de măsurat suprafeţe, a acestei necunoscute entităţi venită din univers în conştiinţa noastră.
- Domnule! Ce legătură arc geometria didactică cu filozofia dumitale?...
-Are, are, domnule director! Că înţelegerea omenească nu e singurală, misterul săvârşirii ei pământeşti este o filozofie a geometriilor imperceptibile universale, este o fisură în axiomaticile

necunoscute universale, este o incarnare spațială a nimicului - punct într-un anume timp, într-un anume fel...
Discuția lecției asistate la Spătaru, la clasa a Vi-a, se prelungea nepermis de mult. Profesorul avea geometric la a VH-a şi "trăgea de timp" să nu-şi facă ora. Chiar în clipa când eram decis să pun punct filozofiei lui, apăru în uşa cancelariei "omul de serviciu", Donose Ion.
- Domnule director, arde la a VH-a.
- Ce arde, nea Ioane?
- Nişte planşe care erau puse în cuierul de lângă sobă.
- Planşele de biologie? îl întrebai eu, uitând să mă ridic din scaun şi să fug spre incendiu, să' i-au instinctorul din pereții holului - singurul hol ombilical al claselor, spre clasă, spre clasa a VH-a.
Ca o ultimă şansă de supraviețuire în propria mea spaimă, l-am întrebat:
- Şi n-ai stins focul? Vrei să-1 sting eu?
- L-am stins dom' director, l-am stins! Veniți să vedeți ce-a rămas din planşa aia...
- A ars numai o planşă?
- Da, numai una! Dacă ar fi fost dom' Spătaru la oră nu s-ar fi întâmplat asta.
- Tovarăşu' Ion, nu vezi că-s ocupat cu tovarăşu' director?
- Văd eu, dar copiii sunt copiii... Dar, oricum, şi când eşti matale la oră se zbenguie în clasă la fel ca în recreație. Cine* ştie, poate că-i mai bine că n-ați fost acolo. Ați fi luat foc şi dv-tră. Bine că n-ați fost...
- Tovarăşu', tovarăşu' îngrijitor, l-am auzit pe Spătaru în urma mea. Eu mă îndreptam spre clasă în fruntea cortegiului lor binar, în fruntea conversației lor acuzatoare; reciproc acuzatoare.
Un miros de carton ars plutea pe holul cu patru săli de clasă.
Prin geamurile lui; din stânga, se vedea curtea şcolii săpată de noi profesorii şi copiii şi părinții lor în zilele de sâmbătă şi de duminică, în zile de sărbătoare; contrar obiceiurilor satului, în coasta dealului cu cimitir pe creastă şi cu pădure în coadă, acolo unde o râpă strângea ploaia într-un pârâu năprasnic revărsat pe vite, pe oameni, pe case.
**114**
Până la cimitir, până la nevăzutele lui cruci şi morminte, o vie îşi atârna lăstarii prin gardul cu țăruşi de salcâm şi sârmă ghimpată - semn distinctiv al unei proprietăți invadate de vegetație, de vegetativ.
M-am oprit mai întâi în uşă ca să-mi stăpânesc emoția. Ion Donose venea nepăsător în urma mea, ducând instinctorul în brațe ca pe un copil în faşă; gata să-1 adoarmă.
- Ce faci cu instinctorul? Focul s-a stins!
- Păi, nu v-am spus, l-am stins cu înainte de a venit la cancelarie ca să mă plâng de dom' profesor.
-_ Tovarăşii', tovarăşii' Ion, l-am auzit din nou pe Spătaru, pe suplinitorul catedrei mele; rezervată ca director.
Coloana celor trei; eu, Spătaru şi Ion îngrijitorul, străbătu clasa din spate către primele bănci; îndreptate toate spre sobă, spre catedră, spre tabla din sud. Ferestrele luminau; prin reflexie cu ferestrele satului, încăperea clasei, ca-ntr-un joc cu oglinzi în care cineva cu-n cronometru în mână măsura viteza luminii ori distanța dintre pământ şi soare.
Planşele, de lângă "trombele" sobei de fontă, atârnate cu sfoară într-un stativ primitiv, erau arse într-un colț inferior. Deodată, Spătaru se aşeză lângă ele, mută stativul între sobă şi catedră aşteptând parcă o comandă să le numere, să le răsfoiască, să le scuture de cenuşa din colțul drept inferior.
Ciudat, pe prima planşă fusese desenat un dreptunghi sau un pătrat. Prima planşă deci fusese de geometrie.
Ciudat, fără voie, fără scop, instinctiv, am întrebat clasa; elevii înspăimântați din clasa a Vl-a.
- Ce este un pătrat? Stăteam între catedră şi prima bancă din mijloc. Un elev, din rândul din dreapta, de la fereastră, răspunse neaşteptat de repede:
- Pătratul este o floare în unghi drept. Neîncrezător de primul răspuns, am mai întrebat odată.
- Dar tu, ce crezi că este pătratul?

Elevul privi la mine, apoi undeva în dreapta mea şi în spatele meu, acolo unde ştiam că se află Spătaru, şi-mi răspunse şi mai neaşteptat:
- Pătratul es-te o celulă adiacentă unui unghi.
"Nu, nu am să întorc capul. N-am să-i dau satisfacție lui Spătaru. N-am să mă înspăimânt de ilogica definirii unei noțiuni; cum vrea el să mă convingă, cum crede el că s-ar cuveni să fim; ilogici, abundenți, opulenți în descrieri, în observații, în povestirea formelor lumii reale. Trebuie să fi auzit cineva, din clasa asta, de diferență specifică şi gen proxim, de definirea logică a unei noțiuni, doar scrie şi în manualul lor, şi în toate manualele de geometric Euclidiană".
Fără a mai întreba, primii un alt răspuns, din acelaşi rând; luminat de oglinzi exterioare, prin geamuri înalte până la cer, prin silicii afumate cu celuloze şi gudroane şi cenuşe suspendate browenian în spații, în spațiu diurn.
**115**
- Pătratul este un cerc lăcrimat în unghi drept de o rotație.
Am amuțit. Ion, îngrijitorul, îmi făcea semne din uşă, cu mâna dreaptă; cu stânga ținând în brațe instinctorul nefolosit. "A! să mă răsucesc, să mă răsucesc? Am înțeles, am înțeles!" Copiii m-au privit cu o privire plictisită de întrebările mele, de prezența mea printre ei. Copiii priveau, cu altă privire din câte aveau, cu alt fel de privire, la profesorul Spătaru, care, în mod inconştient, rotea, în punctul fix al stativului, planşă după planşă.
Prima planşă era arsă pe jumătate; ca şi celelalte, şi înfățişa percepției un rezid de figură geometrică, un unghi drept, din care vârful lui, întreg, şi laturile lui; perpendiculare în vârf, se pierdeau în cenuşa pulverizată de foc în aer.
Chiar în timpul întrebării mele, pusă întâiului elev, el, Spătaru, fixă cu stânga dreptunghiul ars pe jumătate şi căută cu degetele palmei mâinii stângi planşa următoare. Apăru o floare; era o planşă de botanică. Apoi, în timpul, exact în timpul pornirii întrebării mele spre al doilea elev, Spătaru; profesorul de matematici ilogice, roti următoarea planşă, a treia din teancul ars. Apăru o celulă în interiorul unghiului ortogonal, infinit. Aşa a apărut cercul, care, în descendența lui pe "orizontal", pe "vertical", sugerase celui de al treilea elev o lacrimă; pătratul izvorât din lacrima cercului pe cenuşe, pe drepte perpendiculare în punct.
- Ce faci, domnule profesor? îl opri cu din căutarea altor planşe. Spătaru, neastâmpăratul căutător de forme reziduale, de inventare reciclabile, de absurde relații cinetice, roti un craniu în unghi drept.
- Pătratul e..., încercă un elev neîntrebat să răspundă.
- Ştiu, ştiu! am răspuns eu în continuare. Ştiu! Pătratul e un craniu cioplit ortogonal.
- Nu, nu spuse elevul, insistent, râzând, râzând, gata să mă proiecteze cu suflul râsului său în peretele cu tablă neagră, cu pătrățele roşii de aritmetică. Nu, pătratul este un romb cu un unghi drept. Şi elevul se potoli din râs. Privi roată să vadă dacă 1-a auzit cineva, privi în jos căutându-şi un punct de sprijin pe pământ.
- Da, tu, cine eşti? că nu te-am văzut până azi în clasa asta, îl întrebă Spătaru contrariat, înciudat.
Eu nu mai puteam să vorbesc. Suportam bucuria de a fi fost salvat de elevul necunoscut profesorului lui, îndepărtându-mă de clasă, de fum, de propriul meu trup.
Undeva; înapoi, în timp, profesoara mea de metodică, Stăhiescu, îmi f<icea semn cu degetul, apăsându-mi sunetele neauzite ale prelegerii ei adânc în timpane.
- Metodica matematicii este matematica metodei! Auzi Ioane? Auzi studentule? Auzi profesore neîmplinit de logică formală?...
- De unde ai învățat dumneata definiția asta? îl măsură cu privirea Spătaru pe elevul necunoscut.
- Păi, de la cineva mai mare ca mine!
**116**
- Există întotdeauna un om mai mare decât altul, spuse nefericitul de Spătarii.
- Dumnezeu este cel mai mic majorant al omenescului de orice fel, el este marginea superioară al întregului omenesc, al vălmăşagului omenesc, spuse, Ion Donosc, din uşa clasei, punându-mă pe gânduri a nu ştiu câta oară în acea zi.

- De la cine ştii definiția asta, domnule elev? se răsti Spătaru la necunoscut.
- De la fratele meu mai mare, care-i într-a şaptea. Mi-a dat geometria lui veche să citesc patrulatere şi poligoane şi...
- Bine, bine! Dar dumneata nu ştii că manualele s-au schimbat, că geometria veche nu mai este adevărată?
- Ba da, este adevărată! I se vor schimba numai coperțile, ceva din litere şi din enunțuri, dar figurile vor rămâne aceleaşi, şi, cel mai mult, vor rămâne adevărate perpendiculara unică şi paralela unică la o dreaptă fixă printr-un punct dat.
... Lumea este o consecință a axiomei paralelelor - ultima frază de care v-am vorbit, dată de Dumnezeu, nouă, prin creație, să-i sprijinim forma lumii în carne, în suflet, pe pământ. Atunci, din bancă, elevul oaspete trase o carte groasă, învelită cu grijă într-un ziar "Scânteia".
- A, mă iertați, nu-i asta, şi o aşeză cu grijă, pe bancă, în văzul tuturor, enigmatic, cu mişcări lente, largi.
- Geometria este asta, spuse copilul nou venit în şcoală de nu se ştie unde, de nu se ştie când. O carte subțire, cu coperți despletite, cu litere negre - Geometrie, stătea în mâna lui.
Am întins mâna spre cartea groasă, învelită. Spătaru stătea în umărul meu, pe umărul meu, facându-şi privirea curbilinie până la degetele mele ce au deschis coperta cu înveliş de ziar şi cu titlul ei absurd "Scânteia".
Coperta, groasă, grea, de plumb, nu voia să se deschidă şi, Spătaru, tremura de curiozitate, cu bărbia lui ascuțită, rezemată de omoplatul umărului meu drept.
Au apărut, pe rând; de la stânga la dreapta, literele AILBIB. Deodată ne-am luminat. Cartea era BIBLIA.
- De unde vii tu, mă copile? l-am auzit pe Spătaru încercând să respire... Un clopoțel, purtat în mâini de un elev cât o zecime din tocul uşii, opri răspunsul elevului necunoscut să se producă în aer, pe pământ.
- Hai Spătarule, lasă-te de interogatorii, de întrebări tară răspuns, de rotații în punct fix, de... şi am trecut pe lângă fărâma de om sonoră ce clopoțea în uşă, printre două sunete paralele; printre lemn şi om, neprivind în urmă, neprivind înainte.
- Tovarăşe director, diseară aveți şedință cu organizația de Partid la Căminul Cultural! mă întâmpină, Ion Donose, ad-torul, curierul, măturătorul de stele, de suflete stinse pe pământ...
**117**
... Pătratul este valoarea numerică a întâmplării axiomei lui Euclid, a probabilității existenței unor lumi paralele... $i am păşit în variabila aleatoare a falangerului comunist, în afara şcoli, spre nord, prin "Petru Rareş", spre Frumuşița, pe o distanță zenitală ştiută de gânduri, de privire, de paşi.

# *Era om = moare*

Dimineață. Zorii cerşeau din om în om trupurilor lumină, sufletelor şi spiritului întrupat în ele îngăduința repetiției lor în timp. Satul şedea cu casele mătei pe podiş, pe Dealul lepurenilor, în coasta lacului, în nările lui aburinde. Cântecul boului de baltă se linişti odată cu cântatul cocoşului de dimineață, o clipă, cât să-şi măsoare o nouă tonalitate, apoi, mai intens, se porni să slăvească un zeu nevăzut sub zarea din răsărit, sub firul de mătase a orizontului Basarabiei şi Prutului şi a neştiutelor zări îngropate de rotația pământului departe de om, departe de orice vis.
încet, pe furiş, o sferă de cireaşă coaptă în iunie, apoi de cireaşă coaptă în mai, roşie, apoi galbenă, se înălța pe noi, împinsă de un braț nevăzut al rotației pământului, uimită să ne vadă, uimită să ne lumineze.
Zorii au fugit în alte longitudini, cerşind din casă în casă, din om în om.
- Şi unde-ți bați boii azi, mă, îl întrebă tata peste gard, în uliță, pe Costică a lui Priț care închidea poarta ogrăzii sale în coada carului; târât de doi boi graşi şi frumoşi afară.
- La tăiat coceni, azi, moş Andone.

- Eşti şăf, mă tată. Eşti barosan. Ai boi, ai căruță, ai vacă în grajd. Nu-ți mai trebuie decât năsălie şi coşciug.
- Ei, şi matale. Până atunci, am băiat de însurat, fată de măritat, că fără mine rămân văduvi şi orfani şi tară minte, să trăiască pe pământ, cât să trăiască de azi pe mâine.
- Păi, nu-i dai la şcoală? Or şti ăştia ce să facă cu ci.
- Tot grija mea e şi asta, moş Andone!
- Asta nu-i grija ta, mă. Acuma ne poartă ei de grijă. De la plodul făcut de mamă până la omul luat la întâmplare - cum zic ci, de moarte. Nu trebuie să ne facem griji nici pentru ziua de azi, nici pentru cea de mâine.
- Hei, nu-i aşa, nu-i aşa, îl contrazise cu îndrăzneală, Costică, pe tata. Tot omul are, la naştere, mamă şi tată la picioare, iar la moarte, are copii şi nevastă ori bărbat la cap. Ce crezi matale că fac ăştia după ce ni-i dă Dumnezeu în ogradă? Le arată peste poartă o floare uscată, şi-i mint cu ea să iasă din ogradă, să-i ademenească în lume; în horele ei, în frământările lutului ei din care am fost făcuți noi să ne uite, să uite de cine i-au adus pe lume.
**118**
- Păi, vezi, că ajungi tot la vorbele mele. Ni-i iau din brațe şi ni-i duc la războiul ăsta al lor cu toată lumea, în casa de nebuni a comunismului lor, până îşi pierd un picior, o mână, gândurile, rosturile, obiceiurile de aici; date nouă de Dumnezeu la naştere, ca fărâme din el, ca daruri neîmplinite ale ființei lui din noi.
- Moş Andone, vorbele astea mai de pe urmă nu prea le înțeleg, de unde le-ai luat matale să mi le spui mie?
- De la biserică, mă, de acolo le-am luat să ți le împrumut ție, aşa ca pe o strachină de faină, ca pe o strachină de struguri.
- Da de când te duci matale la biserică, da de când?... Pe uliță spre "cearta" lor peste garduri, peste vitele înjugate, venea, ca un câine spre alți câini, moş Ion Mândru. Coborând la fiecare pas dintr-un cer al lui, pe toiagul de sprijin al paşilor în pământ, apoi urcând în alte ceruri, ale altora - să fie văzut, să vadă lumea pe care o străbate, vorbi:
- Mă, ăsta, Vulpoiul ăsta de Andone Roşu c însurat cu o sfântă. Ea îl "molipseşte" cu credință în treime, în Atotputernic. Cât despre ce spune el despre obiceiuri date de Dumnezeu, despre darurile neîmplinite ale ființei omeneşti...
- Da, cum de ştii moş Ioane ce am vorbit cu moş Andone, că erai departe, că nu erai aici, atunci când am vorbit de ele.
- De la tata, mă, de la tat-tu care nu mai e pe lume să-ți audă îndoiala în el, în noi. Mă Costică după ce că eşti Hoț, eşti şi Tâlhar.
- Cum asta?
- Mă, ăştia ne-au răstignit, nu vezi, pe rând, pe mine, pe Andone, pe Vasile Mândru, pe Anton Bratu, pe Iacobi, pe Adami, pe Iamandii, pe toți oamenii gospodari ai satului, că pe calic nu-l răstigneşte nimeni; doar îl mână la răstignirea altora cei ce răstignesc. Vezi boii ăia din carul pe care l-ai îndreptat spre câmp? Sunt boii noştrii, mă.
Piciorul din față, din dreapta, e piciorul lui Plăvan al lui Andone, cel din stânga e a lui Bujor, al lui Ioniță Munteanu. Cozile lor sunt de la alți boi, de la alți boi - luați de la oameni atunci, când ne-au colectivizat, când ne-au adunat la grămadă; pe noi şi pe vite, la colhoz, de asta eşti hoț, fiindcă acuma le ai tu.
- Dar, moş Ioane, eu n-am vrut...
- N-ai vrut, desigur, n-ai vrut, dar aşa e făcută lumea. Dacă nu erai tu, era altul în locul tău să vrea. Aşa-i făcută lumea, dintr-un "n-am vrut să fiu ce sunt" continuu, mă Costică, mă băiete, dintr-un "ce-ar fi să vreau". Şi Dumnezeu nu-ți spune nimic, ştiind că orice vrem noi nu se împlineşte fără vrerea lui. Ce vrem noi de la lume e ce a vrut Dumnezeu să vrem de la el; cât să vrem, cum să vrem. Ăştia de la CAP, ți-au împlinit vrerea de a avea boi, fără să-şi dea seama că tu pâcâtuieşti față de noi, că ți-au dat din bunul meu moştenit cândva de la părinții mei, din bunul

nostru al celor dezmoşteniţi. Noi am ajuns ca Iov. Tu eşti hoţul trimis din deşert de satană, să ne pustiască, să ne fure.

**119**

- Eu, satană, moş Ioane...
- Tu nu eşti Satana, alţii sunt. Tu eşti numai vântul care molipseşte de ciumă, de lepră. Eşti focul care arde, eşti apa care dărâmă, eşti amintirea moşiei noastre distruse, ca să ne lepădăm de credinţă, de oameni.
- Ce tot mă ceartă moş Ion, moş Andone? căută apărare, Costică, la tata, în sud, peste gard.

Tata, cu ochii albaştrii, mari, cu părul roşu zbârlit de vântul de toamnă; plin de frunze de salcâm şi de miresme şi de uscăciune, uită să mai vorbească, uită să mai privească, numărând parcă cilindrii putrezi de stuf din gardul pe care stătea rezemat să nu cadă din picioare, să nu cadă din gânduri de preţ.

- Ce s-a întâmplat? Ce s-a întâmplat? îşi plecă capul în uliţă, mătuşa Arsinia, din leuşteanul grădinii ei.
- Ce-i fa, ce-i? De ce se ceartă Andone cu Ion şi Costică, sări şi Niculina - sora lui Costică, cu Măria - soţia lui.

Ga! ga! se auzi în văzduh un cârd de gâşte. Cotcodac! cotcodac! sonoriza spaţiul găina făcătoare de ouă din ogrăzile satului.

- Nimic! nimic! Vântul a trecut prin sat! Uliu' a trecut prin ogrăzi, viermele s-a foit în grădini! spuse cineva de peste această ecartă-sfat, de peste această nelinişte a liniştii; antecedente satului, spuse cineva străin de sat, invizibil rătăcit în preajmă. Apoi se făcu o linişte de mormânt. Carul cu boi, cu inima înfiptă în poarta ogrăzii lui Priţ, şi cei vii din jurul lui, erau de piatră. Prin trupurile lor, vii şi moarte, sângele şi osmozele adânceau gravitaţiilc firului cu plumb, atracţiile universale. Costică rămăsese împietrit, cu mâinile pe zăvorul porţilor ogrăzii de demult închise. Moş Ion Mândru stătea semeţ, vertical, înfrângându-şi coloana vertebrală rebelă, cu bastonul ridicat în aer; îndreptat înainte, spre boi. Tata, cu părul roşu, răvăşit, cu ochii albaştrii aşezaţi pe linia superioară a gardului de stuf, arăta ca un craniu suspendat pe lume; să se-nfrupte din ea.

La capătul uliţii, acolo unde ea se aşeza perpendicular pe şoseaua de piatră care frângea satul în două, ca pe o pâine caldă, ca un fir de curmei tăind mămăliga răstunată pe masă, acolo, pe un segment cât lăţimea ei, cât trei paşi de adult, cât cinci paşi de copil, acolo, era singurul spaţiu al latitudinii pietrificate.

- Moare! spuse cineva privind spre moş Ion Mândru.
- Moa-re! spuse altcineva de lângă primul, în pereche cu primul, silabisind primul cuvânt auzit, privind spre Costică Priţ care părea turnat în bronz; aşa cu mâna stângă pe cornul boului din "cea" şi cu biciul în mâna dreaptă, gata să cadă pe coapsele boului din "hăis".
- Moare? întrebă cineva din urma lor privind spre tata, spre cât era tata om peste gard.

Cuvântul "moare" s-a lungit ca o coardă vibrantă într-o vioară uriaşă, aşezată pe uliţa pietrificată de un saltimbanc obosit, pe pământ, de un Paganini astral.

**120**

Numai uliţa din spatele casei noastre era pietrificată, cu oamenii ei cu tot, mai mult sau mai puţin situaţi pe ea, în vecinătatea ei, mai mult sau mai puţin conştienţi de nemişcarea lor, de elementele dinamic-latente din ei, de timpul oprit ce le-a fost hărăzit să cadă în vis.

Nu se ştie câţi oameni au fost atinşi de vibraţiile viorii aşezate pe ea. Nu ştiu cine era la celălalt capăt al ei. Cuvântul "moare" dăltuia noroaiele ei; gardurile ei zdrenţuite, putrede, clanţele ruginite ale uşilor şi balamalelor porţilor ei.

în această vioară; orizontală pe sat, pe uliţă, cvintetul fibrelor de sârmă purta cuvintele cu rost, cu tonalităţi diferite. "Moare" se propaga spre celălalt capăt al uliţii, mai întâi pe nota "do", apoi se reflecta, din fântâna lui Codreanu, înapoi, printre oamenii pietrificaţi, pe tonalitatea "re" - pe a doua coardă a viorii; aşa cum o ţine un ţigan în mână; din podul palmei numărată spre falangele lui subţiri; negre şi mlădii, gata să ciugulească sunetele doar de el ştiute, din strigătul sârmii înlăcrimată să plesnească. Nu, nu erau aceleaşi cuvinte la întoarcere pe coarda a doua, pe coarda -

"re". Cineva, ceva, de acolo din capătul cu fântână a uliţii, răsturnase cuvântul moare. El se auzea aici; de unde a plecat, în şoseaua pietruită a Bârladului, a axei lumii satului meu, în alt fel; cu literele pronunţate răsturnat; cea de la sfârşitul cuvântului "moare" venea prima, penultima din cuvântul magic venea a doua, şi aşa mai departe, până-şi consuma substanţa-i totală, sonoră, vibrantă. El se auzea, acolo de unde plecase "era om", Era OM, ERA OM, MOARE, ERA OM, cuvântul direct şi cuvântul invers, răsturnat, după învăţătura "cel din urmă va fi cel dintâi", erau o unitate binară a existenţei dinamice a uliţii pietrificate ca-ntr-un tărâm al nefiinţei, al omniscienţei ei.
Celor trei cuvinte, rostite în segmentul vizibil al şoselei, pe lungimea pietrificată a uliţii - unde se aflau oameni pietrificaţi şi vite pietrificate şi păsări pietrificate, celor trei pronunţii repetate "moare", li s-a răspuns, din celălalt capăt neştiut, cu două cuvinte: "era om"; verbul devenind verb şi complement, verb şi substantiv, o copulaţie, un predicativ neaşteptat, mai intens dinamic, mai plin de înţeles.
Această aşezare simphonică: "Moare, Era om", "Moare, Era Om", "Moare", nu avea răspuns final; notele epuizându-se într-un "moare" final, într-un "strigăt de sobol" a unei singularităţi bizare. Trimitatea: "Eu, Tu, El-Ea" a celor ce şi-au purtat cuvântul "moare" în uliţa pietrificată, avea să se transforme în "Noi, voi, ei-ele"; în curând, în curând.
Uriaşul saltimbanc, care îşi trântise vioara peste uliţă, să-şi odihnească trupului obosit; de pelerin singuratic, în pădurea de plopi, între biserică şi lac, ridică deodată vioara în mâini şi porni prin lume într-un piţicato nebun.
Atunci am auzit-o pe nevasta lui Costică, aproape strigând la el din ograda lor:
**121**
- Lasă-i bărbate pe moşnegii ăştia să clevetească nemurirea şi apocalipsul, şi comunismul care nu le place, şi du-te în câmp că acolo ţi-i dat să fii. Oamenii de acolo au nevoie de o sută de puncte pe ziua de azi ca să trăiască şi ele sunt aşteptate de la tine. Tu trebuie să hotărăşti cât li se cuvine pe ziua de azi. Atunci s-a produs revolta uliţii. Oamenii pietrificaţi au prins viaţă ca la un semn. Primul care a strigat a fost moş Ion Mândru; aşa cum era cu bastonul întins spre Costică.
- Cum? Tu, mă pârlitule, ai ajuns Dumnezeul oamenilor din câmp? Tu, pe averea mea moştenită din bunic în bunic?
- Şi pe a mea? şi pe a noastră, striga întreaga uliţă la Costică. Erau copii, mame, taţi, erau femeile şi bărbaţii unui tunel al timpului săpat în sat între două puncte cardinale, între două fântâni, între două cuvinte "moare", "era om".
- Era om, spuse tata, de peste gard.
- Tat-tu.
- Lasă-1, mă Andone! nu vezi că mai trăieşte, nu vezi că moare în grădină la ei, spuse moş Ion Mândru, deodată împăciuitor.
Costică, în strigătele de revoltă călcând pe "auzi", "om", "naşterea mătii", "luna mătii", "auzi, Dumnezeu comunist", "neom", "cruce" si alte cuvinte scăpate printre dinţii revoltaţilor, Costică se îndreptă spre lumina şoselei de piatră, spre Tărtăcuţa mohorâtă, spre câmp.
- L-aţi furat pe Dumnezeu, ne-aţi furat pe noi, în numele comunismului, se certa cu Măria şi cu Despina şi cu celelalte femei din ograda lui Priţ, mătuşa Arsinia, mamele şi surorile copiilor din uliţă.
- Da preoţii, da miliţienii, da toţi cei care au o fărâmă din puterea lui? zise Măria - soţia lui Priţ Costică; şeful de "fermă" la câmp, să se răzbune pe prostia lor de a se revolta de prisos.
Uliţa s-a liniştit deodată. Câinii au stat din lătrat. O babă şchioapă, absentă şi neutră ca un mort viuo întrebă pe Măria.
- Mărio, o fi dând pâine "la cartelă" la brutărie?
- Vezi şi matale, babă Ioană, dacă s-a deschis, că brutaru Nicu e treaz toată noaptea ca să facă pâine, iar dimineaţa doarme tun.
- Aşa, aşa? Ca-n lumea morţilor, mamă! Aşa se coace pâinea în lumea noastră!

## *Legea atracției universale*

Pe Grossman trebuia să-1 însor. Schizofrenia lui poate avea să se vindece astfel, poate avea să se răzbune pe virusul ci neştiut.
Erau multe fete de măritat în satul Ijdileni. A lui Donose; brunete şi grase, care stăteau mereu prin ogradă, să le vadă cineva din ulița cu garduri de tulpină de floarea soarelui. Ale lui Nour; blonde şi suple, care nu mai sfârşeau de împletit ciorapi şi ilice pe prispă. Ale lui Năvălici; aşa şi aşa
**122**
ca suflet, şatene, cu ochi albaştri, să le mănânci neinvitat în tindă din trupurile lor - pâine cu sare, din palma lor întinsă, să le fii bărbat.
Am luat greu hotărârea asta, să-1 însor pe profesorul de rusă; numai după lungi sfaturi cu alții, cu mine singur, cu el; cel care trebuia să-şi accepte vindecarea - căsătoria pe viață, însurătoarea vremelnică.
- Duceți-1 la femei, domnule director! mă îndemnă, moş Chiachi Bandrabur - gazda mea, mereu cu lacrimi în ochi, mereu cu gândul la băiatul lui mort de o lună sub un tractor răsturnat pe el, la nenorocitul ăla de pod aşezat între două sate; între Ijdileni şi Petru Rareş; de parcă dincolo nu se poate trece decât murind, de parcă aici nu poți să fii decât o singură dată.
- Da, nu ştiu nici o fată de măritat, nea Chiachii mă codi eu, încercând să fug de ideea asta; absurdă în felul ei, străină de îndatoririle mele ad-tive în alt fel.
- Aoleu! în satul ăsta, măi tată, toate fetele sunt de măritat; chiar şi femeile sunt de măritat; că n-avem bărbați, că-s plecați toți la fabrici în oraş; să trăiască văduvi în fum, cu câcătoarea la nas, cu fasolea la gamelă, cu sticla de apă în buzunar, da, da...
- Cum adică şi femeile sunt de măritat? îl oprii eu din revolta lui pe cei plecați, pe modul de viață de la oraş.
- Sunteți tânăr. Femeia e făcută de Dumnezeu să nu fie singură. Ea aşteaptă, aşteaptă, să-i fie dezgolită singurătatea asta, de la începutul lumii. Aşa îi tot întinde un măr bărbatului, de atunci şi până în zilele noastre; nu cum se crede că numai atunci, că numai atunci, să-i fie văzută pofta împerecherii, să-i fie împlinită repetiția procreerii.
- Dar, ăsta e păcatul...
- Nu, domnule director! Nu cred că ăsta - aşteptarea asta a ei, ar fi păcatul originar, ci mai degrabă "păcatul necesar" creației lui Dumnezeu pe pământ, "nevoia noastră de păcat"; fără de care nu ar exista "conştiința păcătuirii", conştiința credinței în iertarea păcatului de orice fel.
- Deci, dumneata, presupui că în mod conştient săvârşim păcatul creației, nu instinctiv, nu fără să vrem?
- Ei, şi dumneata! Conştient sau inconştient, "păcatul" împerecherii îl avem în trup. Numai clipa săvârşirii lui diferă de la un om la altul, numai rostul împerecherii, adâncimea ei c diferită între semenii omeneşti. Femeia ştie când se văd aceste rosturi, când şi cum se fac aceste contopiri; ascunse Ia vedere, mereu în aşteptarea ursitei ei de făcătoare de oameni.
- Da, dar nu oricând, nu oricum...
- Aşa-i. Asta-i cam aşa. Toate se săvârşesc într-un timp dinainte gândit pentru ea, pentru noi, pentru lume. Da, trebuie să fie o ordine în această aşteptare a "păcatului imitării creației lui Dumnezeu" de către oameni, un fel de ziua a şasea a "refacerii omului", un fel de ziua a şaptea repetată a odihnei lui printre oameni.
**123**
- Poate că asta-i ziua de moarte. Clipa morții ar fi o lungă zi de odihnă de la truda aducerii pe lume a altui om...
- Poate, domnule profesor, poate...
Alții credeau că nebunia lui Grossman se va întărâta şi mai mult la atingerea femeii, la atingerea altei femei decât cea pe care şi-ar închipui-o el, pe care o avea deja închipuită.

-Astăzi e zi de muncă culturală, anunţai cu solemn colectivul minuscul de prieteni-profesori, pe cei 10-12 profesori şi învăţători din cancelarie. Era mijlocul unei zile de vineri; sfârşit postum de săptămână "aproape trecută', aproape de odihna sâmbetei cu bătaie de clopot şi început de litanie pe om.
- Ei, ei! muncă culturală ne mai trebuia, la naveta asta pe care o facem între iad şi paradis, între două respiraţii, între zilele vieţii noastre numărate, între azi şi mâine, între acolo şi aici, între sud şi nord.
- Eu, domnule director, am făcut ultima conferinţă la războiul de ţesut a babei Paraschiva. Aveţi textul ei la sertar, zise profesoara Gargalâc; de fizică, de ştiinţe ateiste.
- Da, e aici! "Legea atracţiei universale". Da, c aici, în sertar...
- Hi, hi, făcu Grosman, de lângă soba înfierbântată, din scaunul lui fară spetează, direct rezemat de peretele cu var şters, de tencuiala peretelui bătrân. Atracţia universală la sertar, hi, hi!:..
Nu-1 luă în nimeni în seamă. Afanase - secretarul învăţător, căuta ceva în arhivă, în fişetul metalic, vertical, din pleoapa singurei ferestre a încăperii cancelariei; infim dreptunghiulară. Dolores - profesoara de lb. română, citea intens într-o carte, ingnorând orice conversaţie exterioară ei...
- Ce tot vorbiţi de moarte? apăru, mama Alexandra, în pragul camerei mele închiriate, în conversaţia dintre mine şi bărbatul ei. Parcă trăsese cu urechea pe undeva, prin intestinele chilerului ei; plin de ocolişuri, de scări interioare, de holuri întunecate, în succesiunea lui spre bucătăria din nord. "Să fi auzit toată conversaţia, sau numai o parte din ea?" Ca să-mi opresc îndoiala întrebai.
- Mamă Alexandră, ce zici, n-ar fi bine să-1 însurăm pe Grossman? Ştii cât se chinuie cu nebunia lui.
- Domnule director, noi femeile vindecăm multe boli bărbăteşti: beţia, curvia, puturoşia, somnul zbuciumat, somnul prea adânc; nesomnul chiar, dar nebunia, cu nebunia e mai greu. Cu nebunia c mult mai greu. E ca la farmece. Dacă nu ştii "cheia facerii lor", nu ştii nici descântecul de leac, nici chipul satanei; stăpân pe întunericul din om, nici clipa de care se teme el, nici duhul, nici care dintre duhurile luminii îl înspăimântă, îl alungă din sufletul omenesc.
- Lasă, fă, că numai atingerea muierii îl va scăpa pe nebun de ce are el înăuntru. Şi-n noi - cei sănătoşi, creşte necuratul uneori fără voie. Şi numai cât privim la voi se frământă în noi, şi numai cât mă privesc

înăuntru parcă îmi caut femeia vindecării; femeia cc-i este destinată creşterii şi morţii lui.
- Nu păcătui Constantine! Nu-1 mai vorbi de bine pe necuratul din om.
- Păi, nu de el vorbesc. Vorbesc de fiinţa voastră care îl seamănă în noi; ca apoi să vă căutăm îmbrăţişarea, contopirea - fără de care am muri, fără de care am fi nebuni.
Ăsta, Grosman ăsta, n-are o femeie cu care să se vindece, asta e...
- Eu zic să folosească tovarăşul Grosman referatul ăsta cu: "Atracţia universală", al lui Gina, la conferinţa de diseară, de la...
- Să nu ne târâţi şi pe noi cu voi! săriră profesoarele - colegele mele de cancelarie, subalternele ad-ţiei mele; subalterne veşnic primului impuls al vorbelor nerostite.
- Asta mi-ar mai trebui, să-i explic ciobanului atracţia universală. Că nu şi-ar paşte oile fârâ ea, că n-ar şti să le dea la strungă, că n-ar şti să-şi fiarbă zerul şi mămăliga-n chirostii fără ea.
Dolores îşi muşca metodic şniţelul provocând instinctul foamei în noi. O clipă nc-am rezemat toţi de urcuşul mâinii ei spre gură, o altă clipă am muşcat odată cu ea din carnea de pasăre - felie aşezată pe un colţ de pâine; o clipă am muşcat toţi din aceeaşi pasăre.
- Atracţia universală la stână? zâmbi profesoara Diaconu ori învăţătoarea Iacob ori Dorin - învăţătorul exdirector.
- De ce nu? Oile sunt ca o turmă de stele pe pământ. De ce nu? întări Dolores înghiţind ultima bucată de aripă ori de stern - de pasăre mutilată în dinţi.

- Ştie el cum se atrag oile, toate după cea rătăcită în râpi, în mure, în prăpăstii, ori numai câte una rătăcită de toate; de cele care-1 urmează pe el fluierând nepăsător în capul turmei, observă Gina...
... Mă femeie! pofta asta a cărnii, diavolul ăsta, îl mistuie pe flăcăul-profesor, pe nebunul din cancelarie, continuă, Chiachi Bandrambur, să-şi convingă femeia de nevoia vindecării unui om, de parcă el ar fi fost acel om de vindecat, de parcă el ar fi fost cel suferind de boala necunoscută a celuilalt din el.
- Şi ce vreţi, ce vreţi să-i faceţi sărmanului de el?
- Să-1 însurăm, aşa de probă, cu fata lui Botezatu - ciobanu'. Că-i dornică şi ea de bărbat - ţinută acolo la stână, printre stele fără mamă, fără inimă, departe de trup de om, de suflare de bărbat în ceafă.
- Eu zic să nu vă grăbiţi cu hotărârea asta. Fata-i cam sălbatică, fata-i cam străină de oameni, de omul în carne şi oase.
- Păi, tocmai asta-i, fa! Şi ea, şi el sunt doi; bărbat şi femeie, ca la începutul lumii. El vede lumea de dinăuntru lui. Ea o vede pe cea dinafară ei, exact cum la "facerea lumii" erau Adam şi Eva, înaintea "întâmplării" cu mărul muşcat, înaintea cunoaşterii înfăţişării lor.
**125**
- Ce să zic? poate fi văzută şi aşa însurătoarea asta. Ar fi o însurătoare fiiră păcat, fără căderea în păcat. Ştiu eu, n-am mai auzit de aşa ceva. O fi posibilă o astfel de împerechere pe lumea cealaltă, în altă lume, dar aici... Doamne iartă-mă, cum îmi alunecă credinţa ta spre gânduri fără noimă, ftră sfârşit...
... - Tovarăşu' Grosman o să meargă cu mine la Botezatu', la casa lui din sat.
- Aşa-i, că ciobanul are casă şi-n cer, şi-n podişul Mâţelor, şi pe valea Câinilor, şi pe dealul Crucii...
- Ceilalţi să vă duceţi după cum puteţi, în sâmbăta de mâine, pe la alţi oameni. Tovarăşul Grossman merge cu mine, la Botezatu.
- Nu mai insistaţi, nu mai insistaţi, am să viu cu dv-tră, se supără ultimul om strigat pe nume.
- In loc să mergem câte un bărbat şi o femeie, aţi lăsat femeile singure, observă cineva din mulţimea învăţătorilor, aşezată mănunchi într-un segment al mesei-catafalc din cancelarie.
- Poate că ar fi trebuit să ţinem conferinţa cu tema "Cum să nu mori singur". "Cum să-ţi numeri înainte zilele de trăit", glumi o suplinitoare bătrână cu studii liceale agricole. Nu ştiu de ce insistaţi cu "Atracţia asta universală", de parcă nouă oamenilor ne-ar fi de folos la ceva. Chestia asta cu corpurile ce se atrag e doar o formulă, o ficţiune a mecanicii terestre, gândind la dinamici extraterestre. Auzi, cu cât masele corpurilor sunt mai mari, cu atât ele se atrag mai vârtos?!
- De parcă şira de paie şi casa ar fi aceste "mase". Ele se atrag şi omul unde-i?...
- Păi, şi el e o masă, şi el este atras...
- De şiră sau de casă...
- De femeie dacă-i bărbat, de bărbat dacă-i femeie.
- Legea asta frucţionează între mase de acelaşi fel; inerte, vegetative, carnale, vreau să zic - aşa ca o clasificare a acţiunii ei pe pământ.
- N-auzi că-i vorba doar de univers, de atracţie universală?
- N-aţi înţeles, n-aţi înţeles nimic!
Voi confundaţi fenomenele lumii universale cu cele terestre, cu cele perceptibile. Gândiţi ca nişte animale, cum "gândesc" animalele despre noi oamenii vorba noastră, zâmbetul nostru, credinţa noastră în Dumnezeu. Adică n-o pot "gândi". Adică nu ne pot înţelege.
- Şi nici noi pe ele. Or fi având şi ele Dumnezeul lor. Or fi având şi ele botezul lor, că tot veni vorba să-1 viziteze Grossman şi tovarăşul director pe Botezatu.
Cancelaria divaga, complota în fel şi chip, prin atitudini contrarii, prin respingeri închipuite, acţiunea de a culturaliza satul. M-am îndepărtat, "invers proporţional cu pătratul distanţei dintre ei şi mine" - ce dracu' o fi vrând să spună "legea asta cu atracţia corpurilor în univers", m-am îndepărtat pe furiş în gânduri...

... - Cum să-1 împerechiați cu fata ciobanului pe bietul nebun. Mă, voi îl asemuiți cu scroafa de dus la vier, cu boul de dus la vacă, cu taurul satului dat la cireada, dat la om, zise mama Alexandra, gata să ne plângă de milă, plângându-nc chiar de milă.
- încercăm şi noi să-1 vindecăm, fa Alexandro, încercăm şi noi să-1 facem om.
I-am părăsit din bucătăria lor de iarnă, alunecând în chiler prin întunericul de mâzgă a lămpii obturate de uşa închisă în urma mea. Moş Chiachi tuşi dându-mi un "Noapte bună" încurajat de decizia mea de a-1 însura pe Grosman; mai întâi printr-o vizită la casa ciobanului, prin cunoaşterea "aşa din întâmplare" a fetei lui, apoi, grație unor legi de atracție necunoscute; dar existente pe pământ, facă-se voia celui de sus. Am deschis uşa chilerului din ogradă. Noaptea, fără lună, aşeza două umbre pe pământ în poarta deschisă a ogrăzii lui Chiachi Bandrabur, sub o boltă în care constelațiile toamnei anului 1966 erau gămălii de chibrituri aprinse de un om în tindă, să-şi caute bocancii, să se-ncalțe, să-şi caute "clanța" eliberării din întuneric prismatic.
- Şi copilul? Ce-ai să faci cu fata? întrebă o umbră necunoscută în uliță umbra femeii din poartă.
- Am s-o iau cu noi. Nu-i aşa? Nu-i aşa că ne vrei pe amândouă? răspunse şi întrebă totodată femeia dorită de cel necunoscut.
- Da, da, vorbi glasul de bărbat, aspru, totodată blând la repetiția cuvintelor silabă, dornic să le unească într-un "daaa..." cu o singură consoană, cu vocale infinite.
- Tu, ne vrei Ioane? tu ne vrei pe-amândouă? să nu-mi spui că...
Ion era şi numele bărbatului ei mort, Ion era numele tractoristului ucis la pod; fiul lui Constantin Bandrabur - gazda mea.
Uşa de la chiler s-a deschis brusc. M-am ferit din calea semicercului rotației ei în afară, retrăgându-mă în muchia balamalelor ei cât să nu fiu zdrobit, cât să o opresc pe piept.
- Care eşti acolo, mă! strigă stăpânul, alb, strălucitor până la brâu; cămaşa de in iradiindu-i afară ca un felinar în flăcări, ca o făclie arzând în trup de om.
- Eu, tată! răspunse nora văduvă din poarta deschisă.
- Ce faci acolo, fată? întrebă bătrânul mânios.
- Mă uit pe uliță în sus!
- De ce?
- Poate vine Ion...
- De unde a plecat ci, în jos, nu mai vine fata mea. Treci în casă şi încuie poarta. Hai în casă că s-a lăsat rouă, că s-a lăsat întunericul peste noi.
Un greier țesea paşii femeii-umbră spre uşa chilerului. Un sunet surd; "clanț", o preceda; semn că poarta ogrăzii s-a zăvorât singură, trasă de un vânt fără nume spre uliță.
**127**
O pasăre săgeta descendent văzduhul ogrăzii şi aripa ei era gata să răstoarne casa într-o rână, să aducă pe lume un cataclism...
... Mergem a doua zi, sâmbătă, în amurg, spre casa lui Ion Botezatu, spre fata lui Măria, cu "legea atracției universale" în mâinile lui Grosman, hotărât să-1 vindec oarecum de boala lui necunoscută, de-nchipuirile strâmbe ale lumii din mintea lui bolnavă.
Poate, poate, atracția femeii îi va reaşeza imaginea răsturnată a lumii în alte mătci de suferință; să-i suporte răsturnarea, să-i suporte crunta aşezare în timp şi în spațiu, pe retină.
Nea Chiachi vorbise cu Botezatu ce am de gând să fac în casa lui, dar nu-i spusese de boala flăcăului, de boala colegului meu...
- Dă-ți fata la bărbat, mă Botezatule, că rămâne bătrână ca oile alea ale tale fără lapte, fără lână, bune de azvârlit la câini.
- Nu vrea să se mărite, mă Constantine, nu vrea! Zice că bărbatu-i ca un porc, ca un animal în călduri la vederea femeii şi ea nu suportă să-i cadă pradă, să-i facă poftele cămii din senin.
- S-a sălbăticit, mă Ioane, prin "hăurile" unde umbli, prin "coclaurile cereşti" în care-ți porți oile, s-a îndepărtat de om, acolo în lumea turmelor tale cereşti. Când o să aibă şi ea bucuria să nască, să plângă de atingerea bărbatului, de împerecherea cu el, când?

- Aşa-i, aşa-i! E cam sălbatecă, e cam nebună după singurătate şi tăcere de piatră, după tălăngi'pe văi şi deal, după câinii ce n-o ascultă, după mioarele ce-i mănâncă din palme...
- Vezi, uite-aşa şi flăcăul ăsta, profesorul ăsta de la Galați, e nebun după una ca fata ta, după una ce nu se cam găseşte prin lumea noastră, ci numai în lumea lui, după una care; acolo unde o fi ştiind-o el, nu-l ia în seamă, nu vrea să-l ia în seamă. Tare mai seamănă femeia asta, dinăuntru lui, cu fata ta, cu femeia din fata ta. Să-i lăsăm să se vadă, poate s-or înțelege, s-or atrage; cum se spune, în legea aia pe care n-o ştiu eu prea bine, s-or atrage ca corpurile cereşti.
- Ei şi tu, de s-ar atrage ca bărbat şi femeie, ar fi deajuns, ar fi mai bine, nu ca două bile reci, îndepărtate, fără suflare, fără suflet.
- Păi, da! păi, da! îi punem în acelaşi pat şi gata.
- Mă, Brandabure, accept, dar nu-i prea creştinească treaba asta, nu-i prea curată în fața lui Dumnezeu.
- Lasă, mă, că şi tu şi eu am fost făcuți cam fără ştirea lui Dumnezeu! aşa dintr-o poftă, ca pofta de mâncare, ca mirosirea busuiocului când dormi pe pământ, ca unduirea vântului de primăvară în păr: aşa când o iei, în sus, fără motiv; desculț pe deal...
- Bună seara! strigarăm amândoi; eu şi Grosman, din poarta închisă, dinafară porții închise, din uliță, la cineva presupus a fi fost înăuntru, la stăpânul casei dinăuntru ogrăzii.
Nu răspunse nimeni. Nici câinii turmei strânsă într-o grădină sacrificată în apus nu au lătrat. Oile rumegau dispersia soarelui vânăt, din amurg, suflecându-i căderea pe pământ, sub pământ, dintr-o pană de nor violet.

**128**

Sâsâitul dinților frecați pe dinți, imita un sâsâit de şarpe strecurat încet pe ape, pe pământ.
- Tovarăşu' Ion Botezatu! strigai eu, conştient că liniştea asta adâncă şi veche, ca cea de la începutul lumii, nu era decât o aşteptare, o aşteptare de oaspeți nepoftiți, de oaspeții în amurg, o neîncredere în oaspeți târzii.
Un om; o înfățişare aproximativă de om, îşi făcu apariția în crăpătura unei uşi mici, fără toc, prinsă parcă direct în lutul casei, desprinsă parcă din lut.
Era mic ciobanul, aproape sferic, ca şi oile lui, aproape sferic ca şi stelelele ce i-au căzut în cale.
- Intrați, intrați! că-i deschisă.
- Da, câinii? se întrebă Grossman, privind înjur, privind înainte, privind în sus spre grădina făcută staul; suspendată pe ogradă, sub apus, sub râpa cu salcâmi din prispa casei lui Beşleagă.
- Câinii dorm, ei dorm în amurg şi se trezesc la întâiul cântat de cocoş, să păzească turma.
- Ce câini, ce câini? exclamă profesorul de rusă, uimit şi în acelaşi timp temător.
Privea în puncte fixe, invizibile, spijinindu-şi deplasarea în ele, ca în cârjele unui olog ce a învățat să meargă, care a uitat de ce este infirm.
- Da' ştiu că ai o frică de câini, mă băiete, că-mi vine şi mie să mă uit în jur. într-adevâr, un câine dormea pe prispă; mai încolo de intrarea în perete, de uşa fixată acolo vertical, ca o gaură făcută de un şobolan în casă, ce nu se ştie de a fost ucis ori îşi mai roade cotlonul înainte în chirpicii şi vălătucii ei, în încăperile ei nevăzute.
Un câine dormea la intrarea în staul; în latura de pe pământ a unui dreptunghi de bețe, de nuiele şi de măturică, desfăşurate plan pe două stânghii paralele, împletite în aer cu sârmă, cu tulpini de cânepă.
Al treilea câine; norocul lui Grossman, era chiar în spatele porții prin care intrasem, şi nu-l văzusem decât eu, şi nu-l însumam cu prezența celorlalți nici măcar în gând, ca să-mi văd de drum înainte, de ospeția mea în amurg.
Erau şi alți câini în ogradă, în afara acestui triunghi vizibil; de pândă în centru de greutate, de pândă interioară, de veghe în somn.
Intrăm, în sfârşit, în apa cenuşie a întunericului casei, în chilerul "Botezatului" şi, deodată, într-o bucătărie de iarnă roşie-gălbuie, caldă, cu ferestre pe amurg, într-un mănunchi de dispersii împletite în carnea gazoasă a încăperii; în aerul ei vegetativ.

O masă, rezemată de pervazul ferestrei, ne era pregătită, să vedem întreg afară amurgul pe lume; discul soarelui sfărâma cimitirul, curgând ca o lavă vulcanică pe noi, prin râpa cu salcâmi incendiaţi.
Ne-am aşezat toţi trei: cu, el - colegul meu şi Botezatu - ciobanul.
în acea clipă a aşezării noastre pe laturile libere ale mesei, pe muchiile ei fără faţă de masă, cu coatele pe scândurile ci orizontale, înfrăţite, apăru o fată înaltă, că ne-am înălţat privirile până la cer s-o privim, că ne-am
**129**
rezemat frunţile de soare să-i căutăm privirea. Păşi spre Grossman, ignorându-mă pe mine şi pe tatăl ei, îi puse mâna pe umărul drept, îi desprinse trupul din scaun, în sus, şi-1 târî după ea în tindă, peste un prag înalt. Grossman, atras de femeie, s-a desprins cu greu de dispersia meliferă, inflorescenţă, a spaţiului iniţial al ospeţiei lui, acceptând întunecimea de dincolo, acceptând făclia lămpii cu gaz; de dincolo, obscuritatea ei tremurătoare.
- Mărio, ai grijă! o avertiză sau o rugă Botezatu - tatăl fetei, pe presupusa lui fiică, pe fecioara femeie de petit.
- Da, tată! şi uşa s-a trântit pe ultimul cuvânt ca un "ştiu eu ce am de făcut", ca un "nu-i treaba ta", aşa cum nevorbind ştia să vorbească, aşa cum, neprivind; cu ochii închişi, ştia să privească. O tăcere lungă, ca un suspin de moarte, a rămas în urma lor, în amurgul prins în colivia trupurilor noastre - păsări exotice într-o cuşcă - bucătăria de iarnă, de lut, de lumină arsă păzită de câini, de cenuşe diluvii, peste sat...
- Dumneavoastră, cum vă zice? întrebă într-un târziu ciobanul.
- Ioan! i-am răspuns.
- Ioan? Ca pe mine, Doamne, ca pe mine...
- Deci dumneata eşti Ioan Botezătorul.
- Nu, greşeşti. Eu sunt Ion Botezatu, nu Ioan BOTEZÂTORU, eu sunt cel botezat, nu^cel care botează, înţelegi?
- A, da, înţeleg! înţeleg greşelile numelor date, greşala numelor ce mi se dau; doar sunt om, doar sunt şi eu botezat, sunt profesor.
- Da, pe colegul dumitale, cum îl cheamă, cum i se spune pe numele mic!
- Elefterie, Enoch, lisa, Iis,... încercai eu să-mi amintesc şi nu ştiam de ce nu-mi aminteam. Din camera alăturată însă am auzit clar, sonor, articulat.
- Vasile Elefterie Grossman, nu-nţelegi că atracţiile sunt invers proporţionale cu pătratul distanţei dintre corpuri, dintre trupuri, dintre un bărbat şi o femeie. Hai, învaţă odată legea asta, şi-ai să trăieşti o viaţă pe pământ şi-ai să fii veşnic om pe pământ...
M-am trezit din primul somn al începutului de miez de noapte, în noaptea dintre ziua de joi şi ziua de vineri.
- Nu-i adevărat, domnule! l-am auzit pe nea Chiachi vorbind prin întunericul minţii mele.
Dumnezeu a "gândit" lumea prin furtul mărului, prin sfatul şarpelui, ca o mărturisire a creaţiei lui, ca o repetiţie a "facerii" sale unice; cu aceleaşi intensităţi dinamice pe care le-a mânuit atunci, în aceeaşi răsuflare de odihnă de după sfârşirea ei. Aceasta este împerecherea, aceasta este neliniştea din noi, anterioară ei, anterioară liniştii totale de după săvârşirea ei.
Şi am căzut în alt somn...
- Vasile Elefterie Isa, ţi-am schimbat numele. Fii mai aproape de mine, fii un alt om...
**130**

# *Focul*

Timpul, prin fisuri spaţiale doar de el cunoscute, sedimenta conştiinţa dezmoştenirii în oameni, în sat, ca o conştiinţă a morţii venită prea devreme, înainte de vreme, ca o conştiinţă a ultimei respiraţii pe pământ.

"Ce faci?" "Bine, bine!" sau "De unde vii?", "Unde te duci?" "De-aici!", "de colo!", erau întrebări şi răspunsuri fără rădăcini, fără valoare sufletească, fără speranță.

Oamenii se adunau în casele lor sărace, din câmp, de pe ulițe, fără identitate, fără rosturi viitoare.

In dimineața aceea tata dădu foc frunzelor prinse în ogradă cu o seară mai înainte; umezite de duhul nopții - zvârcolac îngenunchiat în cenuşe stelare.

Fumul se înălța prin salcâm - şi el umed, spre cer, spre un apex galactic smuls din cochilia unui melc uriaş.

Niciodată nu i se păruse aşa de goală ograda ca acum, de când o avea el moştenită de la bunicii, de când o împrejmuise el; căsătorindu-se, de când o împrejmuise cu o casă de lut, cu garduri de stuf, cu meri şi vişini sub streşini, cu o grădină cât un braț întins spre răsărit, spre lac, spre tată şi mamă.

Mița - ultimul lui cal, ultima lui îndărătnicie de a da totul ceapcului, murise de bătrânețe. Căruța, fără inimă, stătea, cu roțile-i suprapuse ca foalele unui acordeon, sub salcâm, legată cu sârmă ghimpată în jur, cu ultimile lanțuri de hulube şi de piedică, cu ultimile lanțuri de plug tăinuit.

- Ultimul băiat ți s-a însurat. Ce griji mai ai, mă Roşulc? îi strigă în ogradă câte un cunoscut de afară, câte un om liber - eliberat ca şi el de grija hrănirii vitelor, de grija culesului - că era toamnă, de alte îngrijorări biblice, toate la un loc în amintirea săracului şi bogatului din el; de altă dată, toate pe rând în dureroasa, nemiloasa, constatare de acum; cum e săracul e şi bogatul: "De parcă am murit, şi, ca pedeapsă, Dumnezeu m-a înviat. De parcă am înviat şi, ca recompensă, tot el, Dumnezeu, m-a dăruit cu moarte"...

- Da, mă Gheorghc, da! şi-şi văzu mai departe de măturat frunzele, pe fumul, pe fumegarea grămezii ude, şi-şi văzu mai departe de tăcerea lui. Azi, Ghcorghe era în realitate Panait magazionerul. Omul însărcinat cu păstrarea avutului colectivei era uriaş. Cocoşat de grijile lui; cum să împartă ce rămânea din cât fura preşedintele, şefii de tarlale, tovarăşii de la partid, poliția, procuratura şi codoşii lor, de cât trebuie să-şi dea şi el deoparte ca să nu fie "mai prost ca alții", aşa cocoşat, se translata pe triunghiurile putrede ale zaplazului nostru dinspre sârbi, spre Iacobi, din sud, în nord.

**131**

- Panaite, Panaite! am auzit-o pe mama, strigând spre el, bucuroasă că-i trecea aşa "pâine caldă" pe sub ochi.

Omul cocoşat se opri, privi în jos în covată de lut a ariei moştenită de tata de la bunicu - ograda noastră, şi, calm, întrebă:

- Ce-i, mamă Veto?

- Nişte brânză, mamă! că nu mai avem ce mânca, scânci ea nevinovată, umilă, respectuoasă.

- Vino şi matale pe la prânz, când sunt mai singur, o sfătui celălalt, oarecum tot respectuos, oarecum tot îngândurat.

- Hm! făcu tata, scormonind în frunzele afumate, în fumul lor fără foc; cu jăratec invizibil în talpa iadului ogrăzii, în teacă şi în pețiol, în veninul cărămiziu al morții lor ciclice.

- Hm, hm! tuşi şi cel de peste scândurile - coşciug despletite în aer.

- Tuşeşti de prea multe socoteli, mă Potârnicheo, glumi tata cam nepotrivit, fiindcă, din socotelile lui, mama avea să primească brânză la prânz, fiindcă socotelile cinstite - cum ar fi vrut el să fie, nu dădeau nimic țăranului, ci statului. "Ce ştie moş Andone că noi plătim statului tot: ruginiturile alea de tractoare de la S.M.T.; ce ară ele, ce seamănă... Dintr-o chilă de grâu dau numai zece grame țăranului. Dintr-o sută de ştiuleți doar un ştiulete îmi rămâne să le dau "zilierilor colectivei". Că numai aşa industrializăm țara; adică avem tractoare şi combine şi ierbicide şi... 'mnezeii mami lor, că eu trebuie să mă bat cu toți. Săraca, mama Veta, vrea o bucată de brânză, în timp ce alții vor mielu' gras de paşti, batalul de Crăciun şi putina de-o baniță; săptămână de săptămână... Apoi îi răspunse tatălui meu fugindu-şi din gânduri negre, din conştiința lui revoltată.

- Tuşesc cu socoteală, mă Roşule, tuşesc dinadins, ca să nu vorbesc prostii ca alții. Tuşesc ca să gândesc la alții.

- Tat-tu a gândit odată când te-o făcut şi a murit, mă Panaite. Vezi să n-o "păţeşti" şi tu la fel! Nu de alta, dar ai muri prea devreme, înainte de a-mi da şi mie păpuşoii pe anu' ăsta, mâmăgila pe anu' ăsta...
încet, încet, magazionerul recunoscu, înăuntru unei fărâme de bună creştere a celor şapte ani de-acasă, că s-ar cuveni să-i vorbească tatălui meu cu "moş Andone", nu cu: "măi Roşule", dar, cu glas, să audă toată lumea, n-o făcu. Mormăi ceva, să se desprindă de acest impuls al bunului simţ, să se desprindă de acest sentiment de milă faţă de doi bătrâni. Se îndreptă în cocoaşa lui vertebrală, umblând pe o ultimă felie de gard "rânjit" cu fante de lumină polară, cu imagini de om secerat de întunericul umbrei imaginii lui presupuse.
- Aşa te pui rău cu toţi! se auzi mama, de parcă nu-1 mustra pe tata, ci pe oricine îndrăznea să ceară o bucată de pâine din mâna altuia, pe oricine îndrăznea să-i ceară lui Dumnezeu mai multă viaţă decât îi dăduse el la naştere.
**132**
- Şi, ce-ai fi vrut, sâ stau în genunchi în ogradă, să-1 rog pe golanu' ăsta cu cântam' în cap să-mi dea cât mi se cuvine, cât socotesc ci că mi se cuvine, pe o zi de viaţă?
- Zi de viaţă?! Asta, cât se cuvine din ea, numai Dumnezeu judecă, nu el. Ziua de muncă, Andone! De zilele de muncă pe pământ au ei grijă, omule! Şi dacă ar fi să recunoaştem, te-au miluit oleacă. Vara trecută ai fost paznic la bostană şi...
..."Da, îşi aminti tata. La bostana lor, nu la a mea! Că a trebuit sâ-i văd şi să-i aud pe toţi cum fură. Preşdintele cu căruţa. Tovarăşii de la raion cu maşina, de la miliţie - zilnic, toţi care vin şi pleacă în sat; în controale, în haite, în brigăzi, în crucea mamii lor de codoşi, de lingăi, de "tovarăşi". Am ajuns slugă la hoţi. Ştiu ăştia ce înseamnă "tovarăş" la drum, în noapte, pe drum, în cărăuşie; să-i descarci carul cu o sută de saci de şase baniţe celui care are roata ruptă, să şi-o schimbe; să-i pună obadă nouă la rotarul cel mai apropiat? Să-i încarci la loc sacii în carul cu roată nouă, cu inimă mai dreaptă, cu tălăngi mai limpezi... Ce ştiu ăştia? Tovărăşia lor e "tovărăşia hoţilor la Drumu Mare, hoţilor din Râpa lui Tuluc, să omoare, să ne omoare de bruma asta de viaţă fără hat, fără preţ, fără pământ, fără vite, cu casa într-o rână, cu ograda pustie, cu om trecut la catastif...
Aşa trecea tata prin sine, prin alţii, cu gândul revoltat, aici în urma vorbelor: "mă Roşule", ale pârlitului ăsta de Panait - copil neghiob căpătuit de tăvălugul ceapeului pe noi, peste noi oamenii cu părul alb". Se opri din năvala gândurilor lui, însenindu-se către mama, azvârlindu-şi veninul afară ca sâ-i vorbească.
- Da, Veto! Da, am fost la bostană, la bostana lor,... Şi tăcu din nou, mai înverşunat, mai hotărât să-şi plimbe gândurile în minte; fără intenţii de mărturisire, cu riscul de a păcătui nemărturisindu-le vreodată..." Că Dumnezeu ştie tot, chiar şi ce ascund în ultima suflare. Ce rost are să mai vorbesc, să mai strig la lume "mor", "nasc", să mai măsor distanţele între trupuri cu strigăt de mânie, de bucurie, să mai străbat sufletul altuia cu "dor de om", de suflet atins?"
O bucurie greu de înţeles; de cei din afara fiinţei lui, iradia afară, îl înălţa pe cercul focului frunzelor din marginea fiinţei lui cu lumea, în marginea amintirii spaţiului năruit în timpul petrecut; acolo la marginea pădurii Gârboavelor; între vii, acolo la bostana ceapeului...
- Ieşi, mă, din bostană! îi striga, din toţi plămânii lui, băiatului lui Corciovei, celui trimis cu o căruţă să încarce pepeni pentru magazie, pentru sediu' - că-i cald şi nu pot socoti pentru vre-un ştab de la Galaţi.
- Moş Andone, am hârtie, am patalama! se apără băiatul, care în realitate era însurat, băiatul care în realitate era om în toată firea.
- Ce hârtie, ce patalama? se apropie tata totuşi de drumul din care umbra celuilalt îndrăzni să facă un pas între curpeni, să se plece nepermis pe sferele ascunse în frunzele mari, sub frunze - Doamne cum mai
**133**
seamănă cu palmele mele de om bătrân, gândi el, împingându-1 cu privirea pe celălalt afară; afară din bostană şi din grija lui faţă de coacerea ei, faţă de averea ei obştească pe pământ.

- Mă, tu eşti a lui Surcică? se auzi, întrebându-1 pe celălalt, împăciuitor, indiferent.
- Nu, eu sunt a lui Purcică! îl contrazise însoțitorul urmaşului Corcioveilor, însoțitorul la încărcat pepeni.
- A lui Purcică a lui Surcică tot un drac. Că fără pământ degeaba avem porecle. Se opri din încercarea lui de a face pace cu "hoții" trimişi de la sediu, de la magazie şi, repede, repede, îşi schimbă "buna dispoziție" în una rea, revoltată:
- Nu vă dau nimic! Ieri am cules tot ce era copt, tot ce avea miere. Azi pepenii n-au decât venin verde şi acru. Azi n-am nici unul de cules, înțelegeți, înțelegeți ce vreau să vă spun?...
- Moş Andone, uite ăsta... şi băiatul lui Corciovei încercă să se plece pe întâiul pepene ieşit în cale, pe unu' mare, ascuns între picioarele lui.
- Ieşi, mă tată, afară! ridică din nou vocea paznicul câmpului cu şerpi înfrățiți, cu anaconde bolnave de fruct şi fructificare; tatăl meu, îmbujorat peste măsură de soarele din sulița dimineții proaspete-rezemată pe pădure, pe iazul din spațiul ei zenital, nordic, uitat pe ochii lui albaştrii de nebun viteaz.
Tata făcu un pas spre Corciovei cel Tânăr gata să-1 împingă afară, dar, feciorul - parcă pregătit, îi întinse hârtia, o hârtie cu un scris din cinci cuvinte şi cu o mâzgălitură de nume sub ele; stâlcit la o literă curbă, fără bucle la litere cu înțeles.
- Mă, tată, eu nu ştiu să citesc. Eu, chiar dacă aş şti să citesc, nu iau în seamă aşa "dovadă"; ca tu să mă furi dc-un car de pepeni.
- Dar e semnătura preşedintului, bre, nu vezi?
- Care? se holbă tata la literele pe care nu le vedea, la litera curbă pe care o ținea trimisul în mână, pe care o tot împungea cu degetul lui bont înspre el, în vânt, în van.
- E semnătura lui, moş Andone, zău!
- Fugi, mă tată! Ce, eu nu-i cunosc "mâzgăleala" preşedintelui? Crezi că numai tu ai venit în numele lui să furi din bostana mea?
- Dar eu nu vreau să fur, moş Andone! Eu vreau să-mi dai ce mi se cuvine şi plec.
- Ce ți se cuvine! Da, ți se cuvine ceva?
- Păi nu, păi nu! Eu sunt trimis de el. Lui i se cuvine totul. Eu doar am să mănânc aici la matale; dacă vrei matale, un pepene, doi, şi gata.
- Măă!... Da greu de cap mai eşti! N-ai auzit că n-am pepeni copți, că azi n-am nimic de cules?
Din valea de sub bostană, din valea vânătă, cu fântâni secate şi iaz de morcile şi de apă stătută, din valea sfârşitului de pădure cu ruşi şi cu început de podişuri noduroase; spre Tătarca, spre moşia lui Ciucă, se
**134**
auzi un Aro, o maşină cu covâltir. Urcă drumul "margine de pădure" şi se opri lângă ei acopcrîndu-le trupurile cu un nor de praf şi cenuşă. Din cabină coborî preşedintele ceapeului.
- Ce-i mă? Du-te, mă, cu pepenii ăia la gară n-auzi! N-auzi, mă, ăsta a lui Purcică, mă, ăla a lui Corciovei, că...
- Păi, nu vrea moş Andone! Nu vrea! Zice că nu-aveți semnătura aia care o ştie el. Zice că n-are pepeni de dat oricui, oricând, oricum...
Tata s-a oprit din gânduri aici. Respiră adânc din focul frunzelor moarte sub salcâm, în ogradă, strânse cu grijă de dimineață într-o grămadă umedă ca să ardă la un loc, să ardă pe rând, ca gândurile în țeasta omului, ca tăcerile din sufletul unui om.
... Unii; cei de la crâşmă, spun că, în furia lui, atunci când preşedintele î-ar fi strigat în față: "Eu sunt stăpân aici, mă Roşule!", tata ar fi dat foc covâltirului maşinii din marginea bostanii şi nu se ştie câți tovarăşi de la raion s-au salvat tăvălindu-se pe pământ, prin curpeni, spărgându-şi în ceafa pepeni cruzi ca să nu ardă. Alții; cei de la biserică, spun că, în revolta lui față de un cules imposibil de pepeni, ar fi dat foc colibei, dormind o noapte în cenuşa ei şi în strigătele lui sub lună, sub streaşină amurgului pe pădure.
Cei de la cimitir au lăsat să se înțeleagă că nimic n-ar fi adevărat din ce spun unii şi alții, că bostana era uscată când Corcioveii s-au dus în ea să culeagă...

Deodată, o căută pe mama, i se spovedi ei; aşa cum nu voia să-şi mai amintească restul întâmplării din bostană, sfârşitul acelei întâmplări pe care îl ştia tot satul, pe care îl auzise orice om.
- Eu nu mă duc azi după ştiuleți! vorbi către mama care intra pe poartă cu un pachet înfăşurat într-un ziar cu "Scânteia" scrisă invers, cu fundu-n sus, oricând posibil - într-o lectură frântă, să sune: "Cin' te ia".
- Eu m-am întors, nu vezi? E amiază. Ce tot răscoleşti focul ăla mort de mult?
Tata se trezi uimit că scormonea în cenuşa unui foc stins de multă vreme, a unui foc primar necunoscut lui. Apoi o auzi, o lăsă pe mama sâ-i fie auzită.
- Uite, câtă brânză mi-a dat Panait pentru şase oi pe care le-am avut, atunci în '57 şi mi le-au luat la ceapeul lor...
Tata zâmbi, cum numai el ştia să zâmbească, cu ochii albaştrii ca o amiază fără sfârşit, cu părul roşu aureolat de întâlnirea cu văzduhul ogrăzii, şi începu, din nou, să alerge în gânduri ca un copil scăpat din faşă, ca un copil mergând în brânci: ..."şi boii, şi vaca, şi plugul? Cât ni se cuvine din ce nu mai avem? Cât ni se cuvine din cât vom avea mâine - cum spui tu Veto, cum încerc să aflu eu de-o viață femeie?".
**135**
# *Drum fără întoarcere*

Ignorăm imaginea lumii formulând noi judecăți asupra proporțiilor ei, simțind altfel lucrurile ei presupuse, printr-o nouă atingere, repetând originea, începutul arhetipurilor ei în animă; din marele niminous al sinelui inconştient, dinamic, aprioric, repetând creația: "imprudens legis"
- necunoscător de legi, ante omnia - mai presus de toate, ante omnes -înaintea tuturor, ante tempus-înainte de vremea creației propriu zise. Spiritul acestei zidiri este diurn, este efemerind, şi, în această fragmentare a continuității sale, în această aparentă discontinuitate numărabilâ a manifestării lui, stă valoarea existenței conştiente - arbore pe inconştient, se află omul - imagine a unei lumi necunoscute; proiectată în imaginea imaginii lui, într-o succesiune de spațialități temporale, într-o inexplicabilă verticalitate dinamică, fizică, celulară, somatică, bipedă. Şi toată această repetiție e o înşiruire de origini, de arhetipuri izomorfe, heteromorfe, endomorfe. "Mamă" înseamnă de unde viu, cum foarte bine poate fi pădurea izvorul, fântâna, lacul, răsăriul. "Tată" înseamnă focul, amiaza, luntrea şi vâsla, malul oceanului astral. Lumina, sămânța, înseamnă unde plec să-mi rătăcesc întunericul creației, odihna umbrelor ci, nelinişte a dospirii ei în carne. între ci; între Duh şi Tată, suntem noi veşnic "Fiu" rătăcitor, suntem dorință şi nevoie, suntem un mare "sentiment împământenit" a lui Dumnezeu - Iubire, Dumnezeu-Credință, Dumnezeu-Mântuire, al unui Dumnezeu-Om.
Da! în 1968 plecasem din Tuluceşti pentru totdeauna. Satul era în amintirea mea un veşnic motiv de ființă, de amintire, de vis. îndepărtarea mea de el era o pândă în timp a celui care-am fost, din cel care nu voi şti niciodată ce sunt, era ca o lungă şi neputincioasă privire în neant, după înfățişări omeneşti, după o moleculă de apă, de oxigen, din care să respir, din care să-mi plămădesc uitarea.
Oamenii locului - satului părăsit, care niciodată nu m-au urât şi nici nu m-au iubit; mai mult decât poate iubi şi urî o privire, un gând, mai mult sau mai puțin vătămător, au uitat de mine cât să plec ca un om fericit: "Lasă-1 să fugă din sărăcia asta, mă Andone!", îl auzeam pe tata vorbind cu el însuşi. "Că o avea o altă soartă ca a noastră!" îi răspundea mama în "somnul" lor comun, de "tăcere comună", de conversații comune
- fără cuvinte exterioare, de conversații interioare infinite.
Plecam din oaza copilăriei mele, din casa veşniciei copilăriei vieții mele, într-o altă casă; a copilăriei fetei cu ochi albaştri, ca un laş fața de cei care mi-au dat viață, ca un fiu risipitor, necredincios întoarcerii în pământuri ancestrale, în primul strigăt de mamă.

Cele mai lungi drumuri sunt drumurile interioare ființei noastre, sunt drumurile în cele trei oglinzi ale cămărilor sufletului întrupat; una în
**136**
care priveşti, a doua din care priveşti, şi, în a treia, contopit cu Dumnezeirea, te descompui în conştiința sinelui inconştient, universal.
Cele mai lungi drumuri sunt drumurile în spirală; ale gândurilor, ale dorurilor, ale atingerii unu chip ireal, ale contopirii, ale incluziunii descendente - lanțuri inductive de percepție a lumii; cu fenomenele ei, cu valorile ei fenomenale.
Fântânile tăriilor arhetipale se prăbuşesc în somnul amintirilor, îndepărtându-mă de placentele conştiințelor primare, de lunga noapte a cunoaşterii de sine. Fântâna lui nanu Anton, cu axa lumii în butucul ce-nfăşura firul cu plumb al ciuturii, ce-nmănuşa pendulul ei astral, mă privea, cu ochiul roții ei uriaşe, din rădăcina ogrăzii cu ghețării şi livezi şi colaci de pomană şi cu nume de botez împrumutat mie de la un alt Ion; ce se află mereu prin lume, să boteze, să fie botezat.
Cum plângea mama, privind în pământ. Cum suduia tata, în gând, umblând prin trupul vitelor pe care i le luase - o parte, cei din nord, din ceapeul comunist, o altă parte, cineva din suflet, cineva dintr-un târg nevăzut al simțirii omeneşti pentru om; al deznădejdii de a fi om.
Plânsul lor, strigătele lor de durere, de durerea despărțirii, îmi erau ascunse cât să-nchid poarta, cât să mă afund în râpa Bălaii, pe un drum sudic, spre soare, cât să mă rătăcesc în plopii de la gară, pe un drum de răsărit, spre lac.
Eu le auzeam însă. Eu le adunam, precum roata fântânii, aduna spiralele trupului omenesc, precum pasărea aduna văzduhul în oase, precum lumina adună explozia primară în cuante şi în ioni, în achene carbonice liniare, impulsive, infinite...
Era în 1968; toamna. Şcoala unde aveam să fiu profesor, şcoala cu numărul 9, era aşezată într-o livadă de plopi, de caişi, de pruni; cu fluturi morți în frunze, cu şerpi verticali în trunchiuri înrădăcinate oblic, ca pe malul unei râpi, ca pe un plan înclinat cu forțe de alunecare în neant şi cu apăsare normală de palmă pe pământ.
Mă mutasem la fata cu ochii albaştrii. Femeia iubită îmi era mamă, o altă mamă; superioară celei din întâia naştere, superioară oricărui fel de naştere. Femeia ce ne este dată - din coasta noastră bărbătească, aleasă pentru noi, dinaintea oricărei credințe în ursită, este plasma treimii: Dumnezeu - Fiu - Sfântul Duh, este înserarea şi amurgul sufletelor noastre arhetipale; incorporate în cuvânt, în amforele de lut ale trupurilor. Femeia este cauza acestor întrupări, a întrupării Fiului prin Duh, din Logos, din înțelepciunea Dumnezeiască a universului strâns în suflare, în semn, în creație ciclică; etern silabisită de un cuvânt neauzit, coeternă cuvântului de orice fel.
Drumul până la Şcoala din livadă, trecea prin fața "zgârâie norilor" de pe Coşbuc - blocuri mereu înourate, apoi prin fața Şcolii normale -proprietate a lui Costache Negri; dăruită urmaşilor zestre de învățătură şi dragoste de neam, apoi prin râpa cu abator în văzul lumii - sub stejarii
**137**
seculari; cu belciuge în trunchi şi cu cheag de sânge pe muşchi polar, apoi, printr-un zid de nelinişte, de strigăte reverberate, pe uşa şcolii, în şcoală.
Tramvaiul, ce lega cândva inima oraşului de acest pod scufundat al apusului pe oraş, nu mai umbla; zdrăngănind rotații de roți lucii pe şine paralele, nu mai tulbura cuvântul omenesc şi pasul omenesc de pe lunga stradă a Brăilei. Oamenii alunecau ca nişte umbre, pe liniile, pe dreptele gândurilor lor, între două puncte; puncte segment, puncte vector, puncte produs cartezian, ignorând coliniaritatea, colectivismul, veşnica dependență de alt om. Comunismul dospea ignoranța în noi ca pa o drojdie de bere, observându-ne fermentațiile, creşterea placentară, atât cât să nu dăm afară din covată, atât cât să fim egali pe cântarul minții lui, la fel de rumeniți în creuzetele ideologiei lui.
în fiecare dimineață, în drumul meu spre capătul de apus al oraşului; acolo unde din țărână trebuia să înalț conştiințele la perceperea lumii din lagărul socialist, acolo de unde aveam de gând să-i fac pe oameni să-şi dorească eliberarea dintr-un vis urât; din pâcla cenuşie a lumii, proiectată în apocalipsul comunismului totalitar, în fiecare dimineață, treceam pe lângă o florărie. Florăria era

mai sus de Securitate, sub unghia Spitalului de copii, sub privirea oricui se-ncumeta să iasă din oraş, ca mine, ca mulţi; pe care cineva îi ştia, îi număra înainte şi înapoi, cu beţe verticale de creion chimic, într-un carnet pe genunchi, într-o sticlă de ochelari aşezaţi pe ochi de "informator".
Auzeam înăuntru: "Cât costă un trandafir?"
Ţiganca îl privea pe cel care întreba; de sus până jos, din cap până în picioare, fără să-i răspundă. Atunci răspunse altul, dinăuntru florăriei, la întrebarea pusă de întâiul: "Pe mine, omule, m-a costat o viaţă!"... Nu ştiam de ce ţineam să aud această conversaţie pe sub sprâncenele încruntate ale ţigăncii, prin geamul sfărâmat de privirea ei, în stradă, spre mine, prin mine, peste Ţiglina I, peste Dunăre, spre munţii Hercinici - Dobrogeni. "Pe mine m-a costat tot zâmbetul meu de copil, toată fuga mea după fluturi în câmp, după caii verzi ai tinereţii. De când l-am atins, de când l-am dat Măriei; înainte să o sărut, de când mi l-au pus la cap în toamna trecută..."
Am intrat. Ciudat. Clopoţelul, din calea deschiderii superioare a uşii, zvoni prezenţa mea înăuntru cu sonorităţi de argint tăiat în felii.
Nu era înăuntru nici un cumpărător. Ţiganca scurta tulpinile garoafelor moarte să le învie, şi le împletea cu sârmă într-o coroană uriaşă.
... "Fac asta de când mă ştiu, şi nu mai sfârşesc!...", parcă am auzit-o, parcă am înţeles privirea ei uimită să mă vadă.
Apoi, brutal, pe un ultim sunet de argint:
- Hai la ţiganca să-ţi ghicesc!
- Şă-mi ghiceşti? Păi, eu vreau flori!
- Iţi dau flori, îţi dau şi flori, dar mai înainte să-ţi ghicesc în palmă. Dă-mi stânga!

l-am întins incomod dreapta; cu stânga ţineam de uşă; nu ştiam de ce, nu ştiu nici acum de ce... Unde eram prea aproape de Securitate, unde mă temeam sâ nu ştie nimeni de "secretele' destăinuite de ţigancă din carnea mea celor din lume, cuiva din lume...
... - Viaţa şi norocul, drumurile lor ţi se întâlnesc. Ai să ai parte de noroc câtă viaţă vei avea, şi de viaţă până norocul ţi se stinge... Dâ-mi un ban. Pune un ban în palmă la ţiganca...
Am lăsat uşa crăpată şi, cu stânga, din buzunarul stâng, i-am dat, în palma ei întinsă şi desfăcută spre mine, un cinci bani. Mi 1-a aşezat în palma mea dreaptă; pe rundul ei cu drumuri în cruce, continui şi întrerupte, cât sâ simt răceala aramei şi relieful eficiilor ei, cât să mă trezesc din fluxul mângâietor al prezicerilor ei de noroc şi viaţă lungă.
Moneda, cât preţul unei garoafe, cât preţul a două lalele, cât preţul unui buchet de flori de câmp; de izmă, de ghiocel, de gherghină şi nemuritoare, se făcu nevăzută între degetele fumegânde ale ţigăncii. Privirea ei fixă îmi căuta ochii, pe care eu îi ţineam plecaţi, să nu mă străpungă, să nu-mi arăt încrederea totală în vorbele ei. Privirea ei era ca o fântână cu apă neagră; de cărbuni lichizi, cu apă cenuşie; de plumb topit, cu apă grea de argint viu...
Deodată uşa scârţâi, ca un fior în oase, şi liniştea explodă ca un clopot spart.
- Ce faci, iar ghiceşti? vorbi un ins cu părul tuns scurt; ca în armată, cu ochii ieşiţi din orbite, să vadă mai mult, sâ ştie mai mult.
Bătrâna ţigancă nu-1 auzi. Continuă:
- Şi ai să trăieşti nouăzeci şi doi de ani în seama unei femei cu ochi albaştrii, în seama unei "fete cu ochi albaştrii", ce ţi-a fost hărăzită prin "soartă", prin linia nesfârşită a sorţii din palmă...
- Dă-mi ţigancă un buchet de flori, că mă grăbesc, că-1 pierd pe şefu' la "miting"
Bătrâna florăreasă-ghicitoare, îl privi puţin înspământată şi îl îndepărtă de ocupaţia ei - sacră în acel moment, cu vorbe simple omeneşti.
- Aştept**ă**! S-aştcpte! Minciunile voastre spuse pe rând, la grămadă -la mitinguri; cum spuneţi voi, nu mă privesc. Eu vând flori şi-atât. Şi, ca să cumperi, "trebuie" să stai la rând. La rând! Ai înţeles, mă, fiu de slugă la şâf!
Şoferul; că şofer părea grăbitul, tăcu.
- Nu vezi că am un client? Nu vezi?

- Da, dar eu n-am timp să-i ghiceşti! E 7 noiembrie! E ziua prieteniei româno-sovietice, e ziua Revoluţiei âleia de la "Palatul de Iarnă' a ţarului, nu înţelegi, nu înţelegi?
- Ei, şi? Ce-mi dă mie chestia asta cu "steaua roşie din răsărit"? Eu trăiesc din flori, din ghicit, din privit oamenii; acolo unde nu văd ei...
Atunci vorbele ţigăncii s-au spart în două, odată cu spaţiu în care eram cei trei; ea, eu şi trimisul "şefului" după flori. Un om, îmbrăcat în
**139**
haină lungă, de piele, împinse uşa, brusc, peste noi, şi zgomotul străzii de afară; tumultul ei fluid, întră înăuntru.
- Ce faci, mă? Stai de vorbă cu ţiganca? Ne aşteaptă "treburile", mă! Ne aşteaptă "serviciu", mă! Ai uitat că suntem în misiune?
- Hî, hî, ha! fredona baba, ţinându-mi încă mâna în palmă, neînspăimântată, nepăsătoare, superioară tuturor furiilor; de orice fel, omeneşti.
Mi-am smuls mâna din trupul ei vorbitor, ursitor.
- Ia stai! Cine-i ăsta?
- Păi, nu l-am mai văzut pe-aici, îi răspunse "şoferul", îngerul păzitor al "ofiţerului.
Bătrâna se făcu că n-aude ce vorbesc cei doi. îmi înmâna garoafele, şi-mi spuse:
- Dumnezeu să-1 ierte!
- Pe cine? întrebai eu.
- Pe mort.
- Păi, florile sunt pentru o zi de naştere.
- A, a, a! exclamă ea. Cine ţi s-a născut?
- O cumpănă.
- Da, da, că-i nocimbrie. Da, da, că-i 28 septembrie.
- Cum? Cum? spuse ofiţerul "în piele".
-Azi e 7 noiembrie, ţiganco! se răsti la florăreasă subofiţerul în "civil". Nu se poate să fim cu cinci săptămâni înainte.
- Ba da! Ba da! Voi aţi rămas în urmă faţă de timpul oamenilor, tot scormonind în viaţa lor, tot căutându-le cusururi pe care nu le au în conştiinţe.
- Dar tu? Dar tu?
- Eu, eu îi duc mai departe, eu îi îndepărtez de trupul lor zdrobit, de voi, să-şi trăiască un timp îndepărtat de "azi", în suflet, în univers...
O sirenă seceră văzduhul cu un: "bing! bang!" sferic peste "capătul acesta de lume" - şcoala şi cartierul Scânteii.
Şedeam într-un birou de doi pe doi sub streşina vizibilă a clădirii şcolii, construită "maiestuos" prin muncă voluntară prin 195..., în preajma instaurării "puterii populare".
Un plop uriaş mă priveghea, afară, şi un foc rece în soba de teracotă, dinăuntru.
Prin uşa de brad, subţire, dintre mine şi holul de la intrare, am auzit conversaţia a doi necunoscuţi:
- A trecut salvarea, spuse o voce de femeie.
- Nu, a fost maşina poliţiei, îi răspunse un bărbat. Da, era; presupuneam eu, femeia de serviciu - Samson şi mecanicul de serviciu Covrig.
- Nu, nu! s-a mai născut un om!
- Nu, nu, nu! A fost un accident!
**140**
Deodată uşa se deschise, fără protocolul ciocănirii ei cu deget temător, cu oase de falangă simţitoare.
- Dom' director, spuse Samson, oarecum contrariată să mă afle înăuntru.
- Ce-i?
- Vă caută un tovarăş maior de la securitate, de la...
Atunci apăru în uşă omul de la florărie, "şefu", îmbrăcat în "piele" de sus până jos, fără culoare în ochi, fără zâmbet în obraji.

O îmbrânci din calea lui pe sărmana femeie; îmbrobodită şi înfrigurată, plină de un tremur neomenesc, şi mi se aşeză în faţă înalt, opac.
- Cu privire la cererea aia..., spuse, plecându-se peste mine, privindu-mă cu găurile testei lui, acoperită cu şapcă rezemată pe sprâncene stufoase.
- Care cerere? l-am îndepărtat eu cu mâna, facându-i semn să şadă pe scaun.
- De plecare în străinătate -Ei?
- Nu se aprobă!
- Păi, de ce? Că şi alţii au plecat...
- Da, da! Hă! hă! hă!... se lungi în spaţiul încăperii terestre - pur terestre, fiinţa extramundală din faţa mea.
- Păi, ce da, da? l-am întrebat încă odată.
- Tu n-ai să te mai întorci! mă asigură el. Tu n-ai să te mai întorci! Ştim noi! ştim noi sigur asta!...

# *Patru*

Comunicăm cu lumea răsturnată-n ochi fără voie, fără o ştiinţă a comunicării. O parte a lucrurilor văzute rămâne veşnic nevăzută, o parte a văzului rămâne nevăzut. Lumea dinăuntrul nostru astfel se află afară; în afara noastră, şi cea din afară are tentacule în noi, are o imagine în noi.
Poţi crede, uneori, că "obiectele" lumii şi marele lor tumult fenomenal sunt aşezate spre noi ca luna: rotite-n axe proprii; să nu gândim la ele decât la fel, să nu ştim decât "la fel" ce se ascunde dincolo de apă, foc, aer, de-amcstecul lor în floare, în tăciune şi în carne.
Şi câte nemernice erori nu ne îndepărtează de întâia percepţie a lumii, de marele neant al metricii constante, de mare dilemă a infinitului. Şi câte exacte măsuri de iubire, de credinţă, nu-s tot erori de stare; de suflare, de orologiu despletit.
Se spărsese bostana. Cu o săptămână înainte de culesul viei, fiecare îşi păzea averea strugurilor conici şi piramidali, fiecare îşi păzea de altul lăurusca si zaibărul lui, cudricul şi poama de masă, stând noapte de noapte în vie, strângându-se la noi la foc, în uşa colibei, până ce rouă omora
**141**
ţânţarii, până ce luna, sătulă să-i privească, cobora din nucul lui Manole pe pământ, să se ducă la culcare în râpa lui Ciucă, sub Drumul Mare.
Nu ştiu cum îl chema pe cel fără un picior, pe cel cu piciorul de lemn: mai lung decât o fi fost cel viu- pierdut. Parcă îl văd târându-şi ţăruşul lui de sprijin; cârja lui de brad, într-un semicerc lateral, ca graful unui curent continuu, ca modularea unei sinusoide, ca rostogolirea unei sfere cereşti pe pământ - spre cotlonul cu jăratec, cum îşi făcea loc cu greu în planul orizontal al pământului bătătorit de oaspeţi, între două scântei, ca să-1 văd între două raze de lună, ca să-1 ştiu. Da. Era "nefericitu' ăla de Gheorghe"; cum îi spunea moş Tudor camaradului lui de bătălie - de la Ţiganca, de bătălie în războiul de întregire a neamului, cu ruşii, cu ungurii, cu "Dumnezeu ştie cu cine"; că eram prea mic să iau în seamă istoria trăită de ei, viaţa lor hăituită de alţii.
- Mă Tudore, ferice de tine că ţi-ai pierdut un plămân! Uite, eu, fără un picior, nu pot să sar şanţul, nu pot să-mi simt femeia întreagă, nu pot să alerg în câmp, în pădure, pe lac...
- Da, ce mă, crezi că tară un plămân e mai bine? îl mustră moş Tudor. Mă Gheorghe, eu scuip pe jumătate, tuşesc pe jumătate, respir pe jumătate, oftez, mă, pe jumătate.
- Păi, asta-i bine, mă Tudore! Oftezi mai puţin ca mine, ca alţii, şi asta-i bine, mă! Asta-i; cum s-ar zice, "fericire de om cu un plămân!"
- Păi, şi tu eşti fericit, mă! Că nu te dor oasele decât la dreptu', nu-ţi cumperi doi pantofi, nu eşti prins de hore şi de ameţala vinului stat din fiert. Stai fix, într-un picior, ca cocostârcul, ca barza-n băgeacul lui Cac-sat, ca corcodanu-n Chiscu Curvii.
- Hai, mă, nu vă mai bucuraţi aşa de nenorocirea voastră! îi potolea tata, scormonind în jar, luminindu-le fruntea încreţită de lună cu două vreascuri aprinse pe cotlon.

- Mai pune pe foc, Andone, din vița asta putredă; că-i deodată frig pe pământ, că-i friguroasă toamna asta, mai friguroasă ca cealaltă de anul trecut, vorbi şi Drăguşan, care-şi lăsase via, acolo în sud, în seama duhului fântânilor din'vale; fântânilor din Iepurenii; din gura râpii lui Cică.
- Ți-i frig, mă! Ți s-o îngroşat sângele, ai uitat de țâța muierii, ai uitat! îl tachina Jîghiuță pe Drăguşan.
Apoi, tata, înțelegând altfel frigul din Drăguşan, se făcea că mă înveleşte în colibă, întinzând mâna spre mine. Eu ştiam de intenția lui şi-i întindeam la rându-mi sticla cu tescovină.
Aşteptau şi ei acest semn. Unul îşi freca palmele, altul obrazul, altul căsca, alții priveau fix în foc. Sticla, ridicată de tata în aerul selenar, era grea în mâna lui, de plumb, de cositor închegat.
- Ia, Gheorghe! i-o dădu omului întins pe singurul picior viu. Acesta se ridică din rezemarea-i pe pământ, îşi aruncă piciorul inutil în lături; să şadă mai bine în fund, apucă sticla grea din aer şi o răsturnă pe gât cu un
**142**
gâlgâit neaşteptat. "Pfu! Pfu!" focu de două ori, cutremurându-se de plăcere, şi, cu grijă, înmâna în cerc cilindrul magic, mai departe. Celălalt, privind o clipă la gâtul sticlei; de parcă i se păruse că îl muşcase Gheorghe, îşi făcu cu dreapta cruce şi-i rezemă smucit cercul strivit direct pe limbă. N-am mai văzut sticla. Şi-au smuls-o aşa, din mână în mână, din om în om, o dată, de două ori; de nu ştiu câte ori. Plecați pe jăratecul scurmat din când în când de tata; acolo în cotlon, erau ca nişte umbre cocoşate, vorbitoare...
- Eu am să mor la iarnă! spuse tata, cu o hotărâre pe care n-o bănuiam la el; pe care-1 ştiam mereu plin de viață, puțin vorbitor de moarte.
- Eu am să-mi însor întâi băiatul, vorbi moş Tudor, fără a ne spune nimic mai mult; cine este fata pe care şi-a găsit-o ficior-su, când anume o să-1 însoare.
- Sâmbătă mă duc la mort, vorbi un altul; Drăguşan, sau Jighiuță, nu se ştie cine; la care mort se va duce, în care sâmbătă - că azi e tot sâmbătă; în noaptea asta până la cântarul cocoşului.
- Am să trec întâi pe la moară, înainte de a măcina, să-i văd eu morarului valțurile, pietrele şi sita; bâigui unul din cercul nevăzut de oameni, din oaspeții încălziți de tescovina tatei.
Aşa vorbeau, numai cu unele vorbe mai tari; multe, cele mai multe erau şoapte, sâsâituri, mârâituri, articulații fără sens: Mâr, bâr, câr, sss, unu, aaa... şi toate; ca jarul scurmat de tata, scoteau câte un cuvânt scânteie, câte un cuvânt lumină.
-Mor de dor!...
-Uită iar!...
-Na, ia!...
-Dă-mi, dă-mi!
-Viață, viață!...
-Plouă, plouă!...
-Taci, taci!
- Bate şaua cât... -Lasă, lasă!...
Şi se făcu o linişte de moarte peste vie. Nu mai era nimeni lângă foc. Adormisem şi mă trezisem în acelaşi timp; cât ei comunicaseră peste jăratec; plecați sub lună, chirciți pe pământ ca nişte sarcofagii desgolite. Câțiva cărbuni mai trosneau, înmiresmând rouă. Oamenii s-au topit în ceața selenară, în ființa ascendentă a nopții de smarald.
Din nuc, o cucuvaie cânta trist, prevestind o întâmplare în viața cuiva din preajmă, într-un timp de "mâine nedefinit".
Atunci l-am auzit pe moş Gheorghe, strigând la moş Tudor din via lui:
- Iți dau eu un plămân pentru un picior, măi Tudore! îți dau, zău! Mor de dor să merg pe două picioare!
- Lasă, mă, uită! iar mâine o să mergi ca nou născut...
**143**
... În rezerva nr. 3 din Spitalul TBC Galați, eram patru pacienți. Nu ştiam prea bine cum ajunsesem din coliba de la vie aici. A! Da! Prin vis. Am visat. Paturile erau paralele, fără şansă de

răsucire. Numai câte un trup, în ele, ofta şi se răsucea cu adânci inspiraţii, cu inerţiale mişcări...: "Inspiră!" o auzeam pe asistenta din sala de gimnastică respiratorie. "Ţine aerul în plămâni! Suge-ţi abdomenul! Inspiră numai cu muşchii abdomenului! N-auzi? N-auzi?" "De ce? De ce?" întrebam eu. "Fiindcă ai fost găsit în piaţă leşinat!. Te-au adus cu salvarea aici. Ţi-au scos un litru de lichid de la plămânul stâng, de la plămânul stâng"... "Şi domnu' Onu moare, domnul colonel din pregătirea mea militară; de atunci, moare?" parcă am întrebat eu, uitând de cum doctorul îmi băgase acul între coaste, de cum mă privea pe sub umărul stâng; numai cu fruntea, de cum, la fiecare siringă plină, deşuruba cilindrul ei de sticlă din mine şi-1 scuipa cu pistonul în presiune într-o găleată - vizibilă în întregime în ochiul meu stâng, cu un lichid spumos...
"Moare! Moare uşor; de cancer. Dar mai înainte va muri greu, foarte greu, bătrânul vecin cu tine, de la salonul 3".
Asistenta asta era albă, cu o carnaţie albă peste halatul alb; scrobit, peste varul alb al încăperii; din care,îmi luam aer să respir calculat.
- "Vezi, vezi? Respiri o dată la zece secunde!" "Şi de ce n-aş respira o dată la o secundă?" mâ certam cu ea. "N-ai voie, n-ai voie! Dacă vrei să mai trăieşti, dacă vrei să poţi dormi trăind!"
îi văzusem, după ce doctorul mă golise de lichidul adunat între pleuri, după ce-mi eliberase plămânul de apăsarea lui, îi văzusem steaua cât un douăzeci şi cinci de bani, domnului Onu, acolo, în aparatul roengenoscopic, când; nu ştiu cum, am trecut prin spatele doctorului, ce se holba la sistemul lui osos, la holograma trupului său. "Asta-i! explica el asistentei care-1 seconda, care aproape că-i stătea pe piciorul drept, carnală şi indiferentă.
"Steaua aia?". "Da!". "Stelele din plămâni ne ucid, cele din vis ne înalţă!" spuse omul cu chelie, alb, cocoşat, să vadă în ecran muntele omului de dincolo, să-i vadă moartea omului-munte de dincolo, imaginea lui în plan vertical.
Celălalt - bolnavul uriaş, asculta nepăsător constatarea morţii lui viitoare, cu fruntea sus, gânditor: "Cum să mi se întâmple mie una ca asta? Că am făcut războiul, şi puteam atunci să-mi pierd plămânul ăsta înflorit acum din senin. Auzi, plămân înstelat cât un "25 de bani" ticălos. Mai bine-mi pierdeam plămânul, atunci în '42, la Stalingrad. Da, da!...
Adormisem în patul meu; aproape de miezul nopţii, în spitalul -mormânt, la camera 3, cu alţi trei bolnavi lângă mine; înşiruiţi în coasta mea dreaptă. Lângă mine, în patul de lângă mine, un bătrân de peste 80 de ani, respira dintr-un furtun aer oxigenat. Masca, căluşul ei din gura bolnavului, pulsa pe faţa lui, ca un plămân exterior. Liniştea salonului era tăiată în felii egale de acest aparat dătător de viaţă, de acest ceasornic
**144**
respirator, inventat de om pentru prelungirea unui sfârşit agonic, omenesc, pentru prelungirea vieţii în moarte. Adormisem într-un vis nou - diferit de cel de la început, diferit de cel în care oamenii îşi păzeau via în spaţiu selenar al unui sfârşit de toamnă ancestrală... Un viscol mare s-a abătut, din nord, pe şoseaua Galaţilor. Făceam autostopul în poarta Bandraburilor ăia mărunţi; ce nu mă primeau niciodată în casă, ce-mi vorbeau mereu peste gard, ori de câte ori îi vizitam să le vorbesc de cum învaţă copii lor, de cum râd, de cum se joacă cu alţi copii. Zăpada creştea în ochii mei, pe sat, pe uliţă, în trupul meu viscolit. Un gând nebun mă năpădi: să plec pe jos în sud, cu viscolul în spate, spre Tuluceşti, unde mă aştepta fata cu ochi albaştri... Doamne, ce albastră e zăpada în furia ei pe urmele mele. Unde-i soarele, unde-i şoseaua? Doar stâlpii de telegraf zbârnâiau sunetele în sârme, doar ochii cu gene-stalactite îmi arătau căi imaginare în sud, în sud. Cam în această parte a lumii, e Tătarca - femeia despletită; întâlnită de Rareş. Cam acolo este biserica lor... Din valea asta, încolo, pe deal, începe Tuluceştiul... Da, aici ar fi via lui Dogaru. Uite şi via lui Cimp. Spatele, jumătatea stângă a spatelui meu mă durea; din coasta inferioară, din rinichiul stâng, până la claviculă. Şi eu mergeam pe o şosea invizibilă, şi eu am ajuns, peste gard, direct în ograda lui tata. "De unde vii? mă întrebă femeia cu ochi albaştrii, deschizându-mi uşa. Eu te aştept şi tu umblii prin lume, în sud; mereu în sud, ca o frunză bătută de vânt, ca o nălucă în duhul zăpezilor polare...
Bing, bang, Biiing, Fiiii... îiiii....

Mă trezi din vis alarma aparatului respirator ce-1 ținea pe bătrân în viață.
Aşa m -am trezit chiar atunci când ajunsesem acasă, când femeia mea dragă mă certa cu drag.
Pacientul cu numărul trei era bătrânul; aşa cum ai fi numerotat bolnavii de la uşă spre geam, de la întuneric spre lumină. Eu eram al patrulea. Primii doi aveau găuri în plămâni; găuri vindecate, şi respirau infim de sacadat; ca un om care fuge şi ar vrea să se oprească, ca un om care nu se mai poate opri din fugă. Primul, mai tânăr, indiferent la moarte, opri aparatul care fluiera inutil. Bătrânul şi-1 smulsese de pe gură, bătrânul voia să respire fără el. "Hei moşule, te cam joci cu viața! îl certă indiferentul; de loc indiferent, devenind chiar grijuliu cu muribundul.
"Eu sunt din Slobozia tată! Eu sunt slobo...", şi se împiedică în cuvânt, uitându-1, uitând ce vrea să spună. Atunci, al doilea de la intrare îl provocă să mărturisească: "Moşule, i-a povesteşte, acum la sfârşitul..., aproape de... miezu nopții vreau să spun, cum ai iubit-o matale pe Florica, de care vorbeai în somn, că te-am auzit toți: "Florico, Florico, stai, stai că vin!" Curios, bătrânul, fora nici o introducere, începu să vorbească, de parcă nu vorbea cu noi:... Ți-am spus atunci, în sâmbăta aia de la biserică, să ne cununăm, să ne luăm pe viață, să spălăm păcatul cărnii noastre din
**145**
grâu, din lanul verde de grâu..." Apoi urmă o tăcere, de parcă cineva i-ar fi răspuns la întrebare, de parcă "ea" îi vorbea fără să auzim noi... .
... 'Da, da! Dar a trebuit să trăiesc singur lângă alta, singur lângă toți, o viață, până azi, pân' a zi... Vorbele bătrânului s-au sfârşit legate cu un nod strâns pe silaba "zi"; desprinsă de a, de măsura zilei sfârşite.
"A murit!" spuse primul din salon. "Soră!" "Soră!" strişâ al doilea. "Ce-i, ce-i?" Veni o soră a nu ştiu cui: "Duceți-1 la morgă!' îi ordonară amândoi "Eu, eu, acolo?" "Pe întunericul ăsta?", "La vremea asta?"
Atunci, privind cât de subțire; de neînsemnat trup avea bătrânul, cei doi l-au aşezat în targa, l-au tras în sus şi în jos de mâini şi picioare, şi l-au acoperit cu un cearceaf. "Ei, Floareo, ți-1 aducem, hi, hi!" scăpă unul o glumă nepotrivită. "Să văd acuma moşule cum ai să-ți speli păcatele cu Floarea, păcatul cu o floare"; bâigui celălalt.
Coloana macabră dispăru din salon. Sora şedea mai mult decât s-ar fi cuvenit, să mă privească, să-mi spună ceva. în sfârşit, schimbând lenjeria patului mortului de lângă mine, vorbi: Domnule profesor; parcă sunteți profesor, nu? azi când dormeați va căutat o femeie cu ochi albaştri. A zis să nu vă trezesc că va veni şi mâine să vă vadă. A zis că ştie ea când moare omul şi când visează; "foarte aproape una de alta şi totuşi diferite" - aşa a zis.
Asistenta soră a dispărut. Salonul era gol; un gol imens, magnetic. Pleoapele mi-au căzut, de plumb, pe irisul luminii de afară; din afara trupului meu: Visam...
- Lasă, mă, uită! şi mâine o să mergi pe ambele picioare; pe cele de la naştere. Era răspunsul lui moş Tudor, către moş Gheorghe, acolo în vii, între vii... Deodată, în uşa colibei, apăru o umbră în mantie lungă, cu cisme şi şapcă soldățească, cu un automat în mâini.
- Agoni, Agoni! îndreptă el țeava spre cenuşă, spre jarul ce mai sclipea în ea.
- Ce-i mă, cine-i? strigă tata la mine; care eram treaz, care urmăream din căldura trupului lui cum umbra din noapte se înspăimânta la vederea focului din vatră, cum se înspăimânta să n-aibă chip.
- Americanschii bombardier, americani videat nas!
- Fugi, mă rusule, că nu mai vin americanii, s-au făcut frați cu voi! Şi tata scormoni în cotlon, fâcându-i în ciudă soldatului de la postul de pândă "a cerului". Continuă să-1 linişească pe rus cu vorbe româneşti:
- în noaptea asta, mâi tată, poți să te cațeri pe lună cu ochii închişi, să strigi la toți: Plecați, mă, acasă din florile pământului, din minciuna iubirii voastre de oameni...
- Suprafața terenului de tenis e în yarzi pătrați.
- Nu, domnule doctor, îl contrazicea asistenta de gimnastică respiratorie. Nu, e în metrii pătrați, ca la noi.
-Nu, nu mă mai contrazice! La ei, toate lungimile, măsurile drumurilor de orice fel,'sunt în yarzi, în yarzi. Ştiu sigur!

**146**
Era vizita de dimineață. Medicul - cel care văzuse cancerul colonelului în "episcopie", în "holografie roengen", numără pacienții. Unu, doi, trei. Unde-i unu', unde-i al treilea din salonul 3?
- S-a dus! Hi, hi! au râs cei doi. L-am dus noi, dincolo, continuă numai unul din cei doi.
- Până ne-or duce şi pe noi alții; tot acolo, că locul e sigur, spuse celălalt - al doilea.
- Şi unic, spuse primul.
- Ia mai terminați cu taifasul şi stați culcați! Apoi către "asistenta soră": Soră, ai grijă că ăştia doi să stea culcați până se vindecă, până vor avea plămânii fără pete şi găuri, fără noduli.
- Şi cu domnu' profesor, ce facem? întrebă secunda omului alb.
- Patru respirații pe minut. Nu mai mult. Patru, patru... Şi doctorul părăsi salonul numărul 3, rămas cu trei pacienți vii; presupuşi vii.

## *Munca voluntară*

Am plecat din Tuluceşti, îndurerat de hotărârile "mai marilor" din Inspectoratul şcolar de atunci de a nu fi transferat din Ijdileni, la şcoala din iubitul meu sat natal, de a nu fi apropiat de părinți, de oameni dragi.
începusem să sfârşesc "Universitatea" provocat şi de "formele pătratice" pe care le ştia Spătaru, dar mai ales de nevoia înțelegerii "pătratului pe care el nu reuşea să-1 definească la clasele mici, pe care eu credeam că-1 ştiu în întregime definit de alții.
Concursul de "intrare în oraş", de titularizare pe o catedră în şcolile urbei, l-am dat în "Liceul Israielit", aşa cred eu că se cuvine să-i spunem acelei clădiri care mai dăinuie şi astăzi pe "aleea şcolii", pe aleea ştăbimii de altă dată. Confiscată de la unii, de la alții, de la toți care aveau "proprietate umană" şi le stătea în gât celor fără nici o altă proprietate decât "puterea comunistă" - forță pe suprafață, pumn apăsat în piept, vorbă neghioabă zvârlită în timpane surde, aleea "ştăbimii" se năruie încă în jurul victimelor ei, sub ochiul afundat al bisericii din preajmă, sub oscilația strigătelor de joacă şi de gândire ale copiilor din liceul -şcoală veche. Unii; prin 1957, au numit Liceul israelit, Liceul nr. 3 Galați, apoi Liceul industrial al nu ştiu câtelea în oraş, apoi; acoperindu-se alte găuri în continuitatea unor şcoli desființate o vreme de gândirea vremii, Liceul Alexandru Ioan Cuza.
Sala în care cele trei probleme stăteau atârnate la tablă; caligrafic ondulate, verticale, pline de linii şi semne, de tâlcuri ascunse, era înaltă, albă, distinsă. O uşă, cât o paralaxă selenară, se deschisese cu un scârțâit lung în spatele meu.
- Buletinele la control! strigă un ins cu chelie. Avea ochi mobili că nu te priveau în ochi; privind mereu peste tine, peste alții, la cineva din
**147**
tencuiala zidului din apus - cel fără geamuri, cu spatele pe lumina venită din ferestrele cu dispersii, din peretele din răsărit. Stătea întunecat pe buletinul meu; eu scriind pentru rezolvare o ecuație cu module, el silabisându-mi numele din buletin fără încredere, surprins.
- Şi aveți locuință în Galați? mă întrebă, curios, privind spre alții.
- Nu, am mutație în Galați. Domiciliez în Galați, după cum se vede acolo, i-am răspuns în doi peri, plictisit. In sfârşit, sunt lăsat în pace, îmî văd de "modulele" mele, de valorile mele absolute explicitate pe intervale de semne, pe intervale deschise şi închise, pe semidrepte şi segment.
Problema a doua era cu o inducție în divizibilitate. A treia, era o problemă de geometrie în spațiu şi toate la un loc, o teză de supraviețuire în timp, de translație în spațiu, în suflet. Da, deveneam "orăşan", deveneam profesor într-o urbe dărăpănată cu fum de furnal şi miros de păcură arsă, cu lumină în conductori izolați, în transformatoare de tensiuni nevăzute.
Cineva, din umbră, mă păzea ca pe un vierme rebel, ca pe o omidă îndrăzneață, gata să mă strivească pentru dejunul meu vegetal, pentru dreptul meu la frunze, la mugure, la ram. O parte din ființă ne e supravegheată de dincolo şi acceptăm ochiul ascuns al supraveghetorului, fiindu-i

dator c-o explicație, cu explicația păcatului de a fi aici, cu explicația păcatului originar ce se repetă în noi. Nu luăm în seamă această privire, care totodată ne ocrotește lăsându-ne să păcătuim, care ne arată până unde să păcătuim; pentru a fi oameni, pentru a nu fi mai mult decât se cuvine să fii om.
Cineva, din umbra terestră, pământeană, era diferit celui pe care-l știam dincolo, dincolo de lume, era o fiară la pândă, o însetată ființă de conștiințe, de inconștiințe posibil conștiente. Pândacii partidului, din administrație, din "comitete" și "birouri"; strict comuniste, din ramificațiile intenstinale ale securității, din "serviciile de cadre" știau totul: controlau totul; gândul, respirația, avortul...
... Era în anul 1967, toamna, da, toamna, într-o sâmbătă. Da, tot într-o sâmbătă, ca atunci când am vrut să-l însor pe Grossman cu fata ciobanului.
Ion Donose alergă la deal, spre școală, cu o hârtie în mână de la primărie, gata să-și dea sufletul, în cancelarie, pe biroul meu de director.
- Trebuie să ajungeți până la zece la Galați, că vă bagă în partid, că vă fac comunist. Doamne, se adeverise vorbele lui tata. Da, el mă făcea comunist fără să fiu. Abia acum îl voi trăda, abia acum sunt gata să-l înșel în speranța lui de a veni americanii, de a i se da vitele înapoi, de a-și ține încă odată plugul în brațe.
- Tovarășu' Toderiță A... Ion, parcă...
- Ioan, l-am ajutat eu pe secretarul comitetului raional să-mi citească numele mic, la care țineam foarte mult; mama dorindu-și să aibă un fiu sfânt, nu slugă, mama dorindu-și să fiu unic pe pământ.
- Ce știi din statutul partidului?
**148**
M-am fâsticit. Eram chemat, aici la raion, să fiu înscris în partidul lor unic. Eram chemat să fiu în rând cu directorii de școli, de școli comuniste, să jur, fără vorbe, doar printr-o semnătură, credință ideologiei comuniste. Vai, nu citisem statutul, nu-l citisem.
- Păi, așa, cu toate articolele luate la un loc, spune să fiu cinstit, harnic și drept și să judec drept pe alții. C-am asta am înțeles eu citind cărticica asta roșie; improvizai eu, încercai eu să scap de amănunte.
- Tovarășu', tovarășu'...
- Lasă-l, lăsați-l! Dacă mă gândesc bine are dreptate. Drepturile și îndatoririle le-a citit; se vede, se vede. Le spune în felul lui, le spune altfel decât acolo, dar cam astea sunt.
- Da, despre sancțiuni, ai citit? mă întrebă un ins tuns "castron", tuns "farfurie plată"; până în țeastă, până peste urechi, pe care l-au și strigat tov. Tunsu.
- Sper să n-am nevoie de ele. Toate sancțiunile încep cu "observația în colectiv" și sfârșesc prin "scoaterea din el", am răspuns eu, referindu-mă la nașterea omului și moartea lui pe pământ.
-Are dreptate, are dreptate! îmi luă apărarea cel din capul mesei plină de "comitet', plină de conducători "politici", întruniți să mă bage în gașca lor, în gașca orbecăielii lor prin lume.
- Tovarășu, tovarășu'...
- Ioan, l-am ajutat eu.
- Ioan Toderiță sau Toderiță Ioan? se răsti el la mine - supărat nevoie marc, de parcă inversarea numelui și a prenumelui era o mare rătăcire, era o mare greșeală politică în evidențele partidului, în evidențele numelor pe pământ.
- Lasă-l tovarășe activist Bișboacă! Ce, noi n-avem în comitet pe tovarășul Ioan, aici de față? Ba și pe tovarășul Tudoriță? Vezi, e ca și cum i-am striga pe amândoi deodată. Ce importanță are care-i primul? Tot "secretari doi" sunteți. Unul cu propaganda, altul cu economicul. Ce mai? Tot voi sunteți la putere!
- Eu aș dori...
- Da, da, poți să pui întrebări, se bucură Ioan cu propaganda.
- Da, da, poți să ne întrebi orice, se gudură și Tudoriță cu economicul.
- Aș dori un pahar cu apă...

- Dâ-i sâracu'! Dă-il Că o fi având emoţii...
Paharul veni pe sus; din mână în mână, la locul meu de pedeapsă, întins, ca o mare favoare, peste cel ce scria procesul verbal, peste pixul lui oprit la "poţi să întrebi'.
Am băut apa fără gust; de protocol, de ochii lumii, apa pusă acolo pentru mahmuri, pentru răguşiţii de strigăte la oameni.
- Nu, n-am întrebări. Ion Donose, omu' de serviciu de la şcoală, m-a anunţat acum o oră că trebuie să ajung aici. Am avut noroc de Aro-ul

**149**

partidului raional care m-a adus repede aici din şoseaua unde făceam autostopu'. Dumnezeu să-i dea sănătate şoferului...
- Care Aro al partidului, ce Aro spui dumneata că te-a adus direct la noi? mă întrebă secretarul prim.
- Nu ştiu. E, în curte, jos.
Şefu' ridică receptorul şi ordonă aspru.
- Tovarăşa secretară, chemaţi-1 pe şoferul meu, acum, aici. Peste un minut, intră şoferul aro-ului ce-mi făcuse binele mărturisit.
- Tovarăşu' Graur, dumneata l-ai adus pe directorul şcolii Ijdilcni la partid?
- Da! spuse şoferul, serios, în poziţie de drepţi.
- Păi, ce-ai căutat la Ijdileni? Cine te-a trimis acolo?
- Dumneavoastră, tovarăşu' secretar, mi-aţi ordonat ieri să merg la Vlădeşti.
- La Vlădeşti, eu? -Daaa!...
- De ceee!!!
- Păi, nu pot să vă spun, aşa, "în plen".
- De ce nu, mă, de ce? Am cu secrete în partid faţă de alţii. Am eu secrete faţă de dumneata, tovarăşe Grauţ? Că ştii şi cum mi se îmbracă nevasta şi copii, şi ce mănâncă ei...
- Ehei! făcu şoferul.
- Cum ehei, cum ehei? se răsti la el "primul" comunist al raionului.
- Ehei, ca toată lumea. Că toţi suntem îmbrăcaţi şi "mâncaţi" la fel, că toţi avem cartelă la haine şi la pâine...
- Mă, asta a fost până în 1965, acuma s-a desfiinţat, ai uitat?
- Păi, la câţi "primi" am fost eu şofer, mă iertaţi... tovarăşu' Cimpoi, mă iertaţi.
- Să spună unde-a fost, să ne spună unde-a fost, se trezi vorbind Ioan cu propaganda.
- Da, uitasem. Unde-ai fost, mă! îl certă parcă şeful şefilor pe şoferul Graur. Apoi'amintindu-şi că ştie unde-a fost; că celălalt rămase la chestia-compromiţătoare cu "secretul şi plenul" îl obligă pe celălalt: "Spune, mă! Ce dracu ai făcut la Vlădeşti?
- Am luat peşte, pentru... şi arătă cu mâna în sus.
- Pentru? îl întrebară toţi deodată, aşteptându-se să li se trădeze un mare adevăr; că peştele mare la peştele mare trage, la primul secretar al regiunii, la cineva mare din "cece" al "pecere" de la Bucureşti; venit peste noapte în control la...
-A! A! spuse primul secretar din capul mesei, luminat din semn. Am vrut să fie o surpriză, am vrut să vă fac tovarăşi o "mulţumire câmpenească" - cum ar spune poetul.
- Ce, ce? întrebară iar toţi curioşi.

**150**

- Pentru mâine, la Gârboavele, vom sărbători îndeplinirea planului la viermi de mătase. Asta era secretul. Asta ţinea ascuns de noi tovarăşul Graur.
Uitaseră de mine. Deodată cel cu scrisul procesului verbal; tovarăşii Cercevică, se lumină ca o fereastră spartă; mai mult decât avea să strălucească siliciul ei, mai mult de câtă minte avea el să gândească.
- Dumneata ai îndeplinit planul la gândaci? la viermii de mătase, vreau să spun?
Toţi au privit spre mine ca spre un străin de ei, de treburile lor importante, "fortuite" - cum le plăcea să spună, fără a înţelege cuvântul folosit.

Telefonul sună strident. "Primul" ridică grav receptorul. Uşa se crăpă odată cu suişul "furcii" la ureche şi, secretara, graţioasă; prea tânără pentru "sarcini" obşteşti, îşi făcu apariţia între canaturi, şuşotind.
- Soţia, soţia...
- Da, da, scumpa mea. Mâine? La ce oră? La doisprezece? Tovarăşa prim? Şi mai cine? Tovarăşu' prim? Bine, bine!
O clipă toţi aveau ochii în pământ, o clipă toţi au simţit catastrofa.
- Tovarăşu' "prim regional" îmi face o vizită mâine. Uitasem să vă spun, e ziua nevesti-mi. Uitasem, de atâtea probleme politice...
- Felicitări tovarăşu' Cimpoi! Felicitări soţiei de ziua ei. Lăsaţi, amânăm ziua asta "cu fluturi de mătase". Şoferul stătea în peretele de la uşă. Eu, candidat la "membru" de partid, m-am strâns în singurul scaun din colţul luminat al încăperii.
- Graur, Graur, să-i duci peştele soţiei tovului, auzi, mă? Du-te, nu mai sta cu gura căscată, spuse Cercevică - scribul fals.
- Dumneata, tovarăşe director, să strângi fluturi. Să hrăneşti fluturi cu frunză de dud, cu ce ştii dumneata, dacă vrei să te primim în partid, îmi ordonă Ioan de la propagandă, de parcă, prin asta, mi-ar fi spus: "Ieşi, dracului afară că nu-i de nasul tău secretul ăsta "plenar", că nu-i de nasul tău puterea noastră infinită"...
Crdeam că livada şcolii nr. 9, unde m-au titularizat după concurs şi unde m-au numit director, ar fi de duzi. Nu era aşa! Cei care au plantat-o au aşezat clădirea ei în formă de L în alt fel decât credeam eu. Pe linia orizontală a "lâului mare de tipar", pe cea care prelungea capătul străzii Scânteii până în şoseaua Brăilei, s-au plantat plopi şi zarzări. Plopii însoţeau slujbaşii şcolii - profesori, învăţători, părinţii, pe aleea de intrare, să nu se răsgândească, să nu vadă livada. Pe latura verticală a lâului s-au sădit vişinii pitici, să nu acopere lumina soarelui, ca lumina zilei să intre în sălile de clasă. Grădiniţa se aşezase în magazia de lemne, iar lemnele au fost depozitate afară în unghiul drept al literei şcolii, în interiorul acestuia; legate cu sârmă ghimpată într-o stivă de prismă bolnavă; răsturnată din păduri necunoscute aici în ograda şcolii de cartier...
**151**
Atunci, în sala de concurs, fusesem mulţi colegi de grupă ai facultăţii de matematică; absolvenţii din '65, din '64, ai Institutului pedagogic Galaţi.
Atunci am concurat doisprezece pe patru locuri. Era primul concurs, de acest fel, de la venirea comuniştilor la putere. Exodul industrializării socialiste convinsese cabinetele centralismului totalitar să accepte, prin concurs, titularizările celor fără pile, la oraş.
Am reuşit trei din câţi eram în concurs şi toţi am fost trimişi cu "patalama" pe viaţă în periferia oraşului.
Până la acest concurs, se intra în oraş cu dosar de cadre, cu punctele marcate în frunte, cu "evaluarea politică" scrisă la dosar.
Soţiile ştăbimii comuniste şi alte rude ale lor, rezultate din împerechere, prin împerecheri diavoleşti, ocupau catedre în centrul urbei Galaţilor, în inima târgului, aproape de Mazepa - hatman înstrăinat, de apartamentele supraconfortabile ale conducătorilor mulţimii proletare.
De la inginerul fără post - în schemă pe post de muncitor, până la absolventul de şcoală profesională, oamenii erau "repartizaţi" să locuiască în cartiere ghetou în cartiere confort II şi III; aglomerate, insalubre.
Oraşul Galaţi, arhitectura lui, sistematizarea lui arhitectonică, e un exemplu de ierarhizare a drepturilor cetăţeneşti în comunism, de gândire centralizată a aşezării noastre piramidale în spaţiu, în podişul sugrumat al Moldovei.
O aparentă mulţumire generală încolona mulţimile la muncă, la "convenţie", la schimburi de noapte, în "foc continuu". Fiecare cartier-microraion era mulţumit că are "alimentară" proprie, chiar dacă Ceauşescu ne cartelase la "consum" datorită datoriilor "externe", datorită minţii lui bolnave. "Alimentara" era şi ea un loc de ierahizare a indivizilor. Securiştii, oamenii de partid, dintre cei dispersaţi prin cartiere, să simtă aproape revoltele de orice fel, să ne simtă în ceafa lor

vorba, suflarea, visul, cu turma lor de "colaboraţionişti - informatori", de "rude şi rubedenii presupuse", aveau întâietate la "salamul" zilnic direct la "şefu'" alimentarei. Muncitorul o idolatriza pe tanti Vasilica - vânzătoarea - plină de inele de aur în mâini; ca şi lucrătoarele de la abator şi de la Avicola, să-i pună porţie dublă în sacoşă contrar cifrelor murdare din cartela din cartonul jegos, slinos, uzat, din faţa ei, din evidenţa lui în sertarele ei cu arhivă provizorie, tranzitorie. Sacoşa cartelei era mai mare pentru familiile numeroase. Să ai copii mulţi era un criteriu de supravieţuire, de a obţine un apartament mai bun, de a sta mai multă vreme pe un loc de muncă. Să proecrezi în numele naţiunii, în numele numărării ei pe degete, era o "nobleţe comunistă, românească", şi asta trebuia gândită de partid, de conducătorii partidului; ale căror familii nu erau prea aglomerate faţă de câtă hrană aveau, faţă de cât spaţiu de locuit aveau, faţă de câtă propagandă a "înmulţirii naţiei" ne administrau.

**152**

Cartela ne confisca evadările. Aveam maşini prin rate, apartamente prin rate, mobilă prin rate, suflete raţionalizate de o ideologie sinistră; ideologia imposibilă a "satisfacerii nevoilor tuturor" pe care în mod stupid le recunoşteam ca fiind "tot mai crescânde".

Marii ideologi ai comunismului de atunci, ai comunismului "la raţie" - a lui Ceauşescu, marii lingăi ai partidului lui aveau să devină "capitaliştii tranziţiei" de azi; tară ruşine, tară remuşcare. Ei au acceptat moartea lui Ceauşescu; acolo în conştiinţele lor, ca să rămână la putere în mulţimea îndobitocită de minciuna comunistă; de egalitatea imposibilă promisă de ea între indivizi. Comunismul ceauşist i-a îmbogăţit pe toţi activiştii partidului care, în decembrie 1989, stăteau ascunşi în beciuri, în şirele de paie a rudelor de la ţară, departe de ochii lumii revoltate, departe de o justiţie iminentă ce li s-ar fi cuvenit aplicată, ce ar fi trebuit să existe ca-n orice testament apocrif, ca-n orice viaţă - testament, apocalipsele apostolilor...

Mafia "structurilor conducătoare" era o caracatiţă ce se-ntindea cu tentacole nevăzute în toată societatea, Injustiţie, în poliţie, în comerţ, în cele mai infime structuri sociale; în întreprinderi şi în ateliere, în instituţii ad-tive şi educative, în câmp, pe baltă, în univers.

Omul simplu, omul truditor, trăia la umbra speranţei, propăvăduită de îmbogăţiţii pe seama lui, pe seama drepturilor câştigate prin sesizări în faţa şefilor direcţi. O revoltă interioară, o mânie ascunsă, mocnea în mulţimea încolonată la rânduri; în alimentare, la benzină, la butelie, la pâine, gata să nimicească celula comunistă, gata să se autoflageleze, gata să explodeze. O nevoie de purificare era viaţa de zi cu zi şi toţi aşteptau asta printr-un sacrificiu omenesc.

Aşa munceam toţi câte 10 ore pe zi, să scăpăm de "datoria" externă, mereu externă, inoculată; că fiind odată eliminată vom fi liberi, independenţi de capitalismul negru; sălbatec, dominator, că vom fi fericiţi etern. Aşa ne-am lăsat minţiţi - conştienţi de minciuna ce ni se servea, ca să avem speranţa purificării viitoare, speranţa eliberării de colectivism, de gândirea absurdă a celor autodeclaraţi mesianici.

Toate acestea trebuiesc ştiute de voi cei care n-aţi trăit atunci, trebuiesc mărturisite şi celor cu care le-am trăit atunci; voi fiind visul nostru, noi amintirea visului neîmplinit; noi rămânând la "judecata de apoi", aderenţi, încrezători, martiri ai judecăţii omeneşti de orice fel.

Să trăieşti o lună; o persoană, cu o jumătate de kilogram de carne era imposibil. Atunci furam. Eram hoţi din om în om, un neam de hoţi supravieţuitori pe pământ. Comunismul ne-a arătat, prin felul de viaţă a conducătorilor lui, prin felul de viaţă a propovăduitorilor lui, că nu există filozofia lui decât de ochii lumii, că vorbele sunt una şi viaţa este alta... Fereşte-te de vorbe, de căderea pietrelor lor aruncate pe mulţimea proletară şi vei fi fericit, şi-ţi vei împlini "segmentul" vieţii hotărâte de Dumnezeu, nu de alţii; de alţii ce te fac să-1 uiţi, siluindu-ţi gândirea prin

**153**

lozinci, prin cântece de crâşmă - corale infernale, cu voce de mormânt.

Ni se recita Bacovia din tristeţea lui omenească ca o conexiune la tristeţea individului în capitalism - câtă denaturare, câtă minciună, câtă perfidă "sugestie a tristeţii de a fi trăit în trecut", în antercvoluţia prostiei lor". Râsul generat de "comedia umană" a lui Caragiale ne era încetinit, ne era aşezat pe interpretarea unghiulară, politică, a unor întâmplări pline de farmec - în mintea

aparent înceată a burgheziei româneşti; derutată de parlamentarism, de europenizarea de atunci, de repaos; ca şi noi acum, ca şi noi oricând trăind în libertate, în prea multă libertate de sine, într-un liber arbitru infinit, fără conştiinţa necesarului de azi, necesarului de mâine, fără amintirea subjugărilor libertăţilor de ieri. Ni se recita "împărat şi Proletar", din poezia eminesciană, neobservându-se că universalitatea poeziei era atemporală, că împăraţii există veşnic în lume, iar proletarul e fiecare din noi, fiecare din cei nedreptăţiţi de soartă, de puterea despotică a celui aflat la putere; cum era partidul lor, cum era împărăţia lor stupidă; fără rost în lume, fără altă identitate decât îmbogăţirea lor pe seama noastră, pe seama credinţei noastre în om.
Da, aşa am fost târâţi toţi, pe rând, în marea familie anonima comunistă, identificată prin carnete roşii de partid unic - la ce ne-or mai fi trebuit, de cine să ne distingem, că eram toţi la fel, că aveam toţi acelaşi "statut al sărăciei şi bogăţiei din noi", că aveam acelaşi destin de "încarceraţi pe viaţă".
Da, ca înscrierea mea în partid; de la raionul de partid, din scena cu peştele şi viermii de mătase, din scenarii asemănătoare, pentru crucificarea altora, pentru "înfierarea" turmei sacrificiale; înscrierea mea în "pecere" era o dovadă a "prostiei multiple" înghesuită în "craniile" instituţionale ale puterii, în "encefaliile" lor neputincioase...
Telefonul sună sărind ca o "găină cu arc" pe masă. Eram în "bojdeuca lui Creangă"; în şcoala generală nr. 9; director la şcoala cu livadă, într-un cabinet improvizat dintr-o magazie de vechituri, de cârpe şi detergenţi pentru spălat duşumele.
- Alo, alo! am auzit o voce băţoasă în receptor. Respiram cu grijă în microfon, ascultându-1 pe celălalt. Ştiam că e cineva de la partidul municipal - tovarăşul Boaşcă ori tovarăşul Dragu; nume unu şi unu, să-i ţi minte oricând - pe viaţă, să-i confunzi cu organele trupului omenesc, cu o parte din sentimentele tale de om, cu denumirile lucrurilor ce-ţi stau în preajmă.
- Da, da!
- Cine-i acolo? Tovarăşu', vorbeşte! Ce stai cu furca-n gât, ce ţi s-a pus în gât?
- Eu, eu, omul de serviciu Samson; Samson era femeia de serviciu a şcolii. Riscam mult, dar aveam încredere în prostia celuilalt.
- Ai creion?
- Am! vorbii eu, în numele lui Samson inventat de mine.
**154**
- Astăzi, sâmbătă, octombrie 1969; Notă telefonică: în atenţia directorului şcolii nr. 9 şi a secretarului ei de partid.
Mâine, duminică, octombrie 1969, veţi fi cu 160 de elevi la muncă patriotică în partea de nord a cartierului Micro 19. Tovarăşul prim secretar Dascălu va fi prezent la "acţiune".
- Cine semnează? întrebai eu, îndrăznii eu.
- Cum cine, mă, cum "cine semnează?". A transmis "partidul orăşenesc", mă. A transmis spre executare, nu-nţelegi? E un ordin, mă! E ordin, nu-i scrisoare de dragoste. Ce-ai scris tu acolo, vezi să se execute!
Cum spuneai că-ţi spune, că te cheamă? _ ?
- Ce nume ai, mă?
- Samson!
- Samson şi mai cum?
- Samson Lică! Lica era cealaltă femeie de serviciu a şcolii...
"Ce nc-aţi făcut tovarăşe director" îmi măsturiscau ele mai târziu, în aceeaşi zi. "A sunat tcledonul şi a întrebat unu' de la partid de Samson Lică. Să îl dau la telefon pe Samson Lică. "Nu-i decât Lica" i-am răspuns cu. "Cum Lica? că cu am vorbit cu Samson Lică, cu un bărbat?" m-a repezit ăla de la partid. "Eu nu ştiu cu cine ai vorbit matale dar sigur eu sunt Lica, nu Lică; femeie, nu bărbat". "Ce doreşti 'matale? l-am întrebat, iar el mi-s spus ceva de 200 în loc de 160. Atunci l-am lămurit: "Tovarăşu' aţi înţeles greşit Samson Lică înseamnă Samson şi Lica. Amândouă suntem femei. Da. Asta aţi greşit: "Samson şi Lica". Astea suntem noi".

"Lasă, lasă! o liniştii eu. Am înţeles ce vrea tipu' cu 200 în loc de 160, vrea 200 de elevi în loc de 160 de elevi, dar e tâmpit. Noi nu avem decât 180 de elevi". "Ptiu, dacă ştiam îl făceam cu ou şi cu oţet! Ptiu, de-aş fi ştiut!" se plânse Lica peretelui pe care-1 ştergea cu cârpa uscată, de nu ştiam de scuipă praful din dinţi ori scârba vorbelor activistului din telefonul ascultat cândva de ea.
Construcţiile cutiilor de chibrituri ale R-urilor sfârşeau pe centură, pe un drum ce lega şoseaua Brăilei de gura Şiretului.
învăţătorii îşi ţineau greu în frâu copii de la joacă; agitaţi şi de ieşirea lor în câmp, într-o frumoasă zi de slobozire de şcoală, de canoanele învăţării, într-o zi de rătăcire îndepărtată de ogrăzile părinteşti; de pe Cosminului, de pe Iasomiei, de pe Frunzei - toate, la un loc, un cartier uitat de lume, departe de oraşul propriu-zis - un sat satelit a urbei cetate, a urbei medievale de pe Domnească, de pe "Dunărea la nivelul zero" al Palatului Navigaţiei.
Apoi, ca la un semnal, mâinile fragile, oasele necalcefiate, trupurile lor, s-au aşezat pe grămezile de moloz, cărând în braţe bucăţi mari de piatră, bucăţi de fundaţie plesnită, de terase prăbuşite, de treaptă de scară de prisos, spre gropile câmpului pe care fuseseră răsturnate, în gropile
**155**
rădăcinilor smulse ale unui crâng de salcâmi - ştiut de oameni pe drumurile lor spre Tirighina, spre cetatea romană de pe dealul Bărboşilor, ori numai spre lacul cu apă stătută a satului Cătuşa pe moarte.
Tovarăşu' prin Dascălu trecu într-o Volga neagră, într-un dric cu număr mic. Toţi activiştii stăteau în poziţie de drepţi să-i zâmbească, să-şi facă prezenţa în ochiii şefului mare. Copii şi noi - cadrele didactice, ne înfierbântaserăm să astupăm gropile metodic, gospodăreşte, ne mai luându-i în seamă.
- Ce dracu' muncim aici ca proştii! spuse învăţătoarea Cinteză; "oloagă" de mâini şi de picioare, de atâta cărat betoane, să le fie exemplu copiilor, să-i învrăjbească într-o întrecere nebună cu groapa flămândă din preajmă, cu grămada ce o învecina.
- De ce ca proştii? o întrebai indiferent la cc-o să-mi răspundă, numai ca să scap de sârma aia lungă la care mă înhămasem ca un cal în hulube, ca un bou înjug.
- Treaba asta cu molozul în gropi putea s-o facă o maşină, nu un om, nu nişte copii ce suntem toţi în faţa solzilor ăstora de bloc; curăţat de maţe, de carcase, de epiderme.
Chiar în acel moment, un activist striga la noi disperat.
- Tovarăşi daţi-vă la o parte; daţi-vă în lături.
într-adevăr, din "centură", două buldozere călcau pe suprafaţa pădurii defrişate, nivelate de noi în 5 ore de trudă. Lama primului buldozer căuta o grămadă chiar la marginea drumului; acolo unde dimineaţa ne intrase în oase, ridicând pietre spre cer, în câmp, în falii galactice de lumină roşie; arsă în creuzetul soarelui. Buldozeristul opri, crăpă uşa subţire de tablă a miriapodului, se aşeză pe şenile şi strigă:
- Unde vă sunt grămezile, mă, tovule? adresându-i-se activistului ce-i anunţase sosirea neaşteptată, ce ne dăduse la o parte din calea lui.
- Păi, aici! Şcoala asta le-a ros de pe faţa pământului!
- Şi eu, ce fac?
- Cum, ce faci? pleci înapoi de unde ai venit!
- Ce vorbeşti, ce vorbeşti dom'le? Eu am fost trimis la muncă voluntară cu utilajul ăsta, aici. Eu aici am să nivelez!
Ne-am dat la o parte din calea lui. Lama s-a înfipt în pământ, într-un dreptunghi desfăşurat înainte. Apoi, lângă el, celălalt buldozer îi imită "înţelepciunea" de a nivela ce era nivelat. într-un drum dus şi unul întors, suprafaţa muncii noastre de o zi a fost acoperită, a fost renivelată; de două ori nivelată; întâia oară de om, apoi, la sfârşit, de fiare, de mastodonţi neutrii, indiferenţi.
- De ce dracu' n-aţi venit acum 5 ore? i se plânse, Cinteză, escavatoristului, ce-i întindea o hârtie activistului ca să-i fie semnată.
- Mie mi s-a dat ordin să viu aici acum o jumătate de oră, după ce va văzut tovarăşul prim cum munciţi cu copii. I-a fost milă de voi. Mi-a fost

şi mie milă, că am copil la şcoală, şi-i la muncă voluntară, undeva pe-aici.
- Bine, dar noi terminasem treaba! De ce ai mai venit?...
Atunci, din senin, din şoseaua Brăilei, pe un sens invers decât ne vizitase Volga primului secretar, pe centura relativă a microraionului, apăru un monstru pe roți; pe zece roți uriaşe; un alt miriapod de fier - un trauler infinit, cu escavatoare pe el, cu cabluri şi cilindrii de fier masiv amenințând, sfredelind văzduhul.
Intră direct în aria nivelată de noi şi de "utilajul tardiv", cu o lipsă de respect vizibilă, cu o nesimțire ieşită din comun.
- Mă, ieşiți de-acolo! strigă activistul. Ieşiți de-acolo că abia s-a nivelat!
- Taci, mă Rebegeo! îi răspunse cineva din cabina cu roți uriaşe.
- A, ăsta-i ăla de la noi, de la Şantierul doi-construcții, îl recunoscu şi altul din cabină pe activist.
- Cu gura, cu gura, ai? Faci politică, ai? Nu ți-a plăcut să munceşti în echipă la noi?!...
Atunci activistul se gudură, se apropie de foştii camarazi de muncă şi le mărturisi:
- Şcoala de partid; ştiți şi voi! M-au trimis la şcoala de partid, de pe Bălcescu. Da, voi, ce faceți aici?
- Păi, nu ştii? -Nu!
Am venit să instalam "sonetele", să escavăm zona asta. Aici se va construi un alt bloc, un bloc lung cât galaxia, cât...
- Dar abia am nivelat spațiul ăsta!
- N-ai învățat la şcoala de partid, mă! In comunism, ce zideşte unu' azi, dărâmă mâine altul; ca-n povestea aia cu Manole - zidarul unei mănăstiri.
- Numai dacă ne dai nouă, mă Rebegeo, muierea aia a ta frumoasă, de acasă, sau de pe unde o ții ascunsă, să stea cu noi o noapte...
- O noapte şi o zi! spuse celălalt escavatorist. -... s-ar putea să nu mai dărâmăm ce am zidit.
- Hă, hă, hă...
Un râs isteric era amiaza. Noi ne-am strecurat printre cărămizile interjecțiilor, căzând din cer spre şcoală, sj>re casele noastre relative. în urma noastră, munca ne fusese de prisos. In urma noastră, cineva, ceva, dezgolea gropile la loc şi le făcea mai adânci, mai fără rost, în câmp, în credința noastră de mântuire a întunericului.
Un clopot bătea în depărtare un dangăt de înmormântare. Oamenii; voluntarii la munca de duminică", s-au dispersat în cimitirele tăcerii omeneşti. Vom învia cândva din morți! spuse unul dintre noi, nu se ştia cine, nu se ştia de ce.


# *La teatru*

Satul era absurd şi monoton. Oameni îşi căutau sapa - singura unealtă proprietate, într-un grajd fără vite, într-un samalâc fără paie. Dimineața nu mai avea farmec. Zorii cădeau ca o leşie pe umbrele scheletice ale oamenilor, peste umbrele căutătoare de identitate, de lumină.
Principii gregare, comuniste, se elaborau seara, în birourile CAP-urilor, de capete asudate de băutură şi de hoție tăinuită. O cohortă de lingăi -şefi de tarlale în câmp, şefi pe vitele confiscate de la oameni; şefi pe plugul şi grapele şi borunele lor, îşi storceau mintea să înțeleagă ce li se spunea despre planul cincinal, despre campanii, despre avutul obştesc. Ştiau ei, fiecare, că vorbele astea din şedințe sunt "apă de ploaie", că, dincolo de ele, fiecare fura cât putea; unii să trăiască la limita sărăciei, alții să trăiască mai mult decât era nevoie de trăit; fiindcă toți aveau o moarte şi toate aveau un sfârşit; cu sau fără voie, cu sau fără speranța de a trăi.
- Mă, tu de la "porumb" să fii gata cu praşila întâi până la "Ziua copilului", auzi, că-i sărbătoare!
- Pe dracu! Nu bate nici un clopot, nu se face nici o liturghie, îi scăpă unuia de la vaci" indiferent cu cei de la "porumb".

- Mă, tovarăşu', nu stai bine-n pantaloni? îl ameninţă "secretarul de partid", strâns băgat în coapsa "preşedintelui".
Sediul C.A.P.-ului era în casa confiscată a lui Dogaru. Fântâna lui Dogaru nu fusese confiscată. Oamenii îşi turnau apă în gălеţi răsucind cu trudă lanţul ciuturii pe butuc, cu ochii holbaţi spre uşa cu obloane şi spre ferestrele cu obloane deschise a casei "boierului", ce s-a ascuns ca-ntr-un bârlog înjumătăţea de casă din ograda cu livadă, înjumătăţea lui de viaţă viitoare.
îmi făcui drum spre fântâna din nord, spre fântâna lui Dogaru, înainte ca tata să plece în capătul satului - paznic la vite, acolo unde ne fusese depozitate; ca nişte "recuperări de război", cele mai de preţ comori ale fiinţei noastre pe pământ.
Ca să ajung la fântână, am trecut pe lângă casa lui Priţ, apoi pe lângă curtea mare; cu o casă mică în nord, a mamei Ileana- Nalangâta, apoi, din nou, pe lângă casa unui Priţ. Casa domnului Mihalache Totolici, cu balcon de lemn lăcuit; sprijinind deregii înfloraţi de alt lemn; cu petale dăltuite orizontal sub streaşină, cu uşi mari şi ferestre zăbrelite la stradă, cu acoperiş de tablă, era ultima casă însemnată până la Dogaru, până la fântână.
Din capătul ogrăzii casei croitorului Totolici se vedea grădina şi nucul uriaş, din care; eu şi Fănică ne făceam scară la cer în căţărările
**158**
"copilăreşti" peste razemul lumii, peste florile şi spinii percepţiei ei.
Apoi un murmur de tăcere izvora din pereţii camerei cu masă de croit; a croitorului, de acolo unde metrul lui de cârpă măsura omul în torace, în şolduri, în înălţime, pe pământ, de acolo de unde foarfecă despica ţesătura stofelor ţesute la războaie îndepărtate; din ţări îndepărtate, din mâini îndepărtate.
Popasul meu în gânduri, în amintirea dinamicii nesfârşite a copilăriei, genera un alt timp, o altă suflare; fărâmiţată pe suflare o clipă, mai lungă decât cea firească; să mă dilat în spaţiul amintirii, să-mi plesnească aşteptarea până la o nouă naştere, până la renaştere.
Nu se întâmpla asta. Era popasul gândurilor unui drumeţ grăbit să trăiască, era prea mare impulsul amintirii să mă opresc ori să mă-ntorc în capătul unui vis, la capătul visului celui nenăscut.
Doamne, găleata îmi atârna în mână, trăgându-mă în adânc, într-o conversaţie de ape foşnitoare, de păsări fără aripi, ce învăţau să se nască, să-şi procreeze mai întâi ochii, pliscul, pana, şi, mai apoi, cântecul necântat, neauzit, precum noi oamenii aveam cuvântul dinaintea naşterii, precum arborii au în sămânţă frunza şi freamătul.
Fântâna spre care mă-ndreptam îşi trăgea sevele din grădina croitorului, din raţiunile măsurilor lui, din măsurile omenescului lui.
Până la fântâna unde voiam să ajung, între casa croitorului şi casa boierului Dogaru - cine-o fi fost el, cât o fi fost el de bogat, era o ogradă necunoscută mie, necunoscută multora, ca un spaţiu fără dimensiuni, ca o grotă în spaţiul universal; săpată în sat, în mijlocul satului, între crucile privirilor omeneşti de orice fel.
Se spune că ar fi fost ograda, proprietatatea, moştenirea unuia, pe nume Irimia sau Eremia.
Eu nu ştiu să fi intrat ori să fi ieşit vreodată din ograda asta, cu o fărâmă de casă din chirpici, spre nord-vest, şi cu o livadă de pomi uscaţi pretutindeni.
Spaţiul acesta, pe care trebuia să-1 calc; în afară, pe lăţimea ori pe lungimea lui; în apus, pe drumul ce lega fântâna de mine, ori pe mine de găleata goală - cioplită cu dalta, era din fibre de sticlă verticale, din funii cu pendule şi plumb...
...- Dă-i, mă, o sută de puncte lui Andone Roşu, pe nesomnul lui de la "grajduri", de astă noapte! se auzea din casa C.A.P.-ului, printr-o fereastră deschisă, în ograda "necunoscută".
- Valentin e departe! vorbea în grădină, domnul Mihalache, umblând prin stupii adormiţi în acel amurg; singur, ori însoţit de cineva nevăzut, prin gardul de stuf din răsărit... Trăiesc cu Ştefan şi cu Măria în capătul ăsta de lume de parcă mi s-a sfârşit naşterea; abia acum, abia acum când din miere fac floare, şi din floare fac apă, şi din aripi strâng ceară şi venin.

Spaţiul ogrăzii lui Eremia, pe carc-1 mărgineam cu timpanul ascuţit, cu trupul prins în exteriorul vibraţiilor fibrelor de sticlă verticale, ce se legănau înăuntru cu elongaţii de pendul infinit, era o altă fântână, de alt fel decât cea spre care mergeam.
Spaţiul acesta concentra un timp nedefinit şi conversaţii trecute, prezente, viitoare, într-o perfidă ascultare a unora din afara lui, a unor dinăuntrul lui...
Dinspre ograda lui Bădălău vântul purta un glas de copil:
- Ţi-am spus mamă că mi-i dor de o plăcintă cu brânză ca atunci de ziua mea?
Şi cineva îl alunga, în acelaşi val de văzduh reverberat, în grota timpanului meu.
- Mămăligă cu ceapă ţi-o sta în gât!...
- Hai, bărbate, dă grâul ăsta odată prin dârmoi c-o să facă floare neghina din el! se auzea cearta celor din familia Codreanu sau chiar a Neghinilor, a Bogaţilor a Corciovcilor, a lamandiilor, a Chirvaşilor, că nu pot fi descrise numele după strigăt, ci strigătul după nume, ci şoapta după buze pe care să le văd; să le învăţ curbura surâsului şi saltul cărnii în neant...
... - Hoţii, hoţii! se înşiruia, mai departe', în grădina lui Eremia - cea cu mistere şi timp nedefinit, cu spaţii răsturnate în gura grădinilor şi în fântâna nevăzută a antimateriei. Să fi venit acest strigăt repetat dintr-o noapte de după război? Să fi fost soră-mea Victoria când ne-au prădat în '47? Să fi fost un vultur în ograda plină de găini a lui Purcaru, ori cineva furase vreo icoană din casa dascălului Popa Vasile - ori cineva fusese furat într-o învoială cu statul, ori pur şi simplu existau pe lume oameni fără nume ca să-i numeşti aşa la primă vedere, la primă întâlnire cu ei pe lume...
... - Să baţi masa aia în cuie că-i oloagă rău; de nu pot sta pe ea, de nu-mi pot face cruce la ea şi nu pot să-i spui o vorbă mă-tii peste mămăliga turnată pe ea! Se auzi, ca o rugăciune, vocea unui tată către un fiu nepăsător de echilibru, de aşezări pământeşti, de suferinţe netrăite.
... - Cu boii mei puteam să ar tot pământul, mă; plutind pe arătură, nu ca voi - cârtiţe de fier hrănite cu păcură, râmând pământul ca porcul mistreţ, ca bombele războaielor; zvârlite pe pământ.
... - Ce ştii matale cum se ară fără hat, fără hotar - vreau să zic!? Razi de pe faţa pământului orice măcieş singuratic, orice tufă de porumbi, orice stejar pitic, orice ţep de salcâm, orice rug de mură şi arzi cu "chimicale" ultimul fir de iarbă şi toate astea, dincolo de sferă, mereu pe sfera nesfârşită a ţarinii, a orizontului necunoscut...
Această durere era a lui Chirană, a fiului şi tatălui, a bunicului şi nepotului, într-o nefirească amintire a pământului lor de altă dată, a câmpului lor de altă dată.
Două funii verticale de sticlă s-au lovit asurzind depărtarea. Domnul Mihalache Totolici vorbea prin gard; vizibil, desluşit, cu Neculai Provolovici aflat în grădina lui din apus.
**160**
- Nicolac, la anu' am să fac miere de trandafiri! Uite-i, înfloresc chiar pe brumă! Numai matca să mă ajute cu-n roi harnic, cu trântori flămânzi...
Trecu cineva pe lângă mine, cineva surd la ce se auzea dincolo, în ograda lui Irimia, în ciaunul ei cu sunete mestecate de un catalizator nevăzut...
- Ce caută asta în sat?...
- Cine-i astă din sat?...
- Parcă-i al lui Andone Roşu!...
- Parcă-i Ghiţă a lui Catâr!...
- Nu, ăla-i mai mare!...
- Nu, ăla-i mai îngândurat la privire!...
- Nu, ăsta-i mai tânăr!...
- Da, celălalt îi mai bătrân!...
Deodată, cu urechea dreaptă aţintită în plămânii ogrăzii cu sonore nelinişti vorbitoare, l-au auzit pe tata.
- Mi-i sete, Veto! Undc-i Ion?
- Ce vrei cu Ion? s-a dus la fântână!
- Să facă cep la butoiul de Crăciun!

- Mai aşteaptă omule, mai rabdă trecerea postului şi a timpului dinaintea naşterii lui Dumnezeu...
Urmă o tăcere de piatră. Câţiva meri rezemaţi de casa domnului Mihalache Totolici; uitaţi în rădăcini de tăietorul unei livezi în sudul ogrăzii lui Eremia, azvârli cu meteoriţi în acoperişul de tablă de sub ei...
- Mihalache, ieşi din casă! striga, doamna Măria, speriată, îngândurată. Vezi că a căzut o pasăre pe casă!
Din uşa grădinii, bărbatul strigat, se încruntă la strigătul femeii, lăsând nucul în urmă, şi, cu un fagure de miere în mâini, îi răspunse:
- Centrifuga este în chiler, lângă peretele dinspre Răuţă.
Doamna Măria desfăcu uşa chilerului, făcu o jumătate de pas în prag, şi exclamă:
- Doamne se-nvârte singură, Doamne câtă miere s-a scurs în pământ?... Din poarta cu lăstuni a spaţiului; cu silicii şi cenuşe şi amurg împletit
pe gravitaţii, se auzi din nou tata:
- Veto, Veto! vino repede în chiler!
- Cc-i bărbate, ce-i cu sângele ăsta curs pe jos?
- Dă-mi cepul, dă-mi cepul! că am scăpat burghiul în inima butoiului... Ca un oftat, ograda lui Irimia s-a luminat violetă, iradiantă. Am reuşit
să mă desprind de locul ascultărilor mele în neant, în pâlnia terestră a timpului.
Am ocolit, cu-n secimeerc de paşi legănaţi, salcâmul din uşa ogrăzii lui Irimia, ajungând să-mi reazem privirea de peretele coşcovit al sediului CAP-ului, conştient, tot mai conştient, de aşezarea mea în coloana vertebrală a drumului pietonal de deasupra şanţului şoselei ce tăia satul în două, spre Bârlad, spre Galaţi...
**161**
- Şi, dacă ne-am lua pământul înapoi, aşa cum l-am avut de la tata, n-ar fi mai bine pentru toţi? spuse cineva din sala de şedinţe a CAP-ului; unu de la "câmp".
- Şi, cu hotarele, cum să facem, mă? îl întrebă altul pe întâiul care vorbise.
- Cu ţăruşi şi sârmă, mă! Ca la cimitir, ca pe lumea cealaltă! îi răspunse altul, le răspunse alţii.
- Tovarăşi, tovarăşi!....
La fântână nu era decât o fată. Să fi fost a lui Gorea, a lui Adam? Nu mai ştiu. Mi-a dat să beau din găleata ei, apoi mi-a umplut găleata mea de zinc topit, cu smalţ de flori întâmplătoare.
- Ioane, Ioane! mă strigă cineva din fântână. Şi mi-a fost frică să privesc în apă, şi mi-a fost frică să trag ciutura în sus...
M-am trezit în pragul apartamentului meu din Galaţi cu clanţa în mâini, cu vibraţia soneriei; pe care o sunasem fără să-mi dau seama, pe umeri, în trup.
- Hai, domnule, că se răceşte mămăliga! îmi reproşa fata cu ochi albaştrii, care mă aştepta înăuntru. Unde ai fost?
- La teatru, i-am răspuns. La teatru...

# *Similitudini*

Goia făcuse lecţii bune de matematică. Zăbovisem mult cu discuţiile pe marginea lor, dar mai ales pe marginea unei probleme din "Gazeta matematică", "clădită" prin maxim, prin existenţa unui maxim de funcţie trigometrică
- Ce n-aş da eu, tovarăşe inspector, sâ-i văd pe cei de muzică punându-şi întrebarea: "Care-i maximul sunetelor cântecului de chitară?", sau a strigătului omenesc; că tot sunet e; de frecvenţă medie, de frecvenţă auzită în aer, în apă, pe pământ, auzit tot de cel care-1 provoacă, tot de cel care-1 înţelege strigat.
- Cui îi trebuie maxima voastră? Mai degrabă auzim mediana sunetelor, nu extremele lor. Mai degrabă auzim dispersia lor, interferenţa lor dinaintea rezonanţei, întretăierea lor cu noi, cu trupurile noastre. Cei doi, de bucurie că elevii înţeleseseră "cateta opusă pe ipotenuză" şi sensul

acestui raport față de unghiul ascuțit al triunghiului dreptunghic; sensul definirii sinusului, vehiculau silogisme ambigui pe seama sunetului, ştiut fiind că graficul lui c o sinusoidă; ceva legat de sinusul primar, ceva legat de funcții şi de imateriale vibrații de sârmă-ntinsă; gata să plesnească pe un trunchi de lemn scobit, pe un braț de om întins la cer, pe buze deschise să şoptească un cuvânt neauzit.
Goia era un bun profesor de matematică.
**162**
Folosise sinusul în similitudini, în asemănarea triunghiurilor, sfidând asemănarea întâmplătoare, prejudecata asemănărilor sufleteşti între oameni, darwinismul asemănărilor antropoide, antropomorfiile de orice fel.
Obosit de "constatările" lui în rapoarte şi proporții derivate, în măsuri de unghi constant; unic parcă pe tablele negre a şcolii scunde, pipernicite; ca o casă de om sărac, fără balcoane, fără ferestre înalte, fără deregi infiniți, obosit, am pornit spre camera de oaspeți a Primăriei.
Un miros de găină fiartă şi zeamă de usturoi, amestecate cu mămăliga aburindă de pe masă, mă izbi în holul de la intrare, îmi inundă trupul flămând.
M-am aşezat la masă să-mi fac ordine în hârtiile din diplomatul meu de "navetist județean", de inspector al greşelilor matematice, al corectării erorilor lor, într-o presupusă gândire abstractă a cuiva - gândind la lume, într-o posibilă gândire verbală a cuiva - vorbind despre lume.
- Poftiți tovarăşu', poftiți! mă invită omul de serviciu al primăriei satului comunist; satului urban, cu blocuri Ură încălzire şi apă-canal, fără veceuri la îndemână, lângă domnitor, aşa cum avea un orăşan get-beget; un bloc din microraioanele de sub ciuperca de fum atomic de la Galați, din alte oraşe industrializate până în dinți.
- Mulțumesc! i-am răspuns eu, fiind deja aşezat la masă, aşteptând ospeția celuilalt, aşteptând lângă mămăliga fumegândă, ce bănuiam; prin miros, că se află în dulapul din perete, din mobila de bucătărie a holului.
O strachină mare zbură dintr-un rastel de discuri de lut ars, maronie şi adâncă.
- întâi supa, nu?
- Eu zic, să servesc întâi găina cu usturoi şi apoi să-mi spăl gura, stomacul, de grăsimi, de arsuri.
- Da, da, vinul? N-o să meargă vinul! se minună omul, cunoscător de ordini culinare simple, de ce se cuvine să mănânci mai întâi.
- întâi găina fiartă cu usturoi, după aia mai vedem noi, mai vedem, îmi întării prima vrere, să nu mă răzgândească celălalt, să nu mă răzgândesc eu.
- Ce rău îmi pare de supă, spuse "îngrijitorul" spațiilor ştăbimii; omul prânzurilor ascunse privirii mulțimii exterioare, omul burților pline; gânditoare, burților goale, mânioase...
- Şase, şase! auzeam prin uşa deschisă a holului, dincolo, pe rostogolirea stridentă a zarurilor într-o cutie de table, într-un lemn uscat de brad subțire, sonor.
- Fă, mă, poartă-n casă! Fă poartă-n casă, că te fac marți! Nu vezi, nu vezi? E ultima ta şansă! E ultima ta marți din joia asta, glumi celălalt care asista fără noroc la dubla adversarului, la cum norocul dă peste cine nu trebuie, peste cine nu ştie să-1 folosească...
- Vreți şi sare? mă dădăcea îngrijitorul, împingându-mi într-o farfurioară două degete de pulbere albă, cenuşie - sare de mare, ori sare
**163**
de pământ, cristalizată maroniu, cenuşiu, vânăt, în necunoscutele cuptoare de odihnă ale apei la soare, ale apei în adânc.
- Da, da...
Mămăliga a fost tăiată cu o ață albă dintr-o papiotă turtită, şi firul infim stătea pe sfera galbenă ca o elipsă neîntinsă în țăruşii focarelor -existente undeva în spațiul sălii cu o singură masă primitivă, lungă ca o masă de şedințe de partid, lată ca o masă de biliard, groasă ca fundatoare de la carul lui tata.

A rupt găina în două, separându-i coastele de piept şi de burtă, apoi în patru, smulgându-i aripile şi pulpele. A aşezat bucăţile aripilor în răsăritul şi în apusul uriaşei galaxii de lut a castronului smuls mai înainte din rastelul suspendat; cu veselă rustică, neolitică, palcolitică, barbară.
Cei de dincolo nu ştiau de prezenţa mea aici; în antecamera dormitorului în care jucau ei table, şi nici nu bănuiau că mirosul poate fi distribuit în cavităţi de lut şi în cavităţi nazale necunoscute lor, fără ştirea lor.
Apoi zgomotele ruperii păsării erau surde, erau zgomote de oase rupte, de tendoane şi ligamente întinse; infime faţă de scrâşnetul zarurilor trântite pe lemn uscat, cu mânie, faţă de strigătele de apariţie a dublei, de zăvorâre a pulurilor în porţi închise, în porţile închise ale alb-negrului triunghiular şi cilindric, insipid şi totuşi iritant.
- Doi la unu! spuse cel victorios.
- Doi la doi! spuse cel învins.
- Fie! Doi la doi! Dar te bat, dar te voi bate, ai să vezi!
- Fugi, mă, că-ţi iau încă un marţi, pe crucea mea!
- Biine, biine! Şi iar se auzea rostirea perechilor de numere pe sfârşitul rostologirii infernale a zarurilor în lemn, în spaţiu, pe creier: "Doi, unu! "Doi, doi!", Unu, unu!", "Trei, doi!"...
Mâncasem o aripă; la fiecare muşcătură purtând oasele prin usturoiul din fundul cavităţii de lut; acolo printre celelalte frânturi de pasăre, acolo printre simetriile ei cardinale; cu grijă adunate din jur de bătrânul ce mă păzea, ce mă ocrotea să mănânc.
Am aşezat oasele aripei; după golirea lor de carne, într-un loc de pe masă ce mi s-a părut potrivit pentru asta, pentru reconstituirea piramidală a păsării descompuse, pentru a nu impieta liniştea cu vorbe de pomană.
Bătrânul înţelesese "nevoia" mea de o altă farfurie, şi, mecanic, luă oasele de acolo, cu vârful degetelor, de parcă ar fi vrut să le inventarieze, să vadă dacă sunt toate câte ar fi fost în pasărea de la început, în pasărea neatinsă de cuţit...
- Ce-i viaţa!? exclamă unul din cei doi care jucau table în sala vecină, în dormitorul oaspeţilor, în dormitorul de protocol al partidului comunal. "Prrr... Prr..." am auzit ca răspuns, rostogolirea cuburilor de os, de piatră, de plumb, în dreptunghiul lăcuit, cu margini tot lăcuite; cum se izbesc de margini, cum se întorc pe fundul cutiei, înapoi, spre cel ce le-a aruncat.
**164**
După ce degetele celui care aştepta aruncarea le-a înşfăcat; parcă să fie văzute cât mai puţin cifrele de pe feţele superioare, celălalt răspunse:
- O porcărie! Şase - unu...
- Nu-i aşa, nu-i aşa! spuse cel care - nu se ştie de ce, îşi clătina pumnul în aer, ca să amestece de prisos pietrele hexaedrice cifrate - ele aveau să rămână neamestecate, ele aveau să se manifeste cu aceeaşi probabilitate de apariţie în joc, de realizare a cifrelor în joc. Viaţa e ca la "table"! continuă calm aruncătorul: Doi-unu! fir-ar al dracului! "Unu" bagă în casă repede şi bine, "altul" te scoate din casă, după cum se-nvârte norocul - zarul lui Dumnezeu - ca să spun aşa. Cum e în această clipă, la fel cum e acum; cu "unu" intru în casă şi cu "doi" te dau afară. Ce potrivire, ce potrivire între vorbe şi cifre? rămase uimit jucătorul care la început îşi înjurase norocul.
- Să-ţi spun eu una şi mai bună. La jocul ăsta, noi, n-am dat nici o dublă. De când jucăm, nici unu din noi n-a depăşit "suma şapte".
- Cum n-a depăşit "suma şapte"?
- Suma numerelor de pe feţele apărute n-a depăşit şapte. Uite, am dat patru-trei, deci şapte.
- Şi eu am trei-unu, adică, la un loc, patru; mai puţin ca şapte. Ce chestie! Ce chestie! Cum de-ai văzut asta?
- Uite-aşa observ câte o chestie la jocul ăsta care tare mai seamănă cu viaţa. Un fel de similitudine cu ce se întâmplă în jocul "de-a viaţa"
- Măi, măi! exclamă celălalt aducându-şi aminte parcă de ceva ce uitase.

- Uite, eu... Hai noroc! eu, stând pe scenă la Căminul cultural, când fac repetiție la "Cântarea României pe care mi-o inspectezi tu, ating două coarde de chitară deodată; nu prea tare, dar pe amândouă odată.
-Şi?
- Şi n-ai să mă crezi. Doi-trei! ptiu!
- Ce, ce se întâmplă?
- Cade tabloul tovarăşului Ceauşescu din peretele din fund.
- Nu mai vorbi....
- De ce? Cade şi basta!
- Lasă!... Hai noroc!
- Noroc! Unu-cinci. Nu, nu, e ceva cu chestia asta. Ăia de fizică... Poartă! Fă poartă!... spun că asta s-ar datora rezonanței, că pereții le-ar răspunde corzilor cu un ecou înzecit şi aşa tot căminu' e un bulgăre de aer exploziv, o petardă cu nitroglicerină, un strigăt nestrigat.
- Măăăi!... Tuț, Țuț! fir-ar să fie!
- Ăia de matematică sunt gata să jure că-s sinusoide neamortizate; scăpate din punct aşa ca nişte plete de femeie lehuză, de femeie despletită la mort.
-Tiii!...
Sala Căminului Cultural era plină. Pe scenă, la prezidiu; la o masă roşie egal aşezată între două steaguri: unul tricolor, cu spicele stemei

ponosite, cu sonda petrolieră răsturnată într-o "Mare Neagră" cât un orizont pe dealuri, altul, roşu ca sângele de găină, cu secera şi ciocanul gata să ia gâtul cuiva ori să-i dea la cap cuiva, pe scenă, se aflau: Instructorul comitetului județean ce răspundea de zona intercooperatistâ, şefii de ceapeuri din comunele şi satele "intercooperatiste" şi numeroşi lingăi dinamici, şoptind la urechea lor, "interpătrunşi" cu suveranii, cu despoții "moşiilor comuniste", pătrunşi de eveniment. Era plenara a nu ştiu câta; de la 8 Mai 1921 încoace, era o plenară ca toate cele dinainte -lăudăroasă manifestare de succese imaginare, de credință în totalitatea puterii muncitoare, în totalitarismul supraputerii conducătorilor ei...
- îl aşteaptă pe tovarăşul secretar de la județ, pe secretarul cu agricultura.
- Uite şefu' miliției zâmbeşte ca popa în strană, în poziție de drepți, lângă ăla în civil, lângă securistu* ce răspunde de comuna noastră.
-Ştiu, ştiu! dar să vezi dandana, că secretarul ăla de la utece joacă table la camera de oaspeți şi o să vie beat în mijlocul adunării, şi o să strige ca un nebun: Şase-Şase; tare, apoi din ce în ce mai încet: Şase! Şase! simțind că a greşit...
- Tiii! Lasă, mă profesore, chestia aia cu sinusoidele, că am şedință, am plenară la cămin. Tiii, am uitat, tiii! Şi, apoi, tu eşti profesor de educație fizică, ca şi mine, ce-ai tu cu neamortizările, cu...
Se-mbrăcă în sacou. îşi îndreptă cravata în oglinda mucegăită, igrasiată, din peretele din stânga"uşii. Se uită la ceas, la limbile lui aşezate în unghi drept, şi constată:
- E fără un sfert. E şase fără şaisprezece, şase fără "şapte spre zece", repetă rar, dus pe gânduri. Da, şi când ştii că azi e marți, e marț, marț...
- Nu, domnule, azi e joi, azi e joi până la ora asta.
- Ptiu, mi-au intrat tablele astea în cap! Hai noroc, hai noroc, colega! Şi sorbi restul de vin, dintr-un pahar murdar ca o sticlă de lampă, vânăt ca dinții băutorului; nespălați şi canini, ieşiți din maxilare afară, atunci după căderea celor de lapte, acum în zi de sărbătoare, cu rânjet de moarte, cu rânjet de satisfacție, de neputință a mărturisirii.
Liniştea, din oprirea rostogolirii cuburilor de pe lemn uscat; pe lemn lăcuit, liniştea din capătul praştiei cu pietre, azvârlită în cranii de uriaşi, m-a molipsit. "Omul de servici" îmi punea, cu polonicul de protocol, din oala fumegândă, din oala cu supă şi tăieței, în castronul meu de lut, cu grijă, zeama parfumată a cărnii de găină, cu ultimile fărâme din ea: târtița, gâtul, rânza, creasta şi scurmuşurile cu gelatinoasele lor gheare radiale, ghiare semn.

- Da, ştiu tovarăşu' că va fost foame! Că ați mâncat o mămăligă, o găină, o strachină de usturoi şi peste ele ați sfințit totul cu un litru de vin, zise bătrânul, mulțumit, neluând în seamă înşiruirea răutăcioasă a meniului servit, inventarul consumabil al "protocolului", al inventarului neinventariat al "sfatului popular";
**166**
Atunci apăru în uşă secretarul de la utece. Se încruntă la mine, mă ocoli speriat şi o zbughi afară, de parcă văzuse pe dracu. Profesorul de educație fizică se apropie de mine - destul de echilibrat, şi, cu un respect ce nu-1 aşteptam de la un străin, de la un necunoscut, mă salută.
- Să trăiți tovarăşe inspector, bine ați venit la noi! V-am văzut la şcoală înainte de a intra la Goia, la clasă.
Fără a-i răspunde la salut; fiindu-i vorba lungă, eliberată de regulile tăcerii în joc, eliberată de povestirile fragmentare dintre aruncările a două zaruri, i-am răspuns cu o întrebare.
-Da?...
- Da! V-am văzut cum stăteați sub vişinii din livada şcolii, cum priveați prin ei la căminul nostru cultural...
- Da?...
- Da! Goia v-a spus: Sunt gata tovarăşe inspector! Iar dumneavoastră i-ați răspuns: Du-te tu mai întâi la clasă. Eu o să vin când vei fi pe sfârşite, când vei sfârşi de predat asemănarea, eu am să vin la aplicațiile asemănării.
-Şi?
- Goia a spus: Bine, bine cum doriți! Vă aştept, vă aştept de multă vreme.
- Păi, da, fiindcă nimeni nu 1-a văzut pe Goia la teorema fundamentală a asemănării, a similitudinii, niciodată, niciodată...
- Ştiu! O ştiu şi eu. Aia cu paralela: O paralelă dusă la...
- Bine, bine! i-am răspuns obosit. Profesorul a tăcut în spațiul uşii dintre bucătărie şi dormitor. Bătrânul "de serviciu" stătea rezemat de peretele cu străchini de lut, palid, mut...
încă nu venise secretarul mare; cel de la județ, când în sala sătulă de aşteptare, plină de vorbe nedesluşite: Ci, ce, cu, ca, la, un, o, e..., de vocale cântate pe mai multe voci de un cor antic, apăru secretarul utece -tablagiul din dormitorul de oaspeți al primăriei. Urcă treptele bățos, ca o solie mânioasă că n-a fost întâmpinată la vreme, ca un aducător de veşti rele. Se aplecă la urechea instructorului comunal şi-i şopti:
- Tovarăşu', tovarăşu' Tarasenco, tovarăşe Sevcenco, la camera de oaspeți, moş Claie - omul de servici, îngrijitorul, paznicul nostru, i-a dat de mâncare găina fiartă cu usturoi pentru tovarăşu' prim, unui...
- Cui? Cui i-a dat găina, mă tâmpitule? C-am stat eu personal s-o fiarbă în oală, c-am pus cu personal mămăliga la fiert, că ai chisat şi tu usturoiif... Cui i-a dat-o? Spune!
- Unui inspector şcolar. De unde dracu' a venit ăsta la camera de oaspeți a partidului, că ar fi trebuit să se ducă la camera tractoriştilor, la camera consiliului popular. Fir-ar a dracului de întâmplare, că azi e Marț, azi e Marț...
- Ce Marți, mă, ce Marți? Azi e Vineri, azi e sfânta Vineri, azi e plenara din vinerea apocalipsului. Auzi, mă Frigecâine, Popândăule, Propagandistule fără cap? Dacă nu găseşti o altă găină, şi alți căței de
**167**
usturoi, şi altă mămăligă, tc-am şters din catastifele partidului, te fac şef de muncă voluntară la canal, mă, auzi?
- Aud tovarăşu', aud!
- Piei din fața mea. Ai o oră sâ-i pregăteşti ce ți-am spus, ce am mai pregătit tovarăşului prim, tovarăşului secretar cu agricultura pe județ. Mă, piei din...
Popândăul, Frigecâine, se zăpăci aşa de tare că nu mai găsi calea pe care suise scena, şi, ca un artist beat, s-a rătăcit în spatele cortinei, în culisele scenei cu cortina trasă; plină de litere mari de

carton decupate dintr-un alfabet tehnic, plină de "Trăiască şi înflorească", de p.c.r. şi u.t.c, de "ţară înfloritoare", de "epocă de aur"...
Deodată, pe murmurul, pe nerăbdarea săli, două coarde de chitară plesniră în culise. Portretul fardat a lui Ceauşcscu, din partea superioară a cortinei, se prăbuşi în capul instructorului judeţean - şeful prezidiului.
Pe uşa căminului, venea, zâmbind, profesorul de educaţie fizică, ca un sfântu' Nicolae, ca un prooroc pe pământ.
- Ţi-am spus şi nu mai crezut. Ţi-am spus atunci când nu mă auzeai, înebunit de cifre impare perechi, de porţi în casă, de porţi peste tărâm...
într-adevăr, Frigecâine era pe scenă, alb ca varu, mai alb decât literele din "Trăiască", "aur", "partid'
- Da, mă, da! N-am spus că maxima o să-1 dărâme. Atunci, din mijlocul sălii, se ridică Goia.
- Pentur mine nu există nici o plenară într-o mulţime ce nu acceptă produsul scalar. Maximul vorbelor voastre este produsul normelor vectorilor lor, aşa că ştiţi! Aşa să ştiţi!
Atunci apăru în sală, în sala încă fără mişcare, moş Claie, suprimând cu-n strigăt omenesc aberaţiile, maximile absurde ale lui Goia, ale profesorului de matematică.
- Tovarăşu' instructor, să nu vă supăraţi că v-a mâncat inspectoru' găina. Eu i-am dat-o de pomană, pentru tata, pentru mama, pentru morţii din satul nostru. Am fiert alta, ca să nu vă supăraţi...
- Lasă, mă, găina! zise Frigecâine. Nu vezi că s-a spart tovarăşu' Ceauşcscu în capul tovarăşului instructor?
- Ce-ai zis, mă, ce-ai zis? Luaţi-1 pe beţivu' ăsta de la "utece" de-aici. Trimiteţi-1 să se culce! Secretarul utece plecă neluând prea mult în scamă jignirile - sfat, ocara - îndemn.
în drumul lui spre dormitorul partidului enunţa ca pe un corolar refrenul: Şase! şase! Marţ! Marţ!
Ceauşescu avea să "cadă" într-o zi de "marţi" peste 20 de ani, într-o iarnă plenară, fără sfârşit...
Era ziua separării întunericului de lumină, una din a nu ştiu câta zi a facerii lumii.
într-o sală de clasă, profesorul Goia conversa singur cu creta în mâna dreaptă; rezemată de tablă, scriind trist: Nu există asemănare în univers. Un soi de similitudine mincinoasă cu o lume imposibilă ne aşează în colectivităţi comune, de prisos.


# *Bostana*

Cum a trecut timpul! Cum mi-a trecut viaţa! Eram în pădure... Jupiter cu degetele lui de sateliţi atârna ca un pumn din ramul stejarului ce-mbrăţişa coliba. Tata plecase neauzit, cu talgerele osiilor îndepărtate de butucul roţii, pe-ascuns, în curbura drumului din răsărit, în curbura ascendentă a pădurii spre cer.
Cred că aveam patru ani si patru luni, că la sfârşitul toamnei atâtea luni îmi pot număra şi acum de la anii întregi, de la anii întregiţi de rotaţii diurne, de rotaţii cu aphelii, de rotaţii eliptice.
Pădurea era un fluture; aici pe Gârboavele, pe dealurile-babe gemene, un fluture prins în ţesătura de păianjen a nopţii: eu, un semn în aripi; om, bostana, un ochi de om pe trupul lui întins să doarmă; deschis să plângă aşezarca-i în rădăcini, în ceasornice de osmoze sferice, în osmoze suind ceasornice în cranii.
Gândul că-s singur - un gol ca o căzătură în neant, mă paraliza, de parcă în uşa colibei şerpii tăcerii ţineau sfat cu inima mea; dacă să mai fiu pe pământ singur, dacă, singur fiind, să nu fiu stăpânul liniştii, a înţelepciunii tăcerii lor.
Scârţ, scârţ! auzeam stejarul din capul colibei oscilând pe mine. Apoi o vedeam pe mama cum mă mângâia pe frunte, pe obraji, ca pe un pepene înainte de coacere, de parcă eram un fruct în palmele ei; un măr să-1 muşti, ori o şoaptă, o suflare; s-o faci pumn şi s-o arunci în altul dându-i viaţă, ori în pumn ţinându-o să te-nalţi din pământ ca o floare, ca o tulpină de grâu, ca un spin.

Apoi în sferele ascunse de-ntuneric, din mintea mea; că sfera o ştiu de la naştere, ca şi cerul, ca şi numărul; în lume doar erau o parte din cât le ştiam, apoi, în sferele bostanii, cineva răsucea cu aceeaşi cheie arce de ceasornic şi bostana era un tic-tac nebun, un amestec de secunde sonore diferite ca lungime, ca intensitate...
"Ce mă fac, ce mă fac?" striga tata la soarele din amiază, iar el, aproape stins, aproape să se-ntunece, spunea: "Toarnă-le câte o cană de lumină în rădăcini". "N-am cană, n-am cană!" striga tata. "Ia, cu palma", din frunze, "ia, cu frunza, din tulpini!"...
- Ioane!
- Ce-i mamă?
- Scoală-te! Dormi în bostană până la prânz?
Atunci m-am trezit. Atunci când mama mă striga din uşa colibei, în şoaptă, să nu mă sperie, să nu-mi separe visul de trup prea repede, fără dragoste.
- Azi trebuie să culegem ce-i copt; cât o căruţă de vânzare.
- Dar tata abia a plecat cu încă una, astă noapte.
**169**
- N-a plecat, n-a plecat. Ai visat astă noapte. Ai uitat că ai fost singur aici o săptămână, mamă, ai uitat de toţi afară de mine, ai uitat de lumea fiiră de mine.
- Bine, dar...
- Aşa-i când eşti copil. Nu vrei să crezi că eşti singur în pădure, nu vrei să crezi că eşti singur pe pământ. Şi-atunci închizi ochii; ca mai târziu; la moarte, şi-i cauţi pe cei care te-au trimis aici, şi-i întrebi: "De ce m-aţi trimis acolo?", "De ce nu sunteţi şi voi acolo unde sunt cu?".
Uite aşa am trăit şi eu; una ca asta, o necredinţă din astea lumeşti, atunci în '915. Turcii şi bulgarii ne hăcuiau pe noi românii; pe noi copii de români, în Dobrogea. Am fugit până la Dunăre, aşteptând bacu' să ne treacă în Basarabia. Un tun a tras în el şi în oamenii de pe el; sfârtecându-i în faţa mea. M-am uitat în urmă; în urma cu strigăte de om înjunghiat, şi am sărit în apa plină de sânge şi de oameni vii sau morţi - fără număr.
Atunci am simţit cum mă ţine cineva de mână şi mă-ndepărtează de malul Dobrogei invadate, prin apa murdară; cu vârtejuri în adânc, prin apajece, polară, de parcă treceam un râu peste tărâm.
în mijlocul fluviului, adânc, cu miros de lemn ars, de pucioasă arsă, de foc schimbat în apă, un mort mă ţinea de mână, mă trăgea, dincolo, în celălalt mal. Arăta ca un înotător pe jumătate scufundat; cu faţa în jos, şi m-am lăsat târâtă dincolo, dincolo spre viaţă. Când s-a oprit, în Basarabia, la Chilia, mâna lui nu voia să-mi dea drumul. I-au smuls-o alţii din mine, din încheieturile trupului meu. Aşa am rămas în viaţă; prin mila unui om, care, înainte de moarte, nu se ştie de el voia să mai trăiască agăţându-se de viaţa mea ori viaţa mea îi acceptase moartea, ca să uite, ca să uite de moartea ei
Aşa, de atunci, mă tot întreb: De ce m-aţi lăsat în viaţă? De ce m-ai trecut în viaţă renunţând la ca, necunoscutulc; necunoscutele din fluvii, din curgerea timpului între tărâmuri.
Visul tău, mamă, e Dunărea mea din '915, prin care fugi de moarte, în timp, în timp neştiut, şi să nu crezi că eşti singur în el, şi să nu crezi în capătul lui, în trezire, în incarnarea umbrelor lui pe pământ...
Vorbi mult, că n-am putut s-o ascult în întregime, s-o înţeleg în întregime.
Desfăcu un ştergar. Rupse în două o bucată de turtă din coşniţa trasă în gura colibei; de parcă împletitura ei de papură era o sanie cu peşte pe zăpada ierbii; pe ţărâna bătută în gură, la intrarea în prisma răsturnată a colibei.
Mi-am luat din mâna ei dreaptă jumătatea mea, lăsându-i ei cealaltă jumătate; în mâna stângă, privind atent la dreapta ei goală; îndreptată din nou spre împletitura verticală, interioară, a papurilor albe a coşniţei cu mâncare.
- Ia şi un ou fiert, îmi aruncă mama, cu mai puţin ceremonial, elipsoidul - meteorit, enigma ovală - pasărea embrionară, vădit preocupată de căutarea unui obiect, a unei substanţe pierdute.

- Unde-o fi sarea, unde-i sarea? şi, speriată, de parcă fără sare dejunul nostru nu ar fi avut sens; acolo în pădure, continuă bucuroasă.
- A, a, e-aici, s-a vărsat, s-a vărsat! Şi-i umedă, şi-i umedă, o să plouă, va ploua Ionele...
N-am zis decât un:
- Da, mamă! Va ploua! uitând să mă uit afară după nori, după nemişcarea frunzelor, după ochii păsărilor; scufundaţi sub pleoape de plumb, după câinele trântit la pământ de apăsări magnetice, barice, telurice. Şi, ca să-i fac pe plac; ca atunci când îşi fredona un descântec cu jumătate de gură pe creştetul meu, am căscat eliberându-mă de grija ei faţă de ce va fi în pădure, faţă de "azi nu vom culege pepeni!", "azi o să plouă Ionele!".
Nu-mi sfârşisem gândul că ploaia se vărsă din senin pe pădure, pe bostană, pe colibă; în noi-gravific, pe alţii inert, pe altele nevăzut, prin dispariţia soarelui în stejari şi în cristale avoide de apă suspendată în văzduh.
- Plouă cu soare! spuse mama. Plânge Maica Domnului, Ionele!
- Da, mamă, da! şi am lăsat-o să se plângă, să plângă şi ea odată cu ploaia, odată cu credinţa ei în plânsul mamei tuturor, în plânsul sfinţilor de pretutindeni...
Cum mi-a trecut viaţa, cum trece viaţa, Doamne! Uite, cuiul, cuiul bătut de tata în stejar, în fundul colibei, să-i stea cumpăna pe capră, să-i dea echilibru diedrului ci şubred: învelit cu stuf şi rogojini, cu tulpini de cânepă şi beţe de păpuşoi; de floarea soarelui, de lemn câinesc. Maşina stătea la pândă, pe drumul vechi; pe drumurile de atunci ale pădurii, de atunci de când eu umblam pe pământ desculţ, cu tălpi bătute de umblet, cu tălpi crăpate de ţărâna fierbinte a amiezii - cenuşă; presată pe pământ, a vântului sfărâmat în ierbi şi-n seminţe de ierbi eterne.
Amintirea mamei în bostana de altă dată, era un tărâm - tărâmul de dincolo, pe care fără voie l-am atins, din care fără voie "in extremis" trăiam o clipă prezentă, dilatată; oprită să-mi amintesc...
- Bine că plouă, or să crească pepenii cât baniţa. Şi-am să-i vând, şi-am să te-mbrac, şi-am să te dau la şcoală... Se oprea din propoziţiile ei succesive, din multiplele ei conjuncţii; o parte rostite afară, o mare parte neauzite, înăuntru; aşa cum obişnuiesc ţăranii să vorbească pe jumătate -că-i deajuns să înţelegi, că-i prea mult să nu-nţelegi, aşa cum fac mamele când le vorbesc pruncilor în placentă - înainte de naştere, prin nu ştiu ce limbaje sanguine, ombilicale, hipnotice.
S-a ridicat de lângă mine, îndepărtându-se în bostană, printre doi curpeni de "dumadă"; ocolind mai întâi bătătura gurii de colibă, cotlonul din buza ei inferioară, plimbându-se printre sferele de zahăr gânditoare, lăsându-se umezită de ploaia sfântă; curgând din curcubeul amiezii -apropiatei amiezi. Stejarii din conturul cercului absolut virtual; al curpenilor - şerpi, îşi pieptănau coroana în tăcere, imitând emisfere uriaşe

**171**

vegetale; o simetrie a sferelor de pe pământ în aer, o translaţie a imaginii planului orizontal al bostanei în spaţiu, în cer...
Apoi, umbra verticală a mamei, singura umbră dinamică din bostană, singurul trup cu suflet din ea, se pleca pe câte un pepene, îl mângâia, acolo unde era prins de curpen, şi, aproape fără motiv, îl scrijelea cu unghia. Am văzut cum se desena sub degetul ei mare, de acolo; din fundul colibei, cifra unu; un fel de băţ pe sferă cu pană în vârf, cu reazem în talpă. Doiul, făcut pe următorul pepene, semăna cu un ochi de om supărat, încercănat, iar coada lui era o lacrimă. Cifra trei era o îmbrăţişare, un omega astral, o Casiopee deznădăjduită. Aşa a numărat bostana, cu semne pe sferă, cu grijă, cu un murmur ciudat pe fiecare; la fiecare salt pe curpeni. Am văzut-o şi la ultimul pepene. A stat mult să-1 privească înainte de a-i face un semn. Desenă, pe el; pe ultimul sferoid, un opt culcat. Eu eram prea mic să ştiu ce-nseamnă asta. Mama nu era destul de învăţată să-i înţeleagă răsturnarea. Mai târziu, numărând în neştire prin cărţi; pe pământ, aveam să aflu că semnul opt culcat era infinitul, semnul măsurii transfinite, un semn al raţiunii imposibile un "alef zero" al nemărginirii, un alt nume dat lui Dumnezeu...
M-am ridicat din colibă pe urmele ei. Stătea sub ultimul stejar din capătul funiei înconjurului bostanii; din sfârşitul presupus al înconjurului ei.

Am întâlnit primul pepene peste care mama - plecată, scrijelise ceva cu unghia - cifra unu cum mi se păruse. Era însă o cruce. La al doilea pepene, pe al doilea pepene, erau două cruci, şi aşa mai departe.
- Mamă, mamă! am strigat-o puțin înspăimântat, puțin nedumerit.
- Ce-i? răspunse calmă, stând sub ultimul stejar al poienii defrişate anume pentru pepeni.
- Unde-s numerele?
- Care numere?
- Cele scrijelite cu unghia, adineauri, de dumneata.
- A, a! ploaia mamă! ploaia le-a făcut cruci!
- Aşa repede?
- Cum repede. A trecut o vară de la "ploaia cu numere". Ai uitat, ai dormit prea mult în coliba aia de stuf, cu stejarul pe tine, cu cânepa pe tine. Tu vorbeşti de prima ploaie când am intrat eu în bostană. Asta e ultima. Asta sper să fie ultima ploaie până să "spargem" bostana. Cum a trecut timpu'! Cum mai trece vremea! Cum ne mai trece viața pe pământ... Şi, se făcu nevăzută şi...
în jurul maşinii, câteva oi; dintr-o turmă rătăcită prin pădure, mâncau iarbă indiferente la aşezarea coşciugului de tablă pe roți, indiferente față de prezența mea acolo...
- Cum a trecut vara, mamă! m-am plâns eu imaginii ei din mintea mea...
**172**
- Da! îmi răspunse cineva din spate, cineva din locul colibei de altă dată.
Am întors capul, obosit, spre locul sunetului "da", spre originea generării lui.
Era un cioban - tot una cu trunchiul stejarului, de parcă stejarul era un cioban rezemat în băț pe mine, cu căciula-coroană asudată pe frunte, cu fruntea lui de gânduri în ființa mea aşezată pe pământ.
- Dumneata cine eşti? îl întrebai mirat.
- Eu, eu nu-s de-aici!
- Te-am întrebat cine eşti? Celălalt răspunse tot anapoda, nerăspunzând la "cine este"
- Eu am venit din Măgura Vrancei.
- Şi de ce n-ai stat acolo, de ce ai venit aici să-ți porți turma în "amintirea bostanei lui tata", în bostana mea...
- Păi, Vrânceoaia a fost colectivizată, a fost în sfârşit colectivizată. Ani de zile n-a vrut să semneze cererea aia blestemată să-şi treacă la grămada celor de la picioarele muntelui ei turmele de vaci, de oi, livezile ei suspendate, cascadele izvoarelor ei înspumate, fulgerele mâniei ei cereşti, lumina soarelui zilelor ei senine, mireasma florilor poienilor ei alpine; florilor ei de stâncă , şi cerbii ei slobozi, şi buciumul ei de duminică; de sărbătoare creştină, de tristă pomenire a celui ucis sub zare, sub pleoapa cerului pe pământ...
Cum au trecut anii! E mult de-atunci. Eu am coborât "Măgura Vrancei" să-mi caut aici o turmă. Şi am aflat-o în Tuluceşti, când v-au luat oile din om în om. Că ale Vrânceoaiei au murit de dalac, de bubă neagră; toate într-o noapte; fiecare îmbolnăvindu-sc într-o zi de sâmbătă: una câte, una; niciodată două în acelaşi timp.
- Ce vorbeşti, ce vorbeşti? repetam cele două vorbe fără să-1 privesc pe cel din spatele meu; ştiindu-1 acolo una cu stejarul copilăriei mele -stejarul reazemului meu pe pământ, în amintirea bostanii din 1953; dinaintea colectivizării ținutului pădurii, lacului, Tuluceştilor...
- Ce spui, mamă! Da, era mama. Era mama în bostana de atunci şi eu cel de atunci în bostana ei.
- Cum a trecut vara, Ionele. Cum a trecut fără să ştiu numărul ploilor ei, numărul nopților pe care le-am străbătut...
... Jupiter cu Io şi Ganimede; cu doi din sateliții lui, mă pândea din creştetul unui soc scuturat - alb-cenuşiu, rezemat de o bufniță adormită în stejarul vecin. Un clopot, o talangă; două vergi de oțel lovite, sonorizau spațiul nopții...
- Unde-i tata? Am întrebat pe cineva de lângă mine, în colibă, crezând că mai vorbesc cu mama, crezând că-i încă în uşa colibei, să-mi scoată mâncare din cosniță, să-mi rupă turta în două; ca atunci, ca atunci.

- Sunt aici, mă! Unde să fiu? Hai culcă-te! Că mâine spargem bostana cu tractoru', cu remorca, cu şenilele.
- Ce tractor? Noi avem căruţă, noi avem boi în jug.
**173**
-Am avut tată, am avut. Ai uitat? s-a colectivizat. Ni s-a colectivizat totu'. Acuma păzim la bostana CAP-ului, la bostana altora, la bostana tuturor...
- Dar bostana din pădure? Dar ciobanul?
- In pădure n-am mai fost de mult. Bostana aia a fost mutată în capătul ei nordic şi-n locul ei au băgat oile să pască, oile din Măgura Vrancei pe care hoţii ăştia de comunişti le-au confiscat, le-au furat vrâncenilor să se colectivizeze, să renunţe la munţi...
- Nu se poate, nu se poate! Bostana c amintirea mea. Ea nu poate fi colectivizată! am început eu să plâng în vârful carului, care mă hurducuia; mă balansa sus, pe sfere de zahăr; sus pe Badalan, pe strada lungă, curbată, a Şantierului Naval, într-o dimineaţă cu becuri galbene; lăcrimând lumina din luminările negre ale unor stâlpi gudronaţi, lăcrimând lumina plină de fum în pietre.
- Hoo, hoo! l-am auzit pe tata, înconjurând carul să vadă de n-am căzut din el, înconjurând boii să-i vadă de-s întregi în copite. Strigă, mă, strigă odată! C-ai dormit destul, că dormi de la începutul lumii.
- Hai la pepeni! Hai la pepeni! strigam să-mi dau duhul; speriat de moarte, de visele mele succesive, de vedeniile mele înainte şi înapoi în timp. Un om, îmbrăcat într-o salopetă, ieşi cu ochii roşii din Şantier, scuipă privind roată, puse mâna la'ochi să ne vadă; acolo în capul străzii Delfinului, sub bariera de peste şinele trenului care venea şi pleca în el; îmbufnat, spre Gara nr. 8, în depouri, în triaje, în gări cu fiare sucite, cu fiare plate, cu fiare lingou.
- Moşule, cum dai pepenii ăştia cât buburezcle?
- La bucată tată, la bucată. Cei cu o cruce, 5 lei. Cei cu două cruci, 7 lei.
- Şi cei cu trei cruci? Pe cei cu trei cruci, cum îi vinzi?
- Pe gratis, tată, pe gratis!
- Cum asta?
- Aşa se vinde pe la noi! Ce ai mai bun dai de pomană şi faci preţ numai din ce-i mai rău în tine, din cei mai râu în lumea-n care vinzi.

## *Fracţiile simple ale "descompunerii"...*

Ploua afară; din cer până în pământ, cu lacrimi de pasăre descompusă în toamnă, indusă-n câmpuri magnetice, în spirală, pe noi, în noi.
Spaţiul dinamic al văzduhului ne apăsa suflarea de aici; din liniştea prismelor cu neon, cu gânduri rostuite în cuvinte scrise pe coli albe, pe coli pătrăţite; toate într-un raport de aur al dimensiunilor lor dreptunghiulare.
**174**
Era clasa a douăsprezecea; cea cu puţini elevi - nu ştiu cum, cu elevi puţini, de parcă migraţia în lume e făcută pentru oameni, nu pentru vietăţi negrăitoare, nu pentru vietăţile instinctive ce-i ocrotesc.
Clasa avea de înfruntat; gândind, descompunerea în fracţii simple -metoda descompunerii în fracţii simple, a unei fracţii compuse, şi trecerea de la fracţia compusă la fracţia simplă se făcea prin constante nedeterminate; de determinat prin "sistem" şi prin "valori succesive", aşa, mecanic, uitând ori neluând în seamă compatibilităţi şi existenţe, neluând în seamă uriaşa trudă a "integrării ulterioare".
Gândirea e descompunerea fracţiei compuse a lumii în fracţiile simple ale obiectelor ei, şi, ca şi în matematică; ca în gândirea matematică, folosim identificarea în determinarea numărătorilor constanţi, folosim constanta; elementul fix ale dinamicii vectoriale magnetice, gravitaţionale,

folosim primele litere ale unui alfabet universal; mărturisit nouă de elementele apă, aer, foc, de integrarea lor în noi.
Da, integrala, suma, însumarea acestor constante; fiecare lângă fracția ei simplă, fiecare pe creasta ei de val, de amplitudine oscilatorie, era corabia ce fixa oceanul în latitudini, în adânc, era catargul ei cu efigii pământeşti, era identificarea "compusului" primar al spațiilor extramundale din care venim, din care creația ne-a "ademenit" în conştiințe, în conştient...
Ploua pe Dunăre şi pe râpa stadionului, şi pe Grădina Botanică.
Elevii mă ocoleau, căutând cu privirea tabla, startul gândirii lor, ipotezele succesiunilor descompunerii compuşilor - expresiilor raționale cu domenii de existență presupuse, cu inducții şi deducții - porți în "sunt", în "voi fi", cu lungi rătăciri de Ariadnă în vis, în somn aproape de trezire.
Clădirea liceului; cu fundația ei voit orizontală, în planul înclinat al râpii stadionului, cu funiile ei de suspendare în aer - legate de turnul televiziunii, clădirea, mă aşeza peste neantul fluviului, pe mine şi pe copii, într-o nacelă - ochi suprem, într-o călătorie în jurul Dobrogei; până în munții ei bătrâni; cu ochiul, până în marea nevăzută; cu gândul. Clasa dădea extemporal şi mă odihneam în irisul albastru al geamurilor, în retina emanațiilor cerebrale ale copiilor - nepăsători la prezența mea printre ei, la marginea trudniciei lor în gânduri, în gândire.
Descompunerea în fracții simple era iubirea lor pentru mine, era iubirea mea însumată în fiecare, în şirul clipelor succesive, în funcția succesivă a predării.
Da. Iubirea din trinitate e o fracție compusă a iubirii lui Dumnezeu; oricând aşezată într-o sumă a trei fracții de iubire: Tată, Fiu, Sfântul Duh, mereu inexistentă fără una din ele.
Deodată, prin spațiul îndepărtat al capătului privirii din prisma cu ferestre; din clasa de la etajul II, segmente verzi verticale umblau descendent în Grădina Botanică, spre fundul râpii cu dreptunghiuri de zgură neagră; ca nişte cazane de smoală stilizate, ca nişte fântâni cu jar stins de lignit.
**175**
Fiecare verticală, infimă, scuipa din ochi două puncte de* foc şi fum, fără zgomot, aşa cum zvârle un pictor culoarea cenuşie- albastră pe un trunchi verde de copac, să ne sugereze pasărea, să ne învețe scânteia, prin contrast, prin suprapunerea intensităților luminii în pânze de in, în pânze de corăbii obosite de furtuni.
Apoi, vai! în fața ochilor - guri de foc punctiform, am văzut cum se răsuceau în aer patrupede mici; iepuri, ori iezi, ori câini. Da, erau câini, care, după o plutire misterioasă în sus, cădeau pe pământ într-o fugă frântă, într-o fugă pe jumătate, într-o fugă sinusoidală ori, pur şi simplu, care cădeau indiferenți, fora mişcare, într-un oftat de moarte.
- Priviți! am strigat înspăimântat.
- Ce-i, ce-i? îmi răspunseră copii în cor, lăsând extemporalele pe bănci şi repezindu-se la ferestre, buluciți în siliciile lor, în nevăzutele lor retine.
- Sunt vânătorii, sunt de la Ocolul Silvic, sunt pădurari nemernici! se aliniau ei în jurul pervazelor; fiecare să privească vânătoarea ucigaşă; a câinilor din grădina botanică, a câinijor din grădinile periferiei, din afara zidurilor "cetății Țiglinei I".
; Ce criminali, ce bandiți?
încet, încet, filmul mut al masacrului se apropia de şoseaua falezei. Atunci; departe fiind, pocnetele armelor erau "văzute" numai ca ochi injectați de două scântei, ca pulberi arse în punctele spațiale ale unui şevalet. Atunci nu realizam; nici eu nici copii, dimensiunea măcelului, ignoram voit posibila lui existență, desfăşurarea lui pe pământ, descompunerea lui în ființa noastră socială, umană, rațională, afectivă, mai mult sau mai puțin activă în aceste constante, mai mult sau mai puțin pasivă în determinarea lor în fiecare din noi.
încet, încet, se desluşeau sinistrele imagini acustice ale tabloului; până acum numai vizibil, acum devenit auditiv - perceptibil, mai afectiv -perceptibil.
"Poc! Pooc! Fooc! Foc!" se auzeau desluşit pocnete şi comenzi. Pădurarii făceau o linie dreaptă; ca un front la atac, înaintând descendent, printr-un salt cu arma pe umăr, peste şoseaua plină de

maşini oprite; să vadă masacrul, să asiste fără voie la crima pusă la cale de inerţia verde, de gândirea verde - fără suflet, a celor de "mai sus", a celor ce conducea lumea unui spaţiu apocaliptic.
Fiecare trăgea la doi paşi un foc. în următorii paşi, cât fiara lovită în inimă cădea din aer pe pământ cu un sunet sec, cât fiara rănită urla să moară, cât altele schilodite fugeau blestemând omul şi înfăţişarea lui diavolească; în următorii paşi, tuburile cartuşelor goale erau scoase din ţevile fumegânde; inelate, fierbinţi, erau înlocuite cu altele pline de alice şi pucioasă, de capse nescăpărate, cu explozii latente şi foc nemilos.
- Tus, 'mnezeii mătii! nu vrei să mori? Na! Pooc! Auuu! Auuu! Na! Pooc! Auuu! se amestecau înjurăturile "înarmaţilor din păduri" cu schelălăiturile câinilor pe jumătate ucişi, ţintiţi pe jumătate: "Lasă! Lasă,
**176**
că-1 iau eu!" se grozăvea altul, îşi aşeza altul obrazul pe lungul ţevii, şi ochii pe cătare, şi gura pe camera de explozie, şi dinţii înfipţi în patul puştii, contopit cu toată ura într-un sacrificiu de prisos, într-o instinctivă pornire a morţii prin lume, pe pământ.
La început, copii au privit numai din suspensia clasei pe scena terifiantă, pe încleştarea om-animal, animal-om; nu se ştie cine era om, nu se ştie cine era animal.
Apoi au coborât în curtea şcolii, şi, fără să-i văd, fără să fie văzuţi, au ieşit în calea animalelor rănite care îi căutau, care îi implorau să-i salveze. Petru Cărare îl purta în braţe pe un bălţat şchiop şi s-a ascuns în adăpostul antiatomic al primarului de sub Sala de sport. Nicu - Inimă Mare urca în goană cu o căţea la cabinetul medical. Ion Lupu plângea în braţe cu un căţeluş neatins de alice; ce-şi pierduse mama la primul foc de armă, ce-şi luase inima-n dinţi să fugă prin găurile nevăzute de gard, prin nevăzutele grădini suprapuse, de sub curtea liceului.
Ucigaşii au ajuns la marginea de răsărit a gardului liceului, terminându-şi parcă muniţiile din cartuşiere, din ţevile puştilor, întinse totuşi să tragă, să caute vânat nevinovat, impropiu.
Aveau ochii injectaţi de ură, de o nemernică "sete de moarte", de descompunere în "simple fracţii" a întregului, în fracţii simple a compusului sacru a unor fiinţe nevinovate - prietene ale omului oriunde şi oricând.
Şoaptele înşiruite în vorbe scurte; într-o judecată simplă, aduna mulţimea copiilor, din curte, din şcoală, din spaţiile ei cu învăţătură sacrificială, din Halaha sufletului lor, unde şehita - sacrificarea animalelor, se învăţa alt fel, se decidea alt fel între oameni.
Pietrele zburau din grămezi; cu grijă strânse de copii în sfatul lor şuşotit.
Primul vânător, plesnit în frunte, căzu rezemat de gard ca o mumâie. Al doilea, lovit în tâmplă, aruncă arma şi îşi puse pe rana sângerândă pălăria, cu pana de struţ invers, să-1 înţepe în ţeastă. Al treilea, pe care l-am văzut lovit în coloana vertebrală, a desenat, în cădere, un "es" nefiresc, şi-un lung "ah" pe căderea lui în genunchi. Armele stăteau rezemate de trupurile lor învinse ca nişte bâte nefolositoare, ca nişte cârje frânte în două.
- Chemaţi salvarea! strigă cineva de după gard.
- Chemaţi salvarea! strigă şi cineva dinăuntru ogrăzii cu pietre.
Nu se ştie cum, veni salvarea. Era o maşină diferită de cele ale "Salvării". Era o furgonetă cu sirenă în cap, cu coviltir de pânză cauciucată pe şasiu.
Omul care coborî din ea; acolo în parcarea interioară a liceului, în uşa bucătăriei cantinei, ocoli sala de sport şi se afundă în adăpost. Copilul lui aştepta în fundul culoarului betonat, strâmt, insonor; Copilul Omului îşi aştepta Tatăl.
**177**
- Hai! Ştiam că ai să-1 salvezi - pe Bălţatu'! Ştiam că ai să vezi ce se întâmplă în grădina noastră de sub şoseaua falezei! Bată-i Dumnezeu de bandiţi de... nemernici, de...
Cu greu 1-a putut despărţi pe copil de animalul rănit. Erau amândoi înspăimânta-ţi de moarte; unul de conştiinţa ei atotcuprinzătoarea - omul, altul de întâmplarea incoştientă a nefiinţei lui - câinele.

- Şi ceilalţi? zise copilul, dezmeticindu-se din spaimă, din coma lungă, afectivă, a tăcerii de până atunci.
- Fiecare pe cont propriu! zise Tatăl fiului universal, fiului legat printr-un jurământ făcut cândva de toate animalele lumii omului, şi invers, şi invers...
- Dar, acolo, în şcoală, mai sunt doi! Sunt prietenii mei! intona el ca o rugăciune cuvântul "prietenii"; prietenii lui şi ai câinelui din braţele lui. Petru Cărare îşi privi lung tatăl, ieşi primul din adăpost, şi-i întâmpină sub coviltirul maşinii, şuşotind, şuşotind...
Atunci apăru şi "Salvarea Umană".
- Eu sunt doctorul Nicolac Schifimeţ! spuse omul alb, coborând din maşina albă cu cruce roşie.
- Eu sunt medicul veterinar, Nicolac Cărare! îi se prezentă celălalt, de lângă maşina neagră; fără o cruce anume, care să indice salvarea cuiva de la moarte, care să amuţească tăcerea şi mulţimile ei exterioare.
Maşinile au pornit în afara curţii, în jos, pe şoseaua ce ducea la uzina de apă; spre arterele ci nevăzute de apă "potabilă".
"Salvarea" i-a luat pe cei trei răniţi de lângă gardul liceului. S-a mai aflat în cale un altul fără degetele mâinii drepte - arma îi făcuse explozie în faţă, un altul cu o gleznă luxată, şi alţii; însângeraţi de alt fel de sânge decât cel omenesc, şi alţii; sfâşiaţi de sârme, de spini, de dinţi.
"Salvarea Umană" şi-a băgat sirena în priză, dând oamenii şi maşinile şi privirile afară din calea ei. Cărare Nicolac se certa cu Petru, cu fiul lui, în şoaptă, la limita suferinţei unuia pentru câine, la limita înţelegerii suferinţei de orice fel.
- Să-i căutăm, să-i căutăm!
- Fiu, Fiiuu! puseră ceilalţi degetele praştie pe buze. Şi copii din curtea şcolii au ieşit prin gardul ei, prin locuri ştiute numai de ei, în vale, în deal şi în vale.
Pe rând, aduceau câte un câine rănit la maşină. Pe rând, îşi rupeau cămăşile înfoşurându-le pe aţele şi cataplasmc, ca să le îndrepte oasele, ca să le oprească sângele. Maşina veterinarului se făcea marc, se dilata, cuprinzând supravieţuitorii masacrului păgân din dimineaţa acelei zile.
- Du-te! Te aştept aici! spuse Petru, luând decizia de salvare şi a celorlalţi câini ucişi de molima-verde, comunistă, în Grădina Botanică şi pe stadion.
**178**
Nu se ştie unde-i căra Nicolae - doctorul veterinar. La o clinică necunoscută securităţii - fiindcă ea se ocupa numai de oameni, la un dispensar veterinar ascuns poate în alte adăposturi antiatomice.
Groapa câinilor morţi s-a făcut pe vale, în poarta unui teren de fotbal fără zgură, plin de păpădii.
Copii au tras pământul peste ei cu palmele, cu călcâiele, cu genunchii, plângând.
Atunci, chiar atunci, când să spună unul dintr ei: "Aşa se cuvine, aşa se cuvine", un pădurat-vânător, mare; înspăimântător de mare, năvăli peste ci, peste fiinţele lor îngenunchiate. Era aşezat, între soare şi pământ, negru-uriaş pe privirea lor în amiaza zilei, pe dispersia privirii lor în lacrimi dulci de copil. Strigă:
- Care 'mnezeii măti mi-ai dat cu piatra în tâmplă? Care, mă? Ţinea arma întinsă spre ei, cu ţevile ca nişte nări de tunel bicefalic,
binazalizat.
Un cocoş cântă un "cline" tensionat; tras de degetul mare îndărăt de capsă, de cuiul percutor, din fundul ţevii drepte încărcate. Urmă un alt "cline" duşmănos, găunos, arţăgos.
Copiii vedeau deja focul din gura ţevii, plumbii sferici ai alicelor, aşa cum au văzut şi mai înainte prin ferestrele clasei suspendate, în care învăţau descompunerea în fracţii simple a unei fracţii imposibile; cu numărător şi numitor compus, cu numitor un produs polinomial infinit.
Deodată, din senin, umbra lui se făcu moale, difuză, neînsemnată. Cineva îl lovise în ţeastă; cineva aflat dincolo de soare, dincolo de percepţia vizuală a copiilor ameninţaţi cu moartea.
- Ce-i cu individul ăsta mort lângă câini? au auzit ei o voce cunoscută. Era medicul alb, uman, din "Salvarea albă - umană".
- Duceţi-1 la urgenţă, soră!

Maşina plecă. Medicul rămăsese cu copiii lângă câinii răniţi; recuperaţi din câmpul de măcel.
- Unde-i taică-tu? îl întrebă pe Petru.
- Care tată? Eu n-am tată!
- Cel cu maşina din curtea liceului!
- A! ce! cu căruţa cu coviltir? Era un vânzător de mere. -Da?
- Da! E un om care-şi spune Tată ori de câte ori vede copii, ori de câte ori vede o fiinţă pe pământ.
- Dă-mi halaf-ul tău, dă-mi cuţitul tău de sacrificiu! îl rugă doctorul de oameni, pe copil, pe copilul sfânt.
- Ia! zise Petru, şi-i întinse palma dreaptă s-o aşeze pe laba ruptă a câinelui din faţa lui.
**179**

# *Judecata de pe urmă*

Şedinţa de partid din vinerea, din dimineaţa acelei zile de vineri, era nesfârşită, plină de o stupidă ordine de zi, de "probleme politice"; care în realitate erau ad-tive, plină de sarcini şi însărcinări. Secretara de partid râdea la toată lumea, binevoitoare, ştiindu-se şefă supremă o zi; o zi pe lună, când vorbea cu spume la gură, când cel mai neînsemnat cuvânt avea pentru ea greutate, vlagă, sens absolut. Un telefon zbârnâi în scretariatul Inspectoratului şcolar cu salturi de patruped decopitat.
Secretara - soţia unui securist la pensie, ridică plictisită furca neagră cu microfon şi receptor aşteptând să se producă vocea omnenească în ea; de dincolo, din ce lume o fi fost celălalt care o căuta.
- Inspectoratul? -Da!
- Cu tovarăşu'... cu frate-meu... Cu inspectorul Toderiţă, mă, îl îndemna cineva pe vorbitor, pe omul neobişnuit să-şi vândă vorbele unor fire îmbârligate, unor fiinţe din ţinuturi nevăzute.
- Cine-i la telefon? se supără negricioasa, secretara mereu gravă a Inspectoratului. Tovarăşul pe care îl cauţi dumneata e în şedinţă de partid.
- Daaa!... răspunse celălalt; de la telefonul cu fise, din peretele Consiliului popular Tuluceşti, cu multe "a-uri" fripte într-o tigaie de electroni nebuni, într-un "ghiveci de pârâituri şi scântei, de cabluri scurt-circuitate anodic, catodic...
Tata; în ultima lună de viaţă, nu luă în scamă înfrigurarea trupului său în pândele de pază a vitelor ceapeului.
Trecea prin grajdul de lut cu iesle mari, pipăind vacile şi viţeii cu mâna şi cu privirea, luând un strop de suflare din suflarea lor; din trupul lor fierbinte, de parcă erau ale lui, de parcă amintirea celor "smulse" din ograda lui aici i se vindeca cu această "rezemare" de animale fără stăpân, de animale fără ogradă, fără iubire de om în preajmă.
El nu le îngrijea, el le păzea odihna îngrijirii altora; să rumege cu sârg în noapte, să-ngenuncheze fiecare în locu-i cuvenit, să-şi îndrepte fiecare trupul drept în aer la cântarul cocoşului de ziuă. Că între două cântece de cocoş, tata le păzea visul lor pe păiţaânt; uitând de-al lui, uitând de nesomnul trezirilor sale în lumina zilei. "Poate dai foc şi grajdurilor, măi Roşule!?", îi spuse preşedintele Ia angajare în funcţia asta". Cum ai dat foc bostanii astă toamnă!".
"Cum să dau foc bostanii? Am ars coliba!" "Păi, de ce ai ars-o, mă, de ce?". "Fiindcă aşa am vrut eu!". "Şi dacă "aşa vrei tu" şi la grajduri, la vaci?". Tata a tăcut. Era nevoit să tacă. "Zilele mele şi aşa-mi sunt numărate de Dumnezeu - cum spune Veta, ce dacă mi le numără şi pârlitu'
**180**
ăsta ajuns Dumnezeul satului în vremea asta de colhoz în lume, în jumătatea asta de lume. Că n-au mai venit americanii cum am sperat o viaţă. Că au venit la putere în ţara asta tot diavoli comunişti. Ăsta, Ccauşescu ăsta, vrea să ne cultivăm ograda cu păpuşoi. Ne numără găinile şi

porcii şi ne cere cote la ouă, la oase, la şuncă. A băgat tractoru' în saramura noastră; că mi-i dor de apă, de stuf, de peşte, ca mi-i dor de un strigăt în barcă spre Ghimia, spre Basarabia.
Lua-i-ar dracu cu producțiile lor la hectar, cu arăturile lor şi-n talpa casei, că mi-i dor de-un grind părăsit să-mi pasc vacile, că mi-i dor de-o pârloagă să-mi număr ciulinii şi țepii din talpă, să-mi uit de grija păscutului în țarini, să văd cum melcul sui frunza-n cer"...
Un petec de apă; uitat de cer pe pământ, lumină dimineața în capătul de nord - dinspre Tatarca, a lacului Brateş secat. Grajdurile erau suspendate pe râpile de lut ale coborârii satului în lac. "Da, acolo au fost Babele, mai încolo Rotundu"...
- Câtă papură am mai tăiat acolo, măi Gheorghe, i se mărturisi tata celuilalt paznic de noapte.
- ?!
Celălalt dormea. Ii plăcea să doarmă în zori când tata vorbea singur, când tata îşi povestea viața răsăritului de soare.... "Cum doarme, Gheorghe ăsta, de o vreme, numai în zori. Că noaptea umblă prin mine; prin gândurile mele, ca o nălucă" - îşi spuse tata, fără să stimă că Gheorghe al lui nu era cel de lângă el. Gheorghe Pintilie; prietenul lui, se stinse de mult în casa lui de sub nuci, în apusul casei noastre, şi nu-1 uita şi îi vorbea mereu.
Gheorghe ăsta era fiul fiului lui Gheorghe de pe lac; un descendent al lamandiilor înrudiți cu Viclenii, cu Bogații şi cu Mândrii; cei mai mândrii, rămaşi fără pământ, fără vite, cu urmaşi dezmoşteniți.
"Ce ştii tu Gheorghe al Nimănui?" deveni o clipă treaz, tata, fugind din imaginile lacului său, din imaginea satului copilărit de el; cu aria de "grâu bătătorit" a ogrăzii sale, cu grădina de meri a tatălui său; a bunicului meu Vasile...
"Acum că viața a trecut", privea el în tavan, în patul cu chituci; cu dulapii de sicriu sub el, "nu-şi are rost să mă-ntristezi, măi Gheorghe, să nu-mi vorbeşti, să nu mă-njuri când te înjur. Cum ai tăcut atunci în bucătăria ta de iarnă, în cămara ta cu nuci verzi, cu nuci uscate, cu nuci în floare?"...
- De ce l-ați lăsat să răcească, mă Gheorghe, îl certa mama pe al doilea paznic, cel care s-ar fi cuvenit să aibă grijă şi de tata, fiindcă era mai tânăr, mai neştiutor de animale, de lunga lor adormire pe pământ.
- Mamă Veto! eu i-am spus să nu le mai adape noaptea, că asta-i treaba celor "de ziuă", îngrijitorilor de zi. Pleca, aşa în glumă, cu o găleată fără toartă, la fântână, la fântânile alea de lut, cu apă lutoasă, cu izvoare galbene şi sălcii; din unghia dealurilor mişcătoare, de sub grajduri, şi, nu

ştiu cum, mă trezeam cu el lângă mine: "Gheorghe, asta-i întâia găleată! Dă-i-o tu cui vrei!" Eu alegeam o vacă care mi se părea însetată, după ochi, după deşert, şi îi aduceam găleata înapoi goală.
- Şi, şi? întrebă mama, ascultându-1 pe jumătate pe omul străin de grija ei mare; moartea lui tata, aparenta lui moarte, în casa ci de lut, în casa lor de-o viață.
- Aşa făcea toată noaptea. Adică nu, nu; cam de douăsprezece ori pe noapte. Eu, ca să nu facă şi al treisprezecilea drum, adăpam pe furiş două vaci dintr-un drum, din ultimul lui drum. Că aveam de toate treisprezece, treisprezece...
- Nu ți-am spus dragă că tovarăşul inspector e în şedință de partid? Nu pot să-1 aduc la telefon.
- Păi, moare tat-su! se răsti cineva, dincolo, în nord, spre nordul aşezării instituției comuniste, ncpăsătoarc față de moartea cuiva, față de moartea ei viitoare.
- Moare, nu moare cineva, cu nu intru în şedință, înțelegi matale? Şi îi trânti telefonul în nas îndrăznețului, glumețului, carc-i punea ei în joc funcția de secretară cuminte, cu "minte" circumspectă: "Că am mai auzit eu de astfel de "morți", numai să scape de o şedință, de nesfârşita aia de pălăvrăgeală fără cap şi coadă. Nu-mi pun eu capu' sub călcâi pentru gluma morții cuiva, nu-mi pun eu slujba la bătaie pentru un telefon rural anonim. Dacă-i murea mama şefei, mai treacă meargă. Puteam să anunț "vestea asta" cu ochii plecați în jos, cu uşa scârțâind lung, să le-

ntristez inima celor care ascultă cu gura căscată la secretara de partid, să le storc lacrimi fără un motiv de a plânge; înainte de a auzi cuvântul "moarte".
Şi-apoi, mai am un an până la pensie, ce-mi bag eu pielea în foc?...
.... Mama nu-1 mai asculta pe Gheorghe:
"Cosea iarba astă vară ca un flăcău. Doamne, ce-a mai săpat în grădină, de nu-1 mai opream din rădăcini. Cum să cred că i-a venit ultima toamnă, **că începutul ăsta de iarnă a lui '76 o să-1 stingă fără ştire?**
Tata oftă dându-i parcă dreptate. Că omul, dintr-un motiv anume, oftează când moare; înainte de a muri...
Privea mai lung în tavan, cu mine la cap, cu ultimul lui fiu pe pământ la cap... Şoferul Miron a avut curaj. A ridicat uşa în sus să nu scârţâie şi a intrat: "Că doar şi eu sunt membru de partid, că doar şi eu am un tată". S-a aşezat lângă mine, furişindu-se pe scaunul liber de lângă mine, şi, cu o plecăciune în timpanul meu stâng, îmi şopti: Vă moare tata. Duceţi-vă la Tuluceşti. Eu împietrisem. Ştiam că are gripă, că se trata singur, aşa cum o făcea de-o viaţă, cu vin fiert şi slănină, cu läuruscă îndulcită şi tochitură de porc. Nu-mi aminteam cine m-a adus la capul lui, când am străbătut "depărtările astrale" ale Tuluceştilor de Galaţi...
Priveam moartea Tatălui; eu Fiu neştiutor de moarte, cu o indiferenţă vizibilă, exterior fenomenului ei însuşit în mod inconştient de tata, acceptat în mod conştient de cei din jur.
**182**
Privirea lui se-ndepărta de noi, pe un drum văzut numai de el, ştiut de el dinainte de naştere, dar neînchipuit până acum, dar nemărturisit cuiva vreodată.
Aceeaşi privire mă înspăimântase şi atunci când domnul Mihalache, stând în balconul casei lui, privea prin "cei carc-1 priveau", spre amurg, pe drumul Tudorilor şi Neofiţilor, pe drumul viilor lui Valinatos, prin Tărtăcuţa, şi, mai departe, spre moşia lui Ciucă, pe Drumul Marc, pe pământ.
Cel care pleacă din leagănul iubirii de orice fel priveşte în urmă iubirea pietrificată, lăsându-ne să credem că priveşte înainte, oprind cu lacrimi clepsidra să mai plângă.
- Da, ce-are tataia? l-am auzit înjur pe nenea Ticu, ridicând vocea la mama, surprins să nu-1 găsească pe socru lui cu cana de vin fiert în mână, la vremea asta de foc continuu în vatră, de brumărel sfârşit în oale de lut.
- Gripă! spuse mama, strigă mama într-un timpan al ginerelui ei, să audă' că auzea cam greu, să înţeleagă ce n-ar trebui să înţeleagă omul dintr-un cuvânt strigat.
Tata oftă încă odată. Mama a aprins lumânarea punându-i-o în mâna dreaptă; aşezată în mâna ei, pe pieptul lui liniştit.
- A murit, spuse ea, plecându-şi obrazul pe gura lui, mai mult uimită decât îndurerată.
Ochii lui albaştrii şi-au schimbat culoarea, din senini în cenuşii; dintr-un albastru deschis-luminos, într-un albastru şters, opac.
O parte din căldura trupului meu s-a întors în trupul lui atunci, lăsându-mă înfrigurat, mai înfrigurat decât un om în poli.
Doamne, cât de neputincioase ne sunt cuvintele în faţa omului drag ce moare, mai neputincioase decât în faţa omului drag de care ne despărţim, a omului drag pe care îl recunoaştem în lunga căutare a unui om pierdut dintre oameni.
Ticu îşi scoase căciula ce o avea pe cap, înaltă, la intrarea în camera morţii. Privi în pământ, înspăimântat, şi vorbi singur:
- Mă duc, mă duc să-i fac sicriul.
- Da, dulapi, ai Ticule? sări mama speriată din locul ei cu lumânare aprinsă, din mâinile tatălui meu.
- Da, că mi i-a adus acum trei zile în atelier, să-i fac o poartă. - O poartă? rămase mama cu gura căscată.
- Da. Spunea că poarta ogrăzii nu se mai deschide înăuntru, că stă să cadă în afară.
L-am privit atenţi tălmăcindu-i vorbele cât mai desluşit, cât mai aproape de ce a avut să-i spună tata cumnatului meu - tâmplarul Ticu; ginerele lui.

- Păi, erau dulapii lui de înmormântare, se plânse mama. Erau dulapii de sub el. Atunci ăştia pe care stă acuma... şi tăcu, şi tăcu încă odată, suspinând.

**183**

Ticu a plecat la marginea satului, acolo unde îi era casa şi tâmplăria. Parcă îl vedeam cum rânduia lemnul de stejar uscat ocolindu-i nodurile, îndreptându-i răspărurile. "Ce poartă aş fi făcut din voi, ce poartă!" îl auzeam murmurând: "Să se deschidă ograda afară, să intre omul în ogradă".

Aşa a murit tata. Aşa am murit şi eu atunci. Istoria nescrisă a celor morţi e moartea celor vii. Istoria scrisă a celor vii e naşterea celor morţi---

A doua şi a treia zi, de la inima oprită a tatălui meu, ploaia a desfundat drumurile satului. O maşină marc, cu roţi mari şi şofer nebărbierit, s-a aşternut în mijlocul ogrăzii.

Coloana mortuară se dilata spre biserivă aşptepând lumea de pretutindeni să o încorseteze, să o adauge în urmă, în sat.

Mama ştia de rangurile şirului de oameni încolonaţi, de rolul şi funcţia fiecăruia în coloană.

Ticu greşise măsura sicriului confundând, amestecând, dimensiunile porţii cu ale omului. L-am luat pe tata de pe masă şi l-am purtat; eu şi frate-meu, în braţe, până la sicriul din maşină.

Preotul Ciobanu aştepta răbdător pregătirea primilor paşi spre biserică. Un clopot, tăinuit de casele din răsăritul ogrăzii noastre, plângea înaintea oamenilor, însufleţit de om.

- Murim o singură dată! scăpă cineva o vorbă de prisos, ca să vorbească, ca să nu fie singur.

- Dar vom învia de mai multe ori numai cei buni! îi răspunse parcă altcineva, din celălalt capăt al mulţimii dezordonate.

Deodată coloana porni fără nici o'explicaţie. Un semn al preotului o urni; afară din ogradă, prin porţile gata să se prăbuşească înăuntru, prin motoarele maşinii descoperite, maşinii catafalc mobil.

Aşa a străpuns mulţimea noastră satul, în pas cadanţat de clopot egal, de clopot îndurerat.

Oamenii care-1 cunoscuse şuşoteau zâmbind, îşi şuşoteau o snoavă spusă de tata în viaţă, care le rămăsese lor în minte. Alţii, înfricoşaţi de moarte, de trupuri fără viaţă, îşi opreau vorbele mărunte să rostească vorbele mari "Dumnezeu să-1 ierte!". "Dumnezeu să-1 odihnească!". "Drumurile; gândite de preot într-un "ultim drum", erau desfundate prin sat, prin uliţe, prin sufletele oamenilor care l-au iubit...

- Aţi. plecat din şedinţa de partid, tovarăşe inspector, îmi zâmbi până în gingii secretara partidului "celor mulţi, celor din ce în ce mai puţini"-

- A murit tata, i-am răspuns sincer, nemilos.

- Vai, Du... încercă să-mi "ureze", să mă încurajeze la viaţă, dar nu reuşi. închise gura pe "u". Speculă silaba continuându-şi o consolare stupidă: "Duceţi-vă să-1 înmormântaţi!" Era marţi. Tata fusese deja îngropat...

M-am întors înapoi în coloana mortuară. Se trăgeau ultimile sape de pământ pe mormânt. Doi preoţi tineri îmi ieşiră în cale spre ieşirea din cimitir.

**184**

- Acuma eşti cu adevărat singur pe lume îmi spuse întâiul preot.

- Azi ţi-am îngropa şi mama spuse cel de al doilea preot.

- Cum? le-am sărit eu din cale, nesigur pe echilibru, nesigur pe memorie.

- Fiindcă azi e 17 decembrie 1989 îmi arătară amândoi un calendar uriaş; desfăşurat între mine şi ei.

- Si? am întrebat eu uimit.

- Şi se trage la Timişoara! îmi răspunse un om din spate, o femeie din spate, o voce cunoscută dintr-un mormânt proaspăt. Grămada de oase a tatălui meu fusese aşezată la picioarele mamei, aşa cum trăise o viaţă unul lângă altul, aşa cum îşi sfinţise împerecherea pe pământ.

- Va cădea comunismul! am auzit atunci un glas ca de clopot trecând prin mulţime.

"Va cădea comunismul!" bătea clopotul bisericii din Tuluceşti. Pe uliţe, oamenii, văzând prapurul şi felinarul şi crucea purtate spre "primăria" comunistă; spre dealul bisericii, îşi şopteau unii altora, unii pentru alţii;

- Dumnezeu să-1 ierte!
- Bă, asta se spune numai pentru morți, nu pentru vii! Asta se spune pentru oameni, nu pentru năpârci! ridică vocea un bătrân rezemat de poartă; de o poartă deschisă în afară.
- Da, ce moşule, vrei război civil? Vrei moarte nesfârşită?
- Nu, mă! Vrcaua o "judecată de pe urmă" înaintea judecății de apoi. Asta vreau! Şi pot muri apoi ca Andone, ca Veta lui.

Nimeni n-a văzut vreo "judecată" în vremea care a urmat. Noroaiele înmormântării noastre" ne-aşteaptă semețe pe ulițele timpului răzvrătit pe timp. O lungă aşteptare alungă prin lume întoarcerea fiului risipitor într-un sat cu amintiri, cu oameni care au fost. Bogații şi lacomii şi Leii şi Viclenii şi Brații şi Mândrii s-au unit să sape în izvoarele lacului şi ale pădurii şi ale fântânilor secate. Statuia lui Petru Rareş priveghează satul Tuluceşti şi drumul Bârladului şi Iaşilor, în lungul Moldovei cu cetăți. în mit te-ntorci cât să-ți priveşti picătura de sânge a pruncului sacrificat ce-ai fost. Moartea e o ciutură de cristal într-un arhetip imposibil de atins. Tata şi mama n-au murit. Ei sunt împărații şi săracii amintirii mele înapoi, dintr-un vis veşnic înainte, prin lume.

## *Psihoza bombei*

Clasele, pline de conversații euristice, catihetice, exhaustive, enunțiative, acumulau tăcerea din spațiile lor exterioare, din clopotnița bisericii învecinate.
- Colegiul? se auzi în casca telefonului. Cu domnul director. Era cineva de la Poliție; grav, sacadat, cu respirația plină de intensități captive. Este

ora 15,30, vom ajunge la dumneavostră în jurul orei 16,00, ştiți..., vă rugăm, fără panică..., continuă omul nevăzut să vorbească într-un microfon îndepărtat.

Era 30 octombrie 2001. O după amiază apăsătoare, ploiasă. Din biserica Sfânta Ana, un clopot vestea trecerea egală a timpului prin ceasornicele arborilor desfrunziți. Colegiul respira cu dilatații invizibile în cavitățile lui sufleteşti - numite impropriu clase, elevi, profesori, numite lecții ordonate în conştiințe. Colegiul era o ființă ce domina trecerea timpului vestit de biserică, timpului aparent, inconştient.

Directorul trecu pe la secretariat, privind-o pe secretară fără un motiv anume, privind maşina ei de scris fără să clipească; cum se curbau pârghiile ei lungi, bătrâne, plumbuite, cum se dilata ceasornicul din perete despletindu-şi secundele în spațiu.

Privi afară în grădina cu arbuşti, cu iarbă verde înmugurită în noiembrie, sub brumă, sub pâcla zilei mohorâte de azi; de afară, dinăuntru. "Auzi? Bombă? A pus cineva o bombă în şcoală! Cine s-o fi pus? Cine are bani să cumpere o bombă, când un kilogram de carne e patru-cinci dolari; la un salariu de 120 dolari - cât am eu pe lună. Ce caraghios, am un salariu de 24 kilograme pe lună. Ce caraghios,..."

Văzuse si auzise multe, multe ştiri la televizor cu atentate, cu bombe, multe filme cu mitraliere; ținute în dinți de "bipezi culturişti", cu grenade aruncate în camera de filmat, cu manechine scrijelind pelicule de celuloid, dar bombe în şcoală, aici în "lagărul socialist" lăsat paragină? Incredibil! Păi, aici se ştie despre fiecare dintre noi tot ce avem în măsele, în gură, în esofag. Păi, când s-au desființat arhivele securității? Păi, când mi s-a spus cine a fost informatorul lor în "cancelaria" de atunci; de acum?

Ce glumă! Avem bombe în România şi nu ştim de ele. Avem hoți în România şi nu ştim de ei! S-o creadă ei că nu ştim noi de la cine sunt; cine sunt. Bombele sunt din mintea bolnavă a celor care până ieri le sărea muştaru' când le spuneam: "Tovarăşu' secretar elevii nu vor să plătească fondul economic, s-au săturat, n-au bani!", la care el răspundea: "Te azvârl din partid afară, mă profesore! îți arunc diploma în aer! Auzi! Auzi, mă educatorule comunist? Te rad de la concediu, de la indemnizația de diriginte, mă! Te arunc afară din învățământ! Auzi? Auzi?"

"Hoții? Cu hoții e o poveste întreagă; greu de povestit, că nu ştii de la care hoție să începi; din câte hoții se fac şi s-au făcut în această parte la lume. Dar de ştiut se ştiu şi asta-i bine. N-are rost să-i cauți, n-are rost să le dovedeşti hoția că se vor stinge ca năpârcile la întuneric; acolo în furtul lor agonisit: în vilele lor arătoase, în maşinile lor luxoase, în conturile lor bancare măsluite, căzute în mâinile neputincioase ale odraslelor lor degenerate".
"Dar cu hoții de buzunare, cu "hoții de ou", cu tâlharii de stradă, cu prostituția, cu?... Ei, pentru ăştia se scriu legi, se face propagandă electorală, propagandă, propagandă... Totul e propagandă. Cineva mai
**186**
crede în minciună politică, în "cum zicem noi e bine", fie "Ia vezi unde priveşti!", în: "Ia vezi ce vorbeşti!", în: "Ia vezi unde scuipi!"
Nu aşa se numeşte "funcționarul public"? Nu aşa s-au îmbogățit revoluționarii lui '89; cu conturi preferențiale la "bănci de furt obştesc"; de tot felul, înființate peste noapte din "voință politică" din: "asta-i pohta ce-am pohtit!"
Economie, istorie, geografie, cui îi trebuie? Am trecut la pastoral, la tribal. Cu două mărgele şi o oglindă, cu o "fanta" şi un stics colonizezi toată Europa asta săracă, învățată să trăiască la cartelă. Dacă n-a fost bine altă dată? Da, a fost, că n-aveam grijă de nimic. Gândeau alții pentru mine cât să-mi fie dat să muncesc; să mănânc, să dorm, să fac copii, să nu-mi plouă în cap, să nu "parazitez"; dându-mi chiar un loc de muncă ca să nu gândesc prea mult. Cum să nu regreți după aşa ceva?
Istoria era clară. De aici până aici este capitalism, de aici încolo este dictatură proletară; este socialism, şi prin 2000 va fi comunism; ca într-un testament - apocalipsul la urmă, ca într-o biblic - creația mai înainte de toate; materia primordială; lutul, focul, apa, smoala şi apoi ființa omului; eliberată de ele, proletarul victorios - revoluționar victorios. Că s-a mai greşit cu filozofia asta, recunosc, s-a greşit, dar foarte puțin: chestia cu "revoluția universală", chestia cu "burghezia proletară" de care să ne "ferească Dumnezeu" - cum spunea Lenin, chestia cu legea fundamentală a socialismului: "satisfacerea tot mai crescândă a nevoilor...", dar, în rest, mergea. Hoții erau bine ştiuți la miliția poporului, "gânditorii strâmbi" erau bine cunoscuți la securitate, "cârcotaşii" erau consemnați în fişele de cadre ale partidului. Cine trăia rău cu nevasta, cine trăia cu bărbatul alteia, erau cunoscuți de toată lumea. Ce mai, ce mai?! Aşa da societate! Tot să trăieşti în ea fără să-ți numeri zilele - că ți le numără sigur cineva. Pensia era pensie. Moartea era moarte. Naşterea era ştiută de ginecolog, de milițian, de mamă. Nu ca acum; ne naştem pe ascuns, murim pe ascuns, trăim pe ascuns. Aşa cum spuneam odată: ca-n capitalism, ca-n junglă!
Astfel, frământându-sc pe holul mare a şcolii, ieşii afară sub arțarii uriaşi din curte, dispersându-se în gânduri, în amintiri - bici, în nostalgii - jăratec, uitând că trebuia să scoată elevii afară; în curte, fără panică, fără să trezească bănuiala bombei de sub ei; anunțată de miliție - pardon de poliție, fără să bănuiască, că e posibilă o astfel de glumă în şcoala în care şi-a dorit aşa de mult să conducă... "Că a trebuit să mă înscriu la P.N.Ț.C.D., apoi să fug de la ei după 2000 şi să trec la P.D.S.R. Noroc de suplinitoarea aia care nu ştiu ce "mare" e în partidul ăsta, noroc de "maistra" aia care nu ştiu pe unde îşi are bărbatul băgat în afaceri cu "membrii fripturişti" - cum se zice acum despre unii care alunecă în partidul aflat la putere. Ei, dacă câştigam noi alegerile, ei dacă..."
Ajunsese la prima sală de la parter, la cabinetul de lb. română. Deschise uşa, încet, cu teamă. Ciudat, un elev arăta spre Eminescu: cu mâna întinsă
**187**
oblic, cum arăți cuiva "luceafărul de miază noapte", şi recita: "De la Nistru pân' la Tisa, tot românu' plânsu-mi-sa". Iar altul, din bancă, îi răspundea: "Dă-mi comoara, dă-mi comoara!"
"Ce lecție o mai fi şi asta?" îşi spuse directorul, crăpând uşa mai tare.
- Da, unde-i profesoara? întrebă el privind spre catedra goală.
Un elev, rezemat de fereastra din sud, ca o umbră vorbitoare, îi răspunse:
- E în luna de miere. A avut nuntă sâmbătă. Ați uitat? Că v-am văzut şi pe dv-tră acolo!

- Da. Da? se dezmetici directorul. Şi ce faceţi aici?
- Jucăm teatru!
- Teatru? Ce teatru, ce piesă?
- România Mare, de Eminescu, îi răspunse aceeaşi umbră vorbitoare, f&ră chip; doar un cilindru de întuneric proiectat în geam, doar un presupus biped vertical al mulţimii clasei; aşezat pe trupurile gămălie din bănci.
- Trebuie să ieşiţi afară, la careu, îşi aminti călătorul prin clase -directorul şcolii, să le spună tuturor celor care or fi fost acolo în cabinet, în prima clasă.
- Trage! se auzi în momentul când uşa se închidea - parcă împinsă de cineva spre el. O deschise înapoi, brusc, hotărât.
- Cine trage, cine?
- Trage curentul câ-i geamul spart, şi-i uşa deschisă de dumneavoastră, îl întâmpină un om sferic, cât o mină antitanc la vedere, în sectorul de cerc a privirii lui, pe scena teatrului modern.
Se trezi la cabinetul de matematică; la sala următoare, cutremurat de ce auzise la prima sală - tocmai la cabinetul "luceafărului", tocmai acolo unde se aştepta mai puţin să se înspăimânte.
împinse uşor uşa clasei. Elevii erau cuminţi, cu ochii înfipţi la tablă, copiind ce desena un elev cu alb pe negru: un pentagon regulat cu o latură lipsă, cu o explozie în partea superioară. Lângă pentagon era desenat un pătrat, de parcă cineva, măturând molozul laturii pentagonului spart, se hotărî să-1 strângă în chingi, într-o suprafaţă mai clară, mai perfectă - pătratică, într-un poligon cardinal.
- Unde-i profesorul? se încruntă el la elevi.
- Are program la fizioterapie, la încheietura mâinii drepte; nu poate să mai scrie, explică elevul de la tablă, ferm, ca un profesor suplinitor al unui titular învoit pentru decesul cuiva necunoscut.
- Şi, tu, ce faci?
- Eu? Păi, nu vedeţi? Demonstrez teorema lui Ben La Den, că aşa se numeşte asta în "careul magic" de la tarabă, în "bancurile" de pe stradă, la televedere.
- Da, da!? spuse oaspetele uimit. Să ieşiţi în curte când se sună; la ora 16,00, că avem careu.
**188**
- Ştiu, ştiu, că tatăl lui Luca a sunat pe "mobil', că lucrează la poliţie: "Mă, tu eşti?", "Da, tată!" "Ieşi dracului afară din clasă că o să sară în aer coşmelia aia de şcoală unde te-a trimis mă-ta să înveţi!". Aşa i-a spus. Şi el ne-a lăsat să ascultăm.
- Da? da? Atunci, aşa rămâne! Şi funcţionarul public, considerând că "treaba" c făcută, plecă mai departe prin ciudata lui şcoală, care era bântuită parcă de o psihoză nedefinită, de o molimă a dezordinii, a haosului - aşa cum era şi lumea după 2000 încoace, aşa cum - ferească Dumnezeu, va fi şcoala de acum încolo.
Ce ciudat, să nu găsesc eu profesorii, să nu-i găsesc eu în clase? Unde or fi? Cum de lipsesc azi aşa de mulţi - fără ştirea mea, cu ştirea mea?
Intră mai hotărât la o sală de la etajul I; prima după veceul elevilor, din care un fum gros îl înconjură, îl făcu să vomite.
- Ce oră aveţi? se repezi la elevii clasei - desigur singuri; cum se aşteptase.
- Studiul calităţii produselor alimentare, spuse timid un elev de-a noua.
- Să ieşiţi afară, în curte, când se sună?
Şi încercă să părăsească clasa fără alte comentarii, fără a-şi exprima curiozitatea faţă de absenţa profesoarei, faţă de absenţa presupusă a economistei - inginiere; a specialistului necesar acelei "clipe" de învăţământ.
- Ii scot eu, domnule director. Ii scot eu când "se sună", spuse "profesoara"; înfiptă în catalogul clasei - la catedră, neobservată de directorul mânios.
- A, eraţi aici?
- Da! Am studenţi în asistenţă, de la Universitate, am "lecţie practică", nu vedeţi?
Directorul îşi făcut o datorie elementară în a privi roată clasa, în fund; unde "studentele" practicante şuşoteau, în faţă, la tablă; unde cu litere mari era scris: Antraxul.

Ameţi, se răsuci spre uşă, ieşind din clasă, simţindu-se mai bine parcă în aerul afumat al holului. Au înebunit. "Profesorii mei" au înebunit. Nu, n-am să mai deschid uşa la "biologie". Acolo sigur se vorbeşte despre "amputări de membre", despre "cromozomi recisivi ai violenţei"; "ai criminalilor de război", despre genele longevităţii, despre donaţii af..., despre...
La cabinetul de geografie, se auzea vocea unui elev: "Europa ţine până la Carpaţi. Aşa s-a spus la New York, la Vichy, la Moscova" "Doamne, ce-o fi la "Istorie? ', ce lecţie or fi având?" O curiozitate nebună îl purtă prin labirintul în unghi drept al culoarului etajat. Intră pe culoarul bibliotecii. Din dreapta, din cabinetul de istorie se auzea clar: "Lăsaţi-1 pe Ştefan acolo, daţi-1 jos pe Mihai!"
- Cum? spuse directorul deschizând uşa brusc.
**189**
- Pe Ştefan Om Bun l-am suit pe catedră să pună untdelemn în candelă, preciza o tânără profesoară de istorie, văzându-1 pe şef în uşă, speriindu-se de ce auzise el fără explicaţie, de ce putea să înţeleagă el din numele elevilor, care, dincolo de uşă, afară, puteau fi nume de domnitori, nume de personaje istorice. Se suise şi Mihai Ginghină lângă el, de prisos, l-am dat jos.
- Unde-i Mihai, întrebă furios directorul, unde-i?
- Aici sunt, domnule, aici sunt! făcu un elev slab, înalt, cu obrajii subţiri, cu privirea fără viaţă.
- El e repetentul de la... încercă profesoara o explicaţie. L-a lăsat la chimie; n-a ştiut nitroglicerina. L-a lăsat la fizică; n-a ştiut racheta sol-sol. L-a lăsat la psihologie; n-a ştiut definiţia terorismului.
- Ce vorbeşti dumneata acolo? Eu întreb de Mihai Vitcazu', de domnitor, de unificator!
- Păi, unirea cu ardealu', a moldovei şi munteniei cu ardealul; din 1600, nu se mai studiază după '89.
-Cum?
- Contrazicea principiile integrării; dezintegrării vreau să spun, contrazice istoria altora.
- Şi, unde-i?
- L-am dat jos. Femeia de serviciu l-a depozitat în fişetul cu corpuri geometrice, pe hol; ăla deschis, din care poţi să iei oricând un echier să faci o hartă, o piramidă să-ţi faci un mormânt, o...
- Lasă, nu te mai osteni să mă convingi, nu te mai explica. Să ieşi afară când sună. Tiptil, tiptil, auzi? Plecă închizând uşa cu grijă, cu respect faţă de flacăra aprinsă în candelă; pentru luminarea icoanei, pentru strălucirea chipurilor din peretele "României medievale".
Şi eu care credeam că cel puţin în acest spaţiu nu se săvârşeşte o anomalie în didactica de azi, în şcoala de azi; de după ora 15,30.
înainta timid spre bibliotecă, emoţionat ca un copil prins de mamă la dulceaţă, prins de tată cu chibriturile în mână.
Deodată, din spate, îl strigă cineva; brusc gata să-i stea inima, gata să împietrească.
- Tovarăşe director! Domnule director! se corectă un bărbat necunoscut, cu ochelari de soare în octombrie, cu haină de piele din filmele cu gestapoul, cu şapcă ca a lui Ceauşescu pe cap.
- Ce-i, Ce-i?
- Nu-i nimic. Am venit cum am vorbit la telefon, spuse individul. Să sunăm de ieşire. Să-i dăm uşor afară. Aţi fost prin clase, le-aţi vorbit?
- Da, da, spuse îngândurat celălalt.
Atunci, când se aşteptau mai puţin, un clopot - sirenă de vapor, înfăşură spaţiul pe trunchirile copacilor de afară ca pe nişte bombe crescute în pământ, să explodeze încet, în văzul lumii, în privirea oricui.
**190**
- A, eu plec, spuse omul "de piele", cu ochi neidentificabili, cu ochi cagulă. Dacă n-a sărit în aer nimic la o aşa intensitate sonoră nu cred să aveţi o bombă în şcoală.
- Dar, domnule colonel; că colonel v-aţi prezentat la telefon, ar fi bine să controlăm. Mie mi s-a părut, de când m-aţi sunat, totul nefiresc, ceva nefiresc, în şcoală.
- Ce anume? întrebă celălalt curios.

- Păi, clasele. în clase se vorbea vrute şi nevrute, aiureli de tot felu'. Parcă s-au îmbolnăvit toți - elevii şi profesorii, de o boală necunoscută, de un sindrom necunoscut, de o ciupercă necunoscută.
- A, stați liniştit! Stați liniştit! Cunoaştem, ştim despre ce e vorba. E psihoza bombei, e o psihoză a terorismului în lume. Dar trece. Vă spun eu că trece. Boli din astea am tot trăit noi milițienii - polițiştii vreau să spun, de când eram sergent, de când eram milițian pe vremea **lui** Ceauşescu. Am fost bolnavi, de "sindromul Păcii', de "virusul independenței şi suveranității", de "datorii externe", de "agenturi străine". Dar au trecut. Toate trec ca o explozie, ca o explozie. Unde dracu' o fi bomba aia? Cine dracu' se joacă cu bombele în țara asta? afirmă el, se detaşă el de explicațiile filozofice ale păstrării imunității colective; din care s-a hrănit până acum, pe care a protejat-o până acum.
Directorul îl urmă. în curte, elevii s-au lipit de gardul bisericii, dincolo de coşurile de baschet, temători; aflând de bombă, privind indiferenți la posibila ei explozie.
O grupă de oameni în bocanci, cu cagule, au coborât dintr-o maşină oprită în afara şcolii. Dând unii peste alții, "mascații" au intrat în şcoală; toți prin aceeaşi uşă, ca explodând ceva să moară împreună, să-şi ia zilele în grup.
Alți mascați, cu ranițe în spate, aspirau ceva din aerul ce împrejmuia şcoala, din aerul nemăturat de la subsoluri, din aerul ticsit din birouri; din cataloage, din arhive, din depozite cu planşe şi din laboratoare cu eprubete iară reactivi.
- Nu-i nimic la dumneavoastră, spuse colonelul în prag de pensie, ori de foarte multă vreme pensionat din poliție şi activ acum la geniu.
Nu-i nimic din psihoza dumneavoastră. V-ați înspăimântat degeaba, degeaba...
... Atunci se trezi directorul, atunci. Era în cancelarie. Nepoata lui -suplinitoare divorțată, 1-a trezit cu un râs să nu-1 poți uita nici în mormânt.
- Ha! ha! ha! Ce frumoşi erau băieții de la se-re-i. Ce mişto erau.
- Da! Hă! Hă! Hă! îi răspunse un alt suplinitor - celălalt nepot căpătuit la şcoala lui.
- Să-mi dați lista elevilor absenți pe 30 octombrie şi nu vă mai hliziți atâta, îi atenționa el, fiind singur cu ei.
Atunci, ca prin minune, îşi dădu seama că-i în ziua de 7 Noiembrie. Memoria îi revenise în ziua Revoluții Roşii. Ce coincidență, ce...
**191**
Vai! Mihai! Mihai a fost absent la cabinetul de istorie... Vai! Nu, nu se poate! E doar domnitor! Dar, mai ştii, că tare răzbunător a mai fost, ca Vlad Țepeş, ca Dracula, ca orice român căruia i-ai tăiat capul, căruia-i iei limba, căruia-i iei mâna dreaptă să nu-şi facă cruce lovind. Şi psihoza bombei îl apucă din nou, până la schimbarea din funcție, până la pensionare.

## *Controverse*

Cât de nemiloasă este distanța între puncte, între ființe, în timp. Spațiile o venerează pe nedrept, ca cei supuşi măsurii să plângă, să socotească, să se supună erorii de a fi; de a trăi, de a gândi - erorii conştiinelor de orice fel...
- Dacă prin intersecția diagonalelor unui trapez oarecare construim o paralelă la bazele lui, obținem două segmente egale, afirmă profesorul încercând în acelaşi timp să vorbească şi să deseneze, să trădeze un desen din mintea lui, afară, vorbind.
- Dar nu mai am nevoie de riglă, ca să împart un segment în două, se bucură, Mugurel, elevul înalt din mijlocul clasei; Mugurel Dobrotă.
- Fără riglă, nu ai cum să ştii că-s egale! îl întrista colegul lui, Bogdan Vodă Cerchezan - numele lui trădând o migrație de popoare în istoria românilor pur sânge, în istoria medievală a neamului lui.
- Dar putem demonstra, putem demonstra egalitatea, prin asemănare, nu vezi?

- Congruența, vrei să spui?
- Egalitatea, congruența; tot un drac, se încăpățâna Mugurel să-şi mențină probele în tribunalul gândirii lui nemetrice - fără măsură, a lumii şi a obiectelor ei.
- Două segmente sunt congruente dacă au aceeaşi lungime! Ai uitat, ai uitat?
- Aşa pot spune că două triunghiuri sunt congruente dacă au aceeaşi arie, nu? ”
- Nu, nu! Congruența triunghiurilor are la bază "construcția lor; regulile de construcție în plan, în spațiu, unde vrei, în ce lume vrei.
- O aiureală. Din nou o "tragi pe riglă şi pe compas şi pe raportor, ca euclidienii.
Pe riglă şi compas numai, îl atenționa Bogdan, pe Mugurel, oarecum supărat că celălalt nu acceptă percepția metrică a lumii.
- Euclid a "greşit" din momentul în care a introdus "echidistanța paralelelor. Şi aşa, codindu-se, a făcut postulatul cinci: că printr-un punct exterior unei drepte n-ar fi decât o dreaptă paralelă cu cea pe care o vedea el din punct. O clipă a trăit în punct şi a trăit fără măsură, o clipă a recunoscut prin asta că se poate trăi rară eroare. O clipă a fost "alt fel
**192**
conştient de lumea pe care o vedea. Şi, apoi, chiar tu recunoşti că foloseau numai rigla şi compasul, numai cercul în construcții. Că linia e tot un cerc cu raza infinit şi punctul e tot un cerc cu raza zero.
- Păi, asta nu-nțelegi tu: că infinitul e un cardinal al numărării la nesfârşit şi zero este măsura nimicului, infimului, a naşterii şi morții, a neauzului, a nevăzului, a...
- Iar masori. Şi ce-i mai trist, tu vrei să masori tot şi toate; chiar şi fenomene nemăsurabile.
Mugurel era gata să-1 învingă pe Bogdan, de n-ar fi fost Mihaela Filimon - fata cu trăsături inteligente, rezemată de fereastră, ca un centru de greutate a spațiului clasei mici; cu un om pe jumătate de metru pătrat, cu respirații întregi în fiecare punct al înălțării ei pe pământ.
- Depinde de ce înțelegi tu prin măsură. De exemplu, toate suprafețele de aceeaşi arie pot fi considerate ca având aceeaşi măsură. Poți să generalizezi "convenția" asta dincolo de aşezarea unor unități metrice în spații. Riscul cuprinderii exacte; de un număr întreg de ori a unității în spațiu, este mare, este enorm de mare, atunci când unitatea este de aceeaşi natură cu spațiul ce trebuie măsurat.
- Şi ce-ar trebui să facem ca să măsurăm lumea? întrebă Bogdan.
- Să inventăm "etaloane" diferite de natura lumii. Atunci măsura ei senzorială ar coincide cu măsura ei rațională; metrică rațională, observă, Mihaela, dusă pe gânduri.
- Ce aiureală? Măsor două segmente, văd că au acelaşi lungime în centimetri, în decimetri, în orice diviziune a metrului ăla etalon de argint; ținut în vid să nu se dilate, să nu se contracte, să fie cât mai constant pe pământ, şi-mi zic: "uite două segmente egale", iar voi ziceți: "uite două segmente congruente" Ce aiureală...
- Domnule Mugure, îl opri, din supărare mărturisită, Bogdan Vodă Cerchez, pe Dobrotă, pe Dobrotă Mugurel.
- Ce-i? Unde greşesc?
- Foarte simplu, foarte simplu! Ce ai măsurat; aşa, prin suprapunere, coincid - cele două segmente vreau să spun. De aici îți vine să afirmi, că cele două segmente sunt egale cu unul din ele, că lumea s-ar suprapune într-o singură entitate segment şi nu ai mai .avea nevoie de separarea lor, de reuniunea lor, de răsucirea lor în plan, în spațiu, în minte...
Atunci se auzi profesorul enunțând o altă problemă:
- Dacă prelungim laturile neparalcle ale unui trapez, intersecția lor este un punct coliniar cu mijloacele bazelor trapezului şi cu intersecția diagonalelor trapezului; punctul ciudat din problema dinainte.
Până la acest enunț, clasa rezolvase prima problemă. Au fost două căi de a descoperi egalitatea segmentelor dintre intersecția diagonalelor şi laturile neparalcle - acolo pe paralela la baze.

Unii au văzut egalitatea lor, pronunţând "congruent" în loc de "egal", fără prejudecăţile conversaţiei celor trei atoli - Mugurel, Bogdan, Mihaela;
**193**
ignoraţi de mulţime, expulzaţi din ea, prin însingurări în conştiine, prin întoarceri repetate în complexe şi instinct.
Trapezul se iun^i în "r.cparaleie". Intersecţia lor era aproape de tavan, dincolo de marginea superioară a privirii celor mulţi; îngenunchiaţi în bănci, dincolo de şansa desenării unei cruci - intersecţie pe tablă, de perspectiva atingerii punctului necesar.
- Thales! strigă un elev mic cât o gămălie de om, înfipt în duşumeaua clasei, privită dintr-o stea îndepărtată, în care paralaxa pământului era zero virgulă zero, zero, zero infinit şi apoi unu, unu, unu de altă infinitate de ori; adică zero la puterea minus infinit şi ceva dintr-un grad; număr calculabil printr-o excepţie la limită, prin operaţii cu limite.
- Ce-i cu Thales? întrebă profesorul, trezit parcă dintr-un somn antic, faraonic, profund.
- El este soluţia - teorema lui; vreau să spun, ne dă soluţia problemei, coliniaritatea din problemă.
- Poate reciproca, poate reciproca! încercă să-1 ajute pe omul gămălie, o frunză liliachie de fată, cu fruntea albă pe sprâncene negre, încruntată, îngândurată.
- Nu, Thales n-are şanse! îi elimină din conversaţia cu profesorul, pe cei doi, un zâmbet de om stăpân pe sine din prima bancă. O mână întinsă din mulţimea de fiinţe raţionale; analitice şi sintetice, se lungi cu creta între degete până la vopseaua neagră; de smoală topită, ori de altă sulfura necunoscută pe pământ, să înşiruie semne de triunghi, urmate de litere, apoi, de un şarpe între ele; toate în vârful unei săgeţi; a functorului implicaţie, cu originea în ipoteză, în ipoteze.
- Aşa cum v-am spus; vorbi cineva din clasă, nevăzut, din capătul mâinii ce scria la tablă, trebuie folosită chestia aia cu segmentele egale. Da. Rapoartele laturilor unghiurilor congruente va fi o doime, deci vor fi egale şi, atunci, triunghiurile vor fi asemenea; conform reciprocii "teoremei întâi" de asemănare, conform...
- Da, e logic, e raţional: quot eratt demonstrandum, apăsă propoziţiile scurte, profesorul; succesiv, între respiraţii, succesiv, în mintea omogenă a clasei "Omogenă? Nu!" Acolo în spaţiul gândirii colective se aflau alte feluri de a gândi, alte accepţiuni ale adevărului demonstrat la tablă.
- Totul este o minciună a postulatului V - o minciună moştenită de lumea noastră din geometria altei lumi; de unii din lumea noastră. Mugurel conversa cu Bogdan pe'sub mâna întinsă de necunoscutul mulţimii la tablă, între ipoteze şi concluzii, pe un şir de implicaţii şi echivalenţe demenţiale". Coliniaritatea asta este o însuşire a trapezului. Fac cu rigla un desen; cât de cât corect, desenând dreapta cât mai drept.Văd dacă trece prin mijloace dreapta determinată de intersecţia neparalelor cu intersecţia diagonalelor şi gata. Şi aflu însuşirea asta aşa, intuitiv, aşa senzorial; cum mi-aţi reproşa voi. Sigur, însă, fără demonstraţie, va fi o însuşire comună tuturor trapezelor. Sigur!"
**194**
- Nu, nu accept o astfel de gândire, de cunoaştere. Ea e limitată, ea e supusă erorii măsurii liniarităţii, constatării ei prin văz, pipăirii ei pe riglă, îl contrazise pe Mugurel veşnicul lui prieten; coleg de bancă în anii aceştia de liceu prezbit, dogmatic, ambiguu. Trebuie demonstrate acele însuşiri de care vorbeşti tu; ele sunt adevăruri, comportamente uşor de perceput, dar...
- Păi dacă n-ar fi fost intuite plastic, grafic, dacă n-ar fi fost "pipăite" cu rigla, ce mai demonstrai, cum mai inventai tu teorema; drumurile dintre ipoteze şi concluzii, şi alte minciuni de acest fel? Gândirea ta e o îndoială, c o veşnică neîncredere în însuşirile evidente ale lumii. Tu faci din imaginea lumii pe care o priveşti o altă lume; a ta, în care nu crezi fiindcă nu-i seamănă celei dintâi, fiindcă nu-i găseşti asemănare celor din care vii, prin care treci. Tu experimentezi temeiniciile creaţiei acestor lumi, creaţiei unicei lumi perceptibile. Tu faci un salt în simţuri, nepermis; descurajator pentru ele, riscând să trăieşti fără ele. Gândirea ta este eretică. Raţionalul este erezia supremă a conştiinţei.
Trapezul ăsta, al profesorului, e în orice frunză, în orice mugure, în palma mâinii şi în talpa piciorului.

Tu, cu încăpăţânare, scoţi sămâna din fruct şi-mi spui: "Crezi în sămânţă?". Apoi scoţi apa din piatră şi mă întrebi: "Crezi în piatră?". Tu, Bogdane, n-ar trebui să fii aşa, n-ar trebui să pui întrebări la toate ce n-au răspuns, la toate care au două răspunsuri la o întrebare.
Bogdan nu mai putea să-1 oprească pe Mugurel. Tăcea înmiresmat de sudoarea vorbelor celuilalt, de convingerea lui în adevărul - însuşire, în adevârul-simetrie, adevărul - senzaţie. îşi pierduse şirul argumentelor logice ce l-ar fi întrerupt pe celălalt, ce l-ar fi convins pe celălalt că lumea nu este exclusiv perceptibilă, ci şi deductibilă, că lumea nu este numai o observare a formelor; o comparaţie a lor, ci o zidire matematică prin inducţie. Floarea a fost făcută într-o singură clipă la începutul lumii. Ea s-a repetat printr-o raţiune proprie, prin legi proprii de creaţie; gândite de Dumnezeu pentru ea. Ce erezie săvârşeşte omul încercând să afle ecuaţia longevităţii ei pe pământ, intensităţile şi esenţele diviziunii ei printre oameni, panaceul ei necunoscut; niciodată cunoscut omului.
"E adevărat ce spune Mugurel. Pelinul e amar dar mă vindecă de nesomn şi asta vreau să ştiu mai mult decât să mi-1 aşez la cap. Poate voi afla că somnul vindecat e antigravitaţie, ca marea tăiată de toiag în două"...
"Şi pentru ce toată această judecată a judecăţii? Ca să fim oameni ! Ca şirul erorilor din judecata supremă să fie îndreptat în fiecare din noi; ca ponderea luminii în carne, ca marca proporţie de aur a trupului omenesc în suflet, şi invers, a sufletului în trupuri".
Dintre ei, ca o fiinţă supremă, se auzi Mihaela.
- Bogdan Vodă Cerchezan, ştii cum se determină lungimea unei mulţimi?
**195**
- Lungimea unei mulţimi? se minună Mugurel. Aţi înebunit? Dacă mulţimea are lungime, atunci şi gândurile au lungime după judecata asta a voastră.
- Da, ştiu! îi răspunse, senin, Bogdan Cerchezan, Mihaelei Filimon. Lungimea unei mulţimi este maximul distanţelor dintre oricare două puncte ale ei. Poate aşa o să înţeleagă, mai bine, Mugurel, lungimea oceanului planetar, diametrul galaxiei, concavitatea palmei şi a călcâiului omenesc.
- Ce să înţeleg?
- Concavitatea şi convexitatea, de exemplu, sări, Mihaela, bucuroasă că Bogdan gândea acum ca ea, bucuroasă că acaparase din mulţimea clasei un spirit raţional, abstract, ca ceilalţi să trăiască mai mult în dogma senzaţiilor - credinţă, în dogma primei înfăţişări a lumii.
- Un corp este convex dacă orice segment determinat de punctele lui materiale; imaginare, senzoriale, deductibile raţional, se include în el, se include; ca mulţime, în mulţimea "corp". Toată această definiţie o dăduse Bogdan, derutat vizibil de vorbele lui, de noua lui gândire abstractă, strict verbală.
Atunci l-au văzut toţi, pe Mugurel, desenând pe o coală de caiet plină de linii curbe o palmă omenească, mare, până peste marginile băncii. Atunci, Mugurel afirmă:
- Da, segmentul ce uneşte un punct din linia norocului cu un punct din linia vieţii nu se include în palmă. Da! Viaţa e concavă, viaţa e un noroc concav al creaţiei. "Viaţa pe pământ este judecata de apoi a celor aflaţi în nefiinţă.
Atunci se auzi profesorul:
- Dumnezeu a făcut lumea dintr-un cerc, dintr-o dreaptă-cerc absolut, dintr-un punct - cerc trivial. Omul e septogonul uitării lui de sine. Omul e un radian din regenerarea unui cerc în conştiinţă.
Peste vocea lui, peste eseul lui dedicat creaţiei, vorbi Mihaela Filimon, de la început, de la început neînţeleasă:
Dă-mi Mugure floarea înapoi. Dă-mi Bogdane ţara înapoi! Şi-un clopot sfârşi rugăciunea ei. Şi un clopot nevăzut începu rugăciunea ei prin lume.

# CUPRINS